

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓๒ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๑

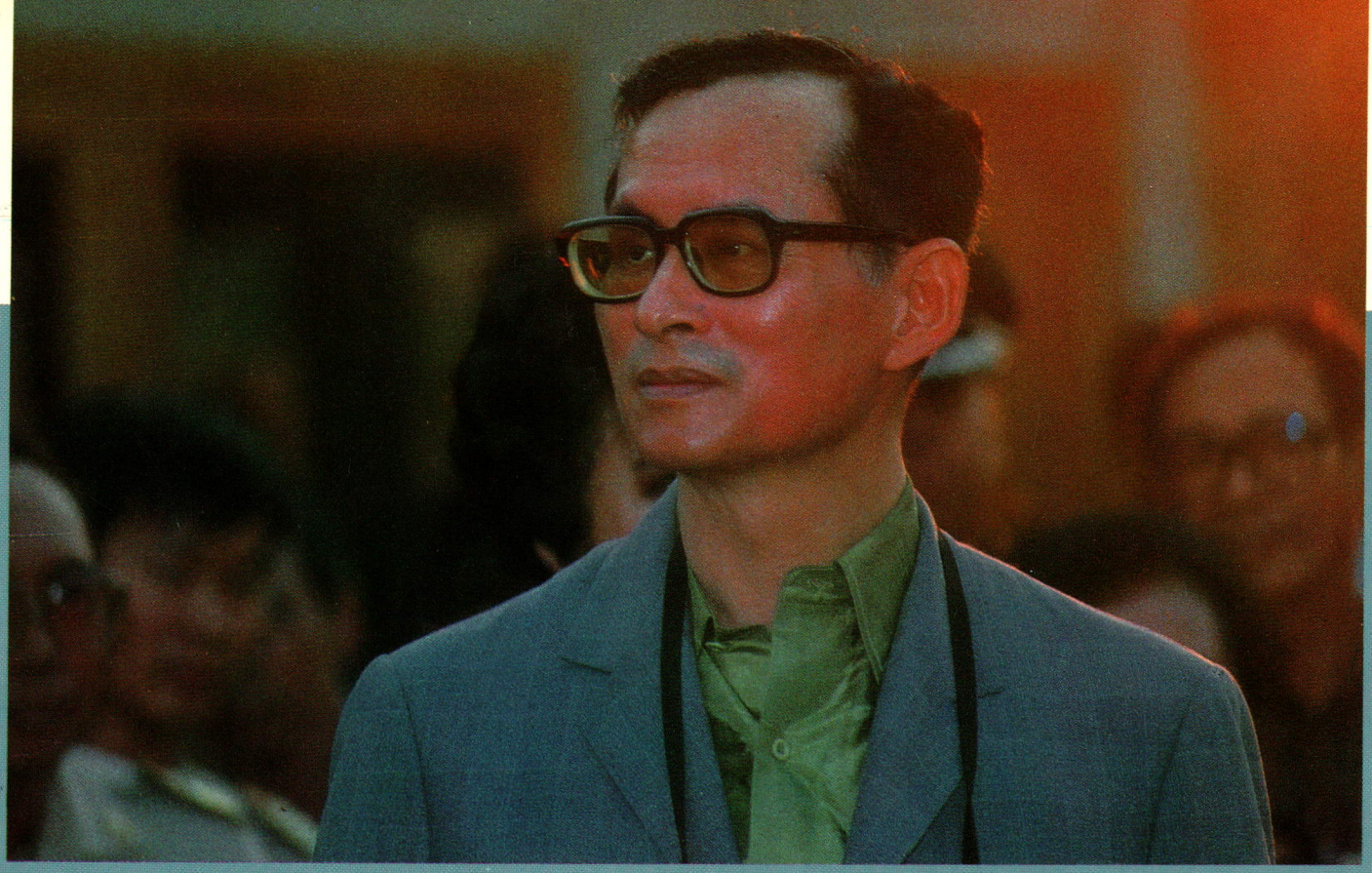

อาศิรวาท

โคลงสี่สุภาพ

ภูมิพลมหาราชเจ้า จอมบดินทร์
ทรงพระยศยลยิน เยี่ยมฟ้า
ทวยราษฎร์ทั่วธรณินทร์ นบบาท ไท้แฮ
พระเปรียบฉัตรปกหล้า เลิศล้ำรุ่งเรือง

วสันตดิลกฉันท์ ๑๔

ร่มเกล้าเพราะด้วยศุภกษัตริย์ ธรรัฐสยามเมือง
มิ่งขวัญประชาคุณะประเทือง กิติบารมีไกล

กาพย์ยานี ๑๑

ครบรอบพระชันษา ห้าธันวาเฉลิมชัย
อัญเชิญรัตนตรัย ประทานพรพระจักรี

กลอนสุภาพ

เฉลิมพระชนม์ มงคลสมัย ไทยทั้งชาติ
กรองคำหยาด ด้วยอักษร สายพรศรี
ถวายพระพร ด้วยจงรัก ด้วยภักดี
ทุกสิ่งที่ ธ บำเพ็ญ เป็นพรเอย

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า
นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ
ประพันธ์ในนามคณะผู้จัดทำ "วารสารไทย"

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓๒ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๑
หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125-572X

"วารสารไทย" เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูล ความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
นายเสฐียร พันธรังษี
นายสุธี อากาศฤกษ์

บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี

บรรณาธิการผู้ช่วย นางสาวชมภูกา หงษ์สุวรรณ

กองบรรณาธิการ นายประพัฒน์ ตรีณรงค์ นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
นายสุวิทย์ ยอดมณี นายวิจิตร อาวะกุล
นายเย็นใจ เลาหวณิช นางคณิตา เลขะกุล
นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ นางธัชกร เหมะจันทร

จัดรูปเล่ม นางสาวชมภูกา หงษ์สุวรรณ

ฝ่ายจัดการ นางอัตถจินดา หงษ์พงษ์ นางสาวจีรบุณย์ ทัศนบรรจง

สำนักงานวารสารไทย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อาคาร ๖ ชั้น ตึกสำนักงบประมาณ (เก่า) ชั้น ๓
โทร. ๒๘๑๔๕๙๐, ๒๘๒๗๘๒๒

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย
ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายเสฐียร พันธรังษี อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์ อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายอภิลาส โอสถานนท์ ประธานอนุกรรมการ
นายวิจิตร อาวะกุล รองประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

นายสุวิทย์ ยอดมณี นายเย็นใจ เลาหวณิช
คุณหญิงจำนงศรี รัตนิน นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
นายประพัฒน์ ตรีณรงค์ นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
นางคณิตา เลขะกุล นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางสุนีย์ สินธุเดชะ นายสถิตย์ เล็งไธสง
นายสมศักดิ์ วงศ์สวัสดิ์กุล นายบำรุง สุขพรรณ์
นางธัชกร เหมะจันทร นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงค์กิจ
นายบุญทัน ดอกไธสง นายวิเศษ ภานุทัต
นางสาวอนงค์ ณ บางช้าง นางมณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
นายธนวัฒน์ ศาสตร์ประเสริฐ นางสาวชมภูกา หงษ์สุวรรณ
นางอัตถจินดา หงษ์พงษ์ นางสาวจีรบุณย์ ทัศนบรรจง

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สามเจริญพานิช
๒๔๘/๔๗ ถนนจรัลสนิทวงศ์ บางอ้อ กรุงเทพฯ โทร. ๔๒๔๑๙๖๕, ๔๒๔๑๙๖๓
นายภควัต เอื้อจงประสิทธิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ทุ่งบัวตอง ดอยแม่อูคอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
(ภาพ : ชมภูกา หงษ์สุวรรณ)

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ
จาก
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณาธิการ

การสนองความใฝ่รู้ และการศึกษาหาความรู้นานาทัศนะจากบทความต่าง ๆ ที่ได้มีปรากฏอยู่ใน *"วารสารไทย"* ของเรานั้น ยังคงมีดำเนินการก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ถึงแม้จะมีอุปสรรคทางด้านการดำเนินงานอยู่ไม่น้อย แต่ทางกองบรรณาธิการ *"วารสารไทย"* ก็มิได้ละความพยายาม ในการที่จะกระทำหน้าที่ให้บริการเรื่องราวสาระที่น่ารู้ เสนอให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของท่านทั้งหลาย ที่ได้มีโอกาสสัมผัส *"วารสารไทย"* นี้มาแล้วโดยทั่วกัน ว่าท่านผู้อ่านมีส่วนที่จะได้รับประโยชน์จากวารสารนี้ได้ไม่น้อยเลย

การปลุกเร้าจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย และวัฒนธรรมประเพณีอันดียิ่งของปวงชนชาวไทยทั้งหลายนั้น ทาง *"วารสารไทย"* ก็ได้มีส่วนร่วมในการนี้อยู่ไม่น้อยเลย ตลอดระยะเวลาอันยาวนานหลายปีที่ผ่านมานี้

ถึงแม้ใน *"วารสารไทย"* ฉบับนี้ ก็ได้มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมทั้งเรื่องที่น่ารู้เกี่ยวกับความเป็นมาของ **"พระนครคีรี"** เสนอไว้ให้ผู้สนใจได้ศึกษาเอาได้ตามใจชอบ

ได้มีข้อคิดอันทรงคุณค่า เรื่องธุรกิจของผู้ใหญ่กับความรับ-ผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตอนาคตของเด็ก เรื่องอุดมการณ์นิยมไทย เรื่องที่น่ารู้เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท รวมทั้งเรื่องภาษาไทยของเรา และเรื่องบัณฑิตมหาวิทยาลัยตักศิลา เหล่านี้เป็นต้น ก็ได้มีเสนอให้ท่านผู้อ่านติดตามรายละเอียดได้ใน *"วารสารไทย"* เล่มนี้อย่างครบถ้วน

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสตระเวนไปเยือนจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งในภารกิจของฝ่ายประชาสัมพันธ์ ของคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) และภารกิจทางด้านการเกษตรด้วย จึงได้มีโอกาสสัมผัสกับความต้องการ *"วารสารไทย"* ซึ่งบรรดาห้องสมุดของโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ในภูมิภาค ว่ามีความต้องการความรอบรู้เสริมอยู่มากเพียงใด หากแต่ที่เราพอจะกระทำได้ขณะนี้ก็คือ พยายามเจียดจ่ายแบ่งปัน *"วารสารไทย"* นี้ ไปให้ถึงท่านผู้อ่านอย่างกว้างขวางที่สุด เท่าที่งบประมาณอันจำกัดจะพออำนวยให้ได้เท่านั้นเอง

จึงได้แต่นึกภาวนาอยู่เสมอว่า เมื่อใดหนอผู้บริหารระดับสูง ผู้มีสายตาอันยาวไกล และเห็นคุณค่าของ *"วารสารไทย"* ในการที่ได้ช่วยธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติไทยเรา จะได้เหลือบแลเห็นคุณค่าและความจำเป็น ในการที่จะสนับสนุนให้เพิ่มจำนวนการพิมพ์ *"วารสารไทย"* ในปีต่อไป ให้มากเพียงพอที่จะสนองความใฝ่รู้ของสถาบันศึกษา และผู้สนใจทั้งหลายอย่างทั่วถึงดีขึ้นกว่านี้ ก็จะมีกุศลหลาย

ชาคริต จุลกะเสวี

ธันวาคม ๒๕๓๑

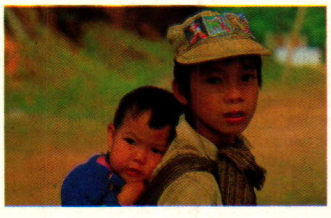

สารบัญ

สถาบันพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๔
จาก "เขาสมน" ถึง "พระนครคีรี" ๑๑
ธุรกิจของผู้ใหญ่กับความรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตอนาคตของเด็ก ๒๓
ละคร ๒๘
อุดมการณ์นิยมไทย ๓๗
กรอ. สู่ชนบท ๔๓
อุตสาหกรรมชนบทกับการพัฒนาชนบท ๕๓
บัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลา ๕๘
มวยไทย ๖๕
กฎหมายสำหรับประชาชน ๗๒
ภาษาไทยของเรา ๗๕
จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด ๗๙
กิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ๘๖
ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ๘๗
"ชีวิต" ๘๙
ข่าวเพื่อสื่อมวลชน ๙๐
คติพจน์ของหลวงวิจิตรวาทการ ๙๕
อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิไชย ๙๖

สถาบันพระมหากษัตริย์
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

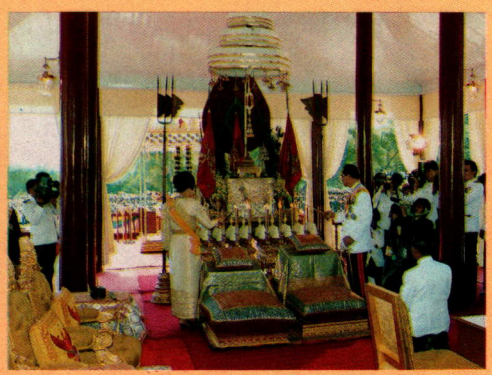

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่กล่าวถึงกฎเกณฑ์ในการปกครองประเทศ กลไกในการปกครองตลอดจนสิทธิเสรีภาพของประชาชน[๑] ได้กล่าวยืนยันถึงระบอบการปกครองของประเทศไทย ดังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๒ บัญญัติว่า *"มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"* เป็นการยืนยันว่าการปกครองของประเทศไทยนั้นต้องมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศตลอดไป การศึกษาถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ หรือการสืบราชสันตติวงศ์ พระราชฐานะ พระราชอำนาจในการเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อความที่ประชาชนชาวไทยทุกคนควรมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้มีการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีเป็นไปโดยถูกต้องมีพลัง และจะทำให้พระบารมีและพระราชกฤดาภินิหารได้แผ่ไพศาลเป็นพระเกียรติยศไปชั่วกาลนาน

ดังเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองนั้น ปัจจุบันนิยมมีประมุขของประเทศอยู่ ๒ แบบ คือ พระมหากษัตริย์และประธานาธิบดี ประเทศใดจะมีประมุขแบบใดย่อมขึ้นกับประวัติความเป็นมาของแต่ละประเทศที่ไม่เหมือนกัน ปัญหาว่าประมุขของประเทศควรจะเป็นแบบใดดี เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันทางรัฐศาสตร์ไม่สามารถหาข้อยุติได้ โดยอาจสรุปเหตุผลของแต่ละแบบได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นว่ารูปแบบของประมุขควรเป็นประธานาธิบดีให้เหตุผลว่า เหตุที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประมุขของตน จึงทำให้ไม่เหินห่างจากกัน สามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของประชาชน หากประมุขผู้ใดไม่มีผลงานหรือปฏิบัติงานไม่เหมาะสมก็ไม่เลือกตั้งผู้นั้นเป็นประมุขอีก

ฝ่ายที่เห็นว่ารูปแบบของประมุขควรเป็นพระมหากษัตริย์ก็มีเหตุผลหลายประการ อาทิ

๑. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่มาแห่งเกียรติศักดิ์ เพราะทรงพระราชตระกูลสูงย่อม ทำให้เกิดความไว้วางใจและศรัทธาต่อพระองค์ สมคำกล่าวที่ว่า *"พระราชาเป็นสง่าแห่งแว่นแคว้น"*

๒. เหตุที่ทรงรับตำแหน่งเพราะการสืบราชสันตติวงศ์ ไม่ใช่เพราะคะแนนเสียงจากผู้ใด จึงทำให้ทรงเป็นกลางทางการเมืองได้อย่างแท้จริง มีผลทำให้ประสานผลประโยชน์ของชาติลุล่วงได้ด้วยดี

๓. เพราะทรงเป็นประมุขของประเทศอย่างถาวร ทำให้ทรงมีโอกาสสะสมประสบการณ์ มีพระปรีชาสามารถเข้าพระราชหฤทัยถึงปัญหาของการบริหารราชการได้ดีกว่าประธานาธิบดีซึ่งดำรงตำแหน่งในระยะสั้น

๔. ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความเป็นชาติและความสามัคคีของคนในชาติ ในขณะที่นักการเมืองอื่นไม่สามารถทำได้ เพราะเมื่อมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจเกิดความเห็นขัดแย้งกันได้[๒]

จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ เมื่อหลายประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน เช่น อังกฤษ สวีเดน เดนมาร์ค และนอร์เว พระมหากษัตริย์ทรงแก้ไขวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าประธานาธิบดี เนื่องจากแต่ละพระองค์มีพระบารมีและพระปรีชาสามารถสูง ประกอบกับทรงได้รับความจงรักภักดีจากพสกนิกรส่วนใหญ่ ส่วนประเทศที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐมีประธานาธิบดีเป็นประมุข เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาลี นั้น เหตุที่ประธานาธิบดีต้องผูกพันอยู่กับการเมือง จึงตกเป็นเป้าของของการวิพากย์วิจารณ์โดยตรงแม้จะมีอิทธิพลทางการเมืองเพียงใดก็ไม่เท่าพระบารมีของพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนยอมรับด้วยความจงรักภักดี ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงแก้ไขสถานการณ์อันเลวร้ายของบ้านเมืองมาได้หลายครั้งหลายครา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงจำเป็นที่ต้องชักชวนประชาชนคนไทยขอบคุณคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ ว่า คุณงามความดีของคณะท่านประการหนึ่งคือ ยังฉลาดที่ตัดสินใจกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของชาติแทนที่จะเป็นระบอบประธานาธิบดี ทั้งนี้ คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองคงพิจารณาถี่ถ้วนแล้วเห็นว่า คนไทย

กับพระมหากษัตริย์นั้นมีคู่กันมาตั้งแต่เป็นชาติไทย แล้วไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จึงได้ดำรงสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ เป็นแต่ให้ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ดังพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๓ บัญญัติว่า

"มาตรา ๓ กษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ พระราชบัญญัติก็ดี คำวินิจฉัยของศาลก็ดี การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบทกฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะก็ดี จะต้องกระทำในนามกษัตริย์"

ความเป็นมาของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

เป็นการยากมากที่จะระบุให้ชัดเจนว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้เริ่มต้นมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะนับตั้งแต่ชาวไทยได้สร้างบ้านแปงเมืองขึ้นเป็นหลักฐาน ชาวไทยก็มีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขคู่กับความเป็นชาติสืบมาจนปัจจุบัน ทั้งนี้ บรรพบุรุษไทยเชื่อว่าสวรรค์ได้ประทานพระมหากษัตริย์มา ดังเช่น พงศาวดารลานช้างระบุว่า พระยาแถน คือพระอินทร์หัวหน้าของเทวดาได้ส่งเทพบุตรองค์หนึ่งชื่อพ่อขุนบูลมหรือพ่อขุนบรม พร้อมด้วยอาญาสิทธิที่จะลงโทษคนทำผิด ลงมาปกครองคนไทย หรือตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวถึงการเชิญกษัตริย์เมืองต่าง ๆ ไปประชุมเพื่อตั้งศักราชใหม่ ประชาชนเมืองเชียงลาวใกล้ลำน้ำสายไม่มีตัวแทนเพราะขาดกษัตริย์ปกครอง พระยาแถน หรือ พระอินทร์จึงส่งลาวจงเทวบุตรลงมาถือกำเนิดในโลกมนุษย์ ลาวจงเทวบุตรได่บันไดเงินลงมาจากสวรรค์ตรงบริเวณดอยดุงในปัจจุบันพร้อมด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ คน ชาวเมืองเชียงลาวจึงยกลาวจงขึ้นเป็นกษัตริย์องค์แรก นับเป็นการเริ่มต้นของราชวงศ์ *"ลวจังราช"* ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพญามังรายผู้สถาปนานครเชียงใหม่[๓]

ในวัฒนธรรมเดิมของไทย พระมหากษัตริย์ซึ่งสมัยสุโขทัยเรียกว่า *"พ่อขุน"* มีหน้าที่ประดุจพ่อเมือง เป็นผู้นำออกรบพุ่งในเวลามีศึก เป็นทั้งที่พ่อผู้ปกครอง เป็นตุลาการของราษฎรในเวลาปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนเป็นไปโดยสนิทสนมใครมีถ้อยมีความอย่างใดก็ไปสั่นกระดิ่งร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ได้ ในศิลาจารึกสมัยสุโขมัยจึงภูมิใจ

ในวัฒนธรรมเดิมของไทย
พระมหากษัตริย์ซึ่งสมัยสุโขทัย เรียกว่า "พ่อขุน"
มีหน้าที่ประดุจพ่อเมือง
เป็นผู้นำออกรบพุ่งในเวลามีศึก
เป็นทั้งพ่อผู้ปกครอง
เป็นตุลาการของราษฎรในเวลาปกติ

ที่จะกล่าวว่า *"เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัย ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่"* และยืนยันว่าพ่อขุนนั้นได้ *ปลูกเลี้ยงฝูงลูกบ้านลูกเมืองนั้นชอบด้วยธรรมทุกคน"*[๔]

ต่อมาเมื่อไทยอพยพมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้รับวัฒนธรรมมอญแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์

มาเจือปนก็เข้ากันได้สนิทดี เกิดอุดมคติที่นิยมให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราช คือพระราชาผู้ทรงเคร่งครัดในธรรม ดุจดั่งพระมหาสมมติราชแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรงบำเพ็ญทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ทรงประกอบสังคหวัตถุคือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ได้ และดำรงพระองค์อยู่ในจักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการคุ้มครองบุคคลและสัตว์บางจำพวก และการประพฤติพระองค์ในคุณธรรมต่าง ๆ

นอกจากความนิยมของคนไทยที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชดังกล่าวแล้ว ยังมีธรรมเนียมที่สืบเนื่องมาจาก *อัคคัญสูตร* ในพระไตรปิฎก ที่ถือว่าพระมหากษัตริย์จะเสวยราชสมบัติได้ก็โดยสโมสรสมมติของประชาชน คือ ได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชนหรือตัวแทนของประชาชน ครั้นเมื่อไทยได้สมาคมกับขอมแล้วฐานะของพระมหากษัตริย์ได้แปรรูปไปบ้าง คือ รับเอาขนบธรรมเนียมแห่งลัทธิเทวราชของขอมเข้ามาใช้ หมายความว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นอวตารของพระผู้เป็นเจ้าบนสรวงสวรรค์ กล่าวคือ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชครูพราหมณ์พิธีจะได้ร่ายเวทสรรเสริญไกรลาศอัญเชิญพระอิศวรจากเขาไกรลาศเสด็จมาสถิตในองค์พระมหากษัตริย์ ถวายสังวาลพราหมณ์ธุรำให้ทรงรับมาสวมพระองค์เฉียงซ้ายเช่นเดียวกับที่พระอิศวรทรง และมีการใช้คำพูดกับพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับที่พูดกับพระผู้เป็นเจ้าเรียกว่า ราชาศัพท์ แต่อย่างใดก็ตามลัทธิเทวราชของขอมก็ติดอยู่ที่ภายนอกเท่านั้น ในจิตใจของคนไทยโดยแท้ไม่เห็นว่าพระมหากษัตริย์จะเป็นส่วนหนึ่งของพระผู้เป็นเจ้าได้อย่างใด เพราะความนิยมที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชยังคงดำรงอยู่ พระมหากษัตริย์พระองค์ใดไม่ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม ทำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน เจ้านายที่ใกล้ชิดหรือขุนนางที่มีอำนาจก็อาจถือโอกาสชิงราชบัลลังก์สถาปนาตนเองเป็นพระมหากษัตริย์แทน ทำให้พระมหากษัตริย์ต้องทรงระมัดระวังพระองค์ ทรงประพฤติแต่การที่ชอบที่ควรอยู่ตลอดเวลา ดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแถลงไว้ในพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดินตอนหนึ่งว่า *"อนึ่ง พระบรมราชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามนี้ ไม่ได้มีปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุถือว่าเป็นที่ล้นที่พ้น ไม่มีข้อใดสิ่งอันใดหรือผู้ใดจะเป็นผู้บังคับขัดขวางได้ แต่เมื่อว่าตามความที่เป็นจริงแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจะทรงประพฤติการอันใด ก็ต้องเป็นไปตามที่สมควรแลที่เป็นยุติธรรม..."*(๕)

พระราชฐานะแห่งพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อรัฐธรรมนูญตกลงในหลักการที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของชาติแล้ว ก็จำเป็นต้องถวายความเคารพยกย่องพระราชฐานะตามสมควร ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ จึงบัญญัติว่า *"มาตรา ๖ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้"* เพื่อให้ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสำนักพระราชวังเพื่อที่จะดูแลให้มีการรักษาพระราชประเพณีต่าง ๆ เป็นการถวายพระเกียรติ มีการรับเสด็จส่งเสด็จพระราชดำเนิน มีการใช้ราชาศัพท์และกิริยามารยาทตามแบบฉบับของราชสำนักและเพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงรักษาพระเกียรติได้ รัฐบาลจึงได้ถวายเงินปีเป็นรายได้แก่พระองค์สูงกว่าข้าราชการธรรมดาทั่ว ๆ ไป แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วก็หาเป็นการเพียงพอไม่ ต้องทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพิ่มเติมปีละมาก ๆ ทุกปี นอกจากนั้นกฎหมายยังได้คุ้มครองพระมหากษัตริย์สูงกว่าบุคคลธรรมดา เช่น การประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์ตามประมวลกฎหมายอาญาถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร มีโทษหนักกว่าการทำร้ายบุคคลทั่วไป ตามมาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๑๒ เช่น ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต *(มาตรา ๑๐๘)*

การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพสักการะ ย่อมเป็นการกำหนดโดยปริยาย

ว่า พระมหากษัตริย์จะต้องทรงอยู่เหนือการเมือง กล่าวคือ ต้องทรงวางพระองค์เป็นกลางไม่เข้ากับพรรคการเมืองใด การปรึกษาราชการแผ่นดินต้องทรงกระทำกับคณะรัฐมนตรีหรือคณะองคมนตรีเท่านั้น และจะต้องทรงปลีกพระองค์จากปัญหาข้อขัดแย้งทางการเมือง คือไม่ทรงวิพากย์วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมืองในที่สาธารณะ ในทางกลับกันย่อมถือเป็นมารยาททางการเมืองว่า นักการเมืองจะไม่อ้างถึงพระมหากษัตริย์ว่าทรงพระมหากรุณาแก่ตนเป็นพิเศษอย่างใด รวมทั้งไม่นำพระราชกระแสพระราชดำริทางการเมืองออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยเด็ดขาด

พระราชฐานะที่น่าสนใจอีกประการคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๖ วรรค ๒ ได้บัญญัติว่า *"ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้"* วรรค ๒ นี้เท่ากับเป็นการขยายความวรรคแรกคือ ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ คำว่าผู้ใดในที่นี้ย่อมหมายถึง ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน การกล่าวหาหรือฟ้องอาจพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง ด้วยกันคือ

๑. ทางรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะตำหนิติเตียนพระมหากษัตริย์ในวิถีทางของรัฐธรรมนูญ เช่น การอภิปรายในสภา การเสนอญัตติต่อสภา ย่อมกระทำมิได้ โดยปกติข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาย่อมมีข้อกำหนดว่าการอภิปรายจะเอ่ยอ้างถึงพระปรมาภิไธยไม่ได้อยู่แล้ว ส่วนภาคเอกชนการตำหนิติเตียนพระมหากษัตริย์อาจเข้าข่ายมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ที่ว่า

"มาตรา ๑๑๒ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี"

๒. ทางอาญา เจ้าพนักงานจะจับกุมพระมหากษัตริย์มิได้ เพราะศาลยุติธรรมย่อมไม่รับฟ้องขอให้พระมหากษัตริย์เป็นจำเลย หากพระมหากษัตริย์ทรงทำความผิดทางอาญาจะลงโทษพระองค์ได้ก็แต่โดยมาตรการทางสังคมเท่านั้น กล่าวคือ ประชาชนอาจเสื่อมความจงรักภักดีต่อพระองค์ไปจนทำให้ถึงกับสละราชสมบัติในที่สุดก็ได้

๓. ทางแพ่ง ผู้ใดจะฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางแพ่งไม่ได้เช่นกัน แต่ประชาชนอาจฟ้องสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นนิติบุคคล หรือฟ้องผู้จัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ได้โดยตรง[๖] ทางที่สมควรแล้วผู้ที่มีปัญหาในด้านทางแพ่งกับองค์พระมหากษัตริย์อาจถวายฎีกาขอรับพระมหากรุณาธิคุณก็จะได้รับผลสำเร็จตามต้องการดีกว่าดำเนินการทางอื่นก็เป็นไปได้

พระราชฐานะที่น่าสนใจยิ่งคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ บัญญัติว่า

"มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก" หมายความว่า เป็นการบังคับให้พระมหากษัตริย์ต้องทรงนับถือพระพุทธศาสนา และพร้อมกันนั้นก็ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศไทยด้วย การบัญญัติเช่นนี้มีความหมายที่น่าพิจารณา ๔ ประการ คือ

๑. เป็นการยืนยันรับรองโบราณราชประเพณีว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะและทรงฝักใฝ่ในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ดั่งพระราชปณิธานแห่งพระ-

บาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่ว่า *"ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา"* และกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๗๖ หมวดที่ ๕ ระบุผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสมบัติข้อหนึ่งว่า ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก

๒. เท่ากับรัฐธรรมนูญรับโดยปริยายว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และมีเอกสิทธิยิ่งกว่าศาสนาอื่น ๆ

๓. การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ เท่ากับเป็นการค้ำประกันศาสนาอื่น ๆ ว่ามีสิทธิได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐทุกศาสนา ทั้งนี้ เพราะพระพุทธศาสนามิได้ห้ามการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ศาสนาอื่น แต่ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงนับถือศาสนาอื่นบางศาสนา การอุปถัมภ์ศาสนาที่ต่างจากตนอาจเป็นบาปเป็นข้อห้ามทางศาสนาก็ได้

๔. เป็นการยอมรับว่า ตามรัฐธรรมนูญไทย รัฐกับศาสนามิได้แยกจากกัน และรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลอุปถัมภ์ศาสนาด้วย ต่างจากรัฐธรรมนูญของบางประเทศบัญญัติไว้ชัดเจนเลยว่าไม่มีศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนมีสิทธิจะนับถือศาสนาใดก็ได้หรือไม่มีศาสนาเลยก็มี นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญบางประเทศยังไม่กล่าวถึงเรื่องศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญเลยก็มี

พระราชฐานะในรัฐธรรมนูญที่มีผู้เข้าใจไม่ชัดเจนอยู่มากคือ มาตรา ๘ ที่บัญญัติว่า *"พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย"* การที่ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพนั้นหมายความว่าทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหาร คือ มีพระราชอำนาจที่จะสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บังคับบัญชาทหารทุกเหล่าได้ แต่เนื่องจากเป็นเรื่องราชการแผ่นดิน จึงต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่งลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และภายใต้เงื่อนไขที่ว่านี้ พระมหากษัตริย์จึงมีพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการของกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก มีพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพหรือสัญญาสงบศึก

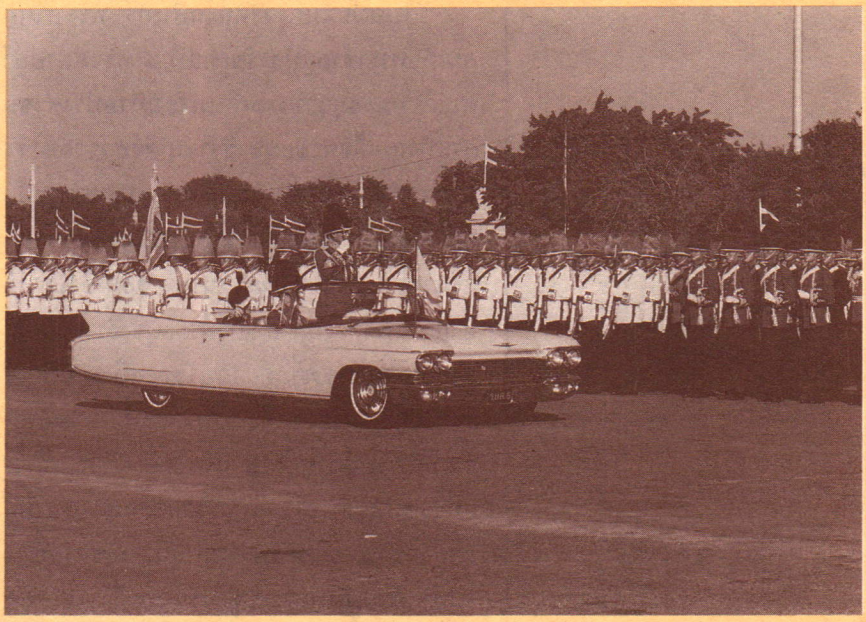

ส่วนคำว่าจอมพลนั้นเป็นชั้นยศสูงสุดของทหารไม่ใช่ตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จึงไม่ทรงมียศทหารใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะทรงอยู่ในฐานะสูงกว่าทหารทุกชั้นยศ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าเวลาทรงเครื่องแบบทหารทรงประดับยศชั้นจอมพล ถ้าเป็นความจริงก็แสดงว่ามิได้ทรงประดิษฐ์เครื่องหมายยศพิเศษขึ้นมาจึงทรงใช้เครื่องหมายยศชั้นจอมพลแทนเท่านั้นเอง

การสืบราชสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเพณีการสืบราชสมบัติเดิมจะมีระเบียบแบบแผนอย่างใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ต่อมามีการสถาปนาตำแหน่งพระมหาอุปราชขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ *(เจ้าสามพระยา)* เมื่อพุทธศักราช ๑๙๘๑ โดยทรงตั้งพระราชโอรสคือ พระราเมศวรเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองพิษณุโลก ทั้งนี้ พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจโดยสมบูรณ์ที่จะทรงสถาปนาพระราชวงศ์ที่ใกล้ชิดที่สุดพระองค์ใดขึ้นเป็นพระมหาอุปราช เช่น พระราชอนุชา หรือพระราชโอรสที่ประสูติจากพระอัครมเหสี แต่อย่างใดก็ตามแม้จะมีตำแหน่งพระมหาอุปราช ก็มีการแย่งชิงราชสมบัติกันหลายครั้งหลายหนในตอนปลายของสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาเกิดความอ่อนแอจนกระทั่งถึงกับเสียกรุงในที่สุด

ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ ทรงสถาปนาสมเด็จพระอนุชาธิราชเป็นพระมหาอุปราช จนกระทั่งสมเด็จพระอนุชาธิราชเสด็จสวรรคต จึงโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเป็นพระมหาอุปราชตามคำกราบบังคมทูลของพระบรมวงศานุวงศ์และคณะเสนาบดี ต่อมาถึงรัชกาลที่ ๒ ก็ทรงสถาปนาสมเด็จพระอนุชาธิราชขึ้นเป็นพระมหาอุปราชเช่นเดียวกับรัชกาลที่ ๑ มีพิเศษออกไปคือ ในรัชกาลที่ ๓ ทรงสถาปนาพระเจ้าอาขึ้นเป็นพระมหาอุปราช และในต้นรัชกาลที่ ๕ ที่ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์และคณะเสนาบดีได้เลือกพระราชโอรสพระมหาอุปราชรัชกาลที่ ๔ ขึ้นเป็นพระมหาอุปราชของรัชกาลที่ ๕ แต่อย่างใดก็ตามพระมหาอุปราชทั้ง ๕ รัชกาลนี้ *(ยกเว้นรัชกาลที่ ๒ ซึ่งเป็นพระมหาอุปราชภายหลัง)* ได้เสด็จสวรรคตไปก่อนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงไม่มีปัญหาในการสืบราชสมบัติแต่ประการใด ดังนั้นเมื่อพระมหาอุปราชในรัชกาลที่ ๕ เสด็จทิวงคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า ประเพณีการแต่งตั้งพระมหาอุปราชเป็นประเพณีที่ไม่เหมาะกับกาลสมัย และอาจเป็นโทษแก่แผ่นดินได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ล้มเลิกประเพณีการแต่งตั้งพระมหาอุปราชเสีย และทรงสถาปนาตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารขึ้นมาแทนเช่นเดียวกับนานาประเทศที่เจริญแล้ว เป็นตำแหน่งรัชทายาทเพื่อสืบราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป

ต่อมาใน พ.ศ.๒๕๖๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาความยุ่งยากภายในพระราชวงศ์ในกรณีที่มิได้มีการแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้โดยแน่นอน กฎมณเฑียรบาลดังกล่าวมี ๘ หมวดด้วยกัน หมวดที่ ๔ วางลำดับผู้ควรสืบราชสันตติวงศ์ไว้โดยละเอียด โดยมีหลักการใช้สายตรงคือจากปู่ไปพ่อไปหลาน หรือหลานมีสิทธิมากกว่าอา เมื่อหมดหลานสายตรงจึงไปพิจารณาอาคนที่หนึ่ง ลูกอาคนที่หนึ่งเช่นนี้ตามลำดับ และในหมวดที่ ๕ ระบุผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสมบัติ คือ

๑. มีพระสัญญาวิปลาส

๒. ต้องราชทัณฑ์เพราะประพฤติผิดพระราชกฎหมายในคดีมหันตโทษ

๓ ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก

๔. มีพระชายาเป็นนางต่างด้าว กล่าวคือนางที่สัญชาติเดิมเป็นชาวประเทศอื่นนอกจากชาวไทยโดยแท้

๕. เป็นผู้ที่ได้ถูกถอนจากตำแน่งพระรัชทายาท ไม่ว่าการถูกถอนนี้จะได้เป็นไปในรัชกาลใด ๆ

๖. เป็นผู้ที่ถูกประกาศยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์[๗]

การยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ก็มีพระราชประเพณีถือปฏิบัติกันมาแล้ว เช่น ผู้ที่พระมารดามิใช่สะใภ้หลวง คือ พระมารดามิได้จดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับพระบิดา

ต่อมาเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว รัฐธรรมนูญทุกฉบับได้บัญญัติไว้ตรงกันในการรับรองกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้ใช้บังคับต่อไป ดังเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ บัญญัติว่า

"มาตรา ๒๐ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วย การสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบจากรัฐสภาหากไม่มีพระราชโอรสรัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้"

"การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ"

"มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๐ ต่อรัฐสภาเพื่อความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว

(ต่อหน้า ๙๔)

จาก “เขาสมน” ถึง “พระนครคีรี”

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

พระนครคีรี เป็นชื่อของพระราชวังที่ประดิษฐานอยู่บนเขา ซึ่งตั้งอยู่ ณ ตำบลกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ด้านทิศเหนือ ห่างจากศาลากลางจังหวัดถึงเชิงบันไดขึ้นเขาด้านหน้าประมาณ ๗๐๐ เมตร ในเขตเทศบางเมืองเพชรบุรี

สมัยโบราณ เขาลูกนี้มีชื่อที่ชาวบ้านเรียกว่า **เขาสมน** *(สะหมน)* แต่บางแห่งก็เรียกว่า **เขาคีรี** เหตุที่เรียกอย่างนี้คงเป็นเพราะในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีผู้ศรัทธาสร้างวัดขึ้นที่ไหล่เขาด้านทิศตะวันออก แล้วตั้งชื่อว่า **วัดสมณะ** หรือ **วัดมหาสมณะ** แต่ชาวบ้านออกเสียงคำว่า **สมณะ** เพี้ยนเป็น **สมน** *(สะหมน)* ส่วนที่เรียก **เขาคีรี** นั้นคงจะเป็นด้วยในสมัยเดียวกัน มีผู้มีศรัทธาสร้างวัดขึ้นบนไหล่เขาด้านทิศตะวันตก แล้วตั้งชื่อวัดว่า **วัดอินทคีรี** และเมื่อชื่อเขาถูกเรียกตามชื่อวัดจึงเรียกว่า **เขาคีรี**

เมื่อสร้างพระนครคีรีขึ้นแล้ว **เขาสมณะ** หรือ **เขามหาสมณะ** เปลี่ยนชื่อเป็น **เขามหาสวรรค์** ส่วนวัดเปลี่ยนชื่อเป็น **วัดมหาสมณาราม** แต่อย่างไรก็ดี เขามหาสวรรค์ ชาวบ้านไม่ค่อยได้เรียก และพากันเรียกว่า **เขาวัง**

เขาวัง หรือ เขามหาสวรรค์ อันเป็นที่ประดิษฐานพระนครคีรีนั้นสูงประมาณ ๕๒ เมตร มี

๑. พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี
๒. พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์
๓. ศาลาเย็นใจ
๔. ราชวัลลภาคาร เป็นที่พักมหาดเล็ก ข้าราชบริพาร
๕. โรงม้า

๓ ยอด พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ *(ช่วง บุนนาค)* ขณะที่มีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ที่สมุหพระกลาโหม เป็นแม่กองสร้างพระนครคีรี และให้เจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี *(ท้วม บุนนาค)* ขณะมีบรรดาศักดิ์พระเพ็ชรพิไสยศรีสวัสดิ์ ตำแหน่งปลัดเมืองเพชรบุรีเป็นนายงาน

การก่อสร้างกำหนดบริเวณทั้งหมดไว้ดังนี้

ยอดเหนือ โปรดให้สร้างพระเจดีย์วิหาร **ยอดกลาง** มีพระเจดีย์อยู่เดิม โปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์ และ **ยอดข้างใต้**นั้น โปรดให้สร้างพระราชวัง

งานก่อสร้างเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๑ ประกอบพิธีก่อฤกษ์พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ เมื่อวันที่ ๗ กรกฎา พ.ศ. ๒๔๐๒ และสำเร็จเสร็จสิ้นลง ใน พ.ศ. ๒๔๐๓ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นเครื่องอิฐถือปูน เป็นของถาวรทั้งสิ้น เมื่อเสร็จแล้ว พระราชทานนามเรียกรวมกันว่า **พระนครคีรี** มีทางเดินกว้างประมาณ ๔ เมตร ทำลาดขึ้นไปตามไหล่เขาสะดวกสบายมาก สองข้างทางปลูกต้นลั่นทมเรียงกันเป็นทิวแถว ยิ่งในฤดูร้อนซึ่งเป็นระยะเวลาที่ลั่นทมออกดอก ดอกลั่นทมเมื่อยามบานสะพรั่งจะส่งกลิ่นหอมอบอวลไปทั่วบริเวณ

พระนครคีรี มีอายุยั่งยืนตั้งแต่เริ่มสร้างมาจนถึงปัจจุบันเกินกาลเวลากว่าหนึ่งศตวรรษ สิ่งก่อสร้างอันงดงามตามสถาปัตยกรรมตะวันตกและไทยที่ผสมผสานกันอย่างดียิ่ง ก็ชำรุดทรุดโทรมลง แม้จะได้มีการบูรณะปรับปรุงรักษาบ้างเป็นบางครั้ง สภาพของพระราชวังที่สร้างบนยอดเขาเป็นครั้งแรกแห่งนี้ ก็ไม่อาจธำรงคงคืนสู่สภาพเดิม

แต่บัดนี้ กรมศิลปากรได้ดำเนินบูรณะปรับปรุงครั้งใหญ่แล้ว เริ่มด้วยการสำรวจประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานพระนครคีรี เป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ และบำรุงรักษาโบราณสำคัญแห่งนี้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ฉบับต่าง ๆ มาโดยลำดับ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้เสนอแนะได้รับความเห็นชอบในการดำเนินการบูรณะและปรับปรุง โดยบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ *(พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)* และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์สืบไป

บัดนี้ พระนครคีรี ได้ฟื้นคืนสู่สภาพอันสวยสดงดงามด้วยฝีมือของกรมศิลปากรแล้ว จึงขอเชิญชวนท่านไปชม โดยจะขอแนะนำท่านถึงบริเวณสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

บนยอดเขาข้างใต้ *(หนังสือเรื่อง* **พระนครคีรี** *ของกรมศิลปากร ว่ายอดเขาด้านทิศตะวันตก หนังสือ* **จังหวัดเพชรบุรี** *ของจังหวัดแต่งเมื่อฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษว่า ยอดเขาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ)* เป็นบริเวณพระราชวังประกอบด้วยพระที่นั่งหลายองค์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามดังนี้

พระพี่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ เป็นพระที่นั่งองค์ใหญ่ที่สุด และก่อฤกษ์ก่อนพระที่นั่งองค์อื่น คือ ก่อเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๐๒ ดังกล่าวแล้ว พระที่นั่งองค์นี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ใช้เป็นท้องพระโรงออกขุนนาง ขณะเสด็จมาประทับอยู่ ณ พระนครคีรี ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๕๓ รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ดัดแปลงแก้ไข เพื่อใช้เป็นที่ประทับชั่วคราวของ ดุ๊กโยฮันอัลเบรกต์ ผู้สำเร็จราชการเมืองบรันชวิก แห่งประเทศเยอรมนี กับเจ้าหญิงอลิซาเบธ สโตลเบิร์ก รอซซาล่า พระชายา ในฐานะที่เป็นราชอาคันตุกะ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การดัดแปลงแก้ไข พระที่นั่งเพื่อการนี้ แบ่งออกไปเป็น ๔ ตอน ดังนี้

– ด้านหลังจัดเป็นห้องบรรทม

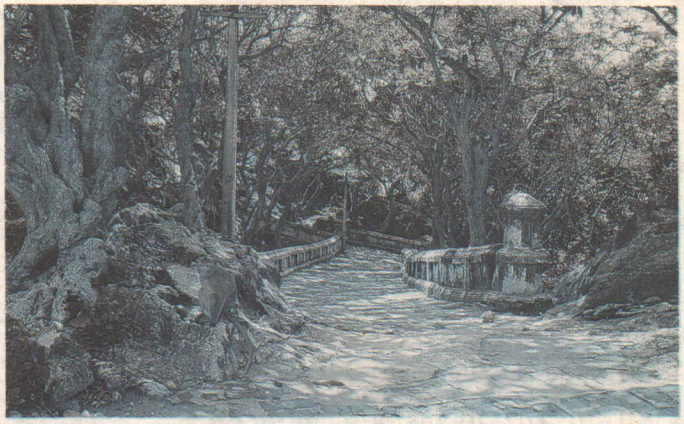

บริเวณทางขึ้นพระนครคีรี สองข้างทางเต็มไปด้วยแมกไม้และต้นลั่นทม

ระหว่างทางขึ้นพระนครคีรี บริเวณเนินเขาด้านล่างจะมีฝูงลิงอาศัยอยู่ตามต้นไม้ข้างทาง

– ด้านหน้าจัดเป็นห้องเสวยและห้องเสด็จออกขุนนาง

– มุขด้านตะวันออกจัดเป็นห้องทรงพระสำราญ

– มุขด้านตะวันตกจัดเป็นห้องสรงและห้องพระบังคน

ในหนังสือ **"ทัศนาสาร"** ของ*คุณตรี อมาตยกุล* ได้กล่าวถึงเครื่องตกแต่ง และเครื่องราชูปโภคในพระที่นั่งองค์นี้ *(พ.ศ. ๒๕๐๖)* ว่า

"เป็นท้องพระโรงมีเครื่องตบแต่งในสมัยต้นรัชกาลที่ ๔ ยังเหลืออยู่บ้าง เช่น กระจกเงาบานใหญ่ และโต๊ะเล็กสำหรับวางของตุ๊กตาโลหะฝีมือช่างชาวยุโรปหลายตัวที่ตู้ติดผนัง มีเครื่องถ้วยชาม เป็นชุดอาหารคำฝีมือช่างชาวยุโรป กับมีเครื่องมุกหลายชิ้น มีโต๊ะเก้าอี้นวม กระจกบานใหญ่และพระแท่นบรรทมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว"

พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ พระที่นั่งองค์นี้ อยู่หลังพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ รูปทรงมีลักษณะคล้ายเก๋งจีน *คุณตรี อมาตยกุล* บรรยายไว้ว่า

"เป็นพระที่นั่ง ๒ ชั้น มีบันไดเล็ก ๆ เป็นทางขึ้นไปข้างบนได้ พระที่นั่งองค์นี้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาแต่เดิม ภายในพระที่นั่งแบ่งออกเป็นห้องบรรทมกับห้องทรงพระอักษร ยังมีเครื่องตกแต่งพระที่นั่งเหลืออยู่จนถึงปัจจุบัน (๒๕๐๖) คือ พระแท่นบรรทมอ่างสรงพระพักตร์ และตู้ใส่เครื่องทรง เป็นต้น"

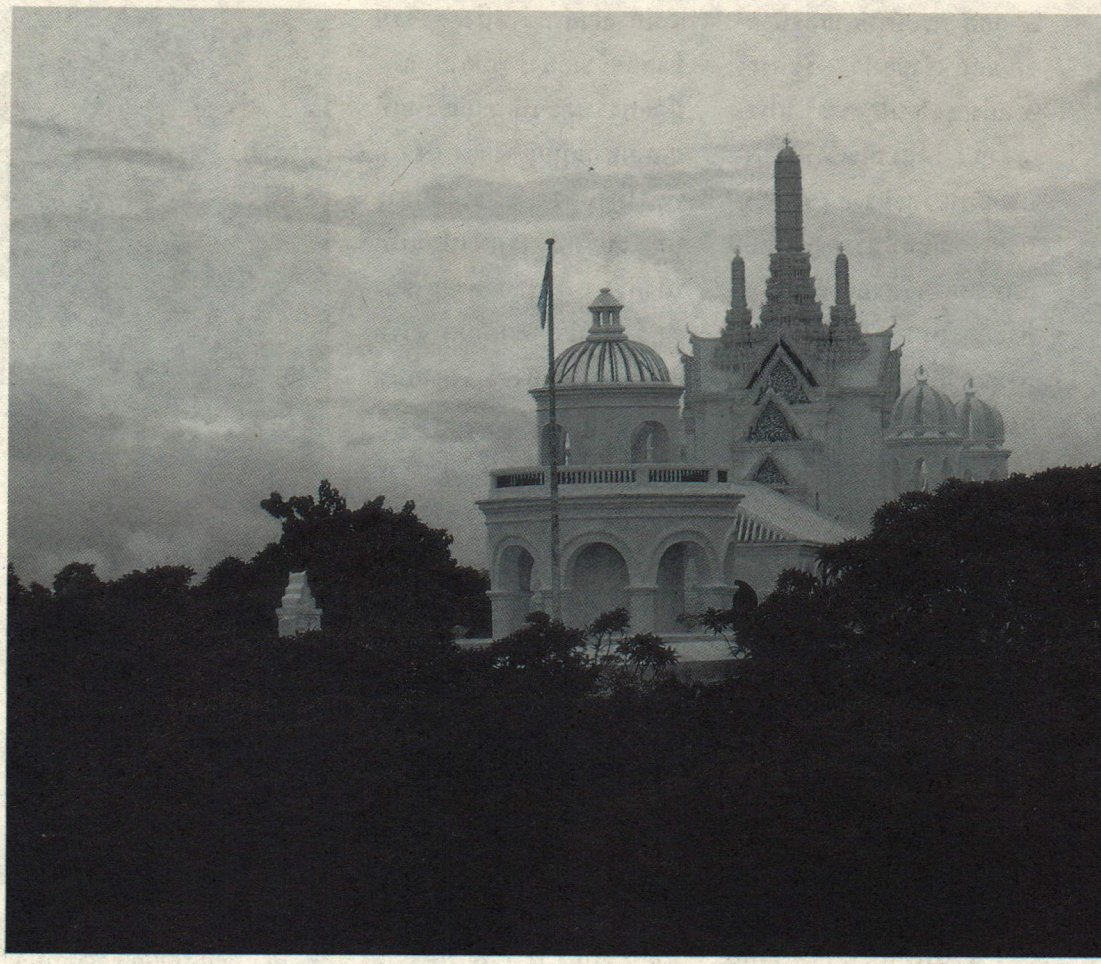

ฐานชั้นบน มีโดมที่มุมทั้ง ๔

พระที่นั่งเวไชยันตวิเชียรปราสาท เป็นปราสาทยอดปรางค์ ๕ ยอด รูปทรงหลังคาเป็นจตุรมุข และเป็นชั้นลด ๓ ชั้น หน้าบันเป็นรูปปั้นลวดลายกนกทั้ง ๔ มุข ยอดปรางค์ใหญ่อยู่กลาง ยอดปรางค์เล็กอยู่เหนือมุขทั้ง ๔ มุข องค์ปราสาทตั้งอยู่บนฐานซ้อนเป็น ๓ ชั้น โดยเฉพาะฐานชั้นบนมีหอไฟรูปโดมโปร่งอยู่ ๔ มุม

ภายในพระที่นั่งองค์นี้ มีพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่งพระองค์ด้วยเครื่องทรงธรรมดา แต่สรวมพระมาลาสก็อต ประทับยืนอยู่บนพระแท่นที่ประดิษฐาน ภายใต้พระเศวตรฉัตร

พระที่นั่งเวไชยันต์วิเชียรปราสาท และหอชัชวาลเวียงชัย

พระที่นั่งเวไชยันต์วิเชียรปราสาท ภายในมีพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

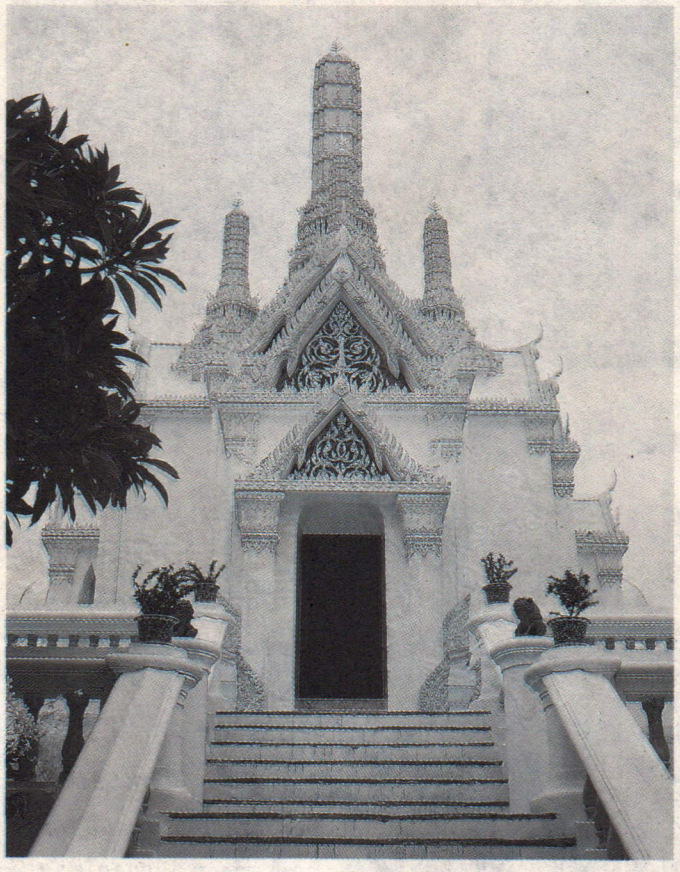

พระที่นั่งราชธรรมสภา

พระบรมรูปองค์นี้ มีประวัติว่าก่อสร้างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ส่งพระบรมฉายาลักษณ์ไปยังประเทศฝรั่งเศส เพื่อให้ช่างในประเทศนั้นหล่อพระบรมรูปเท่าพระองค์ ช่างฝรั่งเศสทำเป็นรูปจำลองด้วยปูนปาสเตอร์แล้วจัดส่งเข้ามาถวายทอดพระเนตรก่อน เมื่อได้ทอดพระเนตรแล้วไม่โปรดเพราะพระรูปพระโฉมผิดไปมาก จึงทรงเลิกจ้างช่างฝรั่งเศส แล้วโปรดให้ช่างไทย (*สมเด็จเจ้าฟ้าฯกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเข้าพระทัยว่าเห็นจะเป็นพระเทพรจนา ช่างไทยผู้มีฝีมือสมัยนั้น*) ปั้นใหม่ โดยอาศัยรูปปั้นที่ฝรั่งส่งมาเป็นเค้า แก้ไขจนพระบรมรูปถูกต้องตามความเป็นจริง แต่พระบรมรูปหล่อสำเร็จในรัชกาลที่ ๕ และประดิษฐานอยู่ ณ หอเสถียรธรรมปริตร ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาย้ายไปประดิษฐานใน หอราชพงศานุสร หลังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ถึงรัชกาลที่ ๖ สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศร์ ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้ขอพระบรมราชานุญาตอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ ณ พระที่นั่งองค์นี้

การสร้างพระที่นั่งเวไชยันต์วิเชียรประสาทองค์นี้ขึ้นนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชดำริว่า พระราชวังใหญ่โตแต่โบราณ เช่น พระนารายณ์ราชนิเวศน์ที่เมืองลพบุรี ย่อมมีปราสาทจึงโปรดให้สร้างขึ้นเป็นสังเขปที่พระนครคีรี ดังเช่นที่เห็นอยู่ขณะนี้

พระที่นั่งราชธรรมสภา เป็นพระที่นั่งชั้นเดียว รูปทรงคล้ายเก๋งจีน แต่ประตูหน้าต่างทำเป็นรูปโค้ง และทำเป็นเสาหลอกติดผนังด้านนอกระหว่างประตูกับหน้าต่างหัวเสาเป็นแบบกรีก เหนือหัวเสาทำเป็นลวดลายคล้ายกระถางต้นไม้ ซึ่ง **กรมศิลปากร** ว่า *"ลวดลายมีลักษณะเป็นลูกโลกและดอกไม้ใบไม้ประดิษฐ์"*

พระที่นั่งองค์นี้ **ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒๕** กล่าวไว้ว่า *"เป็นที่ทรงธรรม แลพระราชพิธีสงฆ์"* หนังสือ **"จังหวัดเพชรบุรี"** ของจังหวัดฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษว่า *"เป็นพระที่นั่งชั้นเดียวยาว เดิมทราบว่าภายในเปิดเป็นห้องโถง สำหรับทางพระราชพิธีต่าง ๆ มีห้องพระพุทธรูปและใช้เป็นที่ปรึกษาสนทนาธรรม ต่อมา*

บน : จากพระที่นั่งราชธรรมสภา จะมองเห็นยอดพระธาตุจอมเพชร
ล่าง : โรงมหรสพ หรือโรงโขน และราชวัลลภาคาร

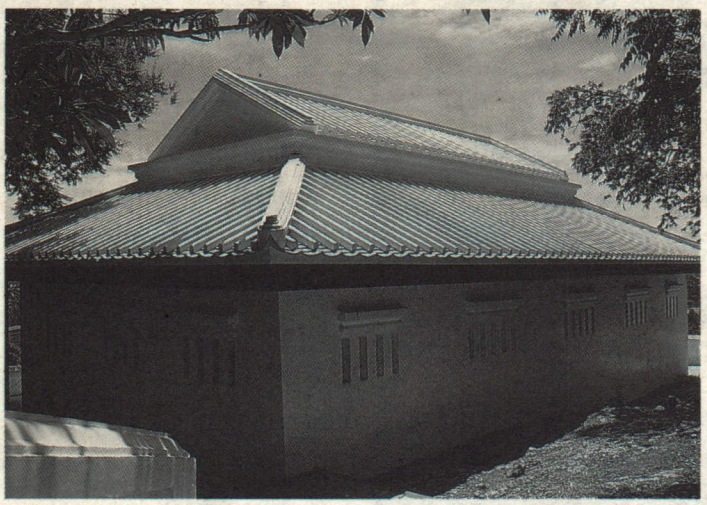

ได้กั้นห้องขึ้นสำหรับเก็บพัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ในเมื่อพระองค์มิได้ทรงประทับพระนครคีรี ถ้าพระองค์เสด็จมาประทับแล้วก็ขนเอาพัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ออก ในเมื่อพระองค์มิได้ทรงประทับพระนครคีรี ถ้าพระองค์เสด็จมาประทับแล้ว ก็ขนเอาพัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ออกแล้วใช้เป็นที่พักเสนาข้าราชการตามเสด็จ"

ตำหนักสันถาคารสถาน ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๒๕ กล่าวไว้ว่า *"เป็นที่ประทับของเจ้าของนายฝ่ายใน"* หนังสือ **"จังหวัดเพชรบุรี"** กล่าวว่า *"เป็นที่รับแขกเมืองภายใน ตำหนักมีห้องพักทั้งสองข้างตอนกลางเปิดโล่ง...มุขหน้าตำหนักยื่นออกไปเป็นที่ประทับทอดพระเนตรโขนละคร เพราะด้านทิศตะวันออกติดตำหนักแห่งนี้เป็นโรงโขนละคร ข้างหลังตำหนักเป็นที่พักพวกโขนละคร และเจ้าพนักงานโดยรอบ"*

โรงโขนละครกว้าง ๘เมตร ยาว ๒๗ เมตร เดิมหลังคามุงด้วยสังกะสี ที่กั้นฉากก่อด้วยอิฐถือปูน แท่นที่แสดงก่อเป็นฐานรูปพระจันทร์ครึ่งซีกมี ๓ ชั้น ด้านหลังฉากเป็นที่พักพวกโขนละคร บริเวณด้านหน้าและข้างโรงโขนละครนี้เป็นลานกว้างสำหรับประชาชนเข้าชมด้วย

หอพิมานเพ็ชรมเหศวร์ เป็นหอเล็ก ๆ ๓ หอ สร้างไว้บนยอดของลูกเขาเล็ก ๆ ตรงหน้าพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ หอกลางซึ่งเป็นหอใหญ่มีแท่นตั้งพระพุทธรูป แต่องค์พระพุทธรูปไม่มีแล้ว เป็นห้องทรงศีลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หอเล็กด้านขวามือเป็นศาล ซึ่งประชุม**พงศาวดาร ภาคที่ ๒๕** ว่า *"เป็นทำนองศาลพระภูมิ"* หอด้านซ้ายมือเป็นที่ของพวกมโหรทึก ยังมีเสาแขวนฆ้องชัยอยู่ หน้าหอเล็กทั้งด้านขวามือและซ้ายมือ มีเสาธงหรือเสาหงส์อยู่ด้านหน้าหอละ ๑ ต้น กล่าวกันว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ทำพิธีโสกันต์ *(ตัดจุก)* สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ พระราชโอรสพระองค์น้อยที่ประสูติแต่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ที่หอกลางหลังใหญ่ ซึ่งภายในยังก่อผนังกั้นไว้เป็นห้องพระบรรทมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันที่ทรงถืออุโบสถศีล เมื่อเสด็จมาประทับ ณ พระนครคีรี

บันไดทางขึ้นหอพิมานเพ็ชรมเหศวร์

หอชัชวาลเวียงชัยหรือกระโจมแก้ว
หรือหอส่องกล้อง เป็นหอรูปกลมคล้าย
กระโจมไฟ มีบันไดเวียนขึ้นชั้นบน

ด้านหน้าหอพิมานเพ็ชรมเหศวร์

พระที่นั่งราชธรรมสภา

หอเล็กด้านขวามือ เป็นศาลซึ่งประชุมพงศาวดาร
ภาคที่ ๒๕ ว่า "เป็นทำนองศาลพระภูมิ"

๑. พระธาตุจอมเพชร ตั้งอยู่บนยอดกลางของเสามหาสวรรค์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

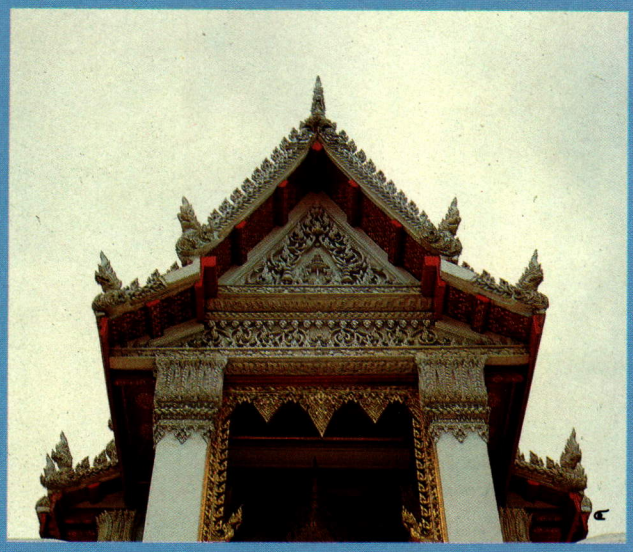

๒-๓. ศาลา และพระปรางค์แดง ตั้งอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถวัดพระแก้ว

๔. หน้าบันพระอุโบสถวัดพระแก้ว

๕. ลวดลายจำหลักบนหน้าบันบานประตูพระอุโบสถวัดพระแก้ว

๖. หน้าต่างพระอุโบสถ ซึ่งได้รับการบูรณะใหม่

และหากมองจากพระบัญชรห้องพระบรรทมนี้ จะมองเห็นทิวทัศน์อันสงบเงียบและงดงามของพระธาตุจอมเพชรและวัดพระแก้วที่สร้างอยู่บนยอดเขาที่สูงที่สุดของพระนครคีรี

หอชัชวาลเวียงไชย หอนี้ตั้งอยู่หน้าพระที่นั่งราชธรรมสภา ชาวบ้านเรียกว่า **กระโจมแก้ว** เพราะสร้างเป็นรูปคล้ายกระโจมไฟ มีบันไดเวียนข้างในเพื่อขึ้นไปข้างบน หลังคาทำเป็นรูปโดมมุงด้วยกระจก ภายในโดมเป็นที่แขวนตะเกียงเวลากลางคืน ชั้นบนมีระเบียงสำหรับเดินได้โดยรอบ เดิมขอบระเบียงเป็นกำแพงที่กั้นด้วยลูกกรงกระเบื้องเคลือบตั้งเป็นอัน ๆ แต่เมื่อมีการซ่อมใน พ.ศ. ๒๔๕๗ ทำเป็นกำแพงคอนกรีตทึบ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้หอนี้เป็นที่ส่องกล้องทอดพระเนตรดวงดาวบนท้องฟ้าเสมอ จึงเรียกชื่อกันเพิ่มขึ้นอีกว่า**หอส่องกล้อง** บ้าง หอดูดาว บ้าง นอกจากนี้หอชัชวาลเวียงไชยยังใช้เป็นที่สังเกตในเวลากลางคืนของพวกเรือเดินทะเลในเวลากลางคืนที่กำลังจะแล่นเข้าหาฝั่ง ในเวลากลางคืน เมื่อขึ้นไปอยู่บนหอนี้แล้ว ก็จะเห็นทิศทัศน์ทางทะเลได้ไกลแสนไกล

อนึ่ง เวลาเสด็จพระราชดำเนินมาประทับอยู่ ณ พระนครคีรี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะโปรดให้ชักธงมหาราชขึ้นสู่ยอดเสาธง หอชัชวาลเวียงไชยเป็นประจำ

บนยอดเขาข้างเหนือ *(หนังสือ* **พระนครคีรี** *ของ กรมศิลปากร ว่าเป็นยอดเขาด้านทิศตะวันออก หนังสือ* **"จังหวัดเพชรบุรี"** *ของจังหวัดว่าเป็นยอดเขาทิศตะวันออกเฉียงใต้)* บนยอดเขาแห่งนี้ มีสิ่งก่อสร้างสำคัญดังนี้

วัดพระแก้ว *(หนังสือประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๒๕ ว่า "โปรดให้สร้างเจดีย์และวิหาร)* **วิหาร** ก็คือ พระอุโบสถหลังเล็ก ๆ นี้เอง ซึ่งชาวบ้านบางคนเรียกว่า **วิหารน้อย** แต่ที่เรียกว่า **วัดพระแก้ว** นั้น ก็เพราะบรรยากาศของวัดเหมือนวัดพระศรีรัตนศาสดาราม *(วัดพระแก้ว)* ในพระบรมมหาราชวัง พระมหานคร คือ เป็นวัดที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ มีแต่พระอุโบสถ พระเจดีย์ พระปรางค์ และศาลา ในบริเวณนี้ ซึ่งจะกล่าวถึงเป็นลำดับไป

เฉพาะพระอุโบสถนี้ เป็นพระอุโบสถขนาดย่อม กว้าง ๒ วา ยาว ๔ วา ๒ ศอก หลังคาเป็นชั้นลด มีช่อฟ้าใบระกาหางหงส์ ประดับด้วยกระจกสีอย่างสวยงาม มุงด้วยกระเบื้องเคลือบสีน้ำเงินและสีเหลือง แลดูสดใสและเห็นได้แต่ไกล หน้าบันเป็นปูนปั้นปิดทองลายกนกล้อมรอบพระมหาพิชัยมงกุฎ อันเป็นพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ ๔ คันทวย บัวหัวเสาที่รับเชิงชายตลอดจนลายรวงผึ้งด้านหน้าและหลัง ก็แกะสลักปิดทองงามระยับ กล่าวกันว่าเป็นฝีมือช่างชั้นยอดของเพชรบุรีสมัยนั้น ผนังพระอุโบสถประดับด้วยหินอ่อน เดิมมีพระพุทธรูปแก้วผลึกประดิษฐานเป็นพระประธานอยู่ แต่เมื่อสิ้นรัชกาล ๔ แล้ว ได้อัญเชิญกลับมาไว้ที่กรุงเทพฯ แล้วอัญเชิญพระพุทธรูปหินอ่อน หน้าตักกว้าง ๑ ศอก ไปประดิษฐานไว้แทน ปัจจุบันพระพุทธรูปองค์นี้ อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี รอบพระอุโบสถมีกำแพงแก้วล้อมรอบ

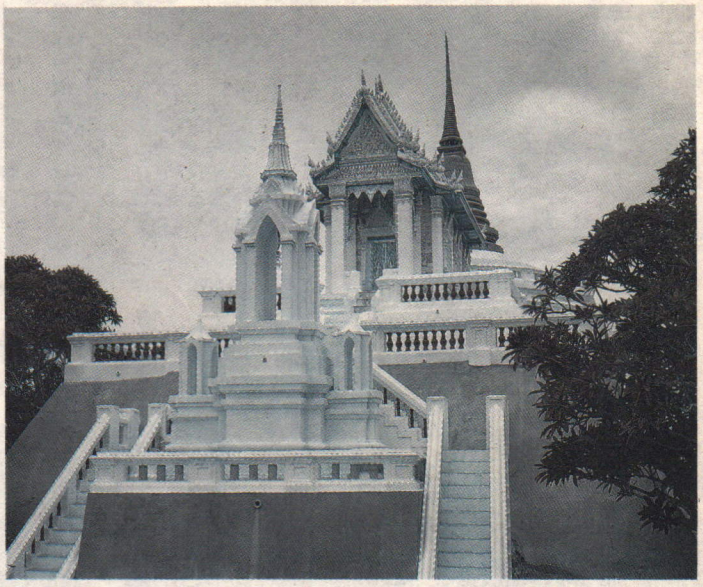

หอระฆัง และพระอุโบสถวัดพระแก้ว

หอระฆัง อยู่ด้านหน้าของพระอุโบสถ แต่อยู่เป็นเนินที่ต่ำลงมา เป็นรูปสี่เหลี่ยมตั้งอยู่บนแท่นฐาน มีบันไดขึ้นไปสู่พระอุโบสถ และหอระฆังทั้งสองข้าง

พระปรางค์แดงและศาลา บนเนินที่ต่ำลงมาจากหอระฆัง เป็นที่ตั้งของพระปรางค์รูปทรงแบบปรางค์ขอม คือ ชั้นล่างเป็นจตุรมุข ส่วนเป็นรูปปรางค์ทาด้วยสีแดงทั้งองค์ และเป็นพระปรางค์โปร่งตั้งแต่ชั้นล่างจนกระทั่งยอดปรางค์ เคยมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายใน เพราะยังมีพระแท่นปรากฏอยู่บริเวณเดียวกันมีศาลา ๓ หลัง เป็นศาลาก่ออิฐถือปูน รูปร่างโปร่งเป็นโถง ทางเข้าเป็นรูปโค้งเหนือเสา คงจะเป็นศาลาพักสำหรับผู้ขึ้นไปบูชาพระในพระอุโบสถหรือเลยขึ้นไปยังพระเจดีย์หลังพระอุโบสถ

พระสุทธเจดีย์ อยู่บนเนินสูงหลังพระอุโบสถ สูงกว่าที่ตั้งพระอุโบสถขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง เป็นพระเจดีย์ทรงกลม ตั้งอยู่บนแท่นฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ ๓ เมตร พระเจดีย์สูงวัดจากฐานถึงยอด ๕ เมตร กล่าวกันว่า การสร้างพระเจดีย์นี้ ได้สลักหินเนื้อสีเท่าอมเขียวเป็นชิ้น ๆ แล้วประกอบเป็นองค์เจดีย์ที่เกาะสีชังมาก่อน แล้วถอดออกเป็นชิ้น นำมาประกอบเป็นพระเจดีย์องค์นี้อีกครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า **พระสุทธเจดีย์** ปัจจุบันยอดพระเจดีย์หักเสียแล้ว

หอจตุเวทปริตพจน์ เป็น

พระธาตุจอมเพชร

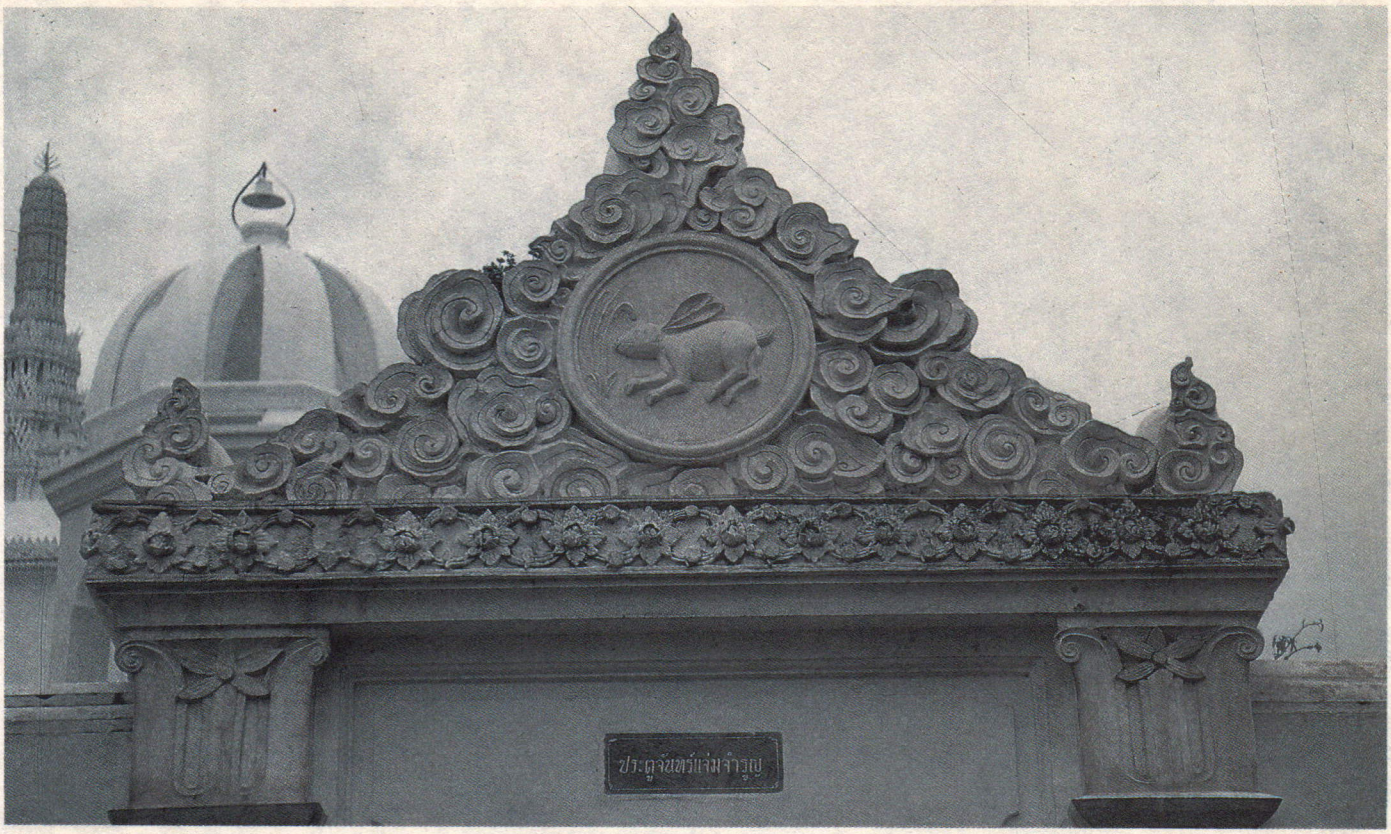

ประตูจันทร์แจ่มจำรูญ

หอพระปริตร ตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับพระอุโบสถวัดพระแก้ว รูปทรงเป็นแบบศาลาการเปรียญ มีธรรมมาสน์เทศน์และอาสนสงฆ์ ก่อด้วยอิฐถือปูน เป็นสถานที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงบาตรในวันพระ และทรงสดับพระธรรมเทศนาและสวดพระปริตรโดยโปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นมาจากวัดที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ เช่น วัดมหาสมณาราม เป็นต้น

จากยอดเขาอันเป็นที่ตั้งวัดพระแก้ว อันประกอบด้วยพระอุโบสถ หอระฆัง พระปรางค์แดงและศาลา ๓ หลัง จนกระทั่งหอจตุเวทปริตพจน์และพระสุทธเจดีย์ดังกล่าว มีทางลาดลงไปสู่บริเวณยอดเขาอันเป็นที่ตั้งพระราชวังพระนครคีรีได้โดยสะดวก คือ เป็นทางลาดลงมาจากบริเวณวัดพระแก้วมาจนถึงบริเวณหอชัชวาลเวียงไชย

วัดมหาสมณาราม ตั้งอยู่บนไหล่เขาทางด้านนี้ ซึ่งเดิมชื่อวัดสมณะ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์ ใหม่ทั้งพระอาราม เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่า พระองค์ได้เสด็จมาประทับ ณ วัดนี้ เมื่อสมัยยังทรงครองเพศเป็นบรรพชิต แล้วพระราชทานนามว่า วัดมหาสมณาราม ในพระอุโบสถของวัดนี้ มีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างมีชื่อสมัยรัชกาลที่ ๔ คือ **ขรัวอินโข่ง** ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้มีเรื่องการนมัสการพระพุทธบาทพระปฐมเจดีย์ พระมหาธาตุนครศรีธรรมราช พระนครคีรี เป็นต้น ขรัวอินโข่ง เป็นชาวเพชรบุรีโดยกำเนิด

ยอดกลาง สิ่งที่โปรดให้สร้างที่สำคัญ ๆ ดังนี้

พระธาตุจอมเพชร เดิมมีพระเจดีย์ของเดิมอยู่แต่ทรุดโทรมมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้บูรณะขึ้นใหม่และให้ใหญ่กว่าของเดิมครอบทับองค์เดิมไว้ภายใน กล่าวกันว่าองค์เดิมเป็นพระเจดีย์ของวัดอินทคีรี ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในตอนต้นพระธาตุจอมเพชรสูง ๔๐ เมตร ฐานกว้าง ๒๐ เมตร มีฐานโดยรอบชั้นล่าง ซึ่งทางเข้าไปสู่ภายใน ๔ ช่อง และมีทางขึ้นไปสู่ฐานทักษิชั้นบนได้ ภายในนอกจากพระราชฐานดังกล่าวมาโดยลำดับนั้นแล้ว ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒๕ ยังได้สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ อีก คือ

"ประตูรอบบริเวณพระราช-

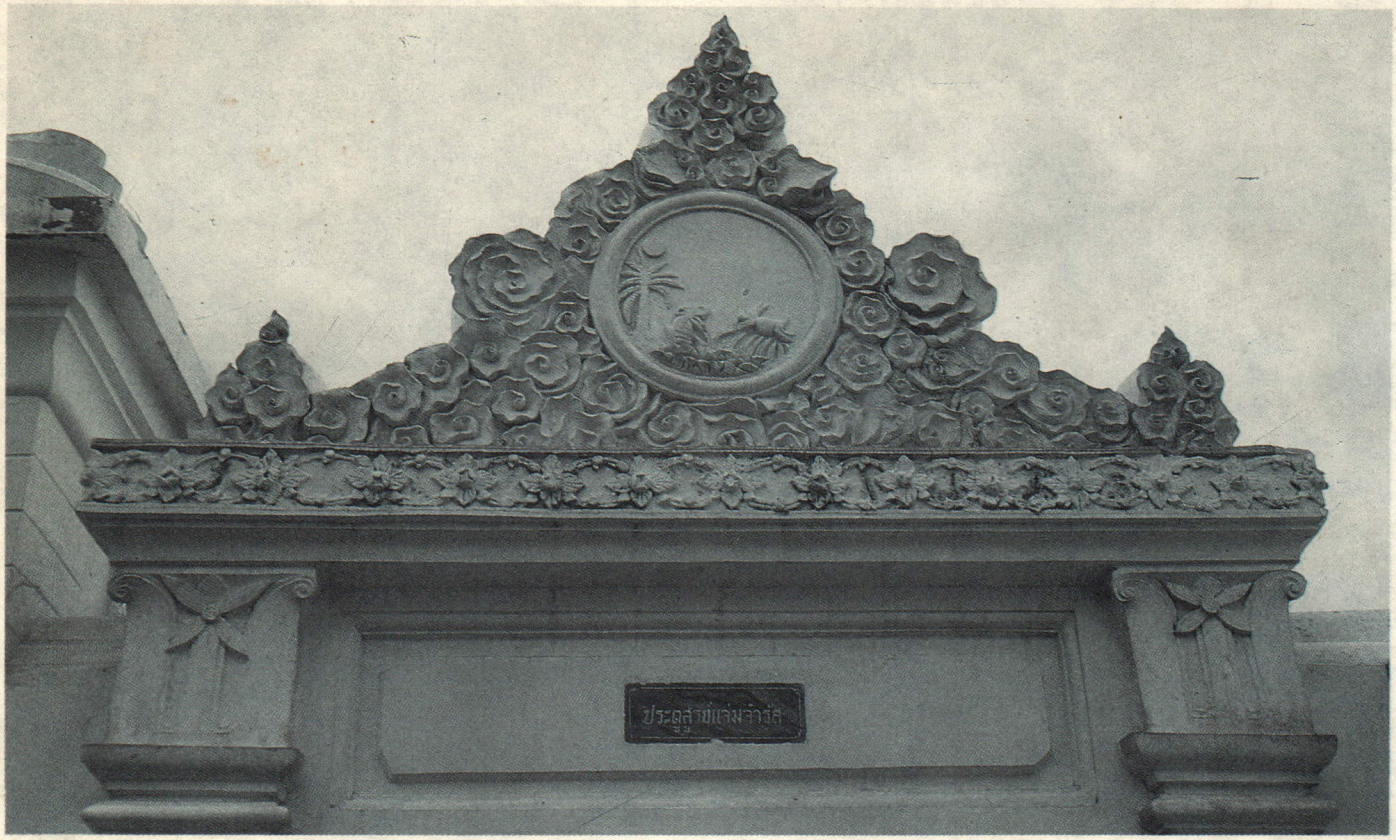

ประตูสูรย์แจ่มจำรัส

วังมีชื่อขนานต่าง ๆ กัน ประตูบริเวณพระราชวัง ๔ ประตู ชื่อ

ประตูนารีประเวศ ๑
ประตูวิเศษราชกิจ ๑
ประตูราชฤทธิแรงปราบ ๑
ประตูอานุภาพเจริญ ๑

ประตูในบริเวณพระราชมนเทียร ๓ ประตู ชื่อ

ประตูดำเนิรทางสวรรค์ ๑
ประตูจันทร์แจ่มจำรูญ ๑
ประตูสูรย์แจ่มจรัส ๑

ภายนอกพระราชวังมีป้อมตามไหล่รายรอบ ๕ ป้อม มีชื่อ

ป้อมธตรฐป้องปก ๑
ป้อมวิรุฬหกบริรักษ์ ๑
ป้อมวิรูปักษ์ป้องกัน ๑
ป้อมเวสสวรรณรักษา ๑
ป้อมวัชรินทราภิบาล ๑

และยังมีศาลาลูกขุนทิมดาบโรงม้า และสถานที่ต่าง ๆ อีกหลายอย่าง ถนนใหญ่ นำแต่เชิงเขาลงมาถึงท่าน้ำพระราชทานนามว่า ถนนราชวิถี และที่เมืองเพชรบุรีนั้นโปรดให้สร้างสะพานข้างก่ออิฐถือปูนข้ามลำน้ำสะพาน ๑ สร้างตึกแถวริมถนนตลาดเมืองเพชรบุรี ๒ แถว สร้างถนนแต่เชิงเขามหาสวรรค์ไปถึงเขาหลวงสาย ๑ ถนนแต่เชิงสะพานข้างไปถึงเขาบันไดอิฐสาย ๑ ถนนขวางแต่ถนนราชวิถีมาถึงถนนเขาบันไดอิฐสาย ๑ สร้างประปามีเครื่องสูบน้ำขึ้นถังที่ริมลำน้ำ ฝังท่อให้ไหลไปลงอ่างเชิงเขา ให้คนตักหาบขึ้นไปบนพระนครคีรี

ข้อที่จะขอเสนอแนะให้ท่านไปชมพระนครคีรีเป็นประการสุดท้าย ก็คือขณะนี้ กรมศิลปากรนอกจากจะได้บูรณะปฏิสังขรณ์พระนครคีรีให้ฟื้นคืนคงสภาพเดิมดังกล่าวมาตั้งแต่ต้นนั้น บัดนี้ ได้จัดตั้งพระนครคีรีให้เป็น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรีโดยใช้ พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ และพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ เป็นอาคารจัดแสดง ซึ่งภายในห้องที่จัดแสดงนั้นล้วนเป็นของสวยงาม เป็นเครื่องราชูปโภคของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนเครื่องประดับตกแต่งห้องต่าง ๆ ในพระที่นั่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑ์สถานจะอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดีที่สุด

ธุรกิจของผู้ใหญ่

กับความรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตอนาคตของเด็ก

ระพี สาคริก

เรากล่าวกันว่า **"เด็กคืออนาคตของสังคม"** แต่ภายในส่วนลึกของการกล่าว ก็เป็นได้ทั้งการแสดงออกที่เกิดจากการหวังผลประโยชน์จากกระแสที่อยู่ภายนอก และการกล่าวจากใจจริง แต่ก็คงไม่ยากที่จะรู้ได้ หากมองไปยังพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงของกลุ่มบุคคลผู้กล่าว

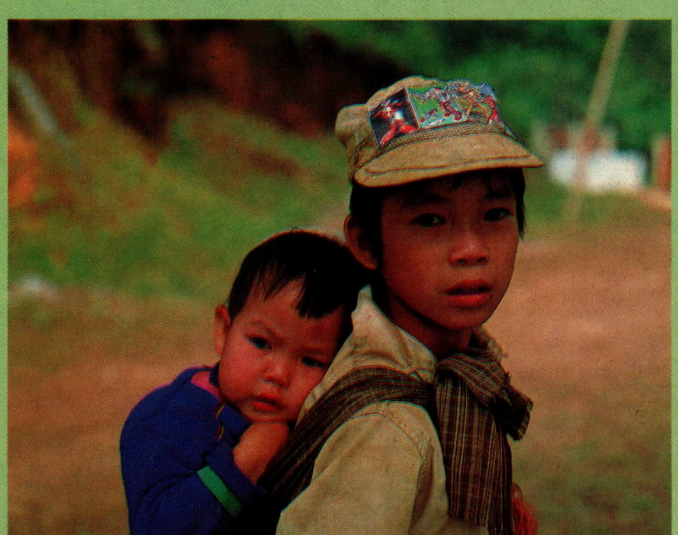

เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้อย่างแท้จริง หาใช่เพียงการเจริญด้วยชีวิตและร่างกายซึ่งผูกพันอยู่กับรูปวัตถุเท่านั้นไม่ แต่จำเป็นที่จะต้องได้รับโอกาสให้เจริญด้วยภูมิปัญญาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง อันหมายถึงการมีภาวะจิตใจที่ทำให้สามารถคิดได้บนฐานตนเองอย่างอิสระ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าควรเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นธรรม และคิดได้บนพื้นฐานที่มีธรรม

อนึ่ง สิ่งสำคัญที่สะท้อนภาพเจตนารมณ์ของเราทุกคนในปัจจุบันก็คือ **"ต้องการความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์"** แต่ก่อนที่จะมองไปยังจุดนั้นน่าจะได้แก่ **"การมุ่งมองที่พื้นฐานของคนก่อนอื่น"** แล้วจึงสืบทอดไปยังอีกประเด็นหนึ่งซึ่งสรุปได้ว่า **"จิตใจคนควรได้รับโอกาสให้พัฒนาตนเองไปสู่ความมีอิสรภาพภายในพื้นฐานตนเอง"** หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า **"จะต้องมีใจเป็นประชาธิปไตย"** มีความมั่นคงอยู่กับสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผลที่

"ชีวิตเด็กในวัยที่กำลังมีพลัง
ความต้องการในการเรียนรู้สูงมาก
เมื่อได้มีโอกาสพบเห็นสิ่งใดที่ปรากฏอยู่ภายนอก
จะมีการรับเข้าไว้ได้ง่าย"

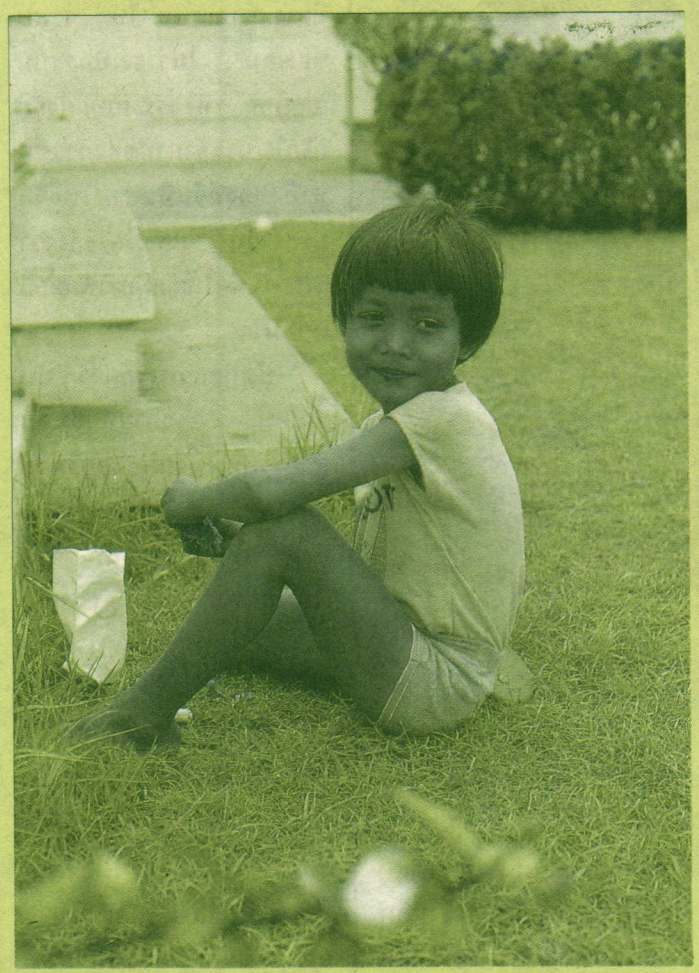

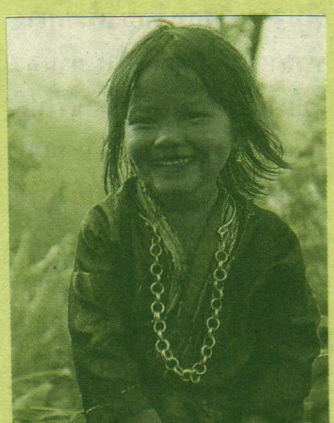

แท้จริง

ทุกวันนี้ ประชาชนทั่วไป ได้รับผลกระทบจากปัญหาการขาดธรรมะภายในจิตใจกันทั่วไป ทำให้แต่ละคนที่มีการรับผลกระทบเข้าถึงจิตสำนึกต่างก็ดิ้นรนขวนขวาย เพื่อหากิจกรรมที่หวังว่า จะสามารถให้การฝึกอบรมศีลธรรม บ้างก็แนะให้ไช้วัด บ้างก็แนะให้มีการสอนในหลักสูตร และบ้างก็แนะวิธีการอื่น ๆ ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ กันไป

หลักธรรมที่แท้จริง ได้ชี้แนะให้พิจารณา เพื่อการรู้เหตุรู้ผล ดังนั้นเมื่อปรากฏผลทำให้ "คน" ขาดธรรมะ เหตุใดจึงไม่มองไปยังสิ่งที่เป็นเหตุอันเป็นที่มาของผลซึ่งเราต่างก็ไม่พึงปรารถนานั้นเล่า หรือว่าเราเองก็มองไม่เห็นเหตุ เพราะตกอยู่ในภาวะ **"ยึดมั่นถือมั่นอยู่กับรูปแบบของผล"** ดังเช่นที่ร้องกันว่า **"บัณฑิตตกงาน"** แล้วมุ่งไปแก้ปัญหาที่ **"งาน"** แทนการมุ่งไปยังเหตุ และแก้ที่คน กล่าวคือ **"แก้ภาวะจิตใจที่ยึดเกาะรูปแบบของงาน"** เพื่อคิดสร้างงานในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัดด้วยตนเอง เนื่องจากหลักธรรมก็ได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า **"รูปแบบนั้นหาได้มีตัวตนแท้จริงอะไรไม่"** และ **"เหตุแห่งการตก ก็คือการเกาะ"**

ในเมื่อธรรมชาติ ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นชีวิตที่เกิดมาก่อน มีอำนาจเหนือเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในด้านที่เป็นรูปวัตถุหรือที่เป็นนามธรรม โดยหลักการพื้นฐานดังกล่าวแล้วนี้เอง ไม่ว่าเด็กที่เจริญเติบโตขึ้นมา จะสะท้อนพฤติกรรมออกมาเป็นประการใด ผู้ใหญ่จำเป็นต้องยอมรับสภาพ **"ความรับผิดชอบ"** อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ดังนั้น เด็กจะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ **"คิดได้อิสระ"** และ **"มีคุณภาพ"** หรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับ **"ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่"** ที่ถืออิทธิพลอำนาจและมีการใช้อำนาจทุกรูปลักษณะแก่เด็กเป็นหลักสำคัญ

ผู้ใหญ่ส่วนมาก เน้นการเล่นกับเด็กอย่างมุ่งที่รูปวัตถุแทนที่จะเน้นในด้านนามธรรม ซึ่งได้แก่ การแสดงพลังของการปฏิบัติที่อยู่กับเหตุกับผล และสร้างศรัทธาที่แท้จริง

ธรรมชาติได้ให้พื้นฐาน **"การรู้ได้ถึงผลดีผลเสียของสิ่งทั้งหลาย"** ไว้แก่ทุกคนที่เกิดมา แต่การที่คนจะสามารถรู้ได้อย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับ

เงื่อนไข ซึ่งผู้ใหญ่ผู้ถืออำนาจอย่างสืบทอดกันมาในแต่ละช่วง จะเป็นฝ่ายกำหนด หากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่า **"รู้จริง"** หรือ **"รู้ด้วยภูมิปัญญา"** ย่อมละจากการใช้โอกาสของการถืออำนาจ ใช้อำนาจเข้าไปเป็นตัวกำหนด แต่หวนกลับมาใช้เพื่อการคุ้มครองมิให้ผู้เยาว์กว่า ถูกอำนาจอื่นเข้าแทรกแซง

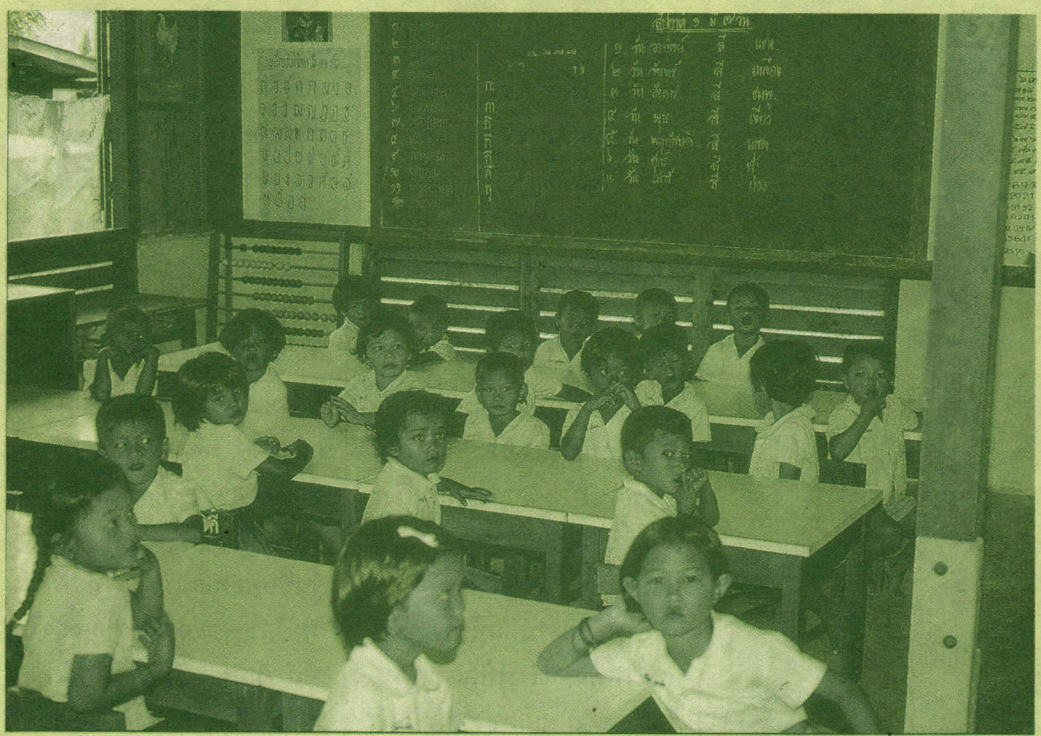

แต่หากผู้ใหญ่ ขาดการรอบรู้ที่แท้จริง หรือมองจากอีกด้านหนึ่ง น่าจะกล่าวได้ว่ากำลังตกอยู่ในภาวะลุ่มหลงมัวเมาด้วยอวิชชา คงไม่เพียงแต่จะใช้อำนาจจำกัดขอบเขตการเรียนรู้เท่านั้น หากยังมีการใช้อำนาจยัดเยียดเอาสิ่งซึ่งตนเองต้องการผล เข้าไปสู่ชีวิตและจิตใจผู้เยาว์กว่า ซึ่งน่าจะถือว่า **"เป็นการมอมเมาที่ส่งผลทำลายคุณภาพเพื่อนมนุษย์ผู้ตกอยู่ในฐานะที่เยาว์กว่าตนอย่างขาดความรับผิดชอบ"**

ชีวิตเด็กในวัยที่กำลังมีพลังความต้องการในการเรียนรู้สูงมาก เมื่อได้มีโอกาสพบเห็นสิ่งใดที่ปรากฏอยู่ภายนอก จะมีการรับเข้าไว้ได้ง่ายและลงได้ลึกซึ้ง หากได้มีโอกาสสัมผัสกับกระบวนการใดก็ตาม ที่มีภาวะการเปลี่ยนแปลงบนฐานตนเองอย่างอิสระ ซึ่งแท้จริงแล้วบนหลักการนี้ คงไม่มีกระบวนการใดที่เป็นของจริงนอกจากกระบวนการธรรมชาติ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานไว้ให้แน่นหนา

กับอีกด้านหนึ่งคือการให้โอกาสได้สัมผัสและเรียนรู้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เป็นผลจากคน ได้อย่างอิสระ และสามารถแสดงออกโดยผลจากการคิดได้อย่างเสรี เพื่อก่อให้เกิด **"การนำวิถีทางความคิดให้แก่ตนเอง"** ภายใต้กลไกของ **"การรู้ผิดรู้ถูก"** ซึ่งมีการเอื้อระหว่างกันและกันอยู่ภายในตัวเอง

เมื่อได้ยินได้ฟังการสนทนาหารือในด้านธุรกิจ ที่สะท้อนออกมาเป็นครั้งเป็นคราวด้วยประโยคที่ว่า **"จะทำอะไรดีจึงจะส่งผลให้คนติด"** แล้วหวนกลับมามองที่ **"กระบวนการเจริญเติบโตของชีวิตเด็ก"** ที่มีการแทรกแซงเข้าไปสู่ **"ระบบของเล่น"** ไม่ว่าจะเป็นระบบเอกเทศ หรือระบบที่แฝงอยู่ภายในบรรยากาศของการซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน และมีการอ้างว่า **"กระทำเพื่อให้เด็กมีการพักผ่อนหย่อนใจ"**

บังเกิดความรู้สึกว่า มันเสมือน **"อสูรกายที่กลืนกินคุณภาพคนตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก"** และแน่นอนที่สุด ในเมื่อสิ่งเหล่านี้ เป็นผลจาก **"คน"** ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ มีอำนาจเหนือเด็ก ทั้งในด้านกำลังทุน กำลังความคิด แต่ไม่ได้หมายความว่ากำลังปัญญาด้วยแน่นอน

อนึ่ง สิ่งใดก็ตาม ที่จะก่อให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมมีการจัดการให้ต้องเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นกระบวนการ ด้วยอำนาจเงินในขณะที่พื้นฐานสังคมไทยได้รับการทำลายให้อ่อนแรงต้านทานลงไปมากมาย การเจาะเข้าไปสู่สิ่งซึ่งควรจะเป็นของไทยเองในทุก ๆ เรื่อง ย่อมเป็นไปได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การสื่อสัมพันธ์ การจัดการและการค้าขาย ให้ร่วมมือกันเพียงเพื่อหวัง **"เงิน"** โดยไม่คำนึงถึงผลที่ก่อให้เกิดการ

"ทำลาย" ทรัพยากรคน โดยเฉพาะ "เด็ก" ของเราเอง ซึ่งเป็นความหวังของอนาคต อย่างขาดมนุษยธรรม และขาดความรับผิดชอบที่แท้จริง

ในด้านของกระบวนการจัดการศึกษา ที่ยังเน้น **"เจ้ามีหน้าที่เรียนในห้องเรียน ก็จงเรียนไป ส่วนเรื่องภายนอกห้องเรียน เจ้าไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง"** ยังคงสะท้อนเสียงออกมาเสมอ ๆ ทำให้เด็กต้องตกอยู่ในภาวะที่มีการจำกัดอยู่ภายใต้ **"ความเป็นซึกเดียว"** ของบรรยากาศซึ่งมีอิทธิพลหล่อหลอมความคิดอย่างสำคัญ

เมื่อเด็กขาดอิสระภาพในการแสวงหาบนพื้นฐานตนเองภายใต้การรับรู้และให้โอกาสโดยผู้ใหญ่ ทางเลือกของการดำเนินชีวิต ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว แต่ละคนจำเป็นต้องมี เด็กจึงเลือกทางที่ผู้ใหญ่ไม่เห็น เพราะไม่สนใจที่จะเห็นโดยถือว่า **"ธุระไม่ใช่"** หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ **"การขาดการมองภาพรวมของชีวิตเด็ก"** เพราะการคิดแคบมองแคบ กิจกรรมภายในสถานศึกษาที่ควรอยู่บนฐานของการให้อิสรภาพแก่เด็ก ตามกระแสจิต วิญญาณต้องถูกปิดกั้น หากมีการสนับสนุน ก็จะมีการจำกัดไว้ให้มุ่งวิถีทางซึ่งผู้ใหญ่เป็นฝ่ายกำหนด และมีการนำเงินมาเป็นสิ่งร่วมกำหนดอีกด้วย ซึ่งเด็กกลุ่มหนึ่งสามารถรู้ได้เท่าทัน

กระบวนการซึ่งอยู่บนพื้นฐานของกระแสที่มีการจำกัดโดยผู้ใหญ่ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ส่งผลทำให้เด็กถูกผลักดันเข้าไปสู่กระแสที่มีการใช้เด็กเป็นเหยื่อธุรกิจด้วย

ภาพที่พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน หากไม่มองอย่างผ่าน ๆ ไป แต่นำมาคิดวิเคราะห์ ในฐานะที่แต่ละคนต่างก็ภูมิใจว่าตนเองมีสมอง มีความคิด และมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความคิดด้วย

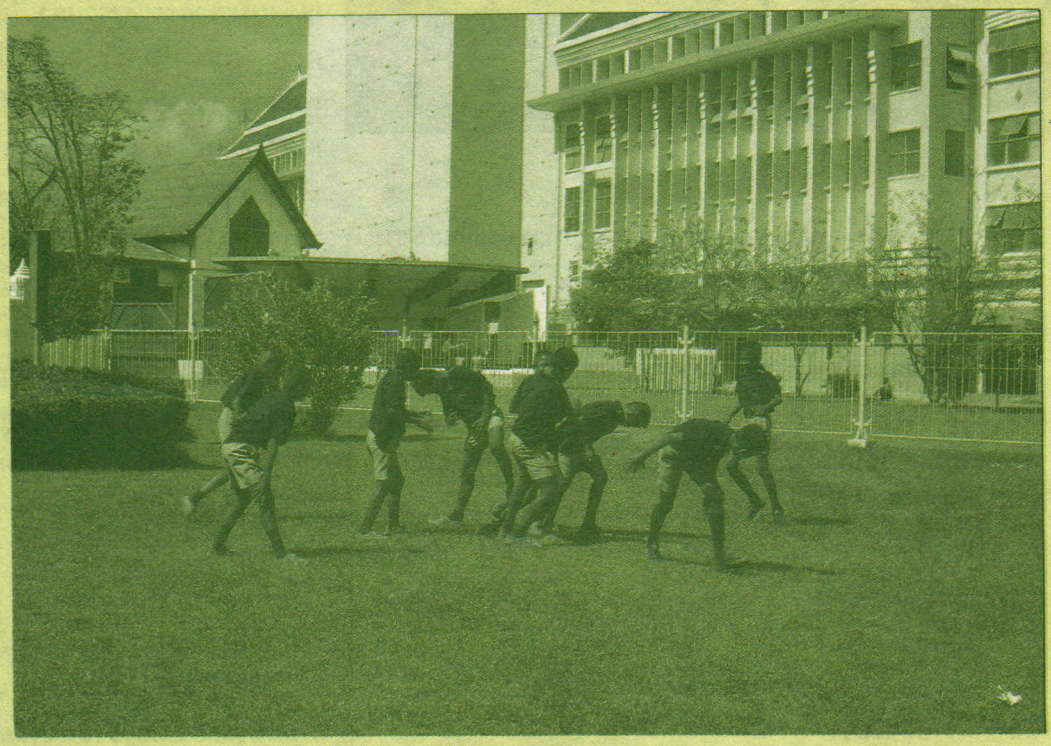

ไม่ว่าศีลธรรมที่เราต่างก็แสวงหาแนวทางในการฟื้นฟู และไม่ว่าประชาธิปไตยที่เราแต่ละคน ต่างก็หวังว่า จะมุ่งไปสู่ความสมบูรณ์ เมื่อหวนกลับมามองสู่ภาพสิ่งซึ่งได้กล่าวมาแล้ว คงต้องถามตัวเองว่า **"เรากำลังทำอะไรอยู่ในขณะนี้"** และ **"สิ่งที่เราต่างก็หวังกันนั้น เรากำลังมุ่งไปสู่ความเป็นจริงหรือเปล่า"** และหากได้คำตอบ คงจะต้องถามอีกประโยคหนึ่งว่า **"โดยหน้าที่แล้ว เราควรจะทำอย่างไร"**

ละคร

ปัญญา นิตยสุวรรณ

คำว่า **ละคร** เขียนตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แต่นักปราชญ์ในสมัยโบราณเขียนว่า **ละคอน** เหตุผลของท่านนักปราชญ์เหล่านั้น มีดังนี้

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงมีลายพระหัตถ์บันทึกความรู้โต้ตอบกับพระยาอนุมานราชธน ดังลายพระหัตถ์ฉบับลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ทรงบันทึกว่า

"ที่เราเขียนว่าละคร เพราะเราเข้าใจว่า รกรากมาแต่นครศรีธรรมราช แต่ภาษาชวาเขาก็มีคำว่า ละคอน แต่เขาหมายความว่าเรื่อง เช่น ละคอนอิเหนา เขาเข้าใจกันว่าเรื่องอิเหนา จะเอาอะไรเป็นแน่ ก็เหลือแต่ไม่ทราบ"

ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ พระยาอนุมานราชธนก็ได้บันทึกกราบทูลไปว่า

"ข้าพระพุทธเจ้าเชื่อว่า ละคร ที่ถูกมาจาก ละคอน หาใช่มาจาก นคร ไม่ เพราะละคอนมีใช้อยู่ในภาษาชวาแล้ว"

อีกตอนหนึ่งว่า

"คิดด้วยเกล้าฯ ว่าเขียนละคอน ว่ามาจากนครจะเป็นสำคัญผิด เพราะด้วยเรื่องเสียงมาพ้องกัน ละคอนทางปากใต้มีแต่ในราลางทีจะเป็นด้วยชาวนครได้แบบอย่างละคอนไปจากกรุงศรีอยุธยาตามที่ว่า ขุนศรัทธาไปสอนให้เสียงไปใกล้กับคำว่า นคร เลยเหมารวมกันเป็นคำเดียวไป อนึ่งได้ทราบเกล้าฯ ว่าเขมรเรียกโขนว่า ลโขน ชวนให้คิดไปว่าโขนกับละคอนจะเป็นคำเดียวกัน"

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงมีลายพระหัตถ์ตอบ ดังความตอนหนึ่งว่า

"ที่เขมรเรียกโขนว่าลโขนนั้น ฉันก็พบ แต่ศาสตราจารย์เซเดส์บอกว่า เขาอ่านลคอนนั่นเอง"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ราชเลขานุการในพระองค์กราบทูลปรึกษามายังสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นายกกรรมการวรรณคดีสโมรสร เกี่ยวกับคำว่าละคร ว่าจะเขียนอย่างไรถูกนั้น สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กราบทูลผ่านไปทางราชเลขานุการในพระองค์ว่า

"ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ถามถึงศัพท์ละคอนว่า กรรมการวรรณคดีสโมสรจะเห็นควรใช้ละคอนหรือละครนั้น พระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้าฯ หาที่สุดมิได้ คำว่าละครหามูลที่มามิได้ เป็นแต่ใช้กันมาตามเคย พบมูลศัพท์แห่งนี้เมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสชวาคราวหลัง มีละคอนชวาอย่างหนึ่ง เขาเล่นถวายทอดพระเนตรเรียกว่า ละงันดริโย สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชปรารภขึ้นก่อนว่า ศัพท์ละครของเราจะมาแต่มูลชื่อประเภทละคอนนั้นเอง เรามาหลงใช้สกดตัว ร ที่จริงควรจะสกดตัว น ความที่กล่าวมานี้เป็นเหตุอันหนึ่ง แต่มาเมื่อเร็ว ๆ นี้ พบหนังสือภาษาเขมรเขียนบอกรูปภาพ ละคอนหลวงกรุงกัมพูชาว่าละโขน พระกรุณาดังนี้ ข้าพเจ้าปฤกษากันกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เห็นว่าควรใช้ตัว น สกด"

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ราชเลขานุการในพระองค์กราบทูลมายังสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๖๗ ว่า

"ลายพระหัตถ์ลงวันที่ ๑ เดือนนี้ ทรงชี้แจงศัพท์ละคอนนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว มีพระราชกระแสโปรดเกล้าฯ ว่า ศัพท์ละคอน เมื่อมีมูลที่มาเช่นนั้น จะได้ทรงใช้ตาม ทรงหวังพระราชหฤทัยว่าฝ่าพระบาทจะได้ทรงลงไว้ให้ปรากฏแห่งใดแห่งหนึ่งให้แพร่หลาย และตัดความฉงนของคนผู้เป็นนักประพันธ์และนักเลงอ่านหนังสือ"

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ต่อมาจึงได้ใช้คำว่า ละคอน สืบมา

ในหนังสือจดหมายเหตุระยะทางพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสสิงคโปร์ ชวา และบาหลี ก็ใช้คำว่าละคอนเช่นที่ว่า

"ทอดพระเนตรละคอนเล่นเรื่องอิเหนา ตัวละคอนมีเพียง ๒ คน เป็นเด็กหญิงอายุราว ๑๐ ขวบ"

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เมื่อทรงแปลเรื่องอิเหนาจากฉบับภาษามลายู ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ ทรงใช้คำว่าละคอนตลอดทั้งเล่ม และทรงทำเชิงอรรถอธิบายไว้ว่า

"คำ มลายู ลาคอน หรือ ละลาคอน แปลว่า เรื่องที่เล่นละคอน ไม่ใช่ตัวละคอน"

คำว่า ละคอน มีมูลสืบเนื่องมาจากคำในภาษาชวา มลายู เมื่อเรารับเรื่องอิเหนาของชวาเข้ามา เราจึงรับคำศัพท์ *"ละคอน"* เข้ามาด้วย

(บน) ละครชาตรี เรื่อง มโนห์รา ตอน มโนห์ราเล่นน้ำ
(ล่าง) ละครชาตรี เรื่อง มโนห์รา ตอน พรานบุญจับนางมโนห์รา

ละครชาตรี

ละครชาตรี คือ ละครของไทยตามแบบฉบับที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นที่นิยมแพร่หลายอยู่ในจังหวัดภาคใต้ ในสมัยโบราณเข้าใจว่าคงจะแสดงแต่เพียงเรื่องมโนห์รา ชาวปักษ์ใต้ชอบพูดตัดพยางค์หน้าทิ้ง จึงเรียกว่าละครโนห์รา เมื่อละครชาตรีหรือละครโนห์รามาแพร่หลายในภาคกลาง จึงมีผู้เรียกว่า ละครโห์ราชาตรี

เหตุที่เรียกละครชาตรีนั้น มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตสันนิษฐานไว้หลายเหตุผล ผู้เขียนจะขอนำมาเสนอให้ทราบดังต่อไปนี้ คือ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ข้อสังเกตว่า ละครแบบนี้แต่เดิมเป็นละครเร่ คือคณะผู้แสดงจะต้องอพยพเร่ร่อนไปแสดงตามที่ต่าง ๆ เหมือนละครเร่ชนิดหนึ่งของอินเดียที่มีชื่อว่ายาตรา หรือยาตรี ต่อมาจึงเพี้ยนมาเป็นชาตรี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า ชาตรี หมายถึง พวกที่รู้เล่ห์กลต่าง ๆ ดังบทพระนิพนธ์ในสาส์นสมเด็จ เล่มที่ ๒๑ ฉบับพิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๘ ความว่า

"แต่ชื่อเรียกว่า "ละครชาตรี" นั้น ไม่ปรากฏทางเมืองพัทลุง และนครศรีธรรมราช คงเป็นชื่อเรียกกันขึ้นในกรุงเทพฯ เพราะเหตุใดจึงเรียกเช่นนั้น ได้แต่สันนิษฐานประกอบกับศัพท์ "ชาตรี" เช่นว่าเป็นชายชาตรี (ตามศัพท์ดูเหมือนจะแปลว่า ผู้เกิดในตระกูลดี) ซึ่งเข้าใจกันเป็นสามัญว่าเป็นพวกที่รู้เล่ห์กลต่าง ๆ ตามได้ยินกล่าวกันมาก็ว่าพวกละครชาตรีเป็นเช่นนั้น"

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงสันนิษฐานไว้ในหนังสือ สาส์นสมเด็จเล่มเดียวกับที่อ้างมาแล้วในหน้า ๓๓ ความว่า

"ชื่อที่เรียก "ละครชาตรี" เห็นจะตั้งกันขึ้นในกรุงเทพฯ เป็นแน่ พวก "โนรา" นอกจากเล่นเรื่องแล้ว ก็มักเล่นแสดงวิชาควบเข้าด้วย มีการลุยไฟ เป็นต้น เราจึงตื่นกัน เรียกชื่อละครพวกนั้นว่า "ละครชาตรี" หมายความว่า ละครมีเวทมนต์ อย่างเดียวกับคำ "คงกะพันชาตรี" อันคำ "ชาตรี" นั้น องค์ธานีเอาหนังสือซึ่งสมาคมค้นวิชาประเทศไทย (สยามสมาคมเก่า) เขาวินิจฉัยไว้ แต่กราบทูลอะไรไม่ได้ เพราะยังไม่ได้อ่าน อยู่ที่บ้านปลายเนิน"

พระยาอนุมานราชธน *(ยง อนุมานราชธน)* ให้ความเห็นไว้ในบันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ เล่ม ๕ หน้า ๒๓๗ ความว่า

"คิดว่า "ชาตรี" หมายถึง "อยู่คง" ลางท่านว่ามาจากคำว่า "กษัตร" โดยอ้างเหตุที่ว่า ชาวอินเดียออกเสียงคำนี้เป็น "ฉัตรี" อยู่ และคำว่าชายชาตรีก็แปลว่า ชายนักรบ กรมหมื่นพิทยาฯ ทรงเห็นว่า "ชาตรี" ไม่ใช่เป็นนักรบ แต่เป็น "อยู่คง" น่าจะมาจากคำว่า "สาสตรี" จะเหมาะกว่า เพราะ "สาสตรี" คือผู้รู้ศาสตร์เหมาะแก่ที่จะรู้วิชาอยู่คง"

นอกจากนี้ยังมีผู้สันนิษฐานว่าแต่เดิมละครชนิดนี้ เป็นเรื่องของกษัตริย์ จึงออกเสียงว่า กษัตรีย์ แล้วเพี้ยนมาเป็นฉัตรี และชาตรีตามลำดับ

ตามตำนานกล่าวว่าละครชาตรีเกิดขึ้นครั้งแรกที่ภาคใต้ โดยเล่าประวัติเป็นทำนองนิยายสืบต่อกันมาว่า มีกษัตริย์องค์หนึ่งทรงพระนามว่า พญาสายฟ้าฟาด มีพระราชธิดาชื่อนางนวลสำลี ต่อมานางนวลสำลีเกิดมีครรภ์ขึ้นโดยไม่มีชายใดมายุ่งเกี่ยว พญาสายฟ้าฟาดจึงให้ลอยแพไปจากเมือง นางนวลสำลีถูกลอยแพไปติดอยู่ที่เกาะกะชั่ง จึงขึ้นอาศัยอยู่บนเกาะ จนประสูติโอรสชื่อเทพสิงหรณ์ ครั้นเจริญวัยขึ้นเทพสิงหรณ์ก็ฝันว่า เทวดาลงมาสอนท่ารำจนครบ ๑๒ ท่า บางตำราก็ว่าพระกุมารไม่มีชื่อ แต่เทวดาชื่อเทพสิงหรณ์มาสอนท่ารำให้ เมื่อเทพสิงหรณ์สามารถร่ายรำได้สวยงามแล้ว จึงโดยสารเรือไปยังเมืองของพญาสายฟ้าฟาด ผู้เป็นพระเจ้าตา เมื่อไปถึงก็เที่ยวร่ายรำไปตามที่ต่าง ๆ จนความทราบไปถึงพญาสายฟ้าฟาด จึงโปรดให้เทพสิงหรณ์เข้าไปรำถวายทอดพระเนตร ครั้นทรงซักไซ้ไต่ถามจนทราบว่า เทพสิงหรณ์คือ พระราชนัดดา จึงโปรดให้เสนาไปรับนางนวลสำลีกลับเมือง และทรงแต่งตั้งเทพสิงหรณ์เป็นขุนศรีศรัทธา บางตำราเล่าว่า เทวดาสั่งให้ขุนศรีศรัทธาลงมาเป็นครูสอนละครโนห์ราแก่ปวงชน แต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม-

พระสุธน กับ นางมโนห์รา ในละครชาตรี เรื่อง มโนห์รา

พระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า ละครชาตรีแสดงเรื่องมโนห์รา และแสดงกันอย่างแพร่หลายมาก่อนในกรุงศรีอยุธยา เรื่องนี้มีหลักฐานปรากฏมาจนถึงปัจจุบันคือ บทละครเรื่องมโนห์รา ฉบับของกรุงศรีอยุธยาที่ยังเหลืออยู่บางตอนตกมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ เพราะฉะนั้นละครชาตรีที่แสดงเรื่องมโนห์ราคงจะมิได้เกิดขึ้นครั้งแรกที่ภาคใต้ แต่เกิดที่กรุงศรีอยุธยาและในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นเอง ขุนศรีศรัทธาได้นำละครชาตรีเรื่องมโนห์ราไปเผยแพร่ที่ภาคใต้ แล้วก็ได้รับความนิยมแพร่หลายตลอดมา จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาปรับปรุงการแสดงละครเป็นแบบอื่น ๆ คือ ละครนอกและละครใน กล่าวได้ว่า ละครชาตรีเป็นต้นกำเนิดของละครชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภายหลัง การแสดงละครชาตรีในกรุงศรีอยุธยาก็เลยหมดความนิยม แต่ทางภาคใต้ยังคงรักษาแบบแผนการแสดงและนิยมกันอยู่ตลอดไป จนกระทั่งละครชาตรีมีโอกาสมาเผยแพร่ในภาคกลาง คนส่วนมากจึงเข้าใจว่าละครชาตรีมีกำเนิดที่ภาคใต้ และอ้างหลักฐานที่น่าจะเป็นไปได้ว่าละครชาตรี เป็นการแสดงที่ไทยได้แบบอย่างมาจากอินเดียตอนใต้ เพราะในสมัยโบราณนั้นชาวอินเดียตอนใต้เดินเรือเข้ามาเผยแพร่ศิลปะวัฒนธรรมทางตอนใต้ของไทย เช่น ที่เกาะชวา มลายู ไทยก็คงจะได้รับศิลปะและวัฒนธรรมของชาวอินเดียผ่านมาทางมลายู จะเห็นได้ว่ามีการแสดงอย่างหนึ่งของมลายูที่เรียกว่า "มะย่ง" มีลักษณะและลีลาการแสดงคล้ายละครชาตรี

เกี่ยวกับตำนานละครชาตรีตามที่เล่ามาแล้ว ยังมีอีกแบบหนึ่งซึ่งเรื่องส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับเรื่องที่เล่ามาแล้วเหมือนกัน จะมีผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างก็เป็นพลความ และมีความพิสดารกว่าเรื่องแรกอยู่บ้าง ตำนานละครชาตรีสำนวนที่ ๒ มีเรื่องดังต่อไปนี้

มีพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าท้าวทศวงศ์ ครองพระนครชื่อกรุงศรีอยุธยา พระอัครมเหสีทรงพระนามว่า สุวรรณดารา มีพระราชธิดาองค์หนึ่งทรงพระนามว่า นางนวลสำลี ครั้นพระราชธิดาเจริญวัยขึ้น เทวดาก็จุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์นางนวลสำลี เมื่อครรภ์เจริญใหญ่ขึ้นจึงทรงทราบถึงพระราชบิดา ก็ทรงสงสัย จึงโปรดให้หาโหรมาทำนาย โหรทำนายว่า มนุษย์ในชมพูทวีปนี้ไม่มีใครที่จะมาต้องพระราชธิดาได้เลย แต่ชะตาบ้านเมืองจะบังเกิดเป็นนักเลงชาตรี

เมื่อท้าวทศวงศ์ทรงทราบเรื่องดังนั้นก็ทรงพระราชดำริว่าจะให้พระราชธิดาอยู่ในพระราชวังต่อไปก็จะอับอายแก่ชาวเมือง จึงตรัสสั่งให้เสนาทำแพลอยนางนวลสำลีไปติดอยู่ที่เกาะกะชัง เทวดาก็เนรมิตศาลาขึ้นที่บนเกาะให้นางนวลสำลีได้อาศัย นางนวลสำลีอาศัยอยู่ที่เกาะกะชัง จนครบกำหนดทศมาส นางก็ประสูติบุตรออกมาเป็นกุมาร เทวดานำดอกมณฑาสวรรค์มาชุบให้เป็นนางนม ชื่อว่าแม่สีมาลา แล้วชุบเป็นนางพี่เลี้ยง ๒ คน ชื่อแม่เพียน แม่เภา ให้คอยอยู่ดูแลเลี้ยงรักษากุมารนั้น

อยู่มาวันหนึ่งแม่สีมาลาและพี่เลี้ยงพาพระกุมารไปเที่ยวป่าพบสระน้ำแห่งหนึ่ง มีนางกินรีมาเล่นน้ำและร่ายรำกันอยู่ พระกุมารและแม่สีมาลาก็จดจำท่ารำของนางกินรีนั้นได้ ครั้นพระกุมารอายุได้ ๕ ปี เทวดาก็ลงมาให้ชื่อว่า พระเทพสิงหร แล้วเทวดาก็นำเอาก้อนหินมานิมิตให้เป็นพรานบุญ และชุบหน้าพรานทองคำให้พรานบุญด้วย พรานบุญก็เล่นรำทำเพลงอยู่กับพระเทพสิงหรเป็นเวลาถึงหนึ่งปี วันหนึ่งพระเทพสิงหรกับพรานบุญก็ไปเที่ยวป่าและนอนหลับที่ใต้ต้นรัง เทวดาลงมาเข้าฝันบอกท่ารำให้พระเทพสิงหรกับพรานบุญก็จดจำรำได้แม่นยำทั้งสิบสองท่า คือ ๑. ท่าแม่ลาย ๒. ท่าเขาควาย ๓. ท่ากินร ๔. ท่าจับระบำ ๕. ท่าลงฉาก ๖. ท่าฉากน้อย ๗. ท่าผาลา ๘. ท่าบัวตูม ๙. ท่าบัวบาน ๑๐. ท่าบัวคลี่ ๑๑. ท่าบัวแย้ม ๑๒. ท่าแมงมุมชักใย

ครั้นเทวดาเข้าฝันบอกท่ารำให้พระเทพสิงหร กับพรานบุญ

จดจำรำได้ทั้งสิบสองท่าแล้ว จึงเนรมิตทับให้ ๒ ใบ ชื่อว่า น้ำตาตก และนกเขาขัน แล้วนฤมิตกลอง ๑ ใบ ชื่อเภรีสุวรรณโลก พระเทพสิงหรกับพรานบุณฑ์ตื่นขึ้นแลเห็นทับและกลองก็ดีใจ นำกลับไปยังศาลาที่อาศัย เทวดาก็เนรมิตเรือให้อีก ๑ ลำ นางนวลสำลีจึงพาพระเทพสิงหรกับพี่เลี้ยงนางนมและพวกชาตรีลงเรือลำนั้น เทวดาก็บันดาลให้เกิดลมพายุพัดพาเรือไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา พระเทพสิงหรเที่ยวรำชาตรีไปตามที่ต่าง ๆ ความทราบถึงท้าวทศวงศ์ จึงรับสั่งให้ไปรำถวายทอดพระเนตร ครั้นทรงทราบว่าเป็นโอรสของนางนวลสำลี ก็พระราชทานเครื่องทรงให้พระเทพสิงหรแต่งรำชาตรี ผู้รำชาตรีจึงได้เครื่องทรงเครื่องประดับศีรษะที่เรียกว่า เทริด มาตั้งแต่ครั้งนั้น

การที่ละครชาตรีจากภาคใต้จะเข้ามาเผยแพร่ในภาคกลางนั้น เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นต้นมา กล่าวคือใน พ.ศ. ๒๓๑๒ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกรีฑาทัพไปปราบปรามเจ้านครศรีธรรมราช และจับตัวเจ้านครพามายังกรุงธนบุรีพร้อมด้วยพวกละครชาตรี ต่อมาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็โปรดให้เจ้านครกลับไปเป็นเจ้านครศรีธรรมราชตามเดิม และมีละครผู้หญิงเป็นเครื่องประดับเกียรติยศด้วย ครั้น พ.ศ. ๒๓๒๓ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงจัดงานฉลองพระแก้วมรกต จึงโปรดให้ละครชาตรีของเจ้านครศรีธรรมราชมาร่วมแสดงประชันกับละครผู้หญิงของหลวงด้วย แต่การแสดงละครชาตรีในสมัยกรุงธนบุรีมิได้แพร่หลายมากนัก จำเนียรกาลผ่านมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๗๕ ละครชาตรีของภาคใต้จึงได้มาแพร่หลายในกรุงเทพฯ จนเป็นที่รู้จักกันมาตั้งแต่ครั้งนั้นจนถึงปัจจุบัน เหตุที่จะเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ก็เพราะในครั้งนั้นเจ้าพระยาพระคลัง *(ดิศ บุนนาค)* ซึ่งต่อมาได้เป็นสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ได้กรีฑาทัพไปปราบปรามหัวเมืองภาคใต้ บังเอิญในปีนั้นฝนแล้งเกิดข้าวยากหมากแพง ชาวเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา จึงขออพยพติดตามกองทัพมากรุงเทพด้วย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ชาวภาคใต้เหล่านั้นตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สนามกระบือ เรียกกันเป็นสามัญว่าสนามควาย *(บริเวณถนนหลานหลวง และถนนดำรงรักษ์ในปัจจุบัน)* เนื่องจากชาวใต้ส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาในคราวนั้นเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงละครชาตรี จึงตั้งคณะละครชาตรีรับแสดงในงานต่าง ๆ และเป็นที่พอใจของชาวกรุงเทพจนขึ้นชื่อลือนามละครชาตรี ตำบลสนามกระบือ หรือสนามควาย

การแสดงละครชาตรีในสมัยโบราณ จะเริ่มด้วยการโหมโรงด้วยเครื่องดนตรีที่ประกอบด้วยปี่ ๑ เลา โทน ๒ ใบ กลองชาตรี ๒ ใบ และฆ้องคู่ เมื่อโหมโรงเสร็จแล้ว ตัวนายโรงจะออกมาร้องไหว้ครูและรำซัดชาตรี ต่อจากนั้นจึงจะแสดงเป็นเรื่องต่อไป เวลาแสดงนั้นตัวละครจะต้องร้องเอง ตัวละครที่ไม่มีบทแสดงและนั่งอยู่บนเวทีจะเป็นลูกคู่ร้องรับและตีกรับไปด้วย โรงละครชาตรีในสมัยก่อนจะโล่งตลอดไม่มีม่านกั้น ตรงกลางโรงค่อนเข้าไปทางด้านใน จะตั้งเตียงสำหรับตัวละครนั่งเวลาออกแสดง และมีเสากลางสำหรับผูกซองคลี *(ซองใส่ไม้รับต่าง ๆ เสานี้นับว่าสำคัญมาก จะเล่าถึงความสำคัญในตอนท้าย ๆ เรื่องนี้)* ด้านขวาตั้งวงดนตรี ด้านซ้ายเป็นที่นั่งพักของตัวละครที่แสดงเสร็จแล้ว หรือก่อนออกแสดงก็จะนั่งพัก และเป็นลูกคู่ช่วยร้องเพลงและตีกรับไปด้วย ในสมัยโบราณละครชาตรีมีผู้แสดงเพียง ๓ คน คือตัวพระหรือตัวนายโรง ตัวนาง และตัวตลก บางท่านจึงสันนิษฐานว่าตัวละครชาตรี เป็นต้นเหตุของตุ๊กตาละครที่ทำไว้สำหรับถวายเทพเจ้า ที่เราเรียกกันทั่วไปว่า "ละครยก"

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีผู้คิดนำวิธีแสดงละครชาตรีแบบโบราณ มาผสมกับการแสดงละครนอก เรียกว่าละครชาตรีเข้าเครื่องหรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ การแสดงแบบนี้มีฉากประกอบ และใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง เพลงร้องก็เป็นแบบละครนอก แต่แทรกเพลงร้องทำนองชาตรีแบบเดิมเข้าไปด้วย ก่อนเริ่มแสดงจะมีการรำซัดชาตรีตามแบบฉบับเพื่อเป็นการไหว้ครู แล้วจึงดำเนินเรื่องต่อไป เรื่องที่แสดงก็เพิ่มจากเรื่องมโนห์รา มาแสดงเรื่องต่าง ๆ ที่เคยแสดงละครนอกมาแต่ก่อน ตัวละครก็เพิ่มขึ้นมีจำนวนเท่า ๆ กับละครนอก เครื่องแต่งกายก็นำเครื่องแต่งกายของละครนอกมาแต่ง แต่ยังคงลักษณะของละครชาตรีแบบเดิมไว้ที่เครื่องประดับศีรษะ แทนที่จะสวมชฎาหรือมงกุฎก็สวมเทริดแบบละครชาตรีของเดิม ละครชาตรีเข้าเครื่องหรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ดังกล่าวนี้เป็นต้นแบบที่กรมศิลปากรนำมาปรับปรุงและจัดแสดงที่โรงละครศิลปากร *(ไฟไหม้หมดแล้ว)* รวม ๒ เรื่อง คือ เรื่องมโนห์รา และเรื่องรถเสน

เหตุที่ละครชาตรีจะวิวัฒนาการมาเป็นละครชาตรีเข้าเครื่องหรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ เพราะมีผู้นำเอาละครชาตรีไปผสมกับละครนอกนั้น น่าจะเกิดจากการที่เมื่อมีผู้หาละครชาตรีไปแสดงแก้บน ก็มักจะแสดงละครชาตรีแต่ตอนรำเบิกโรงแล้วก็แสดงละครนอกต่อไป เรื่องนี้ผู้เขียนเคยอ่านหนังสือสาส์นสมเด็จเล่มที่ ๒๑ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ความตอนหนึ่งมีว่า

"หม่อมฉันยังจำได้เมื่อเป็นเด็กเคยเจ็บมาครั้งหนึ่ง พอหายขึ้น ผู้ปกครองมีละครชาตรีแก้สินบนที่เฉลียงหน้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลานั้นตัวละครเอกชื่อนายหน ใช้เครื่อง

แต่งตัวอย่างละครกรุงเทพฯ ผิดกันแต่เพียงตัวเปล่าไม่ใส่เสื้อกับสวมกำไลมือข้างละหลายเส้นอย่างมโนห์รา ต่อมาก็เห็นละครชาตรีมักไปเล่นแก้สินบนตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัดบวรนิเวศ และที่ศาลเจ้าหอกลอง เป็นต้น แต่ภายหลังมาเห็นจะเป็นเพราะถูกห้ามมิให้เล่นตามที่นั้น ๆ จึงเปลี่ยนประเพณีมาเล่นที่บ้าน และเลยเกิดวิธีรับเหมาแก้สินบนดังได้ทอดพระเนตร เมื่อแรกหม่อมฉันมาอยู่วังวรดิศ ก็ประหลาดใจที่ได้ยินเสียงเล่นละครชาตรีที่หน้าบ้านบ่อย ๆ จึงสืบถามดู ได้ความว่าที่ถนนหลานหลวงมีบ้านละครชาตรีสักหกเจ็ดบ้าน แต่ที่จริงบ้านหนึ่งมีละครเพียงคนหนึ่งหรือ ๒ คนเท่านั้น บ้านไหนรับเหมาแก้สินบนก็เรียกตัวละครบ้านอื่นไปประสมโรงเล่น เอาค่าจ้างแบ่งกัน พวกละครแต่งตัวและรำอย่างละครกรุงเทพฯ ถนัดเล่นละครนอกด้วยในการแก้สินบนเล่นเป็นละครชาตรีแต่ตอนเบิกโรง ๆ แล้วก็เล่นละครนอกต่อไปจนตลอด"

ในตอนต้น ๆ เรื่องได้พูดถึงโรงละครชาตรี จะต้องมีเสาสำหรับผูกซองคลี *(ซองใส่ไม้รับต่าง ๆ)* เสานี้นับว่าสำคัญมาก ในสมัยโบราณจะต้องใช้ไม้ชัยพฤกษ์ นับเป็นเสาที่มีความหมาย ถือว่าแทนองค์พระวิสสุกรรม หรือเป็นเสาที่พระวิสสุกรรมเสด็จมาประทับ ตำนานเกี่ยวกับเรื่องเสาซองคลีนี้ มีเรื่องเล่าว่า พระเทพสิงหรณ์กับแม่ศรีคงคาเป็นสามีภรรยากัน คนทั้งสองเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงละครชาตรี แต่เป็นคนยากจนต้องเที่ยวเร่ร่อนแสดงละครไปในที่ต่าง ๆ เพื่อหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องการแสดงละครชาตรีของคนทั้งสองเป็นที่นิยมชมชอบของผู้ดู จนมีชื่อเสียงเป็นที่ร่ำลือแพร่หลายไปทั่วเมือง แม้แต่นางฟ้าบนสวรรค์ยังหลงใหลถึงกับพากันลงมาดูละครชาตรีจนลืมขึ้นเฝ้าพระอิศวร เมื่อพระอิศวรเสด็จออกเทวสภา ทอดพระเนตรไม่พบนางฟ้ามาเฝ้าก็กริ้ว ครั้นทรงทราบถึงสาเหตุที่ทำให้นางฟ้าหายไป เพราะไปดูละครชาตรีจนลืมภารกิจ พระอิศวรก็ทรงเกิดความแค้นพระเทพสิงหรณ์และแม่ศรีคงคา คิดจะหาทางแกล้ง จึงทรงจัดคณะละครชาตรีขึ้นแสดงแข่งกับละครชาตรีของพระเทพสิงหรณ์และแม่ศรีคงคา พระวิสสุกรรมอดรนทนไม่ได้จึงทูลทัดทานว่าพระอิศวรเป็นเทพเจ้าสูงสุดของโลก จะไปแสดงละครชาตรีแข่งขันเอาชนะกับมนุษย์นั้นไม่เป็นการสมควร แต่พระอิศวรก็มิได้ทรงเชื่อฟัง พระวิสสุกรรมพิจารณาเห็นว่าเรื่องนี้ไม่ยุติธรรมก็เลยไปเข้าด้วยกับพระเทพสิงหรณ์และแม่ศรีคงคา พระวิสสุกรรมยินดีช่วยเหลือให้การแสดงละครชาตรีของสามีภรรยาคู่นี้ดำเนินต่อไปอย่างปราศจากอุปสรรค โดยสั่งว่าถ้าคนทั้งสองจะแสดงละครชาตรีเมื่อใด ให้จัดทำที่ประทับไว้ พระวิสสุกรรมจะมากำกับการแสดงและคอยคุ้มครองป้องกันภยันตราย มิให้เกิดการพ่ายแพ้ละครชาตรีของพระอิศวร พระเทพสิงหรณ์กับแม่ศรีคงคาจึงได้ทำเสาผูกผ้าแดงปักไว้ตรงกลางโรง พระวิสสุกรรมก็เสด็จมาประทับเป็นประธานตลอดเวลาที่แสดงละครชาตรี ในปัจจุบันนี้โรงละครชาตรีมิได้มีเสาซองคลีเหมือนในสมัยโบราณอีกแล้ว แต่เรื่องเสาซองคลีก็เป็นตำนานของละครชาตรีที่มีผู้แสดงละครชาตรีทราบกันเป็นอย่างดี อาจารย์เสรี หวังในธรรม ผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากร นำเรื่องเสาซองคลีมาแต่งเป็นละครชาตรีเรื่อง **"ตำนานซองคลี หรือคำสาปพระอิศวร"** เคยจัดแสดงในรายการศรีสุขนาฏกรรม ณ โรงละครแห่งชาติ

ละครชาตรีในสมัยโบราณแสดงในโอกาสที่จะรำเพื่อถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงเกิดเป็นประเพณีการแสดงละครชาตรีในงานแก้บนต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ศิลปะการแสดงละครชาตรีเปลี่ยนแปลงไปมาก นอกจากจะมีการรำซัดชาตรีตามแบบฉบับของละครชาตรีของเดิมและแสดงเป็นเรื่องเป็นราวต่อไปในรูปแบบของละครนอกแล้ว ยังมีที่พิสดารออกไปอีก คือ แต่งกายและแสดงคล้ายลิเกทรงเครื่อง แต่ก็ยังใช้ชื่อการแสดงว่าละครชาตรี

ละครชาตรีน่าจะเป็นละครที่แสดงกันอยู่ในกรุงศรีอยุธยา และเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายจนกระทั่งขุนศรีศรัทธานำละครชาตรีซึ่งแสดงเรื่องมโนห์รา ไปเผยแพร่ทางภาคใต้ ชาวใต้ไม่เรียกละครชาตรี กลับเรียกว่าโนห์รา ตามเรื่องมโนห์ราที่แสดงเพราะชาวใต้ชอบพูดตัดพยางค์หน้าทิ้ง จึงเรียกละครมโนห์ราว่าโนห์รา และกลายรูปศัพท์เป็น "โนรา" มาจนกระทั่งทุกวันนี้

เกี่ยวกับเรื่องนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงพระนิพนธ์อธิบายไว้ในเรื่อง **"อธิบายเรื่องบทละครครั้งกรุงเก่า"** ซึ่งพิมพ์รวมอยู่ในบทละครครั้งกรุงเก่าเรื่องนางมโนห์รา และสังข์ทอง ความตอนหนึ่งว่า

"ส่วนบทละครเรื่องนางมโนห์รา ที่พิมพ์ไว้ข้างต้นนั้นแปลกไปอีกอย่าง ๑ ท่านผู้อ่านคงจะสังเกตเห็นได้ว่า ไม่เป็นกลอนแปดแท้ เช่นบทละครสามัญแต่งปนกาพย์อย่างที่ละคร "โนรา" มณฑลนครศรีธรรมราชหรือที่เราเรียกกันว่าละครชาตรี ร้องบทอย่างนี้ ในข้อนี้มีประหลาดอย่างหนึ่ง ที่ชาวนครศรีธรรมราชเรียกละครชาตรีว่า "โนรา" ถ้าเราจะไปเรียกว่าละครก็ไม่เข้าใจ อันคำว่า "โนรา" นี้ คงจะมาจากชื่อนางมโนห์ราในบทละครเป็นแน่ไม่มีที่สงสัย เพราะวิสัยชาวนครพูดย่อมตัดตัวลหุที่อยู่ต้นคำเสีย เช่น ตะเภา พูดแต่ว่า "เภา" สตางค์ พูดแต่ว่า "ตางค์" เป็นต้น อยู่จนทุกวันนี้ อนึ่งละครตัวตลกที่เล่นในโนราก็ยังเรียกว่า "พราน" อันเป็นตัวสำคัญแต่ในเรื่องนางมโนห์รา จึงเป็นหลักฐานมั่นคงดังกล่าวมานี้ ตำนานของละครโนรา มีในคำไหว้ครูของเขา ว่าครูเดิมชื่อขุนศรัทธา อยู่ในกรุงศรีอยุธยา มีความผิดต้องราชทัณฑ์ให้ลอยแพไปเสียจากพระนคร แพขุนศรัทธาลอยออกปากน้ำไปติดอยู่ที่เกาะสีชัง พวกชาวเรือทะเลพบจึงรับไปส่งขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรัทธาจึงได้ไปเป็น

ครูฝึกหัดโนราให้มีขึ้นที่เมืองนครเป็นเดิมมา ตามตำนานว่ามาดังนี้ พิเคราะห์ข้อความทั้งปวงที่กล่าวมา น่าสันนิษฐานว่าบทละครเรื่องนางมโนห์ราที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ เป็นบทละครชั้นแรกในกรุงเก่า คงชอบเล่นกันเป็นพื้นเมือง ตาขุนศรัทธาเป็นตัวละครดีมีชื่อเสียงในการเล่นเรื่องนางมโนห์รา ครั้นถูกเนรเทศออกไปอยู่เมืองนครศรีธรรมราช ไปหัดให้ชาวละครเล่นตามแบบเก่าเมื่อกระนั้น ให้เล่นเรื่องนางมโนห์ราที่ตัวชำนาญ ชาวละครจึงเลยเรียกละครว่า "โนรา" จะเป็นดังนี้ดอกกระมัง ความสันนิษฐานนี้ ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่าจะถูกต้อง ว่าแต่ตามที่คิดเห็น"

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบทละครครั้งกรุงเก่าเรื่องนางมโนห์ราที่มิได้แต่งเป็นแบบกลอนแปดให้ดูสักบทหนึ่ง ดังนี้

"ได้ฟัง พราหมณ์ทูลสนองอยู่ชาชา ไม่สู้จะกล้าเข้าไป กลัวภัยผู้เจ้ามโนห์รา ยกมือประนมบังคมมา โหราจึงตั้งบังคมไป"

เมื่อกรมศิลปากรนำเรื่องมโนห์รามาแต่งเป็นบทละคร นำออกแสดงที่โรงละครศิลปากร *(ไฟไหม้แล้ว)* เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๕๘ นั้น ก็มีบทละครอยู่ตอนหนึ่ง แต่งเป็นกาพย์สุรางคนางค์ ร้องเป็นทำนองเพลงร่ายมโนห์รา ในบทของพรานบุณ ที่ว่า

"พรานรุดฉุดรั้ง ดึงด้วยกำลัง ให้นางจรจรัล
เคี่ยวเข็ญข่มขู่ ลากลู่พัลวัน พาลัดดัดดั้น สู่ดงพงพี"

พูดถึงการที่กรมศิลปากร นำเรื่องมโนห์รามาแต่งเป็นบทละครแสดงให้ประชาชนชมนั้นกรมศิลปากรก็คงได้แบบอย่างวิธีการแสดงละครชาตรีเข้าเครื่อง หรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ มาปรับปรุงการแสดงในครั้งนั้นนั่นเอง ศิลปะการแสดงละครชาตรีแต่เดิมนั้น เครื่องดนตรีจะมีเพียง ปี่ กลองชาตรี โทน และฆ้องคู่ แต่เมื่อวิวัฒนาการมาเป็นละครชาตรีเครื่องใหญ่แล้ว ก็เพิ่มวงปี่พาทย์ที่ใช้บรรเลงในละครนอกเข้าไปด้วย เป็นการแสดงผสมกันระหว่างละครชาตรีกับละครนอก แต่ละครเรื่องมโนห์ราที่กรมศิลปากรปรับปรุงขึ้นแสดงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ นั้น ก็มิได้ระบุว่าเป็นละครชาตรี เพียงแต่เรียกว่า "ละคร" เท่านั้น ต่อมาภายหลังเมื่อนำออกแสดงในงานต่าง ๆ จึงได้กำหนดให้เป็นละครชาตรี เพราะลักษณะการแสดงเพลงร้องทำนองดนตรีก็เป็นละครชาตรีโดยสมบูรณ์ เพียงแต่ปรับปรุงเพลงร้องบางเพลงที่ไม่มีในละครชาตรีเพิ่มเข้าไป เช่น ในตอนที่นางมโนห์ราหนีกลับไปนครไกรลาส เล่าเรื่องราวให้ท้าวทุมราชผู้เป็นพระราชบิดาฟัง ก็ร้องเป็นทำนองหุ่นกระบอก ซึ่งเพลงนี้แต่เดิมใช้ในการแสดงหุ่นกระบอกเท่านั้น และในตอนพระกัสสปฤษีบอกหนทางให้พระสุธนติดตามนางมโนห์ราไปในป่า ก็ใช้ขับเสภาซึ่งละครชาตรีแบบโบราณหรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ไม่เคยมีมาก่อน เมื่อพูดถึงเรื่องเพลงในละครเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากรแล้ว ก็จะขอเรียนให้ทราบว่า จากละครเรื่องมโนห์รามีเพลง ๆ หนึ่งชื่อเพลงเร็วแขกบูชายัญ ใช้ในตอนนางมโนห์ราร่ำบูชายัญก่อนที่จะบินหนีกลับไปนครไกรลาส เพลงเร็วแขกบูชายัญและท่ารำมโนห์ราบูชายัญนี้ เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายว่า ทำนองเพลงเร้าใจและท่ารำก็งดงาม ท่านผู้ประดิษฐ์ลีลาท่ารำมโนห์ราบูชายัญคือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร รำมโนห์ราบูชายัญนี้นอกจากจะรำอยู่ในละครเรื่องมโนห์ราแล้ว ยังนำไปแสดงเป็นชุดเอกเทศได้อีกด้วย ในปัจจุบันนี้มีผู้นิยมหัดรำมโนห์ราบูชายัญและเป็นที่นิยมชมชอบของผู้ชมโดยทั่วไป

ละคร *(ชาตรี)* เรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากร ที่จัดแสดงให้ประชาชนชมเป็นครั้งแรก ณ โรงละครศิลปากร เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๕๘ นั้น มีคำอธิบายอยู่ในสูจิบัตร ที่พิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นความรู้ของผู้ชม ความตอนหนึ่งมีว่า

"ละครเรื่อง "มโนห์รา" ที่นำออกแสดง ณ โรงละครศิลปากรในระยะนี้ได้แต่งบทกันขึ้นใหม่เฉพาะการแสดงคราวนี้ และนำเอาศิลปะแห่งนาฏกรรมหลายอย่างมาผสมกันแล้วปรับปรุงขึ้นใหม่ แต่ก็คงรักษาแนวทางละครชาตรีของเดิมไว้ให้เห็นเป็นตำนานด้วย เช่น เครื่องดนตรีก็คงใช้เครื่องปี่พาทย์อย่างที่ใช้ประกอบละครชาตรีแต่เดิมผสมอยู่ด้วย เพลงร้องก็มีเพลงละครชาตรีแทรกไว้ด้วย แม้ว่าท่านจะไม่สำเหนียก แต่ท่านก็ย่อมจะได้ยินเสียงขับร้องที่เลียนสำเนียงของชาวไทยในจังหวัดภาคใต้ ซึ่งคงจะเป็นสำเนียงขับร้องประกอบละครชาตรีที่นำมาเป็นแบบอย่างแต่เดิม ท่ารำก็มีรำซัดอย่างละครชาตรีในบางตอนด้วย เครื่องสวมหัวก็สร้างขึ้นใหม่ในคราวนี้โดยเลียนแบบเทริดของละครชาตรีเดิม และเพื่อให้ผู้ดูรำลึกได้ถึงตำนาน ว่าละครชาตรีแต่เดิมนิยมเล่นกันทางจังหวัดภาคใต้ ในการแสดงครั้งนี้จึงกำหนดให้ตัวพรานบุณพูดและเจรจาโดยเลียนสำเนียงของชาวใต้อีกด้วย"

และที่พิสดารออกไปจากละครชาตรีแต่โบราณ หรือละครชาตรีที่วิวัฒนาการและมีชื่อว่าละครชาตรีเข้าเครื่อง หรือละครชาตรีเครื่องใหญ่ ก็คือ การแสดงในครั้งนั้นกรมศิลปากรให้ผู้แสดงที่เป็นตัวสำคัญ ๆ ในเรื่องที่แต่งยืนเครื่องสวมรองเท้าออกแสดงด้วย นับเป็นวิวัฒนาการชั้นสูงสุดสำหรับละครเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากรในสมัยนั้น แต่การแสดงละครชาตรีเรื่องมโนห์ราในปัจจุบันนี้ มิได้สวมรองเท้าอีกแล้ว

ในคำอธิบายละครชาตรีเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากร ที่ยกมาให้อ่านแล้วนั้น ได้อธิบายไว้ว่าตัวพรานบุณพูดเป็นสำเนียงชาวใต้ ถึงแม้ปัจจุบันนี้เวลาแสดงละครชาตรีเรื่องมโนห์รา ผู้ที่แสดงเป็นพรานบุณก็ยังคงพูดเลียนเสียงชาวใต้เช่นเดิม เมื่อตอนที่แสดงละครเรื่องมโนห์ราครั้งแรก ๆ นั้น ผู้แสดงเป็นพรานบุณสวมหน้ากากพราน แต่ภายหลังจะเป็นด้วยเหตุใดก็ไม่ทราบ มิได้สวมหน้ากาก

พรานอีก เปลี่ยนไปเขียนคิ้วเขียนหนวดและใช้ผ้าโพกศีรษะแทน

ผู้ที่แต่งบทละครชาตรีเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากร มีอยู่ ๔ ท่าน คือ นายมนตรี ตราโมทผู้เชี่ยวชาญดุริยางค์ไทยของกรมศิลปากร แต่งฉากที่ ๑ ตอนพรานบุญจับนางมโนห์รา และแต่งฉากที่ ๕ ตอนพระสุธนติดตามนางมโนห์ราไปนครไกรลาส และสามารถเลือกหานางมโนห์ราได้พบ จึงได้อภิเษกสมรสกันที่นครไกรลาส ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร แต่งฉากที่ ๒ พระสุธนลานางมโนห์ราเพื่อไปรบ พันเอกหลวงรณสิทธิพิชัย อธิบดีกรมศิลปากรในสมัยนั้น แต่งบทฉากที่ ๓ พิธีบูชายัญนางมโนห์รา นายธนิต อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ซึ่งในเวลานั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสังคีต กรมศิลปากร แต่งฉากที่ ๔ ตอนพระสุธนติดตามนางมโนห์รา

เมื่อกรมศิลปากรจัดทำบทละครชาตรีเรื่องมโนห์รา ออกแสดงแล้วต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๔๕๘ นายเดือน บุนนาค ก็จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง "มะโนรา" จากสมุดข่อย นายเดือนได้เขียนคำบอกเล่าไว้ในหนังสือเล่มนั้นว่า

"เรื่องมะโนรานี้ คุณธนิต อยู่โพธิ์ แห่งกรมศิลปากรบอกกับข้าพเจ้าว่า ละครที่กรมศิลปากรนำแสดงไปแล้วนั้น อาศัยความร้อยแก้วที่ได้มาจากกรุงเก่าและความที่ได้มาจากทางเหนือบ้างทางใต้บ้างกรมศิลปากรก็มาปรุงแต่งขึ้น และจัดเป็นละครแสดงหอพระสมุดยังมีหนังสือที่ยังไม่ได้ศึกษากันอีกมากอาจมีเรื่องมะโนราอยู่ในสมุดข่อยอีกได้ แต่เมื่อคุณธนิตได้เห็นสมุดข่อยของข้าพเจ้าก็บอกว่าเสียดายที่ไม่ได้เห็นแต่ก่อนสร้างละคร"

ละครชาตรีเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากร ที่จัดแสดง ณ โรงละครศิลปากร เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๕๘ นั้น ใช้ผู้แสดงมากตัวมโนห์ราใช้ผู้แสดงถึง ๔ คน คือ มโนห์รา *(รำมโนห์ราบูชายัญ)* มโนห์ราตัวขึ้นรอก *(ตอนบินหนีจากพิธีบูชายัญ)* มโนห์ราตัวอาบน้ำ และมโนห์ราตัวเข้าห้อง *(ตอนพระสุธนมาลาไปรบ)* สำหรับตัวพระสุธนก็มิได้น้อยหน้าไปกว่ามโนห์รา เพราะต้องใช้ผู้แสดงถึง ๔ คนเหมือนกัน คือ พระสุธนตัวเข้าห้องกับตรวจพล พระสุธนตัวเดินป่า พระสุธนตัวเข้านครไกรลาส และพระสุธนตัวทรงช้าง *(พระสุธนตัวนี้ใช้เด็กผู้หญิงตัวเล็ก ๆ แสดง เพื่อให้เหมาะกับการนั่งบนหลังช้างจำลอง)*

ผลของการแสดงละครชาตรีเรื่องมโนห์ราของกรมศิลปากรในครั้งนั้น ปรากฏว่าเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมเป็นอันมาก กรมศิลปากรต้องแสดงละครชาตรีเรื่องมโนห์ราเป็นเวลาหลายเดือน เก็บเงินค่าผ่านประตูได้มากที่สุดเป็นประวัติการณ์

ละครนอก

ท่านผู้รู้หลายท่านเชื่อกันว่า ศิลปะการแสดงละครแบบดั้งเดิมของไทย คือ ละครชาตรี ได้ตำรามาจากอินเดีย รวมทั้งการแสดงละครของพม่าและชวาก็ได้ตำราไปจากอินเดีย เช่นเดียวกับไทย เพราะละครไทยกับละครพม่าและครชวามีลีลาการแสดงคล้ายคลึงกัน

เกี่ยวกับเรื่องที่ว่าละครไทย ละครพม่า และละครชวาได้แบบแผนการแสดงมาจากอินเดียเหมือน ๆ กันนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเล่าไว้ในหนังสือตำนานเรื่องอิเหนาว่า

"เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ ข้าพเจ้ากลับจากประเทศอินเดีย มาแวะที่แดนพม่า ประจวบเวลาเขามีงานมหรสพที่เมืองร่างกุ้ง ไปดูงานนั้นได้เห็นละครพม่าเป็นครั้งแรก เป็นละครที่เล่นกันในพื้นเมืองอย่างละครนอกของเรา คือตัวละครมีแต่นายโรงตัว ๑ นางตัว ๑ จำอวดตัว ๑ ตัวละครที่ทำบทร้องเองมีพวกลูกคู่และปี่พาทย์รับ เรื่องที่เล่นวันนั้นเห็นจะเป็นเพราะเขารู้ว่าข้าพเจ้าไปดู เขาบอกว่าเล่นเรื่องไทย แต่จะเป็นเรื่องอะไรอธิบายมาไม่เข้าใจ ได้ความแต่ว่าเล่นเมื่อพานางไปชมสวน เมื่อแลเห็นก็ได้นึกในขณะนั้นว่า ละครพม่ากับละครชาตรีของไทยเรานี้ เล่นตามแบบแผนอันเดียวกันนั้นเอง"

ตามที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเล่าเรื่องละครพม่าว่า แสดงเหมือนละครไทยนั้น ผู้เขียนคิดว่าถ้าจะพิจารณาก็เป็นไปได้ ๒ ประการ คือ

ประการแรก เป็นเพราะไทยและพม่าต่างได้รับตำราอันเป็นแบบแผนการแสดงละครมาจากอินเดียเหมือน ๆ กัน ถึงแม้ว่าต่อมาไทยจะได้วิวัฒนาการศิลปะการแสดงละครให้พิสดารขึ้นโดยเพิ่มตัวแสดงและเพิ่มเรื่องที่แสดงให้มากขึ้น แต่ละครไทยแท้แต่โบราณคือ ละครชาตรี ก็คงมีผู้แสดงเพียง ๓ คน เช่นเดียวกับละครพม่าที่แสดงถวายสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทอดพระเนตร

ประการที่สอง อาจจะเป็นไปได้ว่าละครพม่าที่นำมาแสดงนั้นพม่าได้แบบอย่างไปจากไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะในสมัยนั้นพระเจ้าอังวะของพม่า โปรดให้นำละครไทยไปแสดงถวายทอดพระเนตร และทรงยกย่องว่ากระบวนท่ารำของละครไทยงามกว่าละครพม่า ปี่พาทย์ไทยก็ไพเราะกว่าปี่พาทย์พม่า จึงมีรับสั่งให้รวบรวมพวกละครไทยและปี่พาทย์ไว้ในพม่า โปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตราชธานี พวกละครไทยในสมัยนั้นคงจะได้อบรมสั่งสอนชาวพม่าให้หัดละครแบบไทย และยังคงรักษาลีลาการแสดงมาจนกระทั่งถึงเวลาที่จัดแสดงถวายสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทอดพระเนตรใน พ.ศ. ๒๔๓๔

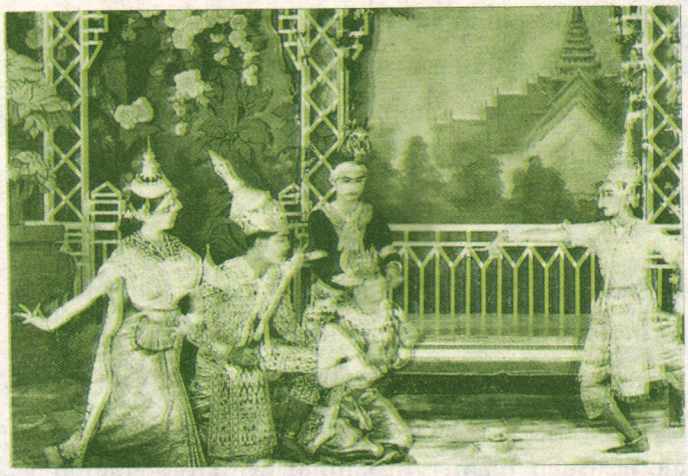

(บน) ละครนอก เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน กุมภณฑ์ถวายม้า (ผู้ชายแสดง)
(ล่าง) ละครนอก เรื่อง สุวรรณหงส์ ตอน กุมภณฑ์ถวายม้า
(ผู้แสดงเป็นชาย-หญิง)

ละครนอก เรื่อง สังข์ทอง ตอน นางมณฑาลงกระท่อม (ผู้หญิงแสดงล้วน)

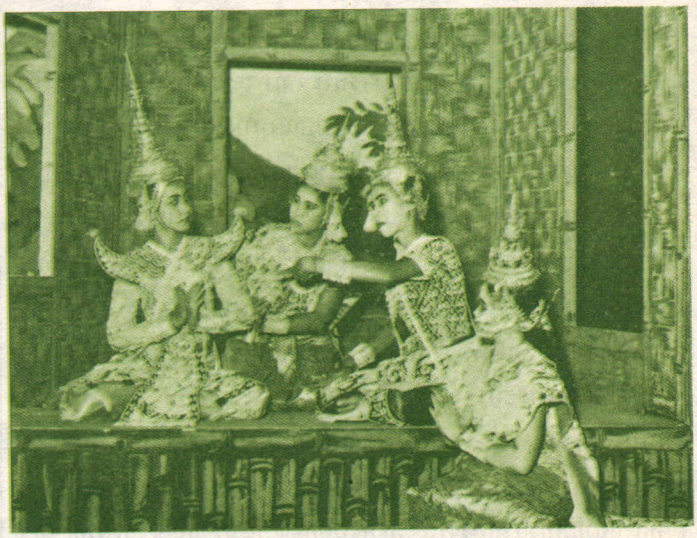

ส่วนไทยเรานั้นได้มีการพัฒนาละครรำแบบที่มีผู้แสดง ๓ คน คือ ตัวนายโรง ตัวนาง และตัวตลก ที่แสดงแบบละครชาตรีเปลี่ยนมาเป็นละครนอก ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เหตุที่จะพัฒนามาเป็นละครนอกนั้น เข้าใจว่าละครชาตรีที่แสดงเพียงเรื่องมโนห์รา และมีผู้แสดงเพียง ๓ คน ดนตรีก็ไม่ใช้วงปี่พาทย์ จะเป็นที่เบื่อหน่ายของผู้ชม จึงได้เพิ่มตัวละครให้มากขึ้นตามท้องเรื่อง นอกจากนี้ยังเพิ่มเรื่องที่แสดงให้มากขึ้น จะเห็นได้จากหลักฐานที่ว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีบทละครนอกมากมายหลายสิบเรื่อง เมื่อปรับปรุงตัวละครและเรื่องที่แสดงแล้ว ก็นำวงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบการแสดง รวมทั้งเพลงที่ร้อง และทำนองเพลงที่บรรเลงก็เพิ่มขึ้นด้วย ละครที่พัฒนามาจากละครชาตรีเช่นนี้ จึงเป็นที่นิยมของคนทั่วไป และก็ยังเป็นละครของชาวบ้านที่แสดงตามงานต่าง ๆ เช่นเดียวกับละครชาตรีนั่นเอง

ละครที่วิวัฒนาการขึ้นใหม่จากละครชาตรีนี้ แต่เดิมยังมิได้มีชื่อเรียกว่าละครนอก ต่อมาเกิดมีการแสดงละครนางในโดยใช้ผู้หญิงแสดงในเขตพระราชฐาน จึงได้บัญญัติชื่อเรียกการแสดงละครในพระราชฐานว่า ละครใน และละครที่ผู้ชายแสดงโดยวิวัฒนาการมาจากละครชาตรีว่า **ละครนอก**

ดังได้กล่าวแล้วว่าละครนอกวิวัฒนาการมาจากละครชาตรี โดยเพิ่มผู้แสดงเพิ่มเรื่อง เพิ่มเพลงร้อง ทำนองดนตรี และนำวงปี่พาทย์มาบรรเลงประกอบการแสดง เวทีสำหรับแสดงละครชาตรีที่โล่ง ๆ ก็ต้องปรับปรุงให้มีฉากกั้นตรงกลางโรง ฉากนี้เป็นผืนผ้าธรรมดา ต่อมาก็มีการเขียนเป็นภาพปราสาทราชวังหรือป่าเขาลำเนาไพร ด้านหน้าเป็นเวทีแสดง. ด้านหลังฉากเป็นที่พักและที่แต่งตัวของผู้แสดง มีประตูเข้าออกที่ข้างฉากทั้งด้านขวาและด้านซ้าย หน้าฉากมีเตียงตั้งสำหรับตัวละครนั่ง ในปัจจุบันนี้การแสดงละครนอกวิวัฒนาการถึงขั้นมีฉากประกอบการแสดงเปลี่ยนไปตามท้องเรื่อง เช่นเดียวกับละครดึกดำบรรพ์ที่จะกล่าวถึงในโอกาสต่อไป

เครื่องแต่งกายของผู้แสดงละครนอก แต่เดิมที่วิวัฒนาการมาจากละครชาตรี ก็คงจะมีผู้แต่งกายยืนเครื่องอยู่เพียงคนเดียว คือ ตัวนายโรง ส่วนตัวนางและตัวอื่น ๆ คงแต่งตัวอย่างสามัญชน เป็นแต่แต่งเครื่องประกอบเวลาแสดง เช่นใช้ผ้าขาวม้าห่มให้รู้ว่าเป็นตัวนาง และสวมหน้ากากหรือเขียนหน้าให้ทราบว่าเป็นตัวยักษ์เป็นต้น เครื่องแต่งตัวของละครนอกที่แต่งแบบยืนเครื่องพระ นาง และสวมชฎา สวมมงกุฎ นั้น เป็นของที่ประดิษฐ์ขึ้นภายหลัง หรือไม่ก็คงได้แบบมาจากเครื่องแต่งกายของละครใน ผู้เขียนเคยเห็นภาพถ่ายการแต่งกายของผู้แสดงละครนอกเรื่องไกรทอง ในสมัยโบราณ ผู้แสดงแต่งกายแบบชาวบ้าน คือ นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อแขนยาวคอปิด คาดผ้าคาดพุง ตัวนางไม่คาดพุง แต่มีผ้าแถบห่มสไบเฉียงตัวชาลวันสวมศีรษะจระเข้

ละครนอกในสมัยโบราณนิยมแสดงเรื่องที่เกี่ยวกับกษัตริย์ หรือที่เรียกกันว่า เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ จะแสดงเรื่องอะไรก็ได้ มิได้มีกฎเกณฑ์บังคับ แต่เมื่อเกิดมีการแสดงละครในขึ้นมา จึงออกกฎบังคับมิให้ละครนอกนำเรื่องที่ละครในแสดงไปแสดงรวม 3 เรื่อง คือ รามเกียรติ์ อิเหนา และอุณรุท

การแสดงละครนอก แต่เดิมใช้ผู้ชายล้วนเป็นผู้แสดง เหตุที่ใช้ผู้ชายแสดงทั้งตัวพระและตัวนางนั้น ก็คงจะเนื่องมาจากว่า ในสมัยโบราณคนไทยยังนิยมนับถือแบบแผนประเพณีอย่างเคร่งครัด การถูกเนื้อต้องตัวกันในระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงนับว่าไม่สมควร เมื่อการแสดงละครนอกจำเป็นต้องมีการเข้าพระเข้านางเกี้ยวพาราสีกัน บางครั้งอาจถึงต้องถูกตัวกันบ้าง และในระหว่างที่พักรอการแสดงต้องอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ซึ่งในสมัยนั้นถือว่าไม่สมควร ดังนั้นจึงไม่มีผู้หญิงคนไหนสมัครมาแสดงละครนอกร่วมกับผู้ชาย เป็นของธรรมดา อีกประการหนึ่งในสมัยโบราณถือกันว่า การเต้นกินรำกินเป็นของต่ำ ผู้คนพากันดูถูก ยิ่งผู้หญิงด้วยแล้วยิ่งรังเกียจไม่อยากแตะต้อง มิหนำซ้ำการแสดงละครนอกยังมีการเล่นตลก พูดจาหยาบคายสองแง่สองง่าม ละครนอกจึงเป็นที่รังเกียจของผู้หญิงทั่วไป แต่ในปัจจุบันนี้ขนบธรรมเนียมและประเพณีเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงกับผู้ชายมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น การแสดงละครนอกจึงมีผู้หญิงแสดงร่วมกับผู้ชาย โดยที่ผู้หญิงแสดงเป็นตัวเอก เช่นตัวพ่อ ตัวแม่ ตัวพระเอก นางเอก ส่วนผู้ชายแสดงเป็นตัวประกอบและตัวตลก หรือไม่ก็ผู้ชายแสดงเป็นตัวพ่อ ตัวพระเอก ตัวที่เป็นผู้ชายตามท้องเรื่อง และผู้หญิงก็แสดงเป็นนางเอก เป็นแม่ เป็นนางกำนัล เป็นต้น นาน ๆ ครั้ง จึงจะมีการแสดงละครนอกแบบผู้ชายล้วน ๆ ตามแบบของเดิม

ละครนอกเป็นละครแบบชาวบ้าน ศิลปะการร่ายรำจึงไม่งดงามเท่าที่ควร ภายหลังที่ผู้แสดงละครใน ซึ่งได้รับการฝึกหัดการร่ายรำอย่างประณีตงดงามมาแสดงละครนอก ท่ารำของละครนอกจึงค่อยวิจิตรบรรจงขึ้น การแสดงละครนอกมุ่งหมายที่จะดำเนินเรื่องไปอย่างรวดเร็ว ผสมกับการแสดงตลกขบขันแทรกอยู่ด้วย การแสดงตลกในบางครั้งก็ออกจะหยาบคายและพูดจาสองแง่สองง่าม เมื่อถึงช่องทางที่จะแทรกบทตลกได้ก็จะมีการติดตลกกันนาน ๆ จนคนดูพอใจหรือหมดสิ้นกระบวนที่จะเล่นตลกแล้ว จึงจะกลับเข้าเรื่องต่อไป ตัวแสดงที่สมมติเป็นท้าวพญามหากษัตริย์และพระมเหสี เมื่อถึงคราวแสดงบทตลกกับเสนาข้าราชการ ก็ไม่ต้องคำนึงถึงขนบประเพณีการเข้าเจ้าเข้านายให้เคร่งครัดนัก จะมีการพูดจาล้อเล่นกันตามสบาย ตัวอย่างเช่น ละครนอกเรื่องสังข์ทอง ตอนนางมณฑาลงกระท่อม เสนาตลกที่ติดตามท้าวสามลไปที่กระท่อมปลายนา จะร้องเพลงและพูดจาล้อเล่นกับนางมณฑา ท้าวสามลเองก็ร่วมพูดจาและเล่นตลกด้วย นอกจากละครนอกจะติดตลกโดยไม่ถือชั้นวรรณะแล้ว ผู้แสดงยังต้องแคล่วคล่องว่องไวในการพูดจาและต้องร้องเพลงได้ เพราะในบางครั้งอาจจะต้องร้องเพลงเองในบางเพลง เพื่อความเหมาะสม

เพลงร้องของละครนอก บางเพลงก็ใช้เพลงเดียวกับเพลงร้องของละครในได้ แต่มีเพลงร้องที่เป็นของละครนอกโดยเฉพาะ ซึ่งละครในจะนำไปใช้ร้องไม่ได้อยู่หลายเพลง เช่น เพลงช้าปี่นอก เพลงโอ้ปี่นอก เพลงโอ้ชาตรีนอก เพลงปีนตลิ่งนอก เพลงชมดงนอก และเพลงร่ายนอก เป็นต้น ดังได้กล่าวแล้วว่า ในสมัยโบราณละครนอกใช้ผู้ชายล้วนเป็นผู้แสดง เพลงที่บรรเลงในสมัยนั้นจึงต้องบรรเลงด้วยเสียงที่ผู้ชายสามารถร้องได้สดวก ซึ่งเรียกว่า **"ทางกรวด"** หรือ **"ทางนอก"** ต่อมาเมื่อผู้หญิงแสดงละครนอกมากขึ้น ปี่พาทย์จึงเปลี่ยนเสียงมาบรรเลง "ทางใน" อันเป็นเสียงของละครในสืบมาจนบัดนี้

เมื่อพูดถึงเรื่องผู้หญิงแสดงละครนอก ก็จะขอเล่าให้ทราบว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาล่วงมาถึงกรุงธนบุรี และในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ยังไม่มีผู้หญิงแสดงละครนอก เพิ่งจะมาปรากฏว่าผู้หญิงที่เคยแสดงละครในของหลวงมาแสดงละครนอกก็ในสมัยรัชกาลที่ ๒ นี่เอง เหตุที่ผู้หญิงซึ่งแสดงละครในหันมาแสดงละครนอก เป็นเพราะว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอกขึ้นรวม ๕ เรื่อง คือ สังข์ทอง ไชยเชษฐ์ มณีพิชัย ไกรทอง และคาวี ในโอกาสนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ก็ทรงพระนิพนธ์เรื่องสังข์ศิลปชัยถวายอีกหนึ่งเรื่อง จึงรวมเป็นบทละครนอก พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ รวม ๖ เรื่อง ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้หญิงที่เคยแสดงละครในมาแสดงละครนอกทั้ง ๖ เรื่องนี้ได้

เกี่ยวกับการที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอกในครั้งนั้นมีผู้เล่ากันมาแต่ไม่ขอยืนยันว่าจะเท็จจริงประการใดว่า เป็นเพราะสุนทรภู่กราบทูลว่าพระองค์มิอาจจะทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอก ซึ่งมีสำนวนเป็นแบบตลาดให้เหมือนกับสามัญชนแต่งได้ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงมีพระราชอุตสาหะวิริยะทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอกเป็นสำนวนแบบชาวบ้าน เช่นเดียวกับสามัญชนแต่ง ปรากฏว่าบทพระราชนิพนธ์ละครนอกทั้ง ๖ เรื่อง เป็นบทที่สมบูรณ์มีสำนวนเป็นแบบชาวบ้าน เหมาะสมต่อการที่จะนำมาแสดงเป็นละครนอก และนิยมแสดงกันอย่างแพร่หลายมาจนกระทั่งทุกวันนี้

(อ่านต่อฉบับหน้า)

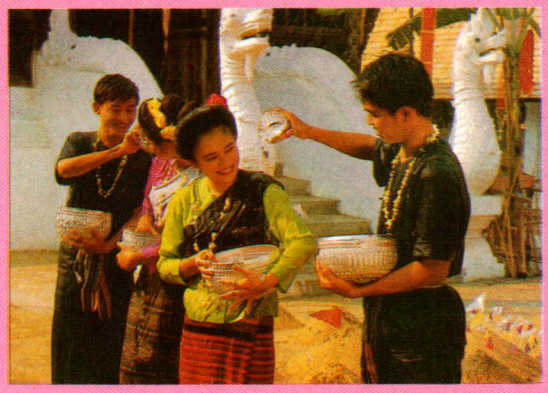

อุดมการณ์นิยมไทย

วิจิตร อาวะกุล

สังคมมนุษย์ที่จะรวมกันเป็นปึกแผ่นมั่นคงตั้งขึ้นเป็นบ้านเมืองเป็นประเทศได้นั้น ย่อมจะต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยว ให้สังคมนั้นรวมกันอยู่ได้เป็นปึกแผ่นมั่นคง อยู่รอดปลอดภัย มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า ได้สิ่งดังกล่าวอาจจะเป็นระเบียบแบบแผน กฎหมาย สถาบัน บุคคล ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ความนิยมการกระทำที่เห็นว่าเมื่อกระทำประพฤติปฏิบัติแล้วจะทำให้สังคมนั้นเจริญและเป็นปึกแผ่นมั่นคง การประพฤติปฏิบัตินั้นต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นว่าเป็นสิ่งดีงาม

ไทยเราก็มีสิ่งที่เชื่อ สิ่งที่คิด สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติกันมา ได้ผลเป็นอย่างดีต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยา ฯลฯ หลายอย่าง เช่น สุภาษิตไทย คำพังเพย ต่าง ๆ ที่เป็นข้อคิดและความเชื่อต่าง ๆ มากมาย ตัวอย่าง

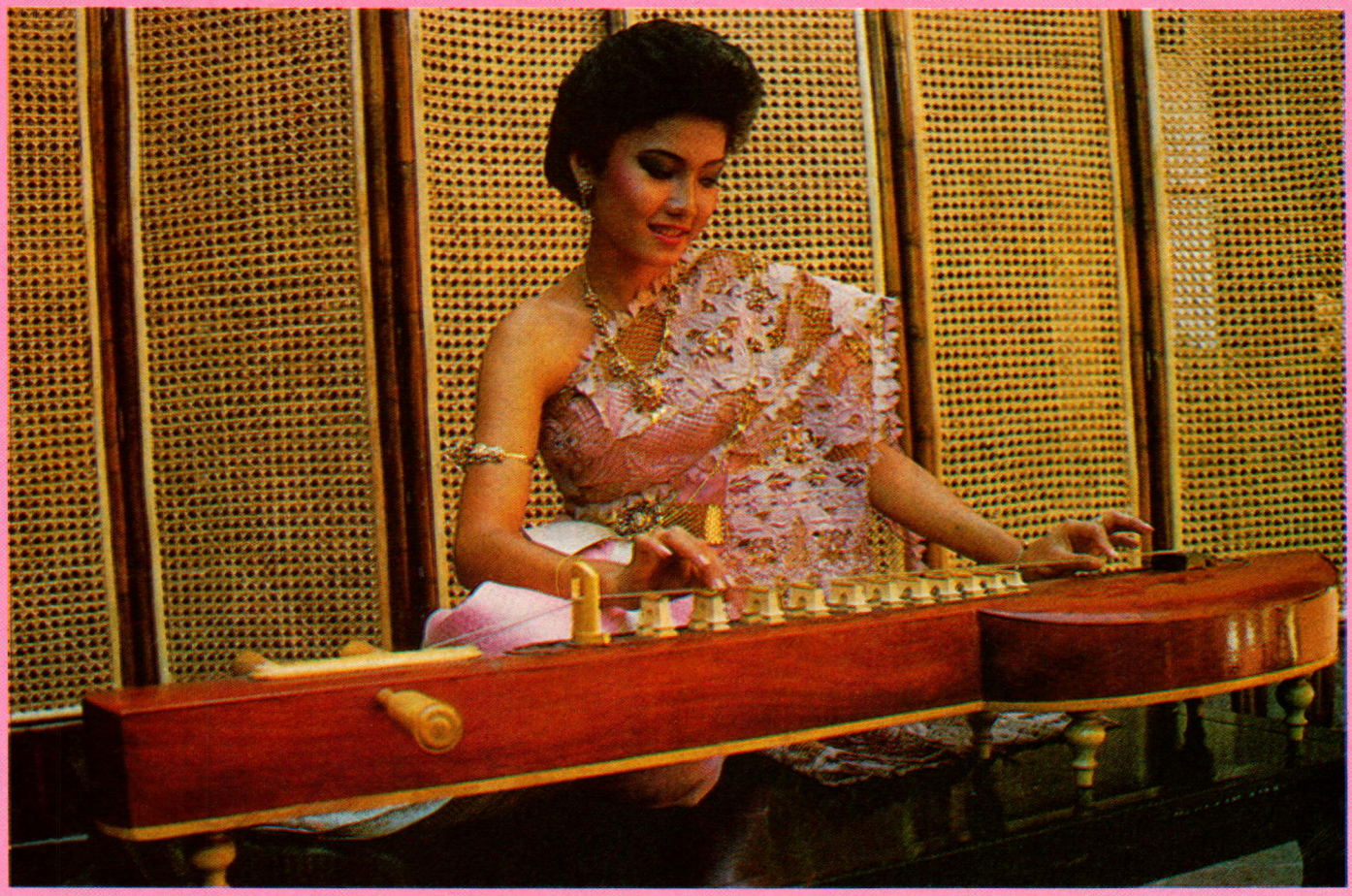

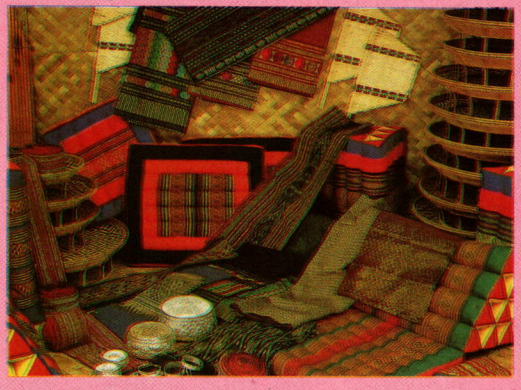

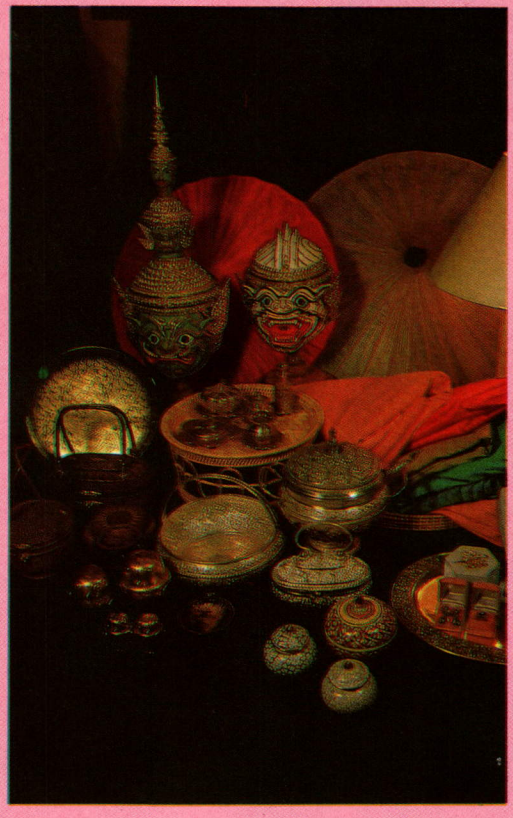

ของแนวความคิดการประหยัดที่สอนไว้ว่า *"มีสลึงพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน"* ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ สั่งสอนถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งถ้าใครประพฤติปฏิบัติแล้วความเจริญก้าวหน้า ความสุขความราบรื่น ในการดำรงชีวิตก็จะบังเกิดขึ้น

หรือการที่ไทยเราถือเอาพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติ ก็เพราะเราเชื่อว่าคำสอนของพุทธศาสนานั้นดีเหมาะสมกับคนไทย ประเทศไทยหากยึดแนวทางประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้วจะเจริญ อุดมการณ์นิยมไทยทางด้านศาสนาของคนไทยที่สั่งสอนลูกหลานกันมาโดยถือแนวพระพุทธศาสนาก็คือ *"การทำความดี ละเว้นความชั่วทั้งปวง ทำจิตใจให้ผ่องแผ้วแจ่มใส"* เป็นต้น

ต่อจากนั้นก็เกิดประเพณีทางศาสนาแบบไทย ๆ ที่นิยมประพฤติปฏิบัติกัน เช่น การสร้างวัด สร้างโบสถ์ สร้างพระพุทธรูป การทอดผ้าป่า ทำบุญ ตักบาตร ฯลฯ ที่เห็นว่าเหมาะสมเป็นที่นิยมของคนไทย เจริญก้าวหน้าไม่เสื่อมคลาย แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่บรรพบุรุษของไทยเราได้คิด ได้เชื่อถือได้ประพฤติปฏิบัติกันมาเป็นของดีทั้งนั้น ถ้าเราได้รับแนวนั้นมาประพฤติปฏิบัติ ก็เท่ากับเราได้ประพฤติปฏิบัตแต่สิ่งดี ๆ สิ่งเหล่านี้เราเรียกว่าเป็น *"อุดมการณ์นิยมไทย"*

สิ่งต่าง ๆ ที่เราคิด เราเชื่อ เราปฏิบัติ ได้ทำมาเป็นที่ยอมรับนั้นมีหลายสิ่งหลายอย่างและหลายด้าน แม้แต่อาหารไทย ขนมไทย ฯลฯ บรรพบุรุษเราก็ได้คิดค้นคว้า ดัดแปลง จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นเมืองไทย เช่น ข้าวจ้าว ข้าวเหนียว กระทิ เครื่องเทศ นำมาปรุงเป็นอาหารไทย ขนมไทย ให้เหมาะกับอากาศฤดูต่าง ๆ ของไทย เช่น ในหน้าร้อนก็มักจะนิยม บริโภคข้าวแช่ น้ำกระทิแตงไทย รอดช่องน้ำกระทิใส่น้ำแข็ง รับประทานแล้วก็ชื่นใจ อร่อยกว่าถูกกว่า ให้ประโยชน์กว่าเครื่องดื่มของต่างประเทศ

เสื้อผ้าที่เมืองไทยเราใช้ก็จะใช้ผ้าบาง ไม่นิยมใส่เสื้อหนา ๆ หลาย ๆ ชั้นเหมือน

คนในเมืองหนาว ส่วนมากจะใช้ผ้าฝ้าย ซึ่งอ่อนนุ่ม เย็นสบาย เราไม่นิยมใส่เสื้อผ้าขนสัตว์ เพราะใส่แล้วร้อน คนที่สรวมเสื้อผ้าแบบไทยจึงสบาย และมีราคาย่อมเยากว่าเสื้อผ้าแบบต่างประเทศ เพราะผู้ที่ใส่เสื้อผ้าหนา ปนขนสัตว์ใส่หลายชั้น เช่นต่างประเทศอยู่เมืองไทยคงจะร้อนมาก ต้องหาซื้อเครื่องปรับอากาศ สิ้นเปลืองมากกว่าที่จะดำเนินชีวิตอย่างไทย ๆ เรา

สมาคมนิยมไทย จึงได้วางแนวความคิดสรุปความหมายของคำว่า *"นิยมไทย"* ให้เป็นกรอบขอบเขตไว้ ๓ ประการ คือ

๑. ความนิยมในวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่อย่างไทย

๒. ความนิยมสินค้าไทย

๓. ความนิยมความคิดแบบไทย

การนิยมไทยนั้น มิได้หมายถึงเฉพาะแต่การใช้แต่ของที่ผลิตขึ้นด้วยมือคือ หัตถกรรมเท่านั้น แต่การนิยมไทยเราหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของดีของไทยเรา อาจแบ่งได้กว้าง ๆ เป็น ๓ ประการด้วยกันคือ

๑. ความคิดที่เคยได้คิดมาตามแนวของไทย

๒. ความเชื่อหรือเคยเชื่อถือของไทยที่สืบเนื่องกันมา

๓. สิ่งที่ได้กระทำและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม

ความคิด ความเชื่อ และการกระทำตามแบบไทยนั้น จะครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลประโยชน์ของชาติไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ของชาติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหาร ฯลฯ **ด้านการเมือง** มักจะมีแนวความคิด ความเชื่อ และการกระทำดังต่อไปนี้ คือ

๑. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา เทิดทูนและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

๒. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและมีความกล้าหาญทางจริยธรรมที่จะต่อสู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๓. ทำงานเป็นหมู่คณะ ร่วมแรง ร่วมใจทำงาน และประสานประโยชน์

๔. เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

๕. ยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

๖. มีขันติธรรม อดทน อดกลั้น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน

๗. ใช้วิจารณญาณและเหตุผลในการตัดสินใจ

๘. รู้และใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองโดยถูกต้อง

๙. รักษาความเป็นธรรม ความยุติธรรม

๑๐. เคารพในการตัดสินใจหรือมติของเสียงข้างมาก แต่พิทักษ์ความเห็นและผลประโยชน์ ของเสียงข้างน้อย

๑๑. เคารพศรัทธาในสติปัญญาและความสามารถของผู้อื่น

๑๒. การประนีประนอมไม่ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยวิธีการรุนแรง

๑๓. การเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง วินัย และกติกา

"การนิยมไทยนั้น มิใช่หมายถึงเฉพาะแต่การใช้แต่ของที่ผลิตขึ้นด้วยมือ คือ หัตถกรรมเท่านั้น แต่การนิยมไทย เราหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของดีของไทยเรา"

ของสังคม

ด้านเศรษฐกิจ จะมีแนวความคิด ความเชื่อ และกระทำดังต่อไปนี้คือ

๑. ชื่นชมภาคภูมิในความสามารถและความสำเร็จของคนไทย

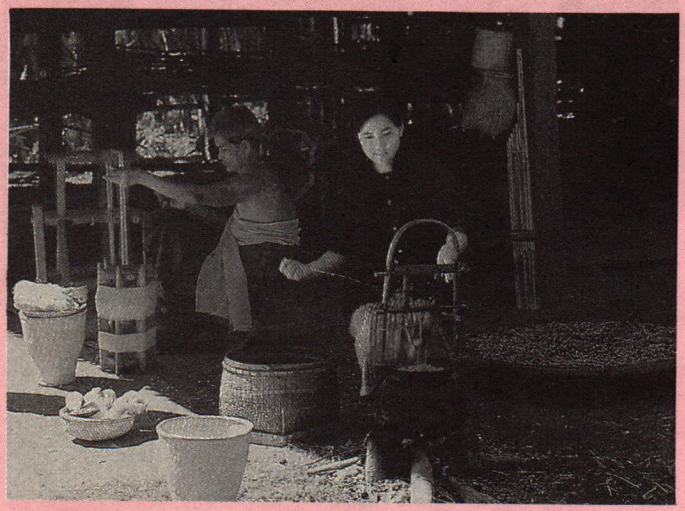

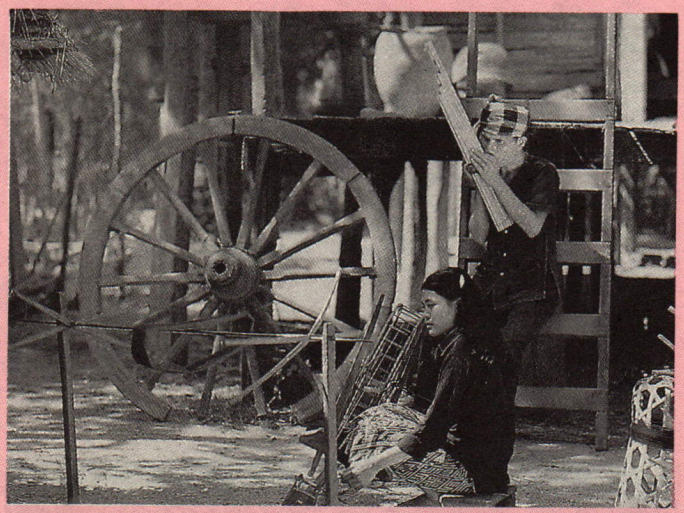

๒. เข้าใจ ชื่นชอบ ภาคภูมิในศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

๓. นิยมใช้สินค้าไทยและบริการของคนไทยที่ผลิตขึ้นในประเทศไทย เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลคนไทยด้วยกัน

๔. เข้าใจคุณค่าและปฏิบัติตามความคิดความเชื่อแบบไทยที่ได้เชื่อถือว่าเป็นสิ่งดีและยอมรับกันมา

๕. รู้ซึ้งถึงคุณค่า ศิลปวัฒนธรรมไทย ช่วยกันธำรงรักษา ทนุบำรุงให้เป็นสมบัติของชาติไทยสืบไป

๖. รู้ซึ้งถึงคุณค่าและธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละแห่งให้คงอยู่และ

๗. ผลิต ใช้ และขายสินค้าไทยเพื่อทำรายได้ให้แก่ประเทศ

๘. ประหยัด มัธยัสถ์ และเก็บออมทรัพสินเงินทองที่หามาได้

ด้านสังคมและจิตวิทยา จะมีแนวความคิด ความเชื่อและการกระทำดังต่อไปนี้

๑. เลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักธรรม คำสอนของศาสนา มีค่านิยมที่ถูกต้องตามระเบียบประเพณีไทย

๒. นิยมวิถีชีวิตแบบไทยใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ่งเฟือ รู้จักประหยัด อดออมและรู้จักความเพียงพอ

๓. รู้จักพึ่งตนเอง ช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่น

๔. มีความกตัญญูกตเวที

๕. รู้จักกาละเทศะอ่อนน้อมถ่อมตนและสุภาพ

๖. มีความรับผิดชอบตรงเวลาและรู้จักหน้าที่ของตน

๗. มีน้ำใจโอบอ้อมอารีย์เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่น

๘. ยึดหลักการประสานประโยชน์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

๙. รักษาความสะอาดเคหสถาน สาธารณสถาน เพื่ออนามัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๑๐. ช่วยกันรักษาป้องกันซ่อมแซม สาธารณะสมบัติส่วนร่วมเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๑๑. รู้คุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและใช้ภาษาและวัฒนธรรมไทยอย่างถูกต้องเหมาะสม

แนวความคิดอุดมการณ์นิยมไทยดังกล่าวข้างต้น หากจะให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติจะต้องดำเนินการ ดังนี้คือ

๑. การถ่ายทอด อบรม สั่งสอน คนรุ่นหลังต่อ ๆ กันไป

๒. การปลูกฝังใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๓. การเผยแพร่ให้กว้างขวางให้ทุกคนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยทั่วกันไปในแนวเดียวกัน สอดคล้องกัน

เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๗ รัฐบาลได้มีมาตรการและแผนงานที่สอดคล้องกับอุดมการณ์นิยมไทย ด้านการประหยัดและด้านเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายที่แน่ชัด และให้หน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติให้เกิดผล และมีประเด็นชัดเจนดังนี้คือ

การประหยัด

๑. ระดับประชาชน

เพื่อให้เกิดมาตรการประหยัดของประชาชน ได้เร่งรัดพัฒนาให้มีกองทุนเงินสะสม (PENSION FUND) ทั้งในภาคราชการและเอกชน การพัฒนาธุรกิจประกันภัยและ

ชีวิต การเสริมสร้างประสิทธิภาพสถาบันการเงิน เพื่อช่วยระดมเงินออม และการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

๒. ระดับธุรกิจเอกชน

ให้มีมาตรการการพัฒนาตลาดทุนฯ โดยมีกระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทยรับผิดชอบ

๓. ระดับรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ

ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ดังนี้คือ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายที่ประหยัดต่อไป การรณรงค์ให้เกิดการประหยัดในทุกระดับ พิจารณาให้รัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การบินไทย เข้าตลาดหุ้นและการโอนกิจการบางประเภทของรัฐวิสาหกิจให้เอกชนดำเนินการ

โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กระทรวงการคลัง กระทรวงที่เกี่ยวข้อง สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการ กรอ.

การใช้ของไทย

การรณรงค์ใช้ของที่ผลิตภายในประเทศแทนการนำเข้าจะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมผู้บริโภคตั้งแต่ระดับประชาชน ธุรกิจเอกชน รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะรวมทั้งการอุปโภคบริโภคสินค้าทั่วไป และการใช้วัตถุดิบและส่วนประกอบอื่น ๆ ในการผลิตสินค้าภายในประเทศ ซึ่งมีมาตรการดังนี้

๑. ระดับประชาชน

ให้มีมาตรการ หรือรณรงค์ให้ใช้สินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศไทย โดยสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารให้ผู้บริโภคสามารถใช้สินค้าที่มีคุณภาพดีและราคาถูก

๒. ระดับธุรกิจเอกชน

มีมาตรการให้การสนับสนุนเป็นพิเศษแก่การลงทุนของธุรกิจเอกชน เพื่อผลิตวัตถุดิบหรือในกิจกรรมซึ่งใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ที่ผลิตได้ภายในประเทศให้มากขึ้น โดยมีการปรับระบบ การให้สิ่งจูงใจ และการพัฒนาสถาบันการเงินเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม *(กองทุนพัฒนาอุตสาหกรรม)*

๓. ระดับรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ

รัฐบาลได้สั่งการไปแล้วในเรื่องหน่วยราชการทั้งในประเทศและต่างประเทศ และรัฐวิสาหกิจให้ใช้สินค้าที่ผลิตภายในประเทศ ให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และเสนอแนะมาตรการเพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติ

สำหรับ มาตรการดังกล่าวข้างต้น ให้กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงที่เกี่ยวข้องรวมทั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน คณะกรรมการ กรอ. กรมประชาสัมพันธ์ และบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบ

การส่งเสริมการส่งออก

นโยบาย กำหนดให้การพัฒนาการส่งออกเป็นขบวนการระดับชาติ โดยผนึกกำลังจากทุกฝ่ายทั้งในภาครัฐบาล และเอกชนทุกระดับและทุกรูปแบบ โดยมี แผนงาน ดังต่อไปนี้

๑. แผนการผลิต

ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงบประมาณ ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ไปปรับแผนงานและโครงการที่มีอยู่แล้วเกี่ยวกับสินค้าดั้งเดิมและสินค้าส่งออกใหม่ให้สอดคล้องกับการสนับสนุนการส่งออก และให้มีผลในทางปฏิบัติในปีงบประมาณ ๒๕๒๘

๒. แผนการตลาด

ด้านตลาดภายในประเทศควรเน้นการจัดระบบการพัฒนาตลาดภายในประเทศอย่างถาวร สำหรับสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญโดยมีหลักการดังนี้

๒.๑ ครบวงจรจาก

เกษตรกรถึงการส่งออก

๒.๒. จัดระบบให้เกษตรกรได้รับเงินค่าขายสินค้าส่วนหนึ่งทันที เช่น ในกรณีขายข้าว *(การจำนำข้าว การซื้อข้าวโรงสี)* อ้อย *(ราคาขั้นต้น)*

๒.๓ การทำสัญญาขายระยะยาว ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญในการกำหนดหลักประกันว่าผู้ผลิตจะขายได้ในราคาระดับประมาณเท่าใด ขณะนี้มีสินค้าเกษตรหลายประเภทที่มีการซื้อขายล่วงหน้าระยะยาว ดังนั้นควรพิจารณาให้มีการดำเนินการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะข้าว ซึ่งอาจทำสัญญาซื้อขายระยะยาวกับสินค้าจำเป็น เช่นน้ำมัน

๒.๔ ปัจจัยขั้นพื้นฐานทางด้านการตลาด เช่น เขตส่งออกสินค้าเกษตรในภูมิภาค ไซโล ระบบข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมบุคลากรด้านการตลาด เป็นต้น

สำหรับตลาดต่างประเทศในระยะที่ผ่านมาโครงการที่ใช้งบประมาณถาวรของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการส่งออกโดยตรงมีน้อยมาก จึงควรจัดให้มีโครงการเพิ่มขึ้นตามแนวทางดังต่อไปนี้

๑. การเจาะตลาดระยะสั้น เช่น คณะผู้แทนการค้า การเชิญผู้ซื้อเข้ามาในประเทศไทย ควรมีมากขึ้น โครงการในลักษณะนี้ควรใช้เงินกองทุนพัฒนาการส่งออก ซึ่งปัจจุบันมีวงเงิน ที่ใช้ได้อยู่ปีละ ๓๐ ล้านบาท

๒. ให้มีโครงการใหม่เพิ่มเติมขึ้นในกระทรวงพาณิชย์ โดยแยกรายการในงบประมาณให้เห็นได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น การรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูล การศึกษาเฉพาะตลาด สำนักงานพาณิชย์และศูนย์พาณิชยกรรมในต่างประเทศ

ทั้งนี้โดยค่าใช้จ่ายเหล่านี้ควรเป็นไปตามความร้อมของโครงการ แต่ควรตั้งเป้าหมายว่ารัฐจะใช้จ่ายร้อยละ ๐.๒ ของมูลค่าการส่งออกในปีงบประมาณ ๒๕๓๐ สำหรับการจัดทำโครงการใหม่เพิ่มขึ้นอีกตามแนวทางข้างต้น

แผนสนับสนุนด้านบริการเพื่อการส่งออก

ด้านการเงิน

๑. มาตรการส่งเสริมการใช้เลตเอตร์ออฟเครดิต ภายในประเทศเพื่อสนับสนุนการส่งออก

๒. มาตรการประกันสินเชื่อเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กนั้นควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่อุตสาหกรรมส่งออก

๓. เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันประกันสินเชื่อเพื่อการส่งออก

โดยมีธนาคารแห่งประเทศไทย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบ

การให้สิ่งจูงใจ

๑. มาตรการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้เป็นการทั่วไปเพื่อการส่งออก

๒. มาตรการปรับปรุงสูตรอัตราการชดเชยภาษีอากรแก่อุตสาหกรรมส่งออกโดยใช้ตารางปัจจัยการผลิต/ผลผลิต ในระหว่างที่ยังไม่สามารถใช้ระบบใหม่ได้ ควรพิจารณาการคืนภาษาโดยยึดอัตราสูงสุดเป็นเกณฑ์

๓. โครงการประกาศเกียรติคุณผู้ส่งออก

โดยให้กระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้รับผิดชอบ

คุณภาพ

๑. โครงการกำหนดมาตรฐานและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก

๒. โครงการตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก

๓. โครงการพัฒนาระบบมาตรวิทยา

๔. เพิ่มบทบาทของเอกชนในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าส่งออก

โดยให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน เป็นผู้รับผิดชอบ

อนึ่ง สำหรับแผนงานและโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งให้หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และสถาบันเอกชนที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนงานดังกล่าว ได้แต่งตั้งตัวแทนระดับสูงเข้าร่วมเป็นคณะทำงานที่ต้องทำงานเต็มวัน ภายใต้ระเบียบปฏิบัติที่นายกรัฐมนตรี และได้จัดทำรายละเอียดเบื้องต้นของมาตรการต่าง ๆ เสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจ จากนั้นก็ได้รายงานผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุมดังกล่าวทุก ๆ เดือนต่อไป โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานประสานงาน และติดตามผลการดำเนินการดังกล่าว

จากอุดมการณ์นิยมไทย ลำดับขั้นตอนรายละเอียดในการปฏิบัติและมาตรการการดำเนินการของรัฐบาล ที่จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ คงจะทำให้ความนิยมไทยของเราก้าวไปอีกขั้นหนึ่งอย่างน่าพึงพอใจ ทั้งนี้ก็ต้องด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ข้าราชการ ประชาชน ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง อนาคตของชาติไทยปนอุดมการณ์นิยมไทยคงจะต้องสดใสอย่างแน่นอน

กรอ.สู่ชนบท

ชาคริต จุลกะเสวี

โดยความพยายามอย่างยิ่งต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ **คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ** หรือที่เรียกจนคุ้นเคยติดปากกันแล้วว่า **กรอ.** นั้น ได้มีเป้าหมายที่จะรวมพลังจากทุกกลุ่มทุกฝ่าย ทั้งจากทางด้านของภาคราชการต่าง ๆ เองโดยตรงและจากทางด้านของภาคธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วย ได้ร่วมกันจัดระบบการประสานความร่วมมือ ตั้งแต่จากระบบในส่วนกลางสูงสุด กระจายขยายผลตามระบบของการประสานงานที่มีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงใจในรูปแบบของ "**กรอ.**" ให้ได้แผ่กระจายลงไปสู่ระดับท้องถิ่นชนบทของจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชน รวมทั้งของประเทศชาติบ้านเมืองโดยส่วนรวมตลอดมาด้วยแล้วนั้น

ท่านอดีตนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้ริเริ่มและเป็นแกนกลางที่สำคัญยิ่งของระบบ กรอ. ก็ได้กล่าวไว้เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๒๔ ในการประชุมครั้งแรกของ กรอ. มีความว่า

"การจัดตั้ง **กรอ.** *ขึ้นนั้น เป็นการย้ำเจตนาของรัฐบาลที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจร่วมกับภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด หากมีปัญหาข้อขัดข้องประการใด ก็มาร่วมมือปรึกษาหารือกันได้เสมอ นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายที่จะเร่งพัฒนาสถาบันเอกชน ให้เป็นองค์กรที่รัฐบาลจะพึ่งพาได้ จะต้องเป็นสถาบันที่รับผิดชอบต่อสังคม เป็นที่เชื่อถือต่อส่วนรวม ร่วมมือขจัดผู้ปฏิบัติมิชอบ และผู้เอาเปรียบต่อส่วนรวมโดยไม่เป็นธรรม"*

กรอ. ได้ริเริ่มจัดให้มีการประชุมและสัมมนา **กรอ. ภูมิภาค**ขึ้นโดยมีรัฐมนตรีทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ พร้อมด้วยผู้นำของ ๓ สถาบันภาคเอกชน ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้แทนของหอการค้าจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย เข้าร่วมประชุมด้วยอย่างพร้อมเพรียงกัน ครั้งแรกจัดที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความพร้อมดีมาก เมื่อวันที่ ๒-๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ และมีการประชุม กรอ. ภูมิภาคครั้งที่ ๒ ขึ้นที่ภาคใต้ ณ.อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๘-๒๐ เมษายน ๒๕๒๘ ส่วนการประชุม กรอ.ภูมิภาคครั้งที่ ๓ ได้จัดขึ้นที่จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๒๔ - ๒๖ มกราคม ๒๕๒๙

เป็นการบุกเบิกปูพื้นฐานสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ทุกฝ่ายได้ทราบว่า **กรอ.**เป็นระบบของความร่วมมือร่วมใจกันอย่างใกล้ชิดและจริงใจ ทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการพัฒนาบ้านเมือง เพื่อความสมบูรณ์พูลสุขของประชาชนทั้งหลายโดยตรง ดังนั้น ทุกฝ่าย

จึงได้เข้ามาร่วมมือช่วยกันพัฒนาในทุกด้านอย่างเต็มที่และจริงใจ ทั้งยังเป็นการย้ำอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นด้วยว่า รัฐบาลนี้ตระหนักถึงความสำคัญของผืนแผ่นดินไทยทุกตารางนิ้วอย่างเท่าเทียมกันเสมอ

ต่อจากนั้นทางหน่วยงานกลางของ กรอ. ก็ยังออกไปทำการช่วยประสานงาน การประชุมดำเนินงานร่วมกันเป็นกลุ่มจังหวัดในเขตต่าง ๆ ตามแต่เจ้าของพื้นที่จะขอความช่วยเหลือมา รวมทั้งเรื่องใดที่เป็นปัญหาสำคัญระดับสูง ก็ได้ใช้วิธี **การจัดประชุมโต๊ะกลม** ระหว่างผู้เกี่ยวข้องจริง ๆ ทุกฝ่าย ให้มาได้พูดคุยหารือกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นผลดีต่อการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ๆ ทั้งหลายนั้นได้ดีอย่างยิ่ง

ตั้งแต่นั้นมา การดำเนินงานของภาคเอกชนทุกฝ่ายจึงสามารถก้าวหน้าต่อไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่ปัจจุบันนี้ นอกจากจะได้มีการจัดตั้ง **หอการค้าจังหวัดต่าง ๆ** ขึ้นได้ครบทุกจังหวัดแล้ว ยังได้มีการพัฒนาหอการค้าระดับภาคต่าง ๆ ขึ้นแล้วด้วย ซึ่งความเข้มแข็งขององค์กรภาคเอกชนนี้ ได้มีผลให้สามารถจัดตั้ง **กรอ.จังหวัด**ขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนั้นในบางจังหวัดที่มีผู้นำซึ่งเข้มแข็งและเห็นการณ์ไกล ก็ยังได้ขยายผลจัดตั้ง **กรอ.ในระดับอำเภอ** ขึ้นได้สำเร็จด้วยแล้ว เป็นการร่วมช่วยแก้ปัญหากันได้เองในพื้นที่ โดยไม่ต้องส่งขึ้นมาให้ทางราชการแก้ไขให้อีกเลย นอกจากจะเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น การนำ **กรอ.**สู่ชนบทจึงมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติของเราเป็นอย่างยิ่ง

บัดนี้ ความหวังดังกล่าวก็ได้เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรม มีการปฏิบัติที่จริงจังในระดับท้องถิ่นภูมิภาคต่าง ๆ เกิดให้เห็นชัดเจนขึ้นบ้างแล้ว และกำลังมีการขยายระบบงานตามโครงการนำร่องนี้ ให้แผ่ขยายไปทั่วภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไปได้เป็นอย่างดีด้วย

ดร. เสนาะ อูนากูล เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมด้วยทีมงานที่เข้มแข็ง ผู้ทำหน้าที่เป็นแกนสำคัญของขบวนการ กรอ. ในภาคปฏิบัตินี้ ได้นำทีมผู้บริหารระดับสูงของทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนออกเดินทางไปปฏิบัติงานตามโครงการนำร่องแห่งแรก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดอุบลราชธานี กับจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จอย่างน่าชื่นชมยิ่ง เมื่อเดือนเมษายน ศกนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสานบ้านเฮา มีเนื้อที่กว้างขวางมากที่สุดของประเทศไทย และมีประชากรมากถึง ๑๗.๖๔ ล้านคน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก

ขณะที่เรามองเห็นภาพความยากจนของคนอีสาน นั่นก็หมายถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอาชีพเกษตรกร ให้มีโอกาสทางด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นด้วย

ที่ตำบลหัวเรือ ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี มีเกษตรกรปลูกพริกในที่นาหลังจากทำการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว มีจำนวนถึง ๓,๐๐๐ ไร่ ผลผลิตที่ได้ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม จะมีถึง ๘,๐๐๐ - ๑๒,๐๐๐ ตันต่อปี นี่เพียงจากตำบลหัวเรือแห่งเดียวเท่านั้น

ปัจจุบันตลาดที่ส่งขายพริกนี้ คงมีเพียงในกรุงเทพฯ กับที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ส่งไปขายในรูปพริกแห้งไปยังประเทศมาเลเซียได้บ้าง แต่ก็ยังมีเหลืออีกมากมาย ภาวะปัญหาด้านราคาจึงมีเกิดขึ้นเสมอ

ดังนั้น การรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรและผู้ลงทุนระดับจังหวัด ที่จะดำเนินการแปรรูปปรับปรุงพริกเหล่านี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก และสมควรให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของทุน เทคนิคการบริหาร การตลาด และเทคโนโลยีการผลิตด้วย

คุณวิโรจน์ ภู่ตระกูล รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ก็ได้กล่าวว่า "เรามานี้พยายามที่จะรับทราบปัญหา ความสม่ำเสมอของการผลิตพริกที่ตำบลหัวเรือ จังหวัดอุบลราชธานี ที่เราเห็นนี้ถ้าพริกมีผลผลิตไม่สม่ำเสมอ เราจะเสริมสร้างผลผลิตอย่างอื่นอะไรได้บ้าง ซึ่งจะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของท้องถิ่นสามารถที่จะทำให้โรงงานที่สร้างขึ้นมาแล้วมีงานทำ ไม่ใช่สักแต่วันนี้ หรือเพียงแต่ ๓ -๔ เดือนของปี แต่ควรจะมีงานทำได้ตลอด ๑๒ เดือนต่อปี อันนี้เราพยายามที่จะศึกษากันอยู่แล้ว"

ณ โรงงานผลิตขิงดองเพื่อการส่งออก ที่จังหวัดศรีษะเกษ จากความพยายามของนักลงทุนในท้องถิ่น ที่ต้องต่อสู้กับปัญหานานาประการ และที่นี่ก็พร้อมที่จะประกันราคารับซื้อหน้าโรงงาน ให้เกษตรกรได้มีความใจสูงทางด้านการตลาดต่างประเทศ และยังคงต้องต่อสู้กับภาวะการขาดเงินทุนหมุนเวียนอยู่เสมอ

ซึ่งขณะนี้ ทางสมาคมธนาคารไทย ก็ได้ก้าวเข้ามาแก้ไขปัญหาให้โรงงานแห่งนี้แล้ว คุณดำรง กฤษณามระ กรรมการระดับสูงผู้หนึ่งของสมาคมธนาคารไทย ก็ได้ชี้แจงด้วยว่า "ในด้านของสมาคมธนาคารไทย ซึ่งเราเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินอยู่นี้ ตัวเงินต้องยอมรับว่ามีอยู่พร้อมเพียงเสมอ หากแต่เรายังขาดโครงการดี ๆ ที่จะให้ความสนับสนุน เพราะฉะนั้นถ้าหากมีโครงการดี ๆ เข้ามาแล้วละก็ เรื่องเงินก็มีส่วนสำคัญและเราก็พร้อม เพราะว่าขณะนี้เราต้องการปล่อยสินเชื่อทางชนบทอยู่นี้ ทั้งหมดมีประมาณ ๒๐% ของเงินฝากก็เป็นเงินประมาณ ๑๔๐,๐๐๐.๐๐ บาท ในปีนี้ เราปล่อยไปแล้วประมาณ ๑๒๐,๐๐๐.๐๐ บาท ปีหนึ่ง ๆ จะเพิ่ม ๒ หมื่นล้านบาท

เงินสองหมื่นล้านบาทนี้ สามารถเพิ่มขึ้นและจะกระจายไปสู่อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ รวมทั้งอุตสาหกรรมขนาดย่อมในชนบท ที่จะสามารถช่วยยกระดับความเป็นอยู่แก่ประชาชนในท้องถิ่นต่างจังหวัด ได้อย่างทั่วถึงดีขึ้นแน่ ๆ

นี่จึงเห็นได้ว่า ลู่ทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออกของทั้งสองจังหวัด แม้เป็นจังหวัดที่ประสบปัญหาและผจญอุปสรรคนานาประการ แต่ก็ยังคงจะพอเห็นทิศทางที่สดใสได้อยู่บ้างแล้วต่อไปนี้

ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออกอย่างเต็มรูปแบบและครบวงจร โดยอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐบาลภาคเอกชน จากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงเป็นเรื่องที่จะต้องร่วมกันกระทำได้อย่างจริงจัง โดยไม่จำเป็นจะต้องเป็นโรงงานที่ใหญ่โต และนั่นหมายถึงการส่งผลโดยตรงไปสู่ประชาชนในชนบทในการมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

ซึ่งคุณวิโรจน์ ภู่ตระกูล รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ก็ได้กล่าวย้ำไว้ด้วยว่า "ถ้าเจ้าของถิ่นมีความริเริ่ม อยากจะหาอยากจะ

(บน) ดร.เสนาะ อูนากูล เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บรรยายพิเศษและบรรยายสรุป เรื่อง บทบาทของภาคเอกชนและการสนับสนุนของรัฐ และการประสานแผนพัฒนาทั้งระบบผลิต การตลาด และการจ้างงานอย่างครบวงจร

(ล่าง) การประชุมโครงการนำร่องเพื่อประสานการลงทุนอุตสาหกรรมในระดับจังหวัด ณ จังหวัดอุบลราชธานี

บน : รองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม และ กรอ.ทั้ง ๒ จังหวัด บรรยายสรุป ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม

ล่าง : ผู้เข้าร่วมประชุมงานและดูงาน มาจากภาครัฐบาล ส่วนกลางและจังหวัด คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน ๓ สถาบัน ผู้นำภาคเอกชนและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในท้องถิ่น

กันมา การวางพื้นฐานของประเทศ เพื่อก้าวไปสู่การพัฒนาได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจัง และยิ่งทำให้เห็นโดยเด่นชัดว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบท เพื่อมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้นเป็นสำคัญ

หนทางหนึ่งของการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึง นั่นก็คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท

"หาก...กว่าฟ้าจะรุ่ง...ก็ต้องพรุ่งนี้

เพราะปัญหาของอุตสาหกรรมในชนบท ยังคงมีอยู่อีกมากมายทั้งในเรื่องของ

– กฎระเบียบ

– สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค

– ปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ แรงงาน ที่มีคุณภาพและทักษะ เงินทุน และการจัดการ

ถึงแม้รัฐบาลจะเข้าใจปัญหา และมีมาตรการแก้ปัญหาอยู่แล้ว หลายมาตรการ และกำลังดำเนินการอย่างเร่งด่วนอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การที่จะให้มีผลอย่างจริงจังต่อการพัฒนาชนบท การประสานความร่วมมือภาครัฐบาลและเอกชน ก็จำเป็นที่จะต้องมีการปรับทิศทางความร่วมมือกันให้เข้มแข็ง เพื่อมุ่งให้เกิดการกระจายการผลิต การจ้างงานและการกระจายรายได้ตามนโยบายรัฐบาล

ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๓ เมษายน ที่ผ่านมานี้เอง คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน ๓ สถาบัน หรือ *"กกร."* ก็ได้ร่วมมือกับสมาคมผู้ค้าอัญมณีไทย และเครื่องประดับ พร้อมด้วยคณะอนุกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรม และฝ่ายเลขานุการ กรอ. ของ กรอ. จังหวัดอุบลราชธานี และกรอ. จังหวัดศรีสะเกษ จึงได้ร่วมกันจัดโครงการนำร่องเพื่อประสานการลงทุนอุตสาหกรรมในต่างจังหวัดขึ้น

ดร. เสนาะ อูนากูล เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า *"มีนักธุรกิจสำคัญ ๆ เป็นจำนวนมากที่เดินทางมาร่วมประชุมในจังหวัดอุบลฯ ในครั้งนี้ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์อันเดียวกัน คือ เพื่อที่จะช่วยร่วมมือกันผนึกกำลังกันพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลฯ และจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อที่จะให้ประชาชนใน ๒ จังหวัด มีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นรายได้ที่มีลักษณะเป็นการถาวร"*

ไม่เพียงแต่เจตนารมณ์ของภาครัฐบาล ที่ท่านเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กล่าวไว้ แต่ทุกหน่วยงานของรัฐบาล

พัฒนา มีความต้องการเทคโนโลยีหรืออะไรต่าง ๆ นานา ถ้าขาดเงินทุนก็ขอเชิญไปที่ธนาคารได้ หรือว่ามาหาพรรคพวกที่เป็นสมาชิกสมาคมสภาอุตสาหกรรมก็ได้ ซึ่งสมาชิกบางคนก็อาจจะอยากร่วมทุนเพื่อจะส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบทด้วย"

"อุตสาหกรรม...ตะวันขึ้นณ ชนบท"

เมื่อ ๒๕ ปีที่ผ่านมา นับแต่ประเทศของเรามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใช้

ก็พร้อมที่จะสนับสนุน การพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทอย่างเต็มที่ด้วยแล้ว

และเพื่อให้ได้ความกระจ่างยิ่งขึ้น ทางด้านของกระทรวงอุตสาหกรรม จึงได้ขอรับความคิดเห็นจากรองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม คือ คุณจำนงค์ พนัสจุฑาบูลย์ ซึ่งได้ร่วมขบวนการเยือนชนบทของทีมงาน กรอ.ครั้งนี้ด้วย ก็ได้รับการชี้แจงอย่างชัดเจน จากรองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม มีความสำคัญว่า

"เรื่องที่เราจะทำต่อไปก็มี ๔ เรื่อง ในส่วนของโครงการนำร่องในอุบลฯ และศรีสะเกษนี้

— เรื่องแรกก็คือ มีการพัฒนาการลงทุนใหม่ และปรับปรุงโรงงานหรือการลงทุน เดิมที่มีอยู่แล้วเดิม

— เรื่องที่สอง การสนับสนุนอุตสาหกรรมเจียระไนอัญมณีอย่างเป็นระบบ

— ส่งเสริมการพัฒนาการผลิตเป็นเรื่องที่สาม

— และเรื่องที่ ๔ ของโครงการนำร่องที่จะทำก็คือ การส่งเสริมช่างชนบท ส่งเสริมให้เขาสามารถตั้งร้านในชนบทได้"

นอกเหนือจากความพร้อมของภาครัฐบาลในส่วนกลางแล้ว ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ยังได้ชี้ให้เห็นโอกาสของการลงทุนในจังหวัดของท่านอย่างเด่นชัด

คือทางด้านของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ร.ต. คนัย เกตุสิริ ก็ได้กล่าวไว้ด้วยเช่นกันว่า *"อย่างบ้านม่วง อำเภอม่วง บ้านสร้างมิ่งก็มีเจียระไนพลอยมากขึ้น และมากขึ้น ถ้ามีการส่งเสริมการส่งเสริมการลงทุน เขาก็จะเป็นคนหนึ่งขึ้นนำในจังหวัดอุบลราชธานีได้นะครับ"*

การพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบทที่นั่นจึงมีลู่ทางที่สดใส เพราะผู้ประกอบการในท้องถิ่นคือผู้เริ่มต้น โดยมีภาครัฐบาลทั้งในท้องถิ่นและส่วนกลางเป็นผู้สนับสนุน อีกทั้งภาคเอกชนในส่วนกลาง ให้การช่วยเหลือและส่งเสริมด้วย

และวันนี้...ตะวันแห่งอุตสาหกรรมในชนบท ได้ทอแสงแล้วอย่างงดงาม

จากความสำเร็จที่น่าชื่นชมของปีท่องเที่ยวไทย รัฐบาลได้แสดงเจตน์จำนงโดยเด่นชัดแล้วว่า จะรณรงค์เร่งรัดพัฒนาหัตถอุตสาหกรรม ทั้งในท้องถิ่นและส่วนกลาง ให้ขยายตัวควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือ กรอ. จึงประกาศให้ปี ๒๕๓๑ เป็น **"ปีศิลปหัตถกรรมไทย"** จาก

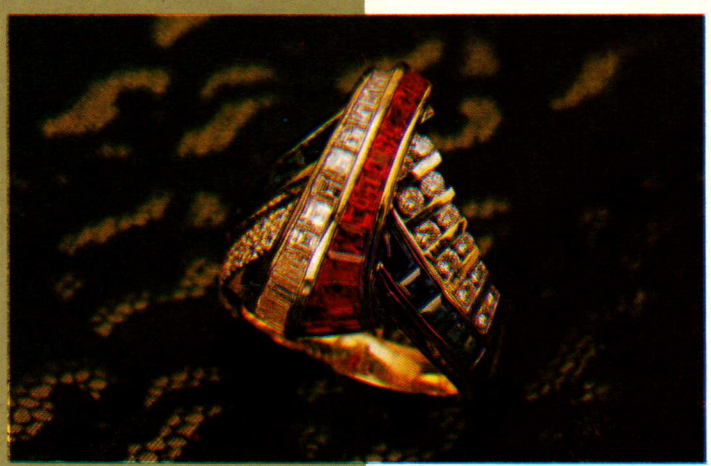

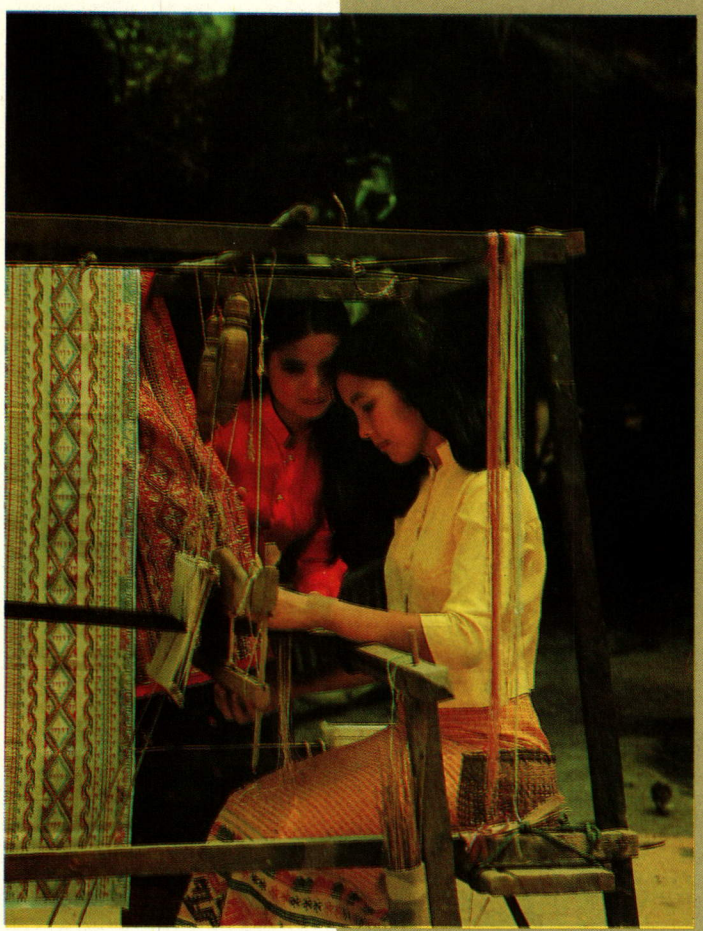

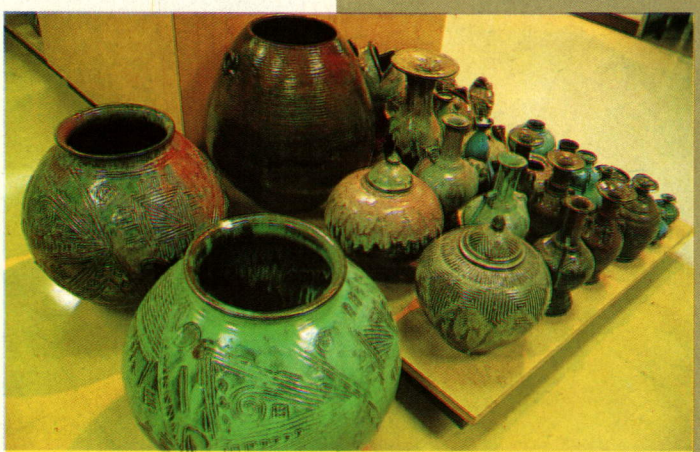

ข้อมูลของการท่องเที่ยวเราก็ได้พบว่าทุก ๑๐๐ บาทที่นักท่องเที่ยวควักกระเป๋าใช้จ่ายนั้น ๑ ใน ๓ เป็นค่าของที่ระลึก ซึ่งเท่ากับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พัก ส่วนค่าพาหนะและค่าบริการด้านบันเทิงนั้นมีรองลงมา ประมาณได้ว่าค่าของที่ระลึก ที่นักท่องเที่ยวจ่ายในปี ๒๕๓๐ เป็นเงินถึงประมาณ ๑๓,๒๓๐ล้านบาท

ตัวเลขของรายได้จากสินค้าหัตถอุตสาหกรรม ไม่เพียงแต่จะนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมหาศาล หากแต่นับเป็นตัวเลขที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทและความภาคภูมิใจ ที่คนไทยมีฝีมือด้านหัตถกรรมด้วย

ณ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ จุดเริ่มของรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อความร่วมมืออย่างแท้จริง ทั้งระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน และระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคและชนบท

คุณสุรภีร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กรรมการหอการค้าไทย สาขาหัตถอุตสาหกรรม ได้เล่าถึงโครงการพัฒนาหัตถอุตสาหกรรม และโอกาสของความสำเร็จไว้ว่า *"เวลานี้เราประสบปัญหาว่าเส้นไหมมีไม่พอ เพราะฉะนั้นเราผลิตเท่าไรก็ไม่พอขาย อันนี้ก็เป็นแนวโน้มทางตลาดที่ดีมาก ส่วนด้านผ้าฝ้ายนั้นก็มีผู้มีฝีมือและผลผลิตที่ดี ที่ได้ดู ความจริงก็ได้ดูอย่างผิวเผินไม่ได้ดูลึกซึ้งอะไรมากนัก จากประสบการณ์นี้ก็สามารถดูแล้วเข้าใจได้ว่า เรามีลู่ทางที่จะช่วยเหลือได้แน่ ๆ*

ในเรื่องของเครื่องจักสานก็เช่นกัน เราเห็นว่า เราสามารถจะช่วยพัฒนารูปแบบแล้วก็หาตลาดให้ต่อไปได้ แล้วก็มีผลิตภัณฑ์อีกมากมาย อย่างทางด้านเครื่องปั้นดินเผาก็เช่นกัน ก็คงเป็นการที่เราจะต้องเจาะลึกลงไปอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราได้ดำเนินการก็คือว่า ก็ไม่ยากจนเกินไปนัก เพราะว่าเรานำรูปแบบที่เตรียมไว้ที่กรุงเทพฯ ที่เปิดศูนย์สินค้าไทยให้มา ยกโมเดลนั้นมาใช้ในพื้นที่ก็สามารถจะจัดตั้งได้โดยไม่ยากเลย"

จากการวิเคราะห์ของการพัฒนา กลุ่มสินค้าหัตถอุตสาหกรรมของทั้งสองจังหวัด จะพบว่ากลุ่มสินค้าหัตถอุตสาหกรรมพื้นเมือง มีโอกาสขยายตัวน้อย เพราะขาดแคลนช่างฝีมือรุ่นใหม่ ไม่มีการประยุกต์รูปแบบ ส่วนกลุ่มกิจกรรมเชิงพาณิชย์ต่อเนื่อง เช่น ไหม ฝ้าย พลอย มีโอกาสขยายตัวได้ดีทั้งด้านพัฒนารูปแบบและคุณภาพ

โดยเฉพาะการพัฒนาเป็นหัตถกรรมของที่ระลึก ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ทั้งในรูปแบบการพัฒนาโดยมีศูนย์หัตถกรรมระดับจังหวัดเป็นเครื่องช่วยเชื่อมโดยตรงร่วมกับศูนย์ธุรกิจหัตถกรรมในเขตกรุงเทพฯ

นั่นหมายถึงการพัฒนารูปแบบสินค้า ให้ตรงกับความ

ต้องการของตลาดทั้งในส่วนกลาง ขณะเดียวกับที่มีการจัดตั้ง *"บริษัทศูนย์ธุรกิจหัตถกรรมอุบลราชธานี จำกัด"* เพื่อบริการด้านการตลาดใน ๒ จังหวัด ของโครงการนี้ขึ้นด้วย

"ถ้าเราไปเปิดขึ้นมาแล้วนี้ จะเป็นการเสริมการตลาดให้สินค้านั้น ในพื้นที่อุบลราชธานี และศรีสะเกษ ได้ไปสู่ตลาดส่วนกลางและต่างประเทศได้อย่างง่ายดายยิ่งขึ้น"

หัตถกรรมนั้นก็คือ อุตสาหกรรมพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญยิ่งกับการพัฒนาชนบท และความสำเร็จของการพัฒนาหัตถกรรมนั้น ย่อมขึ้นกับยุทธวิธีเชิงการตลาด ซึ่งจะบ่งบอกอนาคตและความหวัง ของหัตถอุตสาหกรรมโดยแท้จริง

มรดกแห่งความงดงามของอัญมณีและเครื่องประดับเหล่านี้ รังสรรค์โดยฝีมือของช่างมีมือชาวไทย จากภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ก็มีให้พบเห็นได้มากมาย

งานฝีมืออันประณีตงดงามคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทยอันงามวิจิตร นับเป็นมรดกไทย ที่ควรค่าแก่การภูมิใจของเราชาวไทยทุกยุคทุกสมัย

เมื่อมาถึงวันนี้ อัญมณีและเครื่องประดับก็ได้กลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่นำเงินตราเข้าประเทศได้มากถึงปีละ ๒๖,๐๐๐ ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวสูงขึ้นเป็นลำดับอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เท่าที่แล้วมาอุตสาหกรรมเหล่านี้ กลับมารวมตัวกันอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ในขณะที่พื้นที่ชนบทอันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับตั้งแต่ครั้งอดีตได้กลับกลายเป็นเพียงทางผ่าน !

ในวันนี้คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ จึงร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหาหนทางให้อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ กลับคืนมาสู่ชนบท เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ให้กับพี่น้องประชาชนชาวไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยอย่างกว้างขวาง

"อัญมณีและเครื่องประดับ...คืนกลับสู่ชนบท"

สมาคมผู้ค้าอัญมณีไทยและเครื่องประดับ องค์กรภาคเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมนี้ ได้เห็นชอบร่วมกับ กรอ. ที่จะเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ในชนบทให้มีลู่ทางที่สดใสยิ่งขึ้น โดยเฉพาะที่จังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ มีหลายหมู่บ้านที่ราษฎรประกอบอาชีพเจียรนัยพลอยเป็นอาชีพหลัก หากได้รับการพัฒนาอย่างถูกขั้นตอนแล้ว หมู่บ้านเหล่านี้จะเป็นเขตเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

เมื่อได้ชมการเจียระไนพลอยของช่างฝีมือชาวจังหวัดศรีสะเกษนี่แล้ว ดร.เสนาะ อูนากูล ก็ถึงกับออกปากชมเชยว่า

"ฝีมือของช่างศรีสะเกษนี่ดีมากเลยทีเดียว สมควรให้ได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นไปอีก เพื่อว่าที่จะได้มีรายได้และต้นทุนดีขึ้น นอกจากนี้ก็จะมีการจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูล และก็เป็นตลาดกลางสำหรับพวกพลอยและอัญมณี ที่หมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล ในอำเภอต่าง ๆ ทั้งในอุบลฯ และศรีสะเกษ นี่จะนำมาขายได้ นอกเหนือจากว่าจะต้องขายผ่านคนกลาง ก็อาจจะขายได้โดยตรงในศูนย์ทางสมาคม ซึ่งเขาจะมาจัดตั้งที่จังหวัดศรีสะเกษนี้

เพราะฉะนั้นความก้าวหน้าในด้านอัญมณีและพลอยต่าง ๆ จึงมีทางเป็นไปได้สูงมากทีเดียวนะครับ"

สมาคมผู้ค้าอัญมณีไทยและเครื่องประดับ ได้ร่วมกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษ ขึ้นรวม ๓ โครงการด้วยกัน คือ

– โครงการพัฒนาหมู่บ้าน

ดูงานอุตสาหกรรมอัญมณีและหัตถกรรม พร้อมทั้งการปลูกพริกในพื้นที่ของทั้ง ๒ จังหวัด

โรงงานเจียรนัยพลอยบ้านสร้างมิ่ง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อยกระดับการผลิตและการตลาด เพื่อการส่งออก

– โครงการบริษัทสู่หมู่บ้านเพื่อการพัฒนาเชิงธุรกิจ โดยให้บริษัทเอกชนทดลองดำเนินการพัฒนาช่างฝีมือ และการจัดการที่บ้านนาคู อำเภอหัวสะพาน จังหวัดอุบลราชธานี

– โครงการจัดตั้งศูนย์อำนวยการสมาคมฯ ที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสนับสนุนข่าวสารข้อมูลทางด้านการตลาด ให้กับหมู่บ้านโรงงานมาตรฐานในชนบท

การกลับคืนสู่ชนบทของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับในวันนี้ จึงเป็นนิมิตรหมายอันดีที่ภาครัฐบาลและภาคเอกชน ได้รำลึกถึงความสำคัญของชนบท อันเป็นจุดกำเนิดแห่งงานฝีมือเหล่านี้ และร่วมกันจัดทำโครงการพัฒนาในท้องถิ่น ด้วยเจตน์จำนงค์อันแน่วแน่ ที่จะผลักดันชนบทไทย ให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจก้าวหน้าต่อไป

ซึ่งเกี่ยวกับช่างฝีมือเจียระไนพลอยและอัญมณี ที่คณะกรอ.ได้ไปชมกันแล้วนั้น คุณอนันต์ ซาลวาลา ประธานอาวุโสของคณะกรรมการสมาคมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษเรื่องอัญมณีมือหนึ่งของเมืองไทย ก็ยังอดที่จะกล่าวชมเชยให้ข้อคิดเสริมไว้ไม่ได้ว่า

"ผมขอชมว่า เราได้เกิดขึ้นแล้ว อาชีพนี้ได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านนี้แล้ว แล้วผมก็ขอร้องให้ประชาชนของหมู่บ้านนี้ จงแข่งกับจังหวัดอื่นด้วยในด้านฝีมือ ขอฝากเรื่องนี้ไว้ด้วย"

ทุกวันนี้โลกของเรามีความเกี่ยวกันกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก นับแต่การดำเนินชีวิตประจำวันไปจนถึงการผลิต การค้า และการบริการ

เป็นการแน่นอนที่ว่า หากไม่มีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความพยายามที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ และครบวงจรของการพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท ก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้นได้แน่ ๆ

และเมื่อหันมามองการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนชาวไทยในภูมิภาค เราก็จะพบได้ว่า *"ปุ๋ย"* ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่มผลผลิต

ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐบาล และเอกชน จึงได้ร่วมกันคิดค้นในทุกวิถีทางที่จะผลิตปุ๋ยคุณภาพดี ราคาถูก เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรไทย

ณ โรงงานปุ๋ยหมักในภาคอีสานแห่งหนึ่งที่ กรอ.ได้ไปชมนี้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นความหวังที่สำคัญของเกษตรกร ที่จะได้พึ่งพาเทคโนโลยีเพื่ออาชีพของตนโดยแท้จริงอย่างมีรูปแบบที่ดีด้วย

ปุ๋ยหมักคือปุ๋ยธรรมชาติชนิดหนึ่ง ที่เกิดจากการใช้เศษพืชในไร่นา หรือของเหลือใช้ทางเกษตร หรือจากโรงงานอุตสาหกรรม และวัชพืชต่าง ๆ มาหมักรวมกับมูลสัตว์และปุ๋ยเคมี พร้อมด้วยสารเร่งจุลินทรีย์ที่ช่วยให้การสลายตัวเร็วขึ้น หลังจากการหมักแล้วระยะหนึ่ง เศษพืชจะเปลี่ยนสภาพจากเดิมเปื่อยยุ่ยมีสีน้ำตาลปนดำ กลายเป็นอินทรีย์วัตถุ หรือฮิวมัส นำไปใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ได้ และที่สำคัญก็คือปุ๋ยหมักช่วยรักษาสมดุลย์ทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี และทำให้เกษตรกรได้ใช้ปุ๋ยคุณภาพดี ราคาถูก

ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยหมักได้รับการยอมรับแล้วว่า ให้ประโยชน์กับขบวนการเปลี่ยนแปลงด้านอินทรีย์วัตถุในดิน ที่เป็นประ-

โยชน์ต่อพืชได้เป็นอย่างยิ่ง

การตลาดก็มีอนาคตสดใส เพราะราคาปุ๋ยหมักถูกกว่าปุ๋ยเคมี และสามารถควบคุมคุณภาพได้ ขอบเขตการจัดจำหน่ายและกลยุทธการตลาดก็ทำได้อย่างดี

ที่โรงงานปุ๋ยหมักแห่งนี้จึงเป็นอีกความหวังที่เห็นชัดถึงผลสำเร็จของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบทที่ กรอ. ภูมิใจ

จากการระดมความร่วมมือของภาครัฐบาลและภาคเอกชนจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคในโครงการนำร่องเพื่อประสานการลงทุนอุตสาหกรรมในต่างจังหวัด ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๓ เมษายนที่ผ่านมานี้ ท่านเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดหวังถึงผลสำเร็จไว้ว่า *"ผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นจากการประชุมคราวแรกนี้ ก็ถือว่าเป็นการจุดพลุเริ่มต้นขึ้น แต่ว่ารูปแบบหลักการที่ได้มีการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จะใช้เป็นตัวอย่างที่จะขยายผลให้กว้างขวางออกไปในจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคทั่วประเทศ เป็นที่น่ายินดีที่จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ ได้เป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะขยายผลของการร่วมมืออันนี้ ต่อประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง"*

"กรอ. ประสานประโยชน์เพื่อความรุ่งโรจน์ของเศรษฐกิจไทย"

ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงผลงานส่วนหนึ่ง ที่ กรอ.ได้เพียรพยายามทุ่มเทอย่างเต็มที่ ภายใต้การนำของรัฐบาลชุดของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อดีตนายกรัฐมนตรี ผู้ริเริ่มงาน กรอ. นี้ขึ้นมา ได้บุกเบิกชี้ช่องทางปฏิบัติให้เห็นได้ชัดเจนกันขึ้นแล้วว่า คนไทยเรานั้นในปัจจุบันมีขีดความสามารถสูงเพียงพอที่จะขยายงานทางด้านอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ให้กระจายออกไปอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศได้ดีขึ้นแล้ว จึงนับเป็นการช่วยสร้างงานในชนบท สร้างรายได้ และแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในส่วนภูมิภาคได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน

และก็น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งที่ กรอ.ชุดใหม่ภายใต้การนำของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ซึ่งมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ก็ได้สั่งการให้ประสานต่อแนวทางของ กรอ.ที่บุกเบิกไว้แล้วนี้ พร้อมทั้งได้เร่งรัดการดำเนินงานให้ก้าวหน้าสืบต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้ด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของภาคเอกชน

ซึ่งเรื่องการพัฒนาชนบทที่ยากจนนี้ ท่านผู้อ่าน "วารสารไทย" ทุกคน ก็คงจะมีความตระหนัก และซาบซึ้งอยู่ในดวงใจ รวมทั้งของคนไทยทั้งชาติเป็นอย่างดีอยู่ด้วยแล้วว่า ตัวอย่างสมบูรณ์แบบที่ดีเยี่ยมจากโครงการเกษตรที่สูงในโครงการหลวง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของชาวไทยเราได้ทรงมีพระราชดำริก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เริ่มด้วยทุนทรัพย์ส่วนพระองค์เองนั้น ต่อมาก็ได้รับความสนับสนุนจากบรรดามิตรประเทศ ตลอดจนหน่วยราชการและภาคเอกชนต่าง ๆ ก็ได้ขออาสาเข้าร่วมเสริมพลังในโครงการหลวงสาขาต่าง ๆ จนสามารถขยายผลจากภาคเหนือ ออกไปสู่ภาคอื่น ๆ ทั่วประเทศไทยได้อย่างกว้างขวาง เป็นการนำความสว่างในการปฏิบัติตามแนวทางใหม่ช่วยให้สามารถลดพื้นที่การปลูกฝิ่นซึ่งเป็นยาเสพติดต้องห้าม ที่มีความร้ายแรงยิ่งนั้น ได้บังเกิดเป็นผลสำเร็จอย่างชัดเจนแล้ว นับเป็นตัวอย่างที่ดีเยี่ยมชิ้นหนึ่งของโลก จนทำ

ให้โครงการดังกล่าวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราได้รับรางวัลแม็กไซไซยกย่องถวายพระเกียรติด้วยแล้ว

ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ท่าน ซึ่งได้ทรงนำวิถีชีวิตใหม่ที่ดีขึ้นพระราชทานให้แก่ปวงพสกนิกรทั้งหลาย ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในป่าเขาลำเนาไพรหรือในชนบทที่ยากแค้นห่างไกล ความเจริญอย่างแต่ก่อนนั้นบัดนี้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของชาติ ก็ได้รับการพัฒนาให้มีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมได้โดยทั่วหน้ากัน

นอกจากทางด้านรัฐบาลจะได้จัดงานเฉลิมฉลอง ทูลเกล้าถวายเป็นราชสดุดีในศุภวาระดิถีมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบปีที่ ๖๐ และในพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกเป็นพิเศษอย่างยิ่งใหญ่เป็นที่ประทับใจยิ่งแล้ว ทางด้านการเกษตรก็ได้มีการประกาศผลวิจัยคิดค้น และตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ๆ หลายชนิด รวมทั้งเครื่องมือการเกษตรใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้พี่น้องเกษตรกรทั่วไปที่สนใจได้ใช้ประโยชน์ นำไปปฏิบัติและเพาะปลูกเพื่อให้ได้รับความสำเร็จที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นด้วยมากมายหลายอย่าง เพื่อร่วมฉลองพระเกียรติในโอกาสพิเศษนี้ด้วย

พวกเครื่องมือเกษตรก็ได้แก่ เครื่องหยอดเมล็ดพืชเกษตร ๖๐-๑ เครื่องนวดเมล็ดพืชเกษตร ๖๐-๑ เครื่องสีข้าวเกษตร ๖๐ -๑ ตู้อบรังไหมนครราชสีมา ๖๐ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับทางด้านพันธุ์พืชนั้น ก็มีการรับรองตั้งชื่อพันธุ์พืชไร่ ๘ พันธุ์ ได้แก่ ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ ๖๐ งาขาวพันธุ์มหาสารคาม ๖๐ ถั่วลิสงพันธุ์ขอนแก่น ๖๐ -๑ และพันธุ์ขอนแก่น ๖๐ - ๒ ปอแก้วคิวบาพันธุ์ขอนแก่น ๖๐ ถั่วเขียวพันธุ์ชัยนาท ๖๐ มันสำปะหลังพันธุ์ระยอง ๖๐ ข้าวฟ่างพันธุ์สุพรรณบุรี ๖๐

และข้าวซึ่งเป็นพืชสำคัญของไทยเรา ก็มีการรับรองพันธุ์ใหม่อีก ๖ พันธุ์ คือ พันธุ์ข้าวเจ้าสุพรรณบุรี ๖๐ พันธุ์ข้าวเจ้าปทุมธานี ๖๐ พันธุ์ข้าวเจ้าชุมแพ ๖๐ พันธุ์ข้าวเจ้าพัทลุง ๖๐ พันธุ์ข้าวเจ้าพิษณุโลก ๖๐ - ๑ และพันธุ์ข้าวเจ้าพิษณุโลก ๖๐ - ๒

ซึ่งทั้งเครื่องมือใหม่ ๆ และพันธุ์พืชใหม่ ๆ เหล่านี้ ก็จะมีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้พี่น้องเกษตรกรผู้ขยันขันแข็งจะมีโอกาสได้รับผลกำไรตอบแทนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ได้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ สมกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพวกเราชาวไทย ได้ทรงพระเมตตาให้แนวทางปฏิบัติที่ดียิ่งไว้แล้วนั้นได้ดีที่สุด

และภาระกิจบางส่วนในระดับจังหวัดลงไปนั้น ทาง กรอ.จังหวัดเหล่านั้น ก็ย่อมมีส่วนที่จะช่วยประสานงานเพื่อความสำเร็จที่ดีต่อไปได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน

อุตสาหกรรมชนบท กับการพัฒนาชนบท

ดร.เย็นใจ เลาหวณิช*

ในระยะเวลา ๒-๓ ปีที่ผ่านมานี้ มีผู้กล่าวถึงอุตสาหกรรมชนบทกันอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งกลายเป็นแนวนโยบายของรัฐบาลยุค พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ ๕ ที่จะพัฒนาชนบทโดยขอความร่วมมือจากนักธุรกิจภาคเอกชนไปลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมชนบทที่มีทางเป็นไปได้ โดยหวังว่าจะสามารถใช้วิธีนี้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้ดีขึ้น ช่วยให้มีงานทำ เป็นการกระจายความเจริญและรายได้ไปสู่ชนบท ซึ่งเป็นที่อาศัยของประชากรกว่าร้อยละ ๘๐ ของประเทศ ในการดำเนินการดังกล่าว รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ *"สภาพัฒน์"* เป็นผู้ประสานงานกับภาครัฐและเอกชนในการเริ่มต้นสำรวจความเป็นไปได้ของแผนการดังกล่าวในจังหวัดที่ห่างไกลเมืองหลวง เช่น อุบลราชธานี และศรีสะเกษ ซึ่งมีแหล่งวัตถุดิบที่อาจนำมาพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมได้ แต่ดำเนินการไปได้ไม่นานก็เปลี่ยนรัฐบาลใหม่

แนวความคิดในการใช้อุตสาหกรรมชนบทเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชนบทนี้ ถ้าจะมองอย่างผิวเผินก็จะเห็นว่าเป็นความคิดที่เหมาะสม เพราะจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเป็นรูปธรรม คือ สภาพ

*ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อดีตรองผู้ว่าการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ชนบทจะเปลี่ยนจากการเพาะปลูก หรือเลี้ยงสัตว์อย่างไม่มีระบบมาเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และขยายใหญ่ขึ้นกว่าเดิม พร้อมทั้งมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น ชาวชนบทจำนวนมากจะมีงานทำทั้งในฐานะที่เป็น "ลูกไร่" และเป็นคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นใหม่ สภาพที่จะเกิดขึ้นนี้คล้ายคลึงกับการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยการชักชวนชาวต่างชาติมาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เพื่ออาศัยผืนแผ่นดินไทย และแรงงานราคาถูกของคนไทย ผลิตสินค้าส่งออกโดยไม่ต้องเสียภาษี สภาพที่เกิดขึ้นแล้ว คือ มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างมากมายในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เกิดความภูมิใจว่าไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมแล้ว สินค้า *"ทำในประเทศไทย"* ได้ถูกส่งออกไปแพร่หลายในต่างประเทศ

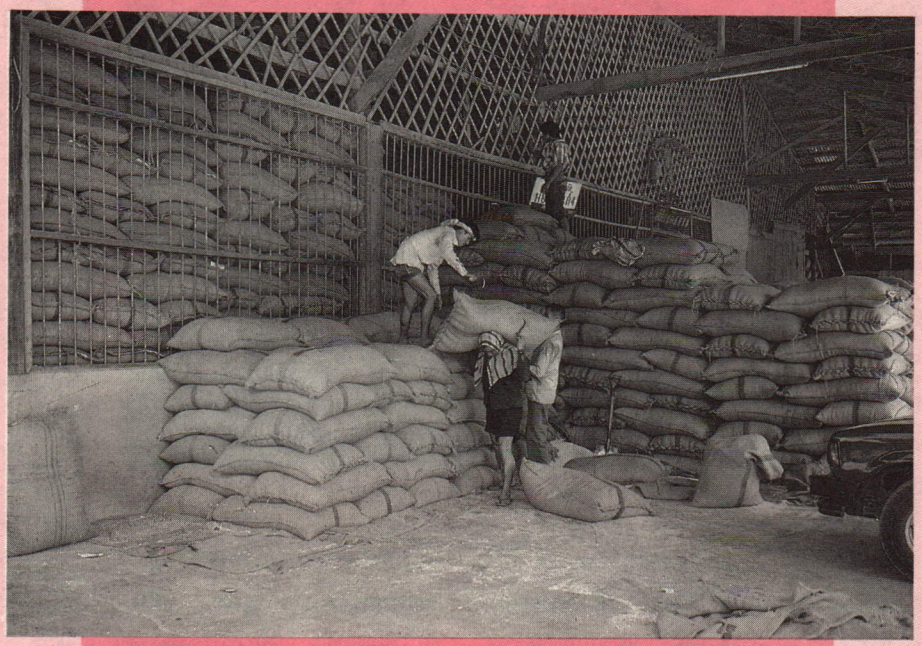

ถ้าจะพิจารณาให้ลึกลงไปอีกขั้นหนึ่ง ก็จะเห็นว่าการพัฒนาตามแนวทางข้างต้นเป็นการพัฒนาโดย *"รูปแบบ"* แต่ขาด *"สาระ"* เป็นการพัฒนาโดยทางลัดคือ ไม่ต้องสร้างพื้นฐานไม่ต้องพึ่งตนเอง แต่พึ่งผู้อื่น ยืมมือผู้อื่นมาสร้างความเจริญทางวัตถุให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยขาดการคำนึงถึงการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ความสามารถ มีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง หรือทำเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงผู้เชี่ยวชาญต่างชาติ ซึ่งหากทำได้สินค้านั้นนอกจากจะได้ชื่อว่า *"ทำในประเทศไทย"* แล้ว ยังจะกลายเป็น *"สินค้าไทยทำ"* อีกด้วย

การสร้างอุตสาหกรรมชนบทก็เช่นเดียวกัน ถ้ากระทำโดยนายทุนในเมือง ก็เท่ากับการแสวงหาประโยชน์จากแหล่งวัตถุดิบและแรงงานราคาต่ำในชนบท ประโยชน์ส่วนใหญ่

จะเกิดแก่เจ้าของกิจการ ซึ่งมิใช่ชาวชนบทเจ้าของพื้นที่แต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ชาวชนบทซึ่งมีอาชีพเดิมเป็นเกษตรกร เป็นเจ้าของที่ดิน และกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ จะถูกเปลี่ยนสภาพเป็นกรรมกรโรงงาน เปลี่ยนอาชีพเป็นผู้ใช้แรงงาน ซึ่งต่อไปก็จะมีปัญหาพิพาทแรงงานกับเจ้าของโรงงาน

แต่มีส่วนและบทบาทบางประการในการพัฒนาชนชนบทเท่านั้น

การพัฒนาชนบทมีหลักการสำคัญมิได้อยู่ที่การพัฒนาทางวัตถุ หากมีความสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคน หรือชาวชนบทให้สามารถ *"พึ่งตนเอง"* หรือยืนอยู่บนขาของตนเอง ให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านจิตใจ สังคม

"การพัฒนาชนบทมีหลักการสำคัญ
มิได้อยู่ที่การพัฒนาวัตถุ
หากมีความสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคน หรือ ชาวชนบท
ให้สามารถพึ่งตนเอง หรือยืนอยู่บนขาของตนเอง...
เพิ่มคุณภาพชีวิตตั้งแต่ระดับ
ยากไร้, ยากจน, พอกิน, อยู่ดี จนกระทั่ง
มั่งมีศรีสุข"

ตามตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในเมืองใหญ่

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมชนบทเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรเป็นสินค้าอุตสาหกรรม จึงเป็นการพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้อง แม้ว่าผลประโยชน์สำคัญจะตกอยู่กับเจ้าของกิจการซึ่งเป็นนายทุนในเมืองก็ตาม จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจกันให้ถูกต้องว่าอุตสาหกรรมชนบทไม่ใช่เครื่องมือหลักในการพัฒนาชนบท เทคโนโลยีและเศรษฐกิจตามลำดับ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือ เพิ่มคุณภาพชีวิตตั้งแต่ระดับ *"ยากไร้"*, *"ยากจน"*, *"พอกิน"*, *"อยู่ดี"* จนกระทั่ง *"มั่งมีศรีสุข"*

การพัฒนาจิตใจ ช่วยให้ชาวชนบทไม่ท้อแท้สิ้นหวัง เกิดความหวังใหม่ เกิดความคิดที่จะตื่นจากหลับลุกขึ้นมาต่อสู้ศัตรูคือ ความยากจนด้วยการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่ **"การขยันอย่างฉลาด ปราศจากอบายมุข พึ่งตนเองด้วยศักดิ์ศรีมีวินัย"** ไม่รอแต่โอกาสหรือ

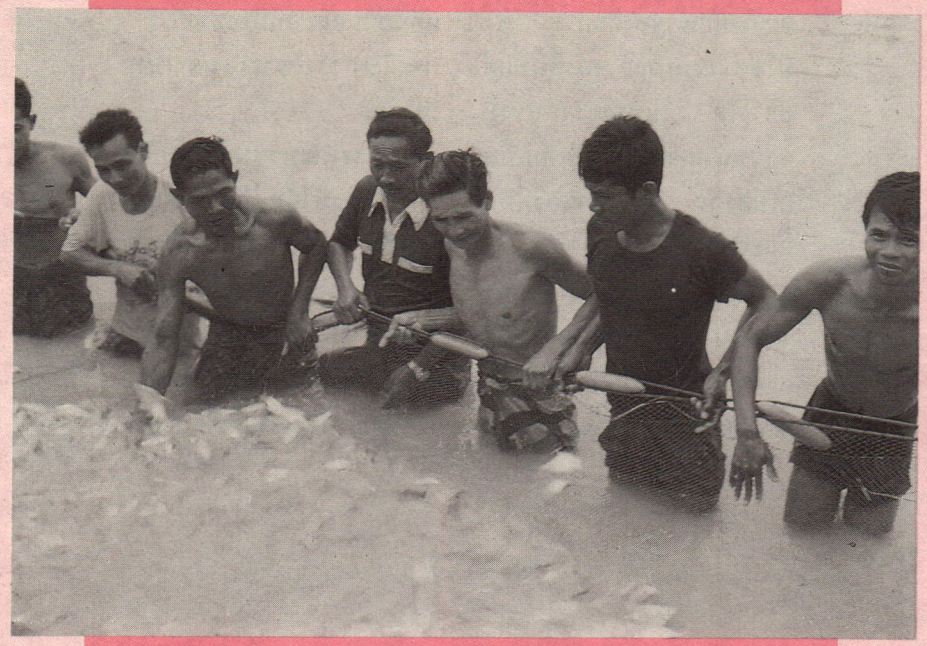

ความช่วยเหลือจากรัฐ แต่สร้างโอกาสและเริ่มต้นช่วยตนเองในสิ่งที่พอทำได้เองเสียก่อน ไม่อยู่โดดเดี่ยว แต่ร่วมมือกันกับเพื่อนบ้าน พัฒนาตนเองและหมู่บ้านตามลำดับ

การพัฒนาสังคมช่วยให้ชาวชนบทสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นองค์กรชาวบ้านเพื่อกระทำกิจกรรมทางสังคมอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น รวมกันทำความสะอาดบ้านของตนและถนนในหมู่บ้าน แบ่งหน้าที่กันดูแลรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน จัดเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน, กลุ่มอาสาสาธารณสุข ฯลฯ

การพัฒนาเทคโนโลยี จะช่วยเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่ชาวชนบทในการพึ่งตนเองและยกฐานะของตนเอง เพราะเทคโนโลยีทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม มีการฝึกอบรมเทคโนโลยีตั้งแต่ง่าย ๆ ไปก่อน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐน่าจะมีบทบาทสำคัญในการประสานงาน และดำเนินการ เช่น การใช้ปุ๋ย, การใช้ยาปราบศัตรูพืชที่ถูกต้อง, การเพาะเห็ด, การปลูกพืชต่าง ๆ, การเลี้ยงไก่, การเลี้ยงปลา, การเลี้ยงกุ้ง ฯลฯ ไปจนกระทั่งเทคโนโลยีที่สูงขึ้นได้แก่ การแปรรูปผลิตผลการเกษตร เช่น การหมัก, การดอง, การอบแห้ง, การเชื่อม ฯลฯ ตลอดจนการบรรจุหีบห่อ ซึ่งมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมชนบทขนาดย่อมที่ชาวชนบททำได้เอง ตนเองเป็นเจ้าของ หรือรวมกันเป็นเจ้าของ เมื่อได้พัฒนาบรรลุขั้นนี้แล้ว จึงค่อยขยายขีดความสามารถไปสู่อุตสาหกรรมชนบทที่มีขนาดใหญ่ขึ้น แม้กระทั่งส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ เช่น ทำขิงดอง, หน่อไม้ต้ม/ดอง, แตงกวาดอง, น้ำผลไม้กระป๋อง ฯลฯ

การพัฒนาเศรษฐกิจ จะต้องกระทำควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยี และจะต้อง

กระทำเมื่อได้พัฒนาสังคมคือให้ชาวชนบทรวมตัวกันเป็นกลุ่มทางสังคมสำเร็จแล้ว การพัฒนาทางเศรษฐกิจเริ่มต้นด้วยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ คือ กลุ่มการผลิต และกลุ่มการตลาดขึ้น เช่น กลุ่มเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกัน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ชนิดเดียวกัน ธนาคารข้าว ธนาคารยา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มสาธิตการตลาด ถ้ายังตั้ง *"สหกรณ์"* ตามกฎหมายไม่ได้ก็รวมกันเป็น *"สหกร"* ไปพลางก่อน โดยคำนึงสาระมากกว่ารูปแบบ สาระคือ วิญญาณของการร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันประสานประโยชน์ มิใช่ร่วมกันกอบโกยผลประโยชน์ ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ตามกฎหมายต้องประสบกับความล้มเหลวตลอดมา รัฐอาจเข้ามาช่วยเหลือในการฝึกอบรมในด้านอาชีพ การตลาด การสหกรณ์ และช่วยเหลือในการจัดให้มีตลาดกลางขายผลิตผลของท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับเครือข่ายของตลาดใหญ่ในเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาชนบทให้ได้ผลมีรูปแบบที่แน่ชัด คือ จะต้องให้ภาคเอกชน หรือชาวชนบทเป็น *"ตัวเอก"* หรือ *"พระเอก"* มีบทบาทสำคัญเป็นหลักของการพัฒนา เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสวมบท *"ตัวประกอบ"* หรือ *"พระรอง"* มิฉะนั้นชาวชนบทจะไม่สามารถพึ่งตนเองได้

ตัวอย่างการพัฒนาชนบทที่ได้ผลในระดับเบื้องต้นน่าพอใจ คือ หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ซึ่งในขณะนี้มีกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ชาวชนบทในหมู่บ้านดังกล่าวสามารถหนีพ้นความยากไร้และยากจนได้สำเร็จกำลังอยู่ในระดับกลางคือ พออยู่พอกิน บางแห่งก็ก้าวเข้าสู่ระดับอยู่ดีกินดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถทางเทคโนโลยีที่มีอยู่

(ต่อหน้า ๙๕)

บัณฑิต มหาวิทยาลัยตักศิลา...

ศาสตราจารย์ เสฐียร พันธรังษี

ถ้าออกเดินทางจากนครเดลี ขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ จะได้พบซากสถาบันการศึกษาอันลือชาแห่งหนึ่ง ชื่อ "ตักกสิลา" มาแต่โบราณสมัย มีอาจารย์ทิศาปาโมกข์เป็นประธาน

ตักกสิลาเป็นเมืองมหาวิทยาลัย ไม่มีเรื่องสัมพันธ์กับชีวิตของพระพุทธเจ้า เช่น สังเวชนียสถาน ๔ แห่ง คือ ที่อุบัติ ที่ตรัสรู้ ที่แสดงธรรม และที่นิพพานแต่ประการใด แต่เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของคนสำคัญในนิทานพุทธศาสนาหลายคนด้วยกัน เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยนาลันทา อันเป็นที่ศึกษาของพระมหาเถระฝ่ายมหายานหลายรูป มีพระนาคารชุนเป็นต้น ตักกสิลาเป็นที่ศึกษาของพระราชาปเสนทิแห่งแคว้นโกศล เป็นที่ศึกษาของหมอชีวกแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า เป็นที่ศึกษาของพันธุลเสนาบดี แห่งตระกูลมัลละกษัตริย์ คนสำคัญคนหนึ่งในนิทานพุทธศาสนา และเป็นที่ศึกษาของมหาโจรองคุลิมาลด้วย

พระเจ้าปเสนทิ ผู้สามารถปกครองแว่นแคว้นโกศลให้มีความเจริญเป็นขอบขัณฑสีมาใหญ่ในสมัยพุทธกาลก็ดี หมอชีวกผู้ได้ตำแหน่งแพทย์ประจำประองค์ของพระพุทธเจ้า มาจนตลอดพระชนม์ก็ดี มหาโจรองคุลิมาลผู้มีความกล้า สามารถฆ่าคนได้เป็นจำนวนพัน แต่สามารถเป็นพระอรหันต์ได้ในภายหลังก็ดี พันธุลเสนาบดีแห่งแคว้นมัลละ ผู้สามารถตัดลำไผ่ซึ่งมัดไว้แน่นแล้วถึง ๑๐๐ ลำ ด้วยการตัดเพียงดาบเดียว โดยไม่ให้มีเสียง *"กริ๊ก"* ก็ดี คนเหล่านี้ได้ร่ำเรียนวิชาปกครอง วิชาแพทย์วิชาฟันดาบอย่างดีมาจากมหาวิทยาตักกสิลาทั้งสิ้น

ตักกสิลา เป็นมหาวิทยาลัยทั้งเมือง เป็นศูนย์กลางการศึกษาศาสตร์ทุกแขนงวิชาเป็นที่นิยมกว้างขวางอยู่ในสมัยนั้น ในมหาวิทยาลัย ถ้าแยกออกเป็นศาสตร์แขนงต่าง ๆ มีวิชาปกครอง อักษรศาสตร์ ยุทธศาสตร์ วิชาแพทย์ ชีววิทยา ดนตรี ฟ้อนรำ ดาราศาสตร์ ศัพทศาสตร์ และอื่น ๆ อันรวมอยู่ในคัมภีร์พระเวททั้ง ๔ ของพราหมณ์ ตักกสิลาไม่เคยเกี่ยวข้องกับเรื่องใดมากกว่าเรื่องการศึกษา มีพรรณนาไว้ในพุทธศาสนนิทาน ว่าตักกสิลามีอาจารย์ใหญ่เป็น *"ทิศาปาโมกข์"* รับนักศึกษาผู้เดินทางมาจากถิ่นไกล ไม่เลือกหน้า ใครที่ได้เรียนจากมหาวิทยาลัยตักกสิลา ย่อมเป็นผู้ได้ชื่อว่าสามารถทำงานให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองของตนได้ทุกคน

บรรดาราชสำนักในสมัยโบราณ และบรรดาลูกหลานของตระกูลผู้ดีมีทรัพย์ ต่างมุ่งหวังกันว่าจะต้องเดินทางไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ เพราะว่าผู้สำเร็จจากตักกสิลา มีคนปรารถนาที่จะได้ไว้ใช้งาน ยกเว้นมหาโจรองคุลิมาล ผู้ถูกเพื่อนอิจฉาต้องออกป่ามาเป็นโจรก่อนสำเร็จการศึกษาขั้นสุดท้ายเพียงคนเดียว

ในที่นี้ ขอแสดงถึงเรื่องเมืองตักกสิลาเสียก่อน แล้วจักเล่าเรื่องการศึกษาของคนสำคัญในพุทธศาสนนิทานแต่ละคนตามที่ออกนามมาข้างต้น

การเดินทาง ไปเมืองตักกสิลาในปัจจุบัน เมื่อออกจากเขตแดนอินเดียทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือสุดไปแล้ว มีรถไฟแล่นติดต่อไปถึงเมืองราวัลปินดี ขณะนี้อยู่ในแคว้นปันจาป เขตของปากีสถาน เมืองราวัลปินดีเป็นเมืองใหญ่และมีสถานีใหญ่ เมื่อถึงราวัลปินดี เดินทางโดยรถไฟอีกประมาณ ๒๐ ไมล์ จะถึงเมืองตักกสิลา ซึ่งในบัดนี้เหลือแต่ซาก ตากแดดอยู่กลางทุ่ง

ตักกสิลา เป็นชื่อสถานีรถไฟอีกสถานีหนึ่ง เป็นสถานีเล็ก ๆ ผู้จาริกไปหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ จะได้รับความสะดวกทุกอย่างที่ตรงนี้ เพราะมีที่พัก มีสถานที่แนะนำท่องเที่ยว และมีสมุดคู่มือนำเที่ยว ภายในทุ่งร้างแห่งมหาวิทยาลัยให้ด้วย

กล่าวความ ตามประวัติเมืองตักกสิลาโบราณในสมัยพุทธกาล ตั้งอยู่ปากทางของชมพูทวีปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นทางไปมาค้าขายระหว่างแคว้นกุรุกับแคว้น

คันธาระ คือ ระหว่างอินเดียกับประเทศอัฟกานิสถาน ปัจจุบันความเจริญของอินเดียผ่านไปสู่ยุโรปโดยเส้นทางนั้นในยามที่กษัตริย์ต่างเมืองมารุกรานอินเดีย ก็อาศัยผ่านทัพมาทางเมืองตักกสิลา ดังนั้น เมืองนี้จึงเป็นต้นทางแห่งความเจริญและความเสื่อมทั้งสองอย่าง แปลว่าเมื่อความเจริญผ่านเข้ามาตักกสิลาก็ได้รับก่อน และเมื่อความเสื่อมผ่านมา ตักกสิลาก็ได้รับก่อนเหมือนกัน

ขณะใดมีความเจริญ เมืองตักกสิลาจะแออัดด้วยร้านตลาดสินค้า ตลาดวิชาและฝูงคนท้องถนนจอแจมีเสียงขวดยานและเสียงดนตรี แต่ยามมีความเสื่อม ตักกสิลากลับมีแต่ฝุ่นและอิฐหักกองอยู่เป็นภูเขา เป็นผลมาจากการถูกรุกรานโดยผู้มีอำนาจภายนอก

ประวัติศาสตร์ แสดงว่ากรีกเป็นชาติที่เคยเข้ามารุกรานอินเดีย *(ประมาณ พ.ศ. ๒๐๐)* ปรากฏความว่าตักกสิลาสมัยรุ่งโรจน์ เป็นศูนย์กลางแห่งวิทยาการและวัฒนธรรม มีชื่อโด่งดังไปตลอดชมพูทวีป ไม่มีบ้านเมืองใดเป็นตลาดวิชาของกุลบุตรได้เท่ากับเมืองตักกสิลา แม้การคมนาคมจากภาคกลางของอินเดียมาถึงเมืองนี้ทุรกันดาร ผู้เดินทางต้องผ่านทุ่งหญ้ากว้างและทะเลทรายอันไพศาลปานใด นักศึกษาคนสำคัญจากอินเดียภาคกลาง ก็พากันเดินทางรอนแรมไปเล่าเรียน ยอมเสี่ยงภัยในระหว่างทางไปและทางกลับ จนสำเร็จการศึกษาไปเป็นจำนวนมาก สมัยตักกสิลารุ่งเรืองนั้นมีพระราชาทรงพระนามว่าชนเมชยะเป็นผู้ปกครอง

เมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๐๐ ปีนั้น พระเจ้าอาเล็กซานเดอร์มหาราชกรีฑาทัพเข้ามา พอถึงปากทางเมืองตักกสิลา พระราชาของตักกสิลาทรงพระนามว่า อัมพิราช หรืออำไพราช เสด็จออกต้อนรับกองทัพของพระเจ้าอาเล็กซานเดอร์ ยอมให้ยึดเอาเมืองไปโดยง่าย อำไพราชทำความชั่วร้ายไว้ในประวัติศาสตร์ ยอมมอบกองทัพภายในนครทั้งหมดให้เป็นกำลังของอาเล็กซานเดอร์ ยอมให้ยึดเอาเมืองไปโดยง่าย อำไพราชทำความชั่วร้ายไว้ในประวัติศาสตร์ ยอมมอบกองทัพภายในนครทั้งหมดให้เป็นกำลังของอาเล็กซานเดอร์แล้วร่วมมือเข้าตีประเทศอินเดียตลุยมาถึงแคว้นมคธอันตั้งอยู่ท่ามกลางชมพูทวีป ประวัติศาสตร์อินเดียจารึกว่า ไม่มีความชั่วร้ายอันใดของชาวเมืองตักกสิลา เท่ากับการเปิดประตูให้พวกกรีกเข้ามารุกรานแผ่นดินของตนเอง

สมัยกรีกเข้ามารุกรานอินเดีย ตักกสิลายังรุ่งเรืองเป็นแหล่งแห่งวิทยาการ และวัฒนธรรมอยู่ ตักกสิลามาล่มจมเป็นเมืองกองอิฐ เมื่อพวกมุสลิมเข้ามารุกรานในตอนหลัง ขณะที่ขุดค้นโบราณวัตถุกันขึ้นได้มีซากวัฒนธรรมของกรีก และอิสลามผสมกันอยู่

อาเล็กซานเดอร์ ของกรีกแผ่อำนาจเข้ามาปกครองนครตักกสิลาได้ไม่นานนัก เพราะต่อมามีคนสำคัญของอินเดียคนหนึ่งคือ จันทรคุปต์ ผู้ตั้งวงศ์โมริยะ มีอำนาจไปทั่วชมพูทวีป สามารถปราบปรามได้ทุกแห่งที่กองทัพเคลื่อนที่ไป จันทรคุปต์ ยกทัพเข้ายึดตักกสิลาไว้ได้ภายหลัง ขับไล่อำนาจของกรีกออกนอกเขตชมพูทวีปไปได้หมด ตั้งแต่นั้นมา ก็ไม่ปรากฏว่ามีกษัตริย์ต่างประเทศคนใดสามารถใช้ตักกสิลาเป็นทางผ่านทัพของตนได้ จนกระทั่งถึงสมัยพวกอิสลามเข้ามารุกราน

กษัตริย์ผู้ครองนครตักกสิลาในชั้นหลัง พยายามจะยกเมืองมหาวิทยาลัยของตนให้เป็นอิสระไม่ปรารถนาให้ใครมาปกครอง สมัยพระเจ้าจันทรคุปต์ปกครอง นครนี้เกิดการจลาจลพลเมืองลุกขึ้นต่อสู้กู้เอกราชหลายครั้ง จันทรคุปต์ เสด็จไปปราบปรามได้ ส่งโอรสผู้สามารถพระองค์หนึ่งคืออโศกกุมาร *(อโศกมหาราช)* ขึ้นไปปราบการจลาจลในเมืองตักกสิลาแทนพระองค์จนสำเร็จ นับเป็นเกียรติยศใหญ่ของอโศกกุมาร ที่สามารถปราบเมืองสำคัญในชมพูทวีปคราวนั้นได้ พระราชบิดาจึงทรงมอบหมายให้เป็นผู้สำเร็จราชการตักกสิลา จนกระทั่งกุมารพระองค์นั้นขึ้นครองราชย์

ประวัติศาสตร์อินเดีย ตอนพระเจ้าจันทร์คุปต์ครอบครองตักกสิลา ปรากฏว่าเมื่อจันทรคุปต์ตีตักกสิลาได้ ก็รับสั่งให้เลือกนักศึกษาชั้นดี ของตักกสิลาเข้ามาถวายตัว เพื่อเลือกเอาไว้ใช้ในราชการ

ภายหลังสิ้นกษัตริย์วงศ์โมริยะ กษัตริย์วงศ์สคีเธียน (Scythian) หรือ วงศ์ศากยะ (?) อันเป็นวงศ์ของพระพุทธเจ้า มีอำนาจเฟื่องฟูขึ้น ได้เข้าครอบครองชมพูทวีปทั้งสิ้นอีกครั้งหนึ่งกษัตริย์ของวงศ์นี้องค์หนึ่งทรงพระนามว่าอาเซสที่ ๑ (Asez 1) ทรงกรีฑาทัพเข้ายึดเมืองตักกสิลาได้ ต่อมานครตักกสิลาเปลี่ยนผู้ปกครองเป็นบางคราว บางสมัยรวมเข้าอยู่เป็นสมาพันธ์กับแคว้นอื่น ๆ กษัตริย์วงศ์ปาเธียน (Pathian) ได้เข้ามาปกครองนครแห่งนี้ในสมัยหนึ่ง กษัตริย์วงศ์กุษาณะก็เคยเข้าครอบครอง

ตักกสิลามิได้เป็นเมืองพุทธศาสนามาแต่เดิม แต่ครั้นถึงสมัยที่กษัตริย์วงศ์โมริยะครอบครอบ โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอโศก พุทธศาสนาแผ่ผ่านมาถึงเมืองนี้ ครั้นสิ้นสมัยอโศก ตักกสิลาก็เสื่อมโทรมจนกระทั่งถึงสมัยมหาราชของวงศ์กุษาณะคือกษัตริย์กานิษกะ ทรงเป็นมหาราชเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามหายาน พอยึดได้นครตักกสิลา ก็เผยแพร่พุทธศาสนามหายานเข้าไป ซากปูชนียสถานของพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ที่ขุดค้นได้ในตักกสิลาเป็นผลแห่งความเจริญสมัยอโศกแห่งวงศ์โมริยะ และสมัยพระเจ้ากานิษกะแห่งวงศ์กุษาณะทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนาที่แผ่เข้าไปในนครตักกสิลา จึงควรแบ่งได้เป็น ๒ ตอน คือ ตอนแรกตั้งแต่สมัยอโศกมหาราชราวพุทธศักราชล่วงแล้วได้ ๓๐๐ ปี พุทธศาสนาในตอนนั้นเป็นฝ่ายหินยาน *(เถรวาท)* มีหลักฐานหลายอย่างปรากฏอยู่เป็นซาก

เช่น พระสถูป เจดีย์และหลักศิลาจารึกบางแห่งที่อโศกมหาราชมาสร้างไว้ในสมัยพระองค์ พระสถูปหลายแห่ง จารึกอักษรภาษาบาลี ครั้นตอนหลังตักกสิลาเป็นแหล่งพุทธศาสนามหายานในสมัยของพระเจ้ากานิษกะแห่งวงศ์กุษาณะ *(หรือวงศ์ยูเอจี)*

พระเจ้ากานิษกะเป็นราชาองค์ที่ ๔ ของราชวงศ์นี้ เสวยราชย์เมื่อราว พุทธศาสนาล่วงได้ ๕๐๐ ปี *(ภายหลังกษัตริย์กรีกหมดอำนาจจากดินแดนส่วนนี้แล้ว)* ตั้งปุรุษบุรี *(คือเมืองเปษวาร์)* ในประเทศปากีสถานปัจจุบัน ถ้าอนุมานเห็นจะตรงเขตปันจาปตะวันตก เป็นนครหลวง กานิษกะเป็นพระราชาทรงอานุภาพมาก แผ่พระราชอาณาเขตออกได้กว้างขวางกว่ากษัตริย์ก่อน ๆ ในวงศ์เดียวกัน มหาราชองค์นี้ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ถึงกับทรงอุปถัมภ์ให้มีการสังคายนาพระธรรมวินัยฝ่ายมหายานขึ้นครั้งหนึ่งด้วย

เหตุผลที่กษัตริย์พระองค์นี้ อุปถัมภ์พุทธศาสนาลัทธิมหายานมีประการใด จะต้องย้อนเล่าให้เห็นเหตุการณ์สมัยอโศกมหาราชแห่งวงศ์โมริยะ ทรงส่งพระเถรานุเถระออกไปเผยแผ่ศาสนาในแผ่นดินต่าง ๆ รวมเป็น ๙ สาย ๙ ทางด้วยกัน พระเถระสายที่ ๔ ชื่อมัชฌันติกะ พร้อมด้วยพระสงฆ์ ๕๐๐ รูป ออกเดินทางจากกรุงปาตลีบุตร เมืองที่ประทับของพระเจ้าอโศกแล้ว เดินทางมุ่งตัดตรงข้ามแคว้นกุรุ *(นครเดลีปัจจุบัน)* ผ่านไปตักกสิลาเข้าสู่แคว้นคันธาระ *(อาฟกานิสถานปัจจุบัน)* และแคว้นแคชเมียร์ การสั่งสอนพุทธศาสนาของพระมัชฌันติกเถระได้อนุโลมตามประเพณีท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นเหตุให้พุทธศาสนาฝ่ายมหายาน หรืออาจิริยวาทเจริญขึ้นในดินแดนเหล่านั้น เพราะฉะนั้นซากปูชนียสถานของพุทธศาสนาที่ตักกสิลาที่ขุดค้นได้ จึงมีรูปพระโพธิสัตว์ และแบบการก่อสร้างอันเป็นแบบคันธาระ หรือแบบมหายาน

พระเจ้ากานิษกะ ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนาลัทธินี้ตลอดแคว้นคันธาระและแคว้นแคชเมียร์ *(กัษมีระ)* ได้ทรงยกพิธีสังคายนาพระธรรมวินัยแบบมหายานขึ้นครั้งหนึ่ง ที่เมืองเปษวาร์ *(ปุรุษบุรี)* ขณะนี้ถ้าใครไปเที่ยวประเทศอาฟกานิสถานก็ดี ที่แคว้นแคชเมียร์ก็ดี จะได้เห็นซากพุทธศาสนามหายานเหลือให้ดูบนแผ่นดินในพิพิธภัณฑ์ของเมืองนั้น ๆ

เหตุที่พุทธศาสนามหายานเจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ มีอธิบายไว้ในตำนาน ๒ อย่างคือ พระภิกษุในพุทธศาสนามหายานช่วยราษฎรทำมาหากินหลายอย่าง เช่น การขุดลอกคลอง ทดน้ำเข้านา และช่วยสร้างสะพานให้ชาวบ้าน เป็นต้น ตามแบบของพระมัชฌิมติกะเถระที่ได้ทำไว้แต่ก่อน และอีกอย่างหนึ่งมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้สนับสนุนจริงจังไม่เพียงเป็นพิธี

บัดนี้ ขอย้อนกลับมาพูดถึง ซากของพระพุทธศาสนามหายานที่พระมัชฌันติกะเถระเผยแผ่ไว้ในเมืองตักกสิลา

ซากตักกสิลาซึ่งตากอยู่กลางแดด และบริเวณใกล้เคียงในปัจจุบันมีสถานที่ควรบูชาดังต่อไปนี้

๑. ธัมมราชิกสถูป เรียกตามภาษาพื้นเมืองว่า จีระโทป (Chira tobe) เป็นสถูปองค์ใหญ่ นักโบราณคดีชาวอังกฤษคนหนึ่ง คือ เซอร์ อาเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม *(เป็นคนหนึ่งที่ออกเที่ยวขุดปูชนียสถานอื่น ๆ ในชมพูทวีป)* เป็นผู้ขุดคุ้นได้ตามทางสันนิษฐานพระสถูปองค์เล็กนี้ตั้งอยู่ตรงกลางใจเมืองตักกสิลา มีพระสถูปเล็กและวิหารการเปรียญตั้งอยู่โดยรอบรูปพระสถูปมีศิลปะของชาวตะวันตกคือ ศิลปะกรีกและศิลปะตะวันออกคือ ศิลปะอินเดียผสมกัน

รายงานของเซอร์ อาเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม ยืนยันว่าพระสถูปธัมมราชิกสร้างด้วยอิฐหยาบบริเวณโดยรอบปูด้วยกระเบื้องเคลือบอย่างดี จากพื้นมีเสาหินและสถูปเล็ก ๆ สร้างล้อมไว้ทางทิศตะวันออกของสถูป มีฐานศิลาจารึกพระเจ้าอโศกอยู่ฐานหนึ่ง นอกนั้นขุดพบเห็นเหรียญทองแดงที่ใช้กันอยู่สมัยนั้น สิ่งเล็กน้อยเหล่านี้เพราะเจ้าหน้าที่เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ของตักกสิลายังมีให้ชมได้ในปัจจุบัน

ธัมมราชิกสถูป เห็นจะเป็นสถูปใหญ่ที่สุดในบรรดาสถูปเจดีย์อื่นที่มีอยู่ในบริเวณนี้ ถ้ามองจากธัมมราชิกสถูปออกไปจะเห็นซากโบสถ์วิหาร และเจดีย์เล็กเจดีย์น้อยเรียงรายกระจายอยู่ การขุดค้นของนักโบราณคดีชาวอังกฤษคราวนั้นได้พบตลับทองคำที่ซากวิหารแห่งหนึ่ง ในตลับมีเศษกระดูก มีแผ่นเงิน ๑ แผ่น จารึกด้วยอักษรภาษาปรากฤตอยู่ ๕ ตอน บอกวันเดือนปีที่ฝังตลับลูกนี้ไว้ มีข้อความชัดว่าเศษกระดูกนั้นเป็นพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ฝังไว้เมื่อพุทธศักราช ๖๒๑

มีผู้แปลคำจารึกในแผ่นเงินไว้ ได้ความดังนี้

"ในปีที่ ๑๓๖ แห่อาเซส (กษัตริย์ในวงศ์สคีเธียนหรือวงศ์ศากยะ) ฝังพระบรมสารีริกธาตุไว้ เมื่อกลางเดือน (วันที่ ๒๕) ของอาหมาส (เดือนแปด) ผู้อุทิศพระบรมสารีริกธาตุ ชื่ออุราสกะเป็นเชื้อแถวเผ่าบากเตรียน (ชาวอริยะผู้เข้ามาสู่ชมพูทวีป) เป็นชาวเมืองโนจา (?)

อุราสกะ ฝังพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่ช่องแห่งหนึ่งของธัมมราชิกสถูป ณ นครตักกสิลา เพื่อประโยชน์สุขของพระราชา ผู้เป็นจอมแห่งราชา ผู้เป็นโอรสของสวรรค์ กุษาณะ ฝังไว้เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และของพระอรหันต์ทั้งปวง เพื่อเป็นเกียรติยศแก่บิดามารดา แก่เพื่อนฝูง แก่ครูบาอาจารย์ แก่ญาติผู้มีสายเลือดเดียวกัน แก่ตัวเองและแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ขอให้บุญกุศลนี้จงเป็นปัจจัยนำไปสู่พระนิพพาน"

อาศัยจารึกในแผ่นเงินแผ่นนี้ เป็นอันแน่ว่าวัตถุที่บรรจุอยู่ในตลับทองคำเป็นกระดูกของพระพุทธเจ้า นักโบราณคดีอังกฤษส่งมอบตลับและพระ

บรมธาตุนั้น ให้แก่สมาคมมหาโพธิ์ในเมืองกัลกัตตา ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ ท่านลอร์ด เวลลิงตัน อุปราชของอินเดียอนุมัติให้อัญเชิญพระบรมธาตุกับตลับทองคำไปประดิษฐานไว้ที่มูลคันธกุฎีวิหาร ที่สารนาถแขวงเมืองพาราณสี อันเป็นที่แสดงธรรมครั้งแรกของพระพุทธเจ้า

พระบรมธาตุที่ขุดได้จากบริเวณนครตักกสิลา มีอยู่อีกหลายแห่ง ทุกแห่งบรรจุไว้ในตลับทองคำทั้งสิ้น ส่วนมากที่ขุดได้ในตอนหลัง รัฐบาลอินเดียมอบให้รัฐบาลลังกาเก็บรักษาไว้ที่เมืองแคนดี ในโคลัมโบ

๒. วิหารที่หุบเขา ยืดออกจากบริเวณกลางเมืองที่ตั้งธัมมราชิกสถูป รอบเมืองตักกสิลามีภูเขาอยู่หลายลูก เชิงภูเขาแห่งหนึ่งหมู่บ้านชื่อคูรัมประชาและคูรัมกูซาร์ หลังหมู่บ้านเป็นภูเขา ถ้าเราพยายามไปที่ภูเขาตรงหมู่บ้านที่กล่าว จะได้เห็นซากธรรมศาลาหลายแห่ง ส่วนมากตั้งอยู่ในหุบเขา ถ้าไม่มีการถากถางต้นไม้ให้เรียบร้อยก่อน จะไม่ได้เห็นธรรมศาลาเหล่านี้

เมื่อมีการขุดค้นพุทธสถานขึ้นมา นักโบราณคดีอังกฤษสั่งให้ตัดต้นไม้เชิงภูเขาออกหมด ได้เห็นธรรมศาลาเหลือเป็นซากอยู่มาก ตามวินิจฉัยของนักโบราณคดี กล่าวว่าเหตุผลที่มาสร้างศาลากันไว้ในหุบเขา เพราะพระสงฆ์ในสมัยโน้นถูกรังแกจากพวกนอกศาสนา จึงหลบหนีมาอาศัยอยู่ในหุบเขา สูงขึ้นไปมีน้ำพุสะอาด ไหลอยู่หลายแห่งในบริเวณนี้ มีความร่มรื่นเหมาะเป็นที่พักอาศัย

เหนือธรรมศาลา และน้ำพุขึ้นไปทางทิศตะวันตก มีสถูปเหลือเป็นซากให้เห็นอีก ซากที่ประหลาดอีกอันหนึ่งคือป้อม นักโบราณคดีวินิจฉัยว่าป้อมเหล่านี้ ชาวเมืองตักกสิลาและพระภิกษุฝ่ายลัทธิมหายาน ช่วยกันสร้างไว้ให้เป็นที่ต่อต้านพวกนอกศาสนาที่เข้ามารุกราน

การสร้างสถูป เจดีย์ และธรรมศาลาเป็นอันมาก ไว้ตามบริเวณภูเขา ทำกันไว้เป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มที่เป็นธรรมศาลาทั้งหมด และกลุ่มที่เป็นสถูปทั้งหมด ในบริเวณที่ชำรุด ค้นพบพระเศียรขนาดใหญ่ของพระพุทธเจ้า วางเรียงรายอยู่ ส่วนมากทำด้วยปูนปลาสเตอร์ ที่ทำด้วยหินมีน้อย แสดงให้เห็นฝีมือสลักหินของชาวเมืองตักกสิลา ในสมัยโน้นย่อหย่อนลงไป

๓. คุณาลสถูป สถูปองค์นี้ ตั้งอยู่ ณ ที่ลานของเชิงภูเขาฮาเรียล ถ้าใครขึ้นไปยืนอยู่ที่องค์สถูป มองดูทิวทัศน์โดยรอบจะเห็นนครตักกสิลา มีผังเมืองงดงามพอใช้ และจะมองเห็นหุบเขาใหญ่แห่งหนึ่ง คือหุบเขาฮาโร อันมีชื่อมาแต่โบราณ

สถูปองค์นี้ สร้างตามชื่อของเจ้าชายคุณาล โอรสองค์หนึ่งของพระเจ้าอโศกมหาราช มหาราชพระองค์นั้นสร้างเป็นพุทธบูชาอุทิศแก่โอรสผู้เคราะห์ร้ายของพระองค์

เรื่องเกี่ยวกับเจ้าชายผู้เคราะห์ร้ายพระองค์นี้ มีเล่าไว้ในตำนาน นัยว่าเจ้าชายคุณาลลักลอบเป็นชู้กับมเหสีที่โปรดปรานองค์หนึ่งของพ่อ พระนามว่าติสยารักษสีดา ทั้งเจ้าชายและแม่เลี้ยงสมัครรักใคร่กันลับ ๆ ระหว่างนั้นอโศกมหาราชครองเมืองปาตลีบุตร มีพระราชกิจส่งเสริมพุทธศาสนา และแผ่อาณาเขตจนไม่มีเวลาจะเชยชมมเหสีองค์นี้ ให้เต็มปรารถนาได้ มเหสีตัวโปรดเปลี่ยวใจ ได้โอกาสจึงคบชู้กับชายผู้เป็นลูกเลี้ยง แต่พระนางเปี่ยมด้วยดำฤษณาลุแก่อำนาจของตัณหาจนเกินพอดี

พระนางพยายามให้เจ้าชายเชยชม สมสู่ให้มากที่สุด แต่เจ้าชายเกรงอันตราย และหาใช่เป็นผู้มักมากในกามถึงปานนั้นไม่ จัดทัดทานพระนางไว้บ้างในบางคราว พระนางพิโรธขึ้นมาตามประสาหญิง จึงลอบทำคำสั่งของอโศกมหาราชฉบับหนึ่งมายื่นให้เจ้าชายชู้รัก คำสั่งปลอมนั้นมีว่าเจ้าชายมีความผิดเป็นอุกฤษฎ์โทษ ทรงพิโรธให้ควักนัยน์ตาออกเสียทั้งสองข้าง มิฉะนั้นจะถูกประหารชีวิต เจ้าชายเกรงกลัวพระราชอาญาจึงยอมให้ราชบุรุษของพระนางควักนัยน์ตาออกทั้งสองข้าง รอดชีวิตได้ แต่ต้องเสียตา

เจ้าชายผู้มีจักษุพิการยังเกรงพระราชอาญาอยู่ จึงปลอมพระองค์เป็นคนขอทานออกเที่ยวร้องเพลงขออาหารและเสื้อผ้าชาวบ้าน เป็นเครื่องเลี้ยงชีพอยู่หลายปี จนกระทั่ง วันหนึ่งเจ้าชายหลงทางเข้ามาสู่ที่เดิมเลยเข้าไปร้องเพลงขอทานอยู่ตรงประตูที่ประทับของพระราชบิดา

ตำนานเล่าว่า เสียงร้องเพลงของเจ้าชาย ใครได้ฟังก็เป็นที่ถูกใจ วันหนึ่งเสียงร้องเพลงของเจ้าชายได้ยินเข้าไปถึงอโศกมหาราช จึงรับสั่งให้ขอทานเข้าไปร้องเพลงให้ฟังต่อหน้าที่นั่งเจ้าชายขอทานก็ร้องเพลงกล่อมเป็นบทต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องกรรมวิบากของตนเอง พระเจ้าอโศกเริ่มฉงนพระทัย ทรงพิจารณาดูใบหน้าก็ทรงระลึกได้ว่าคล้ายจะเป็นโอรส จึงรับสั่งให้เจ้าชายออกเสียงธรรมดาอีกครั้งหนึ่ง ก็ทรงจำน้ำเสียงนั้นได้ จึงรับสั่งถามความเป็นไป เจ้าชายก็ทูลรับเป็นสัตย์ว่าเป็นลูกพ่อ แล้วสารภาพเรื่อง ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตนมาแต่หนหลัง

ครั้นทรงทราบว่า ราชโอรสเสียพระเนตร เพราะอำนาจราคจริต จนกลายเป็นโทสจริตอย่างแรงกล้าของพระมเหสี ก็ทรงพิโรธสุดขีด รับสั่งให้ควักลูกนัยน์ตามเหสี เป็นการลงโทษตอบแทน เจ้าชายได้รับสั่งกราบทูลขออภัยโทษแทน อ้างว่าจะเป็นกรรมสนองกรรม อโศกมหาราช ทรงพิจารณาเห็นต้องตามทางแห่งธรรม จึงทรงพระกรุณาโปรดยกโทษให้มเหสี ตรงนี้ในตำนานเล่าว่า เพราะผลแห่งความดีที่เจ้าชายขออภัยโทษให้มเหสีแม่เลี้ยงของตน สิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลเป็นผลให้พระเนตรของเจ้าชายกลับคืนดีเป็นปกติ (?)

เมื่อหลวงจีนถังซัมจั๋งเดินทางไปศึกษาพระธรรมวินัยในชมพูทวีป ขึ้นไปสอบเรื่องพุทธศาสนาถึงเมืองตักกสิลา ได้เข้าบูชาคุณาลสถูปองค์นี้ เขียนไว้ในจดหมายเหตุของท่านว่าคุ-

ณาลสถูปมีส่วนสูงถึง ๑๐๐ ฟุต ถ้าผู้ใดมีจักษุมืดมาบูชาพระสถูปองค์นี้ ผลบุญจะบันดาลให้นัยน์ตาสว่างได้

ไปทางทิศตะวันตกของคุณาลสถูป การขุดค้นได้ซากวิหารใหญ่หลังหนึ่ง คำนวณดูตามซากที่ยังเหลือ มีแนวกำแพงกว้างถึง ๑๒๕ ฟุต ในบริเวณใกล้เคียง มีเจดีย์และวิหารขนาดใหญ่อีกหลายหลัง เป็นแบบสร้างสมัยกรีกเข้ามาปกครองบ้างสมัยอโศกมหาราชบ้าง

๔. โมห์รา โมราธุ เป็นหุบเขา มีปูชนียสถานของพุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากในทางความงาม กล่าวกันว่างามที่สุดกว่าปูชนียสถานแห่งใดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ปูชนียสถานที่มีลักษณะอยู่ในกลุ่มเดียวกันมีอีก ๒ แห่ง คือ ที่ภูเขาปิปผลา *(ปิปผลิ ?)* และยอเลียน

ปูชนียสถานที่กล่าว ตั้งอยู่ประมาณ ๑ ไมล์ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองสิรสุข อันเป็นเมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่งในนครตักกสิลา ในขณะนี้คงเหลือแต่ซาก เช่นเดียวกับปูชนียสถานแห่งอื่น มองดูเป็นรูปขนาดใหญ่ ศิลปะแห่งการก่อสร้างแบบพุทธมหายาน

วัตถุที่ค้นพบ ส่วนมากเป็นเศียรพระพุทธรูป พระโพธิสัตว์แบบต่าง ๆ และรูปเทวดา ตามแนวศรัทธาของผู้สร้างที่ถือคติมหายาน นักโบราณคดียังค้นพบเครื่องประดับประเภทต่าง ๆ ในสมัยนั้น สีของเครื่องประดับเป็นสีเหลืองแดงและดำ สียังปรากฏอยู่ไม่มีรอยลบ แสดงว่าฝีมือการอาบสีเป็นเยี่ยม

มีวิหารใหญ่หลังหนึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน วินิจฉัยว่าเป็นสำนักสงฆ์ มีห้องพักอยู่ประมาณ ๒๗ ห้อง มีห้องประชุมใหญ่ มีโรงครัวและห้องพัสดุที่จำเป็นอื่น ๆ วิหารนั้นสร้างเป็นตึก ๒ ชั้น

ยังมีเมืองหนึ่งในกลุ่มนี้ ชื่อ สิรคัป วินิจฉัยว่าสร้างในสมัยราชวงศ์กุษาณะ การวางผังเมือง ตัดถนนสายใหญ่คั่นกลาง ในเมืองมีวิหารใหญ่เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์หนึ่ง การขุดค้นคงจะได้ทำกันอย่างดี เพราะส่วนมากซากที่เหลืออยู่ยังเป็นรูปเกือบสมบูรณ์

อย่างไรก็ดี วิหารและเจดีย์ที่พบซาก แสดงถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนามหายานในสมัยพระเจ้ากานิษกะ วิหารแต่ละแห่งที่เป็นหลังเล็ก ๆ แสดงว่า พระภิกษุผู้บำเพ็ญธรรมต่างฝ่ายต่างอยู่กันในวิหารแต่ละหลังไม่ปะปนกัน ถ้ามีวิหารหลังหนึ่ง มักจะมีพระสถูปองค์หนึ่งควบคู่กันไป บางแห่งที่ขุดค้นได้เป็นวิหารแบบกรีกก็มี แบบศาสนาบูชาไฟของชาวอิหร่านก็มีแสดงว่าในสมัยนั้นตักกสิลารุ่งเรืองด้วยศาสนาหลายนิกายและศิลปะหลายแบบ

๕. เนินพีระ เป็นอีกแห่งหนึ่งที่น่าดู ความจริงไม่มีอะไรที่เนินแห่งนี้ แต่การขุดค้นที่บังเอิญพบ วินิจฉัยว่าเนินพีระเป็นเนินที่ตั้งนครตักกสิลาเก่า มีความกว้างเป็นขอบเขตของตัวเมือง โดยรอบเนินเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์สถานที่เก็บโบราณวัตถุของแคว้นคันธาระ

ผู้ได้ไปเที่ยวบูชาพระที่นครตักกสิลา จะต้องใช้เวลานานเพื่อดูซากของความเจริญอันแผ่ไปอย่างกว้างขวาง ซากนั้น ๆ ยังเหลือเป็นรูปรอยอยู่มาก ที่จริงเมื่อมีชาวต่างชาติเข้ามารุกรานอินเดีย ชาวเมืองตักกสิลาไม่ได้ตั้งรับต่อสู้ที่เมืองของตนปล่อยให้ข้าศึกเดินทัพผ่านไป คล้ายปล่อยบ้านเมืองเป็นเมืองเปิด จึงไม่ถูกทำลายอะไรมากนัก นอกจากครั้งอิสลามเข้ามารุกราน ได้ทำลายสถานที่อันควรบูชาของพุทธศาสนาเสียทั้งหมด

แต่การท่องเที่ยวตลอดเมืองมหาวิทยาลัยนี้ หากจะให้สมบูรณ์ต้องผ่านเข้าไปดูพิพิธภัณฑ์สถานประจำเมือง

พิพิธภัณฑ์ของนครตักกสิลาจัดตั้งขึ้นภายหลังเซอร์ อาเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม มาขุดค้นมอบให้รัฐบาลอินเดียและสมาคมมหาโพธิ์เป็นผู้พิทักษ์ มีวัตถุแกะสลักเหรียญทองแดงเศียรพระพุทธรูป เศียรพระโพธิสัตว์และอื่น ๆ เป็นเครื่องประกอบความรู้เรื่องเมืองแห่งนี้แต่ครั้งโบราณ เมื่อรัฐบาลอินเดียต้องตัดแคว้นปันจาปตะวันตกออกไปให้ปากีสถาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ตกลงกันไว้อย่างหนึ่งว่า โบราณวัตถุและปูชนียสถานใด ๆ ของพุทธศาสนา ที่อยู่ในเขตปากีสถานก็ดี ปูชนียวัตถุของอิสลามที่ตกอยู่ในเขตอินเดียก็ดี ทั้งสองฝ่ายจะไม่ทำลาย ตักกสิลาจึงยังเป็นซากที่ได้รับการทำนุบำรุง ให้นักท่องเที่ยวเห็นอยู่ได้ในปัจจุบัน

เรื่องราวความเป็นไปในนครตักกสิลา อันเหลือแต่ซาก อันเคยเป็นสถานศึกษาที่รุ่งเรืองมีความตามที่ได้พรรณนามาโดยสังเขป ต่อจากนี้ จะพรรณนาเรื่องของนักศึกษาแต่ละคนที่มีตำนานสำคัญอยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนา เพื่อแสดงประกอบว่ามหาวิทยาลัยตักกสิลา ในสมัยนั้น ๆ ให้วิชายอดเยี่ยมแก่นักศึกษาที่ได้ผ่านมาอย่างไร

นักศึกษาที่ได้วิชายอดเยี่ยมมาจากตักกสิลา ปรากฏให้คัมภีร์พุทธศาสนา จะขอพรรณนาไว้ในที่นี้ มีอยู่ ๕ คน ด้วยกัน คือ พันธุลเสนาบดี โอรสของกษัตริย์มัลละแห่งเมืองกุสินารา อันเป็นเมืองที่นิพพานของพระพุทธเจ้า, พระอาจารย์มหาลิ โอรสของเจ้าลิจฉวี ผู้ครองนครเวสาลี, ปเสนทิกุมาร โอรสของราชาแคว้นโกศล, ชีวกโกมารภัจจ์ แพทย์ประจำพระองค์ของกษัตริย์พิมพิสาร แห่งนครราชคฤห์ และเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้ากับคนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ มหาโจรองคุลิมาล ชีวิตนักศึกษาแต่ละคน มีดังต่อไปนี้

พันธุลเสนาบดี

ท่านผู้นี้ เป็นโอรสองค์หนึ่ง ในจำนวนโอรสของกลุ่มมัลลกษัตริย์ผู้ครองนครกุสินารา ในสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระเยาว์

ที่เรียกว่า **"กลุ่มมัลลกษัตริย์"** เพราะเมืองนั้นปกครองด้วยสามัคคีธรรม ผู้ใหญ่ในราชวงศ์ร่วมมือกันปกครองบ้านเมือง เมื่อราชกิจอันใด ก็ประชุมกันในหมู่ราชวงศ์ ปรึกษา

หารือกัน ไม่มีกษัตริย์องค์ใดองค์หนึ่งเป็นผู้ครองโดยเฉพาะ เช่น หัวเมืองอื่น ๆ

พันธุละ เป็นราชกุมารองค์หนึ่งในจำนวนราชกุมารอื่น มีร่างกายแข็งแรงกว่ากุมารคนใด เจ้ามัลละได้ประชุมกันส่งกุมารคนนี้ไปศึกษาวิชาการปกครอง และวิชายุทธศาสตร์ที่นครตักกสิลา สำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ระยะทางจากนครกุสินาราจะไปยังนครตักกสิลา ต้องเดินเท้าให้เข้าเขตกุรุ *(นครหลวงอินเดียปัจจุบัน)* แล้วบุกขึ้นทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเรื่อยไปจนเข้าเขตตักกสิลา ตามทางและตำบลที่เล่ามาในตอนต้น ระยะทางจากกุสินาราไปถึงแคว้นกุรุ และจากแคว้นกุรุไปจนถึงตักกสิลา อนุมานไว้ราว ๘- ๕๐๐ ไมล์

นักศึกษาต้องเตรียมเสบียงอาหาร เครื่องมือ และเตรียมกำลังกายกำลังใจต่อสู้กับความลำบากในระหว่างทาง แต่สมัยโบราณมีเกวียนต่าง และโคต่างบรรทุกสินค้าจากเมืองหนึ่งไปถึงเมืองหนึ่ง นักศึกษาพออาศัยขบวนพ่อค้าไปได้บ้างในบางตอน ต้องรอนแรมไปกลางทางประมาณ ๑ เดือน

เป็นเวลาใกล้ ๆ กับเวลาที่พันธุลกุมาล ออกเดินทางจากนครกุสินารา ทางนครสาวัตถี พระเจ้าโกศลเป็นผู้ครอบครอง และทางเมืองเวสาลีแห่งกษัตริย์ลิจฉวี ก็จัดโอรสของตนออกไปศึกษาวิทยาการที่นครตักกสิลาด้วย พระเจ้าโกศลทรงส่งพระโอรส พระนามว่าปเสนทิกษัตริย์ลิจฉวีส่งโอรสนามว่ามหาลิ ออกเดินทางรอนแรมไปโดยวิธีอาศัยขบวนของพ่อค้าเช่นเดียวกับกุมารพันธุละ

เรื่องราวระยะการเดินทางอันกันดาร มีเพียงไร่ไม่ปรากฏ แต่มีเรื่องบังเอิญอย่างประหลาดอันหนึ่ง เมื่อโอรสของกษัตริย์ทั้งสามเดินทางไปถึงนครตักกสิลานั้น ได้เข้าพักผ่อนอยู่ที่ศาลานอกประตูเมือง เพื่อรอโอกาสจะเข้าหาอาจารย์

กุมารทั้งสาม พบกันที่ศาลานอกประตูเมือง ไต่ถามเรื่องราวกัน ได้รู้ว่าเป็นลูกกษัตริย์ด้วยกัน เดินทางมาเพื่อศึกษาวิทยาการตามที่พ่อส่งมาเหมือนกัน ทั้งสามคนพอใจในนิสัยของกันและกัน จึงสมัครสมานเป็นสหายสนิทชิดชอบกันมาแต่วันนั้น

พันธุลกุมาร ศึกษาวิชาปกครองและยุทธศาสตร์ ปเสนทิกุมาร ศึกษาวิชาอย่างเดียวกับพันธุลกุมาร ส่วนมหาลิกุมารศึกษาวิชาอักษรศาสตร์และการปกครอง เป็นที่รักใคร่ของอาจารย์ด้วยกันทั้งสามคน

ในจำนวน ๓ สหาย พันธุลกุมารเรียนวิชายุทธศาสตร์ได้เป็นเยี่ยม อาศัยที่เป็นคนมีร่างกายกำยำล่ำสัน จึงมีชื่ออยู่ในหมู่ศิษย์ด้วยกันว่า ถ้ามีการประลองกำลังกันครั้งใดไม่มีใครสู้พันธุละได้ พันธุละสามารถกระโดดสูง ได้ประมาณ ๘๐ ศอก มีดาบคู่มืออยู่เล่มหนึ่ง สามารถฟันไม้ไผ่ร้อยลำได้เพียงดาบเดียวโดยไม่มีเสียง *"กริ๊ก"* ความสามารถของพันธุละยังปรากฏอีกอย่างหนึ่ง คือการยิงศรเหล็กเจาะเกราะ ได้ครั้งหนึ่งประมาณ ๕๐๐ เกราะ ความเร็วของลูกศรที่ออกจากแล่งแทงทะลุคน ๕๐๐ คนได้ โดยผู้ถูกศรไม่รู้สึกตัว

ครั้นศึกษาวิทยาการสำเร็จตามความพอใจของอาจารย์ คนทั้งสามก็ลาอาจารย์กลับแยกทางกันตรงศาลานอกประตูเมือง ซึ่งมีทางหลายแพร่งแยกออกไปยังหัวเมืองต่าง ๆ

ปเสนทิ เดินทางกลับกรุงสาวัตถี มีพิธีต้อนรับกันตามขัตติยประเพณี และมีการแสดงศิลปวิชาที่ศึกษามา ต่อหน้าพระชนกและพระชนนีด้วย พระเจ้าโกศลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งรัชทายาท

มหาลิเดินทางกลับเมืองเวสาลี ได้รับยกย่องเป็นอาจารย์ของพวกราชวงศ์ลิจฉวีทั้งหมด แต่มหาลิเป็นคนขยันเกินประมาณ ศึกษาวิชาการจากตำราไม่มีพักผ่อน ถึงกับเป็นโรคตาและในที่สุด ก็เสียตาทั้งสองข้าง

พวกเจ้าลิจฉวี ทราบว่ามหาลิเสียตา ต่างพากันร้องไห้ เมื่อไม่มีทางช่วยเหลือได้อย่างไร จึงพร้อมใจกันเลี้ยงดู โดยวิธียอมยกค่าภาษีของพ่อค้าที่ผ่านประตูเมืองด้านหนึ่งให้ยกย่องไว้เป็นอาจารย์ ให้ได้เงินวันประมาณแสนกหาปณะ (ประมาณ ๔ แสนบาท ในสมัยโน้น) แล้วสร้างที่พักให้อยู่ตรงใกล้ประตูเมือง ให้มีหน้าที่คอยสั่งสอนพวกลูก ๆ ของกษัตริย์ลิจฉวี ประมาณ ๕๐๐ คน ด้วยประการฉะนี้

นักศึกษามหาวิทยาลัยตักกสิลาคนนี้ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า โอฏฐัทธะมหาลิ ตามลักษณะร่างกาย คือ มีฟันเขยิน ขี้เหร่กว่าเพื่อนนักศึกษาที่ไปจากแคว้นวัชชีด้วยกัน แต่เป็นคนขยันอ่านเขียนเรียนรู้ไม่รู้จบ เป็นเหตุให้เสียจักษุในภายหลัง

มหาลิ มีเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาเพิ่มเติม เมื่อกลับจากตักกสิลาแล้ว และเสียนัยน์ตาอยู่เรื่องหนึ่ง คือ ทนมืดอาศัยไปกับขบวนพ่อค้า เดินทางไกลไปถึงป่ามหาวัน *(เมืองเวสาลี)* เพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พวกพ่อค้ากลุ่มใหญ่ที่ไปด้วยกันต่างคนต่างแย่งกันเข้าเฝ้า ชิงกันทูลถามปัญหาธรรมที่สงสัย มหาลิทนอดสะกดใจเพราะใฝ่ศึกษา อยู่จนถึงเวลาลำดับ

วิทยาที่มหาลิใคร่รู้ คือ เรื่องนัยน์ตา จะมีทางแก้ไขให้มองเห็นได้อย่างไร จึงกราบทูลถามพระพุทธเจ้าถึงเรื่องตาทิพย์ หูทิพย์ มีจริงหรือไม่ ทำนองว่าคนตาบอดจะมองเห็นได้หรือไม่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงเหตุผลเป็นคำตอบว่า ถ้าคนมีสมาธิดี แม้ตาบอดก็มองเห็นได้ สุดแต่กำลังสมาธิของแต่ละคน ที่สามารถเจริญให้ถึงลำดับสามารถมองเห็น เท่ากับมีตาทิพย์ หูทิพย์ได้ด้วยกันทุกคน

พระพุทธเจ้าตรัสให้มหาลิฟังต่อไป ว่าการเจริญสมาธิเช่นนั้น ภิกษุทั้งหลายในสำนักของพระองค์ ประพฤติพรหมจรรย์ไม่ใช่เพียงเพื่อให้เกิดตาทิพย์ หูทิพย์ อย่างเดียว แต่ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อให้บรรลุธรรมที่สูงกว่านั้น คือทำกิเลสที่ผูกมัดให้สิ้นไป จนถึงขั้นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ เป็นการทำลาย

อาสวะให้สิ้นไป เพราะสมาธิถึงขั้นเจโตวิมุตหลุดพ้นไปด้วยปัญญา คือ ปัญญาวิมุติ เป็นที่สุด

ฝ่ายมหาลิ พอได้ฟังพระดำรัสมาถึงเพียงนี้ จึงกราบทูลเพื่อศึกษาต่อไป ถึงข้อปฏิบัติที่ทำให้บรรลุ พระพุทธเจ้าตรัสแสดง มรรคมีองค์ ๘ มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น และมีสัมมาสมาธิเป็นที่สุด

มหาลิพอใจในพระดำรัส กราบทูลลากลับแคว้นวัชชี ทำหน้าที่เป็นพระอาจารย์ของบรรดาเจ้านายน้อยใหญ่ ในแคว้นนั้นจนสิ้นอายุขัย

คาดตามตำนานได้ว่า มหาลิแม้โดยร่างกายนัยน์ตาบอด แต่คงบำเพ็ญธรรม เจริญสมาธิ ได้ตาทิพย์ด้วยอำนาจของสมาธิในคราวนี้

ส่วนพันธุละ เมื่อเดินทางถึงนครกุสินารา ปรากฏตามประวัติว่า พวกญาติพี่น้องพากันริษยา ด้วยเห็นว่าพันธุละมีความสามารถเกินกว่าตน ทุกคนจึงแสร้งให้แสดงฝีมือ วันหนึ่งมีการดูหมิ่นความรู้ของพันธุละขึ้นมาต่อหน้าที่ประชุม ทำให้พันธุละทดลองใช้ดาบฟันมัดไม้ไผ่ ๖๐ มัด มัดละ ๖๐ ลำ พันธุละไม่รู้ในอุบาย จึงรับฟันให้ดู

ราชบุรุษผู้เป็นเจ้าหน้าที่นำมัดไม้ไผ่มาวาง ๖๐ มัด พันธุละกระโดดขึ้นสู่ที่สูงประมาณ ๘๐ ศอก จ้วงดาบลงฟันมัดไม้ไผ่แต่ละมัด ตั้งแต่มัดแรกไปจนกระทั่งถึงมัดที่ ๕๙ พันธุละกระโดดสุดตัวจ้วงดาบฟันอีกครั้งหนึ่ง มัดไม้ไผ่ขาดเด็ดออก ๒ ท่อน แต่บังเอิญมีเสียงดัง *"กริ๊ก"* พวกพี่น้องได้ยินเสียงนั้นต่างพากันหัวเราะเยาะ พูดถากถางว่า การฟันดาบของพันธุละไม่เก่งจริง ถ้าเก่งจริงต้องฟันไม่ให้มีเสียงตามที่เคยอวดอ้าง

พันธุละได้ยินเสียงหัวเราะจึงถามว่า นี่อะไรกัน ฟันมัดไม้ไผ่มาถึง ๕๙ มัด ไม่มีเสียงอันใดปรากฏ แต่มัดสุดท้ายใครแกล้งเอาเหล็กมาใส่ไว้หรือแต่ก็ไม่มีใครกล้าบอก ด้วยต่างเกรงฝีมือพันธุละอยู่ด้วยกันทุกคน พันธุละแค้นใจ ทิ้งดาบลงท่ามกลางหมู่ญาติ น้ำตาไหลด้วยความสุดแค้น

ล่วงมาหลายวัน พันธุละพยายามอ้อนวอนถามแม่ ถึงเหตุที่พวกพี่น้องพากันเย้ยหยัน แม่ทนปิดเรื่องไว้ไม่ได้เพราะความรักลูก จึงบอกว่าพวกพี่น้องเอาเหล็กเส้นแอบใส่ไว้ในลำไม้ไผ่ลำหนึ่งเพื่อทดลองฝีมือพอทราบเรื่อง พันธุละถึงกับร้องไห้กล่าวผูกพยาบาทว่า คงได้เห็นดีกันจะหาพี่น้องคนใดหวังดีรักใคร่สักคนหนึ่งก็ไม่มีจะนับถือว่าเป็นพี่น้องกันอย่างไรได้ พันธุละพูดกับแม่ว่า ถ้ารู้อย่างนี้เสียแต่ต้นมือ ก็จะฟันเสียไม่ให้มีเสียง ทั้งลำไผ่และคอคน

ตั้งแต่นั้นมา พันธุละลุอำนาจแก่โทสะ ถือเอาเหตุนั้นเป็นเรื่องบาดหมางระหว่างหมู่ญาติ วันหนึ่งพันธุละบอกความตั้งใจของตนแก่แม่ว่า เมื่อไว้วางใจอะไรกันไม่ได้ ก็จะขอฆ่าให้หมด แล้วขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองบ้านเมืองเสียเอง การมีญาติพี่น้องไม่หวังดี จะให้มีชีวิตต่อไปคงหาประโยชน์แห่งความเป็นญาติมิได้

มัลลกษัตริย์ผู้เป็นบิดามารดาได้ฟังความตั้งใจรุนแรงของลูก จึงยกประเพณีของมัลลกษัตริย์ขึ้นมาอ้าง ห้ามปรามว่าอันว่านครกุสินารานี้ แต่เดิมมาปกครองกันโดยสามัคคีธรรม มีศาลาใหญ่เป็นที่ประชุม มีความคิดเห็นปรึกษาหารือกัน ไม่เคยยอมให้ราชวงศ์ผู้หนึ่งผู้ใดมีอำนาจปกครองโดยสิทธิ์ขาด จะเป็นที่เย้ยไยไพ เกิดความไม่พอใจขึ้นในหมู่ชาวเมืองทั้งหลาย จึงขอห้ามปราม อย่าได้คิดการร้าย

พันธุละฟังแม่ห้าม จึงบอกความในใจของตนว่า ถ้าทำลายพวกพี่น้องผู้ริษยาอาธรรม์ไม่ได้ตามความตั้งใจ ก็ไม่มีประโยชน์ที่จะอยู่ดูหน้ากันต่อไป

"เจ้าจะไปอยู่ที่ไหน" แม่ถาม

"ลูกขอออกจากเมืองกุสินารา ไปอยู่กับปเสนทิ ที่เมืองสาวัตถี ไปฝากตัวทำงานกับเขาที่นั่น คงสุขสบายกว่าอยู่ในหมู่คนที่ไม่มีความหวังดี แม้เป็นญาติพี่น้องกัน"

"ปเสนทิ ที่ลูกบอกชื่อมาเป็นใคร พระราชาผู้ครองสาวัตถีใช่หรือไม่?"

"ถูกแล้วแม่ ปเสนทิเป็นเพื่อนของลูก เล่าเรียนจากตักกสิลามาด้วยกัน เดี๋ยวนี้พ่อเขาตาย ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแทน เป็นคนดี รู้ผิดรู้ถูก และรักเพื่อน"

"เขาจะรับรองลูกหรือ แม่ไม่วางใจว่าใครจะดีกว่าญาติ"

พันธุละ บอกเรื่องความเป็นเพื่อน ระหว่างตนกับพระเจ้าปเสนทิให้พ่อแม่ฟัง

"เมื่อลูกเดินทางไปถึงเมืองตักกสิลา คราวไปศึกษาวิชาการ เราพบกันที่ประตูเมือง ๓ คน คือ ปเสนทิ มหาลิ กษัตริย์ราชบุตรของลิจฉวี และลูกด้วย เรากลับบ้านวันเดียวกัน เมื่อก่อนจากสั่งเสียกันว่า ถ้าใครมีเรื่องเดือดร้อนขอให้บอกแก่กัน ปเสนทิเคยบอกเป็นส่วนตัวแก่ลูกว่า ถ้างทางกุสินาราไม่มีความสุขไปอยู่เสียในเมืองสาวัตถีด้วยกันก็ได้ ลูกเชื่อว่าเขาคงรักษาคำ ในฐานะเป็นกษัตริย์และเป็นสหายกันมา"

"ลูกจะไปเมื่อไร?"

"ถ้าพ่อแม่เห็นด้วย ลูกขอลากุสินาราไปทันที ไปครั้งนี้จะพาพ่อแม่และเมียรักมัลลิกาไปด้วยกันทั้งหมด"

เมื่อพ่อแม่และลูกตกลงกัน พันธุละรีบแจ้งข่าวบอกล่วงหน้าไปยังเมืองสาวัตถี พระเจ้าปเสนทิทรงทราบว่าเพื่อนกำลังมีทุกข์ ก็ตอบมาขอให้เร็บเดินทาง พันธุละพาพ่อแม่และมัลลิกาภรรยาของตน ออกเดินทางรอนแรมไปยังนครสาวัตถี วันนั้นพระเจ้าปเสนทิรับสั่งให้เสนาบดี จัดตั้งประรำต้อนรับเพื่อนเก่าเข้าชานเมืองเป็นระยะ ๆ จนถึงประตูวัง เป็นการต้อนรับเป็นที่เอิกเกริกยิ่งกว่าบรรดางานต้อนรับแขกเมืองคนใดในกาลก่อน

พันธุละ ได้รับยกย่อง จากปเสนทิโกศลผู้เป็นเพื่อน ให้ดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี มีหน้าที่คุมงานการเมืองเหมือนอนุราชาองค์หนึ่ง ส่วนพ่อแม่

(ต่อหน้า ๙๕)

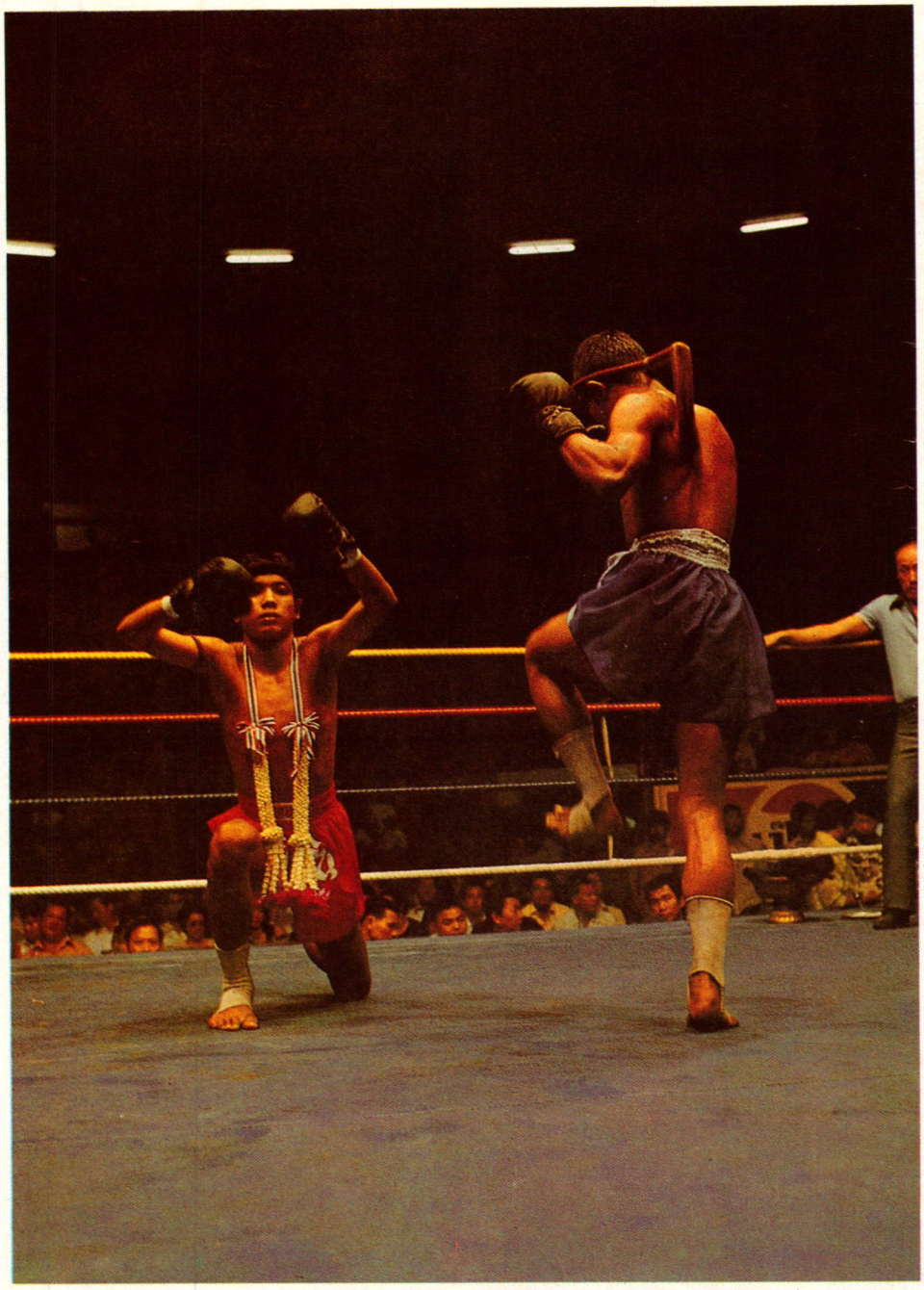

มวยไทย

ธนาภรณ์ ทองปลิว

มวย คือ “ศิลปะ” การต่อสู้ป้องกันตัว

มวยไทย คือ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติไทย

มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ที่แฝงเร้นไปด้วยอันตรายสำหรับคู่ต่อสู้ไม่ว่าจะเป็นหมัด เข่า เท้า ศอก ฝังแน่นอยู่ในเลือดคนไทย และต่างชาติต่างอยากศึกษา และสนใจศึกษามวยไทยเป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นกีฬาที่เด็กหนุ่มอยากสัมผัส อยากลิ้มรสชาติของศิลปะการต่อสู้ การได้แสดงออกถึงความทรหดอดทน แข็งแกร่งของร่างกาย และจิตใจในการสร้างชื่อเสียงบนถนนอาชีพค้ากำปั้นแบบไทย ๆ

ด้านมวยสากลระดับโลก สมัครเล่น นักชกลูกไทยสร้างเกียรติยศและชื่อเสียงให้แก่

ประเทศไทยมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ เมื่อครั้ง *จำเริญ ทรงกิตรัตน์* ชิงตำแหน่งครั้งแรกและโด่งดังที่สุด เมื่อ *ไผน กิ่งเพชร* ได้ครองตำแหน่งเจ้าโลกฟลายเวทเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓ จวบจนยุคนี้ เมืองไทยมีแชมเปี้ยนโลกถึงหลายคน

สำหรับมวยสากลสมัครเล่นระดับอาเซี่ยน โอลิมปิค มีคนไทยที่ประสบความสำเร็จก็หลายคน มวยไทยอนุญาตให้ใช้ ศอก เข่า เท้า หมัด เป็นอาวุธในการต่อสู้ ซึ่งผิดแผกแตกต่างกว่าการต่อสู้ทุกรูปแบบในโลก และนอกจากจะทำอันตรายให้คู่ต่อสู้แล้ว ศิลปะมวยไทยยังถือว่า เป็นลีลาการต่อสู้ที่สวยสดงดงาม ยากที่

จะหาการต่อสู้ของชาติอื่นใดมาเทียบเทียมอีกด้วย

ผู้ที่จะฝึกหัดมวยไทย ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายล่ำสันแข็งแรงมีลักษณะเช่นเดียวกับนักกล้าม หรือนักมวยปล้ำ เพราะอาวุธมวยไทยนั้นสามารถยับยั้ง หรือคว่ำคู่ต่อสู้ได้ด้วยจังหวะและความหนักหน่วงผู้ที่มีรูปร่างเล็กกว่า สามารถจะเอาชนะคู่ต่อสู้ที่มีรูปร่างใหญ่กว่า หรือหนักกว่า ถ้าหากใช้อาวุธมวยไทยได้ถูกวิธี หรือถูกต้องตามแบบอย่างที่ปรมาจารย์มวยไทยแต่โบราณได้กำหนดเอาไว้

อาวุธมวยไทยมีอยู่ ๔ อย่าง คือ ศอก เข่า เท้า หมัด ซึ่งแต่ละอย่างมีวิธีฝึกและปฏิบัติดังนี้ :

ศอก ศอกเป็นอาวุธสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการต่อสู้ แบบมวยไทย และศอกก็มีวิธีใช้อยู่หลายแบบ เช่น ศอกหน้า ศอกดัก ศอกพุ่งตรง ศอกกลับ ศอกปัก ศอกทแยงมุม ศอกกระตุก หรือศอกเหี่ยงปลาดุก ศอกหัดมาลา ศอกหลัง ศอกควง

ตรงปลายศอกมีกระดูกเป็นปุ่ม แม้จะไม่แหลมคมแต่ก็สามารถเปิดแผลขึ้นที่หน้าและบริเวณศีรษะของคู่ต่อสู้ได้อย่างง่ายดาย นักมวยโบราณจะใช้ศอกได้คล่องแคล่ว บางคนจะรำศอกฉวัดเฉวียน มองดูเหมือนรำดาบ หรือนักควงกระบี่กระบอง และจะทำอันตรายให้แก่คู่ต่อสู้ได้ทุกจังหวะและทุกโอกาส

ศอกในท่าปกติธรรมดานั้นก็คือ ศอกหน้า ผู้ที่จะหัดใช้ศอกก็จะฝึกด้วยวิธีง่าย ๆ คือ ตั้งการ์ดในท่ามวยไทย ถ้าจะใช้ศอกซ้ายก็ให้พับแขนซ้าย หรือใช้ปลายแขนซ้ายดึงกลับมาหาตัวให้งอ ข้อศอกเป็นรูปตัววี หรือรูปสามเหลี่ยม จากนั้นก็พุ่งปลายศอกออกไปโดยใช้กำลังส่งของช่วงไหล่เอี้ยวตามไปด้วย การใช้ศอกแบบนี้จะฝึกทำให้ชำนาญ ด้วยวิธีดึงปลายมือกลับเข้ามาหาตัวด้วยความเร็ว และให้ได้จังหวะกับการงอข้อศอกพุ่งออกไป แล้วเอี้ยวไหล่ตามไปด้วย

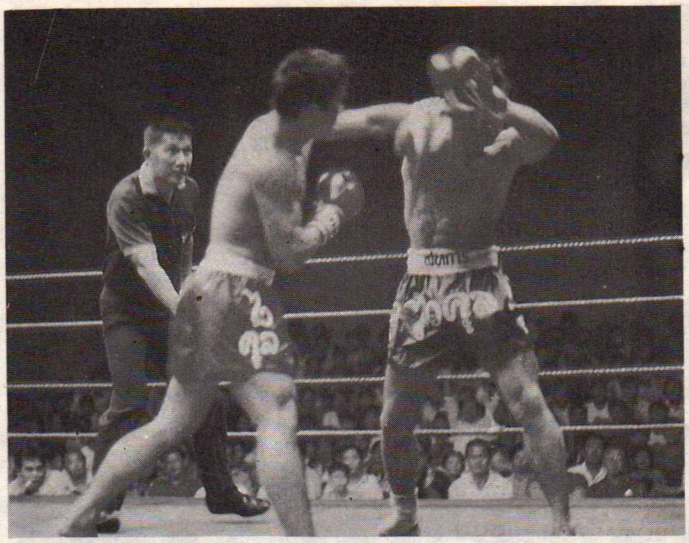

เมื่อทำชำนาญมากขึ้น ก็เพิ่มการเหวี่ยงศอกให้เร็วขึ้นและแรงขึ้น จุดหมายก็คือ ปลายศอกให้พุ่งตรงออกไปข้างหน้าโดยตีทั้งซ้ายขวา พยายามอย่าให้ท่อนแขนถูกปลายศอกเป็นส่วนใหญ่ ศอกหน้าที่ว่านี้จะใช้ประโยชน์ได้ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ อาจจะฟันเข้าที่หน้าของคู่ต่อสู้เมื่อรุกเข้าประชิด หรือใช้สกัดกั้นเมื่อคู่ต่อสู้รุกเข้ามา โดยใช้ศอกหน้าฟันสวนเข้าไป อาจจะตรงบริเวณขากรรไกร หรือปลายคาง หรือปากครึ่งจมูกครึ่ง ล้วนแต่เป็นจุดสลบที่สามารถจะน็อคคู่ต่อสู้ได้โดยง่าย ในระหว่างที่ศอกซ้าย มือขวาจะต้องยกขึ้นกำบังเสมอคาง และถ้าใช้ศอกขวามือซ้ายก็ต้องชูขึ้นเสมอคางเช่นเดียวกัน เพื่อป้องกันการตอบโต้ของคู่ต่อสู้ในระยะประชิดติดพัน

ศอกดัก ก็มีวิธีใช้คล้ายคลึงกับศอกหน้า แต่ไม่ใช้สำหรับโจมตี หากเป็นการเพียงยับยั้งอาวุธ หรือการบุกเข้าทำของคู่ต่อสู้ โดยใช้ศอกพุ่งตรงเข้าไป และแขนขนานกับพื้น แต่ให้เบี่ยงตัว หรือเอี้ยวตัวเข้าช่วยพร้อมกับก้มศีรษะเล็กน้อย มืออีกข้างหนึ่งยกขึ้นแนบคาง เมื่อคู่ต่อสู้ผลีผลามเข้ามาก็จะถูกศอก หรือวิ่งเข้ามาชนศอกดักที่รอจังหวะตั้งรับเอาไว้แล้ว

ศอกพุ่งตรง เป็นศอกแบบเดียวกับศอกหน้า แต่มีวิธีใช้แตกต่างกัน คือ แทนที่จะฟันออกไปตรง ๆ โดยท่อนแขนขนานกับพื้น แต่ศอกแบบนี้จะพับศอกโดยให้ปลายข้อมือลดต่ำลงมาแล้วเหวี่ยงปลายศอกพุ่งออกไปตรง ๆ พร้อมกันนี้ก็ให้เหวี่ยงตัวและโยกไหล่ตามเข้าไปด้วย เพื่อให้ปลายศอกพุ่งออกไปเหมือนพุ่งฉมวก ศอกดักแบบนี้ส่วนใหญ่จะใช้กับมวยหมัด เมื่อถูกคู่ต่อสู้ชกด้วยหมัดให้ใช้ศอกพุ่งตรงเบี่ยงตัวเบี่ยงศอกหักเป็นรูปสามเหลี่ยมพุ่งเข้าที่หน้าคู่ต่อสู้ ถ้าไม่เปิดแผลก็อาจจะคว่ำคู่ต่อสู้ลงได้เมื่อถูกเป้าหมายจัง ๆ

ศอกกลับ ก็เป็นอาวุธที่ใช้ได้สวยงามแบบหนึ่งของมวยไทย และถ้าสามารถใช้ได้ถูกจังหวะก็จะเอาชนะน็อคคู่ต่อสู้ได้เช่นเดียวกัน ศอกกลับนั้นใช้ได้สองแบบคือ ตั้งการ์ดมือขวานำก็ใช้ศอกกลับด้วยศอกซ้าย ผู้ที่ถนัดหมัดขวาคือตั้งการ์ดมือซ้ายนำ ก็ให้ศอกกลับด้วยศอกขวา แต่ส่วนใหญ่มักจะใช้สำหรับมวยถนัดขวา ส่วนมวยถนัดซ้ายไม่สู้จะได้ใช้ศอกกลับ เพราะจังหวะและโอกาสมักจะไม่อำนวยให้ วิธีใช้ศอกกลับก็คือ ขณะที่ตั้งการ์ดท่ามวยไทยธรรมดา คือ มือขวาตั้งอยู่ระดับเสมอคาง มือซ้ายยื่นออกไปข้างหน้าเล็กน้อย งอแขนเข้ามาหาตัว เมื่อได้จังหวะจะใช้ก็ให้สืบเท้าซ้ายออกไปข้างหน้าเล็กน้อย หมุนตัวกลับจากขวามาซ้าย โดยหมุนศอกตามกลับมาในจังหวะเดียวกัน และพร้อมกันให้ยกเท้าขวาหมุนตามกลับมาอีกด้วย ให้ศอกหมุนเป็นรูปวงกลมขนานกับพื้น ที่หมายคือ คู่ต่อสู้ที่อยู่เบื้องหน้า ศอกกลับอีกวิธีหนึ่ง แทนที่จะหมุนศอกกลับ

เป็นรูปวงกลมขนานกับพื้นแต่กลับหมุนตัวฟันศอกลงมาแบบตั้งฉากหมายหน้าผากคู่ต่อสู้ ก็อาจจะทำได้และได้ผลเช่นเดียวกัน ศอกกลับถ้าใช้ได้ผลจะดูสวยงามและประทับใจแก่ผู้สนใจในลีลาของศิลปะมวยไทย ถึงกับสนามมวยบางแห่งได้ตั้งเงินรางวัลพิเศษให้แก่ผู้ที่ใช้ศอกกลับน็อคคู่ต่อสู้ได้อย่างงดงาม การใช้ศอกกลับมักจะใช้เวลาคู่ต่อสู้เผลอตัวหรือรุกไล่จู่โจมเข้ามาโดยไม่ระวังตัว และการใช้ศอกกลับแบบเหนือชั้น ซึ่งอาจารย์แต่โบราณได้สอนไว้อีกวิธีหนึ่งก็คือ เมื่อถูกคู่ต่อสู้รวบคอเข้าไว้หมายจะตีเข่าให้รีบย่อตัวก้มลงมาให้หลุดจากการถูกรวบคอ แล้วพร้อมกันนั้นก็ยืดตัวขึ้นสูงแล้วหมุนศอกกลับเข้าใส่คู่ต่อสู้ในเวลาเดียวกัน นี่เป็นแม่ไม้มวยไทยชั้นสูง ถ้าทำได้ถูกจังหวะก็สามารถจะหยุดยั้งคู่ต่อสู้ได้โดยง่าย

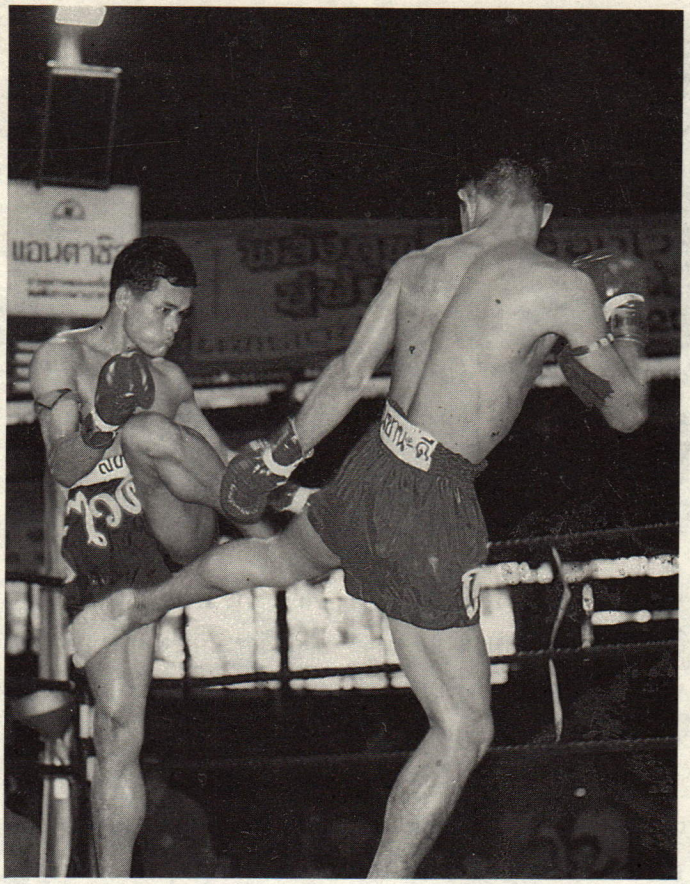

ศอกปัก มวยไทยสมัยโบราณ ชอบใช้ศอกปัก ซึ่งหมายถึง งอศอกแนบลำตัวเข้าไว้แล้วใช้ปลายศอกฟันหรือปักเข้าไปในบริเวณจุดต่าง ๆ ของคู่ต่อสู้ อย่างเช่นถูกคู่ต่อสู้โน้มคอลงไปตีเข่าก็ให้ใช้ปลายศอกปักเข้าไปที่ท่อนขาหรือโคนขาคู่ต่อสู้ หรือถ้าเข้าคลุกกันวงในก็ใช้ปลายศอกปักเข้าที่ท่อนแขนที่ซอกไหล่ ที่หน้าอกของคู่ต่อสู้ เพื่อสร้างความบอบช้ำหรือทำลายจุดรวมประสาท ถ้าทำด้วยความเร็วและแม่นยำโดยฝึกให้ชำนาญจะใช้ได้ผลมากและบางรายอาจจะใช้ศอกปักแบบพิสดาร คือ โดดเข้าปักศอกตรงกลางกระหม่อมก็ใช้ได้เช่นเดียวกัน

ศอกทแยงมุม ศอกแบบนี้บางแห่งเรียกว่า ศอกฝานลูกบวบ คือ การใช้ศอกฟันขึ้นไปเป็นรูปทแยงมุมจากขวาไปซ้ายหรือจากซ้ายไปขวา ประมาณ ๔๕ องศา วิธีใช้ศอกทแยงมุมก็คือ เมื่อตั้งการ์ดในแบบมวยไทย แล้วถ้าจะใช้ศอกขวาก็ให้ฟันศอกขวาทแยงขึ้นจากขวาขึ้นไป โดยให้มือขวายกขึ้นไปสูง ๆ ทางซอกคอด้านซ้าย แล้วเอี้ยวตัวส่งกำลังให้ฟันไปแรง ๆ ก้มหน้าลงเล็กน้อย ถ้าจะใช้ศอกซ้ายก็ให้ฟันศอกซ้ายปลายมือสูงไปทางซอกคอด้านขวา อย่าเอี้ยวตัวตาม ใช้กำลังไหล่ช่วยส่งเพื่อให้เพิ่มความหนักหน่วงมากขึ้น ศอกทแยงมุมนี้ใช้ได้ผลเวลาเข้าคลุกวงใน เมื่อคู่ต่อสู้เข้ามาจะตีเข่าหรือกอดปล้ำ ก็ใช้ศอกทแยงฟันเฉียงขึ้นไปจากขากรรไกรขึ้นไปจนถึงเข้าตา ฝึกให้คล่องแคล่วและแม่นยำจริง ๆ การใช้ศอกแบบนี้มักจะพลาดเป้าหมายได้ยาก

ศอกกระตุก บางแห่งก็เรียกว่า ศอกเงี่ยงปลาดุก วิธีใช้ศอกนี้เมื่อเข้าคลุกวงในเราใช้ศอกหน้าฟันเข้าที่หน้าของคู่ต่อสู้ แล้วศอกเราเลยเป้าหมายไปทางไหล่ของคู่ต่อสู้อีกด้านหนึ่ง ถูกกระชากศอกดึงกลับมาโดยแรง ปลายศอกจะกระตุกกลับมาถูกหน้า หรือขากรรไกรคู่ต่อสู้ซึ่งจะเป็นทางนำไปให้ใช้ศอกหน้าได้อีกครั้ง และวิธีนี้จะใช้ศอกทแยงมุมได้เช่นเดียวกัน

ศอกทัดมาลา ศอกแบบนี้มีวิธีใช้ คือ ยกศอกพุ่งขึ้นไปตรง ๆ โดยปลายแขนงอกลับที่ข้างหูหรือขมับ แล้วเอี้ยวตัวส่งให้ปลายศอกพุ่งออกไปเหมือนพุ่งหอก วิธีหัดศอกนี้ก็คือ งอศอกขึ้นสูง ๆ แล้วกระดกปลายศอกให้ปลายแขน หรือมือกระตุกกลับมาอยู่ข้างหลังใบหูของตัวเองให้ศอกขนานกับขมับ เป็นศอกที่จะทำให้คู่ต่อสู้เกิดความเจ็บปวดโดยไม่รู้ตัว ถ้าพุ่งออกไปเร็ว ๆ ให้ได้จังหวะการใช้ศอกทัดมาลาแบบนี้ มีผู้เคยใช้เกิดหน้ามืดนัยน์ตาพร่าและยอมพ่ายแพ้ไปทันที

ศอกหลัง การใช้ศอกหลังนั้น จะใช้เมื่อถูกคู่ต่อสู้เข้ามารวบคอทางด้านหลัง และยืนอยู่ประชิดทางด้านหลัง จะทำให้เกิดเจ็บปวด หรือจุกเสียด และนอกจากจะเป็นการต่อสู้บนสังเวียนแล้วยังจะใช้ได้สำหรับผู้ที่ถูกคนร้ายจี้ หรือจะทำมิดีมิร้ายโดยล็อคคออยู่ข้างหลัง ก็ให้ใช้ศอกหลังแบบนี้ โดยพุ่งกลับไปแรง ๆ ยิ่งแรงเท่าไหร่ก็จะช่วยตัวเองให้มากขึ้นเท่านั้น วิธีฝึกให้ชำนาญก็ด้วยการยืนหันหลังให้ชิดกระสอบทราย แล้วพุ่งศอกหลังทั้งซ้ายขวาไปที่กระสอบ จนกระทั่งเกิดความแคล่วคล่องและชำนาญขึ้น และต่อไปก็คือศอกสุดท้ายเป็นศอกชั้นครู หรือจะเรียกว่าแม่บทของศอกก็ย่อมได้ และเรียกกันว่า ศอกควง

ศอกควง ก็คือ การใช้ศอกทั้งซ้ายขวา เข้าทะลวงฟันคู่ต่อสู้ติดต่อกันเป็นรูปเลข ๘ เริ่มด้วยการใช้ศอกซ้ายฟันโค้งลงไปให้ปลายมือลดต่ำลงมา แล้วก็ดึงศอกซ้ายกลับปลายมือเฉียงต่ำลงเช่นเดียวกัน ในจังหวะเดียวกันนั้นให้ฟันศอกขวาตามเข้าไป แล้วดึงศอกกลับมาและต่อไปก็ฟันศอกซ้ายตามมาติด ๆ ในรูปแบบเดียวกัน ถ้าทำให้รวดเร็วติดต่อกันจะมองเห็นการควงศอกฟันเป็นรูปเลข ๘ ทั้งซ้ายและขวา เป็นจังหวะที่สวยงามและจะทำอันตรายให้แก่คู่ต่อสู้ได้ไม่น้อย

นี่คือขบวนการของการใช้ศอกซึ่งมีอยู่มากมายหลายแบบ และแต่ละแบบถ้านำมาฝึกให้ชำนาญทั้งการรุกรับตอบโต้ ศอกจะเป็นอาวุธอันตรายอย่างยิ่งในแบบมวยไทย เพราะเป็นอาวุธที่ใช้ได้ง่าย มีประสิทธิภาพสูง และเป็นแบบอย่างแห่งการต่อสู้ซึ่งไม่มีอยู่ในการต่อสู้ของชาติอื่น ๆ ใดในโลก และไม่มีชาติใดเลียนแบบนำไปใช้ได้แม้ว่าจะมีการพยายามลอกเลียนมาแล้วก็ตาม

เข่า เข่าก็เป็นอาวุธสำคัญอีกอย่างหนึ่งของมวยไทย โดยใช้ได้ในระยะห่างและระยะประชิดติดพัน ผู้ที่จะฝึกฝนการใช้เข่า ก็ต้องเริ่มด้วยการฝึกแทงเข่าออกไปตรง ๆ ทั้งซ้ายขวาพยายามยืนอย่าให้เสียการทรงตัว และพยายามแทงเข่าให้สูง ๆ หลังจากฝึกจนชำนาญแล้วก็เปลี่ยนไปซ้อมกับกระสอบทราย โดยใช้สองมือจับกระสอบแล้วกระชากเข้ามาแทงด้วยเข่าทั้งซ้ายขวา จะดึงขาหลังออกไปก่อนแล้วงอเข่ากระชากกลับมาหรือจะพุ่งออกไปตรง ๆ ก็ได้ และต้องฝึกให้ใช้ได้คล่องและรวดเร็วแม่นยำจึงจะได้ผลเมื่อถึงเวลาในการต่อสู้ เข่ามีวิธีใช้อยู่ไม่มากนัก เริ่มแรกด้วยท่าประเดิมคือ พุ่งตรง เข่าแบบนี้ใช้ตีหรือแทงเข่าที่หน้าท้องหรือลิ้นปี่คู่ต่อสู้ หรือไม่ก็เอี้ยวตัวตีที่ชายโครงโดยรวบคอของคู่ต่อสู้ด้วยมือทั้งสอง แล้วกระชากเข้ามาแทงเข่าสวนออกไป เพื่อให้มีน้ำหนักและกำลังแรงเพิ่มมากขึ้น และอีกวิธีหนึ่งแทงเข้าไปตรง ๆ โดยไม่ต้องจับคอคู่ต่อสู้ เมื่ออยู่ในระยะใกล้และอยู่ในระยะประชิดติดพัน และเข่าพุ่งตรงดังกล่าวนี้สามารถจะทำให้ยุติการต่อสู้ได้ ถ้าหากใช้ให้ถูกเป้าหมายและทันการณ์

เข่าโค้ง คือ เข่าที่ไม่พุ่งออกไปตรง ๆ แต่ตีเป็นรูปครึ่งวงกลม ที่ชายโครงหรือด้านหลังคู่ต่อสู้เป็นเป้าหมาย วิธีนี้ใช้เมื่อเข้าคลุกวงใน จะตีเข่าพุ่งอาจจะไม่ได้ผล ก็ต้องใช้เข่าโค้งแทน วิธีตีเข่าโค้งทั้งซ้ายและขวา ก็เมื่อเข้ากอดกันกับคู่ต่อสู้ ถ้าจะตีเข่าขวาก็ให้ลากเท้าขวาถอยเบี่ยงออกไปทางขวาด้านหลังเล็กน้อย แล้วแทงเข่าโค้งขึ้นมาเป็นรูปครึ่งวงกลม ให้ปลายเข่าปักเข้าที่ชายโครงของคู่ต่อสู้ โดยเหนี่ยวคอคู่ต่อสู้เป็นการช่วยเพิ่มน้ำหนักให้รุนแรงขึ้น วิธีการฝึกก็ฝึกกับกระสอบทรายโดยเหนี่ยวกระสอบทรายและใช้จังหวะตีเข่าโค้งเข้าเป้าหมายทั้งซ้ายขวา หัดให้ชำนาญ ด้วยความแคล่วคล่องและรวดเร็วจะได้ผลเวลาเข้าคลุกวงใน

เข่าเหน็บ หมายถึง เมื่อเข้ากอดกันในระยะใกล้จนใช้เข่าพุ่งตรง หรือเข่าโค้งไม่ถนัดก็ให้ใช้เข่าแทงเข้าที่ขาหรือต้นขาคู่ต่อสู้ เพื่อตัดกำลังให้อ่อนเปลี้ย โดยยกขึ้นแทงตรง ๆ ในระยะใกล้ที่หมายอยู่ที่ขาหรือเหนือเข่าคู่ต่อสู้ เข่าเหน็บอาจจะไม่ทำอันตรายถึงน็อค แต่ก็ทำให้เกิดเคล็ดยอกหรือตัดกำลังคู่ต่อสู้ให้อ่อนเปลี้ยได้

เข่าบัง เป็นเข่าที่เตรียมไว้สำหรับป้องกันตัวเวลาคู่ต่อสู้เตะขาหรือเตะชายโครงให้ยกเข่าขึ้นรับ โดยมีวิธีใช้อยู่สองวิธีคือ วิธีแรกคือ คู่ต่อสู้เตะซ้ายเข้ามาหมายจะเตะขาพับหรือชายโครง ก็ยกเข่าขวาขึ้นรับ จะโดยยกเข่าขึ้นรับตรง ๆ หรือเบี่ยงเข่าไปทางขวาก็ได้ ถ้าเตะขวาก็ยกเข่าซ้ายขึ้นรับตรง ๆ ส่วนวิธีที่สอง เป็นการตั้งรับและตอบโต้ ซึ่งจะต้องฝึกให้ชำนาญจริง ๆ จึงจะได้ผล เมื่อคู่ต่อสู้เตะซ้ายเข้ามา ก็ให้พุ่งเข่าซ้ายขึ้นรับ ให้ปลายเข่าปักเข้าที่ขาของคู่ต่อสู้ ซึ่งเป็นการยกบังและแทงเข่าไปในตัว และถ้าคู่ต่อสู้เตะขวา ก็ยกเข่าขึ้นรับ สวนเข้าที่ท่อนขาโดยมือทั้งสองชูขึ้นสูงป้องกันไม่ให้เท้าของคู่ต่อสู้เลย มาทำอันตรายได้ การใช้เข่าบังทั้งสองวิธีนี้เป็นการใช้ป้องกันการเตะขาและเตะชายโครง และใช้แทงเข่าสวน เพื่อให้คู่ต่อสู้เกิดบาดเจ็บและเตะไม่ถนัด แต่จะต้องฝึกด้วยความเร็วและใช้สายตาให้เป็นประโยชน์ ถ้าหากทำได้ไม่คล่อง ก็ใช้เข่ายกบังธรรมดา จะได้ประโยชน์มากกว่า

เข่าลอย เป็นท่วงท่าที่

สวยงามอีกแบบหนึ่งของมวยไทย คือ การกระโจนพุ่งเข่าลอยเข้าหาคู่ต่อสู้หมายแทงเข่าเข้ายอดอก หรือที่หน้า หรือปลายคาง วิธีฝึกต้องใช้ความเร็วสูง โดยใช้กำลังขาอีกข้างหนึ่งช่วยส่ง ควรจะใช้กับกระสอบทรายเป็นดีที่สุด ถ้าจะใช้เข่าลอยด้วยเข่าซ้าย ก็โดดพุ่งเข่าซ้ายออกไปสูง ๆ โดยให้กำลังขาข้างขวาช่วยส่งและถ้าจะใช้เข่าขวาก็ให้กำลังขาข้างซ้ายช่วยส่ง แล้วโดดขึ้นพร้อม ๆ กันจนตัวลอยอยู่กลางอากาศ ผู้ที่ใช้เข่าลอยได้แม่นยำ มักจะใช้ความเร็วให้เป็นประโยชน์ โดยคู่ต่อสู้ไม่ทันรู้ตัว และให้พุ่งเข้าใบหน้าคู่ต่อสู้หลบฉากออกไปแล้ว จึงโดดอยู่ในอากาศทำให้เสียหลัก บางรายถึงกับล้มฟาด จึงควรระมัดระวังในข้อนี้ให้จงหนัก

เท้า เป็นอาวุธพิเศษ หรืออาวุธที่เยี่ยมยอดของมวยไทย ส่วนใหญ่ถ้ากล่าวถึงมวยไทยก็มักจะกล่าวถึงเท้าที่ใช้ในการเตะถีบ จนเกิดเป็นสัญลักษณ์ของมวยไทย และที่ญี่ปุ่นเคยเรียกมวยไทยไปใช้แล้วให้ชื่อว่า *"คิกบ๊อกซิ่ง"* ก็แปลกันตรง ๆ ว่ามวยเตะนั่นเอง เท้าเป็นอาวุธยาว จึงได้ประโยชน์อย่างยิ่งในการโจมตีและตอบโต้ ผู้ฝึกมวยไทยจะต้องฝึกการเตะให้ชำนาญจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ฝึกมวยไทยได้ครบถ้วนสมบูรณ์แบบ และเท้าของมวยไทย ก็ใช้ได้สองอย่างคือ *"เตะกับถีบ"* สำหรับการเตะนั้นมวยไทยก็มีวิธีการเตะหลายรูปแบบ เริ่มแรกก็คือ

เตะขา การเตะขาก็แบ่งออกเป็นการเตะขาที่น่อง เตะที่บานพับ แล้วก็เตะต้นขา ซึ่งถ้าหากเตะถูกจังหวะจัง ๆ อาจจะทำให้ขาหัก เส้นพลิก หรือกล้ามเนื้ออักเสบจนใช้การไม่ได้ และยังใช้เพื่อให้คู่ต่อสู้เสียหลัก คือ เตะสอดบานพับในของคู่ต่อสู้ และอีกวิธีหนึ่งใช้เตะตัดเมื่อคู่ต่อสู้เตะสูงมาก็ให้ก้าวเข้าประชิดแล้วเตะตัดขาล่างของคู่ต่อสู้ให้เสียหลักหงายหลังวัดพื้น การเตะตัดขาก็ใช้วิธีการเตะกระสอบ โดยผูกกระสอบให้ลดต่ำลงมาแล้วฝึกเตะทั้งซ้ายขวาให้เร็วและแรง ถ้าเตะถูกที่สำคัญ ก็จะยุติการต่อสู้ได้ทันที

เตะชายโครง คือ การเตะเข้าชายโครงของคู่ต่อสู้ ซึ่งเป็นจุดอ่อนทำให้เกิดการจุกเสียด อาจจะยุติการต่อสู้ได้ โดยวิธีเตะเข้าที่ชายโครงเต็มแรง ถ้าเตะซ้ายก็หมายชายโครงขวาของคู่ต่อสู้ ถ้าเตะขวาก็หมายชายโครงซ้าย วิธีนี้จะใช้ได้ผลเมื่อคู่ต่อสู้บุกเข้ามาจะชกหมัด ก็ให้เตะสวนสกัดเข้าชายโครง ซึ่งถือเป็นอาวุธสำคัญในการชกมวยไทย ถึงแม้คู่ต่อสู้จะลดแขนลงมาปิดก็จะทำให้แขนบอบช้ำ บางรายถูกเตะถึงแขนหักก็มี ถ้าผู้ฝึกซ้อมเตะกระสอบเป็นประจำ เตะให้เร็วและหนักหน่วงจะเป็นประโยชน์มากในการชกแบบมวยไทย

เตะก้านคอ นี่ก็เป็นการเตะสูงหมายก้านคอคู่ต่อสู้ และบางทีก็อาจจะเตะถูกหน้าถูกขากรรไกร ซึ่งจะให้ผลไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ผู้จะฝึกการเตะแบบนี้ ควรจะได้ซ้อมเตะสูง ๆ อยู่เป็นประจำ บางคนเตะสูงไม่ได้ก็ให้ใช้วิธีเตะปลายมือของตนเอง จะช่วยให้ได้ผลมากขึ้น วิธีเตะปลายมือก็คือ เหยียดแขนออกไปตรง ๆ แล้วพยายามยกเท้าเตะให้สูงถึงปลายนิ้ว เมื่อเตะถึงปลายนิ้วก็ให้ยกแขนสูงขึ้นไปอีก แล้วพยายามเตะให้ถึง ซึ่งจะช่วยให้เตะสูงขึ้นกว่าเดิม จากนั้นก็หันไปเตะกระสอบทรายจนชำนาญ และเพื่อจะให้ท่อนขาแข็งแรงช่วยในการเตะให้หนักหน่วงก็ควรจะกระโดดเชือกหรือวิ่งเป็นระยะทางไกล ก็จะช่วยได้อีกทางหนึ่ง การเตะยังแบ่งออกไปได้อีกหลายอย่าง เช่น ท่าจระเข้ฟาดหาง คือ เตะแบบหมุนตัวกลับแบบเดียวกับศอกกลับ แต่ใช้เท้าแทน และอีกแบบหนึ่งก็คือ ท่ากวางเหลียวหลัง ท่านี้เป็นท่าที่สวยงามสำหรับการใช้เท้าเป็นอาวุธ โดยใช้วิธีหมุนตัวกลับหลังและถีบคู่ต่อสู้ด้วยส้นเท้า ปักเข้าที่ยอดอกหรือลิ้นปี่ หรือหน้าท้อง ซึ่งถ้าหากใช้ได้ถูกจังหวะ โดยคู่ต่อสู้มองไม่ทัน

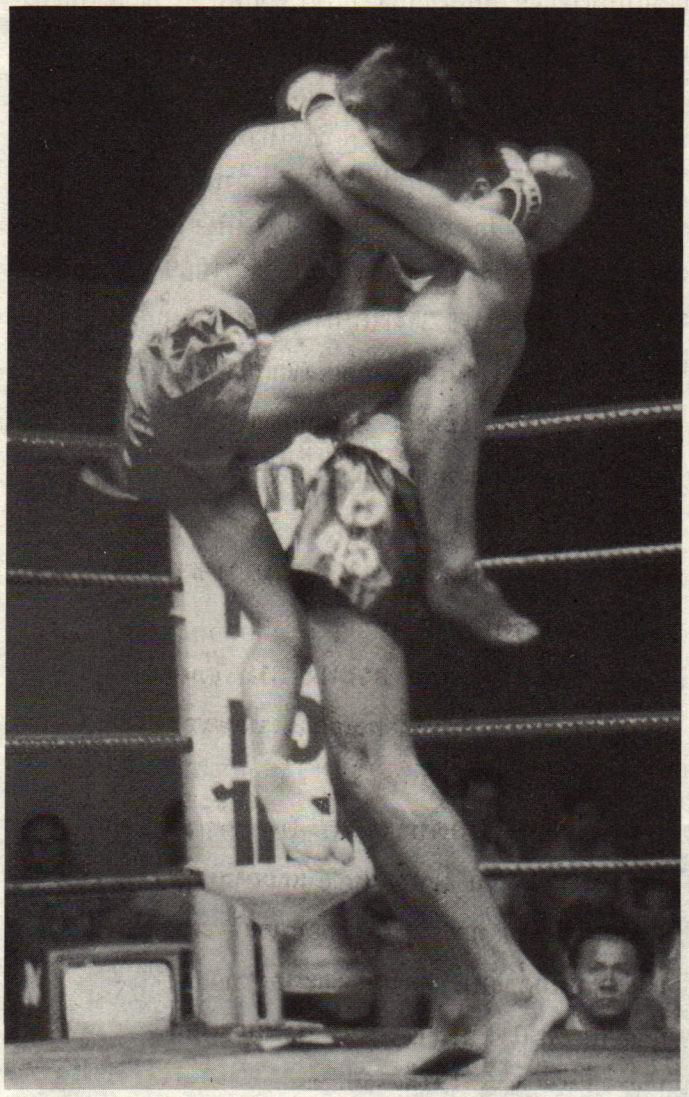

หรือไม่ทันระวังตัว ถ้าถูกลูกส้นที่หน้าท้องก็มีหวังเกิดอาการจุกเสียด บางรายถึงแพ้คว่ำนับสิบไปก็มี จะฝึกให้ชำนาญได้ด้วยการหมุนตัวถีบกระสอบทราย ทำวันละหลายครั้งก็จะเกิดความคล่องแคล่ว และจะใช้เป็นอาวุธทำอันตรายคู่ต่อสู้ได้โดยง่าย และอีกแบบหนึ่งคือ การเตะด้วยหลังเท้า ท่านี้เป็นท่าลวดลาย แต่ถ้าใช้ได้แม่นยำและถูกจังหวะแล้ว จะดูสวยงามประทับใจไม่น้อย การเตะด้วยหลังเท้า ก็คือ การยกเท้าขึ้นทำท่าว่าจะเตะ แต่กลับตวัดเตะด้วยหลังเท้าไปในทางตรงข้าม ตัวอย่างเช่น ยกเท้าซ้ายจะเตะซ้าย ซึ่งมีที่หมายคือ แก้มขวาคู่ต่อสู้ แต่เมื่อยกเท้าขึ้นแล้วกลับเตะตวัดให้หลังเท้าซ้ายฟาดเข้าที่แก้มซ้ายคู่ต่อสู้ หรือจะเรียกว่าตบด้วยหลังเท้าก็ว่าได้ ท่านี้ไม่ใช่ท่าหลัก แต่เป็นการโชว์ลวดลายหรือลีลาของมวยไทยเท่านั้น การใช้เท้านอกจากจะใช้เตะแล้วก็ยังใช้ถีบจะใช้สกัดกั้นการบุกของคู่ต่อสู้ โดยถีบเข้าที่โคนขา ถีบเข้าที่หน้าท้องหรือยอดอก ผู้ที่ถีบได้ชำนาญบางรายจะใช้เท้าถีบหน้าคู่ต่อสู้ได้อย่างสบาย นอกจากนี้ลูกถีบยังใช้เวลาคู่ต่อสู้บุกเข้ามาเตะล่าง หรือบน หรือจะเข้ามาชกหรือตีเข่าก็ให้ใช้ลูกถีบยันเอาไว้ให้หยุดชะงัก หรือถ้าถีบถูกจุดที่สำคัญก็อาจถึงน็อคเอ๊าท์ได้เช่นกัน เคยมีผู้ถีบถึงสลบหรือไม่ก็เกิดอาการจุกเสียดจนสู้ต่อไปไม่ไหว ผู้ฝึกถีบจะต้องฝึกถีบกระสอบทรายเป็นประจำทุกวันก่อน จะใช้ได้ผลในการต่อสู้เช่นเดียวกับอาวุธอื่น

หมัด อาวุธสุดท้ายของมวยไทยคือการใช้หมัด ซึ่งเป็นอาวุธสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องฝึกฝนและเรียนรู้เพราะจะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้เช่นเดียวกับอาวุธอื่น ตามแบบอย่างมวยสากลนั้น มีหมัดที่อนุญาตให้ใช้ได้ก็คือ หมัดตรง, หมัดแย็บ, หมัดฮุค, หมัดอัปเปอร์คัต, ห้ามไม่ให้ใช้แบหมัด ไม่ให้ใช้หมัดทุบ ไม่ให้ชกด้วยหลังหมัด ไม่ให้ชกท้ายทอย ไม่ให้ชกบริเวณไตคู่ต่อสู้ แต่มวยไทยแล้วให้ใช้หมัดได้ทุกรูปแบบ จะห้ามก็แต่เพียงไม่ให้ใช้นวมปิดหน้าคู่ต่อสู้ หรือใช้นิ้วทิ่มลูกตาคู่ต่อสู้เท่านั้น มวยไทยจึงใช้หมัดได้หลายอย่างเช่น หมัดแย็บที่เป็นหมัดนำในการรบกวนคู่ต่อสู้เท่านั้น หมัดตรง ก็คือหมัดตรงที่ปล่อยออกไปจากช่วงไหล่ทั้งซ้ายขวา หมัดฮุค หรือหมัดสวิงใช้ชกวงในโดยชกเป็นรูปครึ่งวงกลม เข้าที่ขากรรไกรหรือขมับคู่ต่อสู้ ซึ่งมวยไทยเรียกว่า หมัดเสย หรือหมัดสอยดาว สำหรับมวยไทยนั้นใช้หมัดแบมือยันหน้าคู่ต่อสู้ก็ได้ คือฟาดหมัดกลับหลังหรือจะใช้หมัดวงกว้างขว้างเข้าใส่ ที่มวยโบราณเรียกว่าหมัดเหวี่ยงแห ก็ได้ การฝึกซ้อมใช้หมัดให้ชำนาญก็ควรจะได้ฝึกชกลม ชกกระสอบ ชกเป้า ให้ใช้กำลังไหล่เข้าช่วยเพื่อเพิ่มน้ำหนักหมัดให้หนักหน่วงขึ้น การชกกระสอบมาก ๆ หรือการกำลูกเหล็กชกลมก็จะช่วยเพิ่มน้ำหนักให้หนักขึ้นกว่าเดิม และในการคู่สู้แบบมวยไทยนั้น การใช้หมัดเบิกนำอาวุธอย่างอื่นเป็นสิ่งจำเป็นมาก อาจจะใช้การชกหมัดตรง แล้วตามด้วยการเตะ และบุกเข้าซ้ำด้วยศอกหรือเข่าติดต่อกันเป็นจังหวะ เรียกได้ว่าเป็นการใช้อาวุธมวยไทยอย่างสมบูรณ์แบบ และการใช้หมัดในการป้องกันและสกัดกั้นก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน อาจจะใช้ชกสกัดเมื่อคู่ต่อสู้บุกเข้ามาสวนเมื่อถูกเตะ อาจจะชกซ้ำเมื่อคู่ต่อสู้เพลี่ยงพล้ำเซซวน ซึ่งถ้าใช้ได้ถูกจังหวะและทันเหตุการณ์ หมัดจะเป็นอาวุธที่ใช้ได้ผลอีกอย่างหนึ่งของมวยไทย

สรุปแล้ว การต่อสู้แบบมวยไทยจะต้อง มีการใช้ศอก เข่า เท้า หมัดให้ชำนาญ ส่วนชั้นเชิงและลีลาในการรุกรับตอบโต้นั้น ก็เป็นอีกแบบหนึ่งซึ่งจะต้องเรียนกันต่อไปตามขั้นตอน แต่หลักใหญ่ของมวยไทย ปรมาจารย์แต่โบราณได้สั่งสอนให้ลูกศิษย์จดจำจนขึ้นใจว่า : มวยหมัดแพ้มวยศอก มวยศอกแพ้มวยเข่า มวยเข่าแพ้มวยเตะ มวยเตะแพ้มวยหมัดใดหมุนเวียนกันไปอย่างนี้ และเมื่อใครรู้ว่ามวยแบบไหนแพ้มวยอย่างไหนผู้ฝึกก็จะได้จดจำหาทางแก้และป้องกันอย่างเช่น มวยหมัดแพ้มวยศอก ผู้ที่จะใช้หมัดก็ให้ระวังศอกคู่ต่อสู้ เมื่อระวังตัวเองได้แล้วอาจจะใช้หมัดคว่ำมวยศอกได้อย่างสบาย เพราะได้ระวังอยู่ก่อนแล้ว ไม่ใช่ว่ามวยหมัดจะต้องแพ้มวยศอกเสมอไป มันขึ้นอยู่กับการป้องกันและความเข้าใจ ซึ่งจะช่วยตัวเองให้เอาชนะคู่ต่อสู้ได้โดยง่าย ข้อสำคัญก็คือ ฝึกให้ใช้อาวุธได้อย่างคล่องทั้งศอกเท้าเข่าหมัด จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ฝึกศิลปะมวยไทยได้ครบถ้วนสมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง

กฎหมายสำหรับประชาชน

ทนายทะแนะ

สถิตย์ เล็งไธสง

ทนาย หรือ ทนายความ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่แทนคู่ความในศาล เสมือนหนึ่งตัวความเป็นผู้ทำเอง เช่น มีคนลักทรัพย์ของท่าน หรือหมิ่นประมาทท่าน ท่านอาจไปแจ้งความที่โรงพักให้ตำรวจสอบสวน ส่งพนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็ได้ แต่บางทีก็ไม่ทันใจ หรือไม่ได้อย่างใจ ท่านก็อาจจะตั้งทนายความฟ้องคดีอาญาเรื่องนั้นแทนท่าน ทนายจะทำหน้าที่แทนท่านโดยท่านไม่ต้องไปศาล ด้วยตนเองเลย ถึงเวลาสืบพยานโจทก์ท่านค่อยไปเบิกความที่ศาลพร้อมพยานอื่น ในทางกลับกับถ้าท่านถูกฟ้อง ท่านก็สามารถที่จะตั้งทนายแก้ต่างว่าต่างในศาลได้โดยท่านไม่ต้องไปศาล

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ท่านถูกฟ้องเป็นจำเลยหาว่ากระทำผิดอาญา ท่านต้องไปศาลด้วยตนเองเสมอ แม้ท่านจะแต่งทนายให้สู้คดีแทนแล้วก็ตาม

เพราะเหตุใด

ก็เพราะคดีอาญานั้นกฎหมายประสงค์จะให้การพิจารณากระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเพื่อให้โอกาสจำเลยที่จะโต้แย้งคัดค้านได้ทันทีทันควัน มีอะไรจะได้บอกทนายต่อสู้คดีได้เต็มที่ หรือถ้าทนายทำอะไรไม่ถูกต้องก็จะได้บอก โดยถือว่าคดีอาญานั้นเกี่ยวกับเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเราหวงแหนดุจชีวิต จึงเปิดโอกาสให้จำเลยประจันหน้าต่อสู่คดีในศาลได้เต็มที่

ทั้ง ๆ ที่กฎหมายเปิดโอกาสให้จำเลย *(คดีอาญา)* ต่อสู้คดีในศาลเช่นว่านั้น แต่ก็ไม่มีใครต้องการไปศาลหรอกนะครับ แม้แต่ผู้เขียนเองซึ่งเป็นศาล พอถูกฟ้องเข้าก็เหมือนถูกธนูปักอก กินไม่ได้นอนไม่หลับ อยากจะหนีไปให้ไกลศาลเท่าที่จะทำได้ ถ้าอยู่นอกโลกโดยไม่มีศาลก็อยากจะไปเสียให้พ้น ๆ ท่านอาจจะถามดัง ๆ ว่า คดีอาญานี่นะ จำเลยจะประกันตัวออกมานอนตรมอยู่ที่บ้าน โดยจ้างทนายไปฟังการพิจารณาในศาลแทนจะได้ไหม

ทุกอย่างย่อมมีข้อยกเว้นครับ ผมจะพูดเป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑. กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องท่านเป็นคดีอาญาเสียเอง คือไม่ใช่อัยการฟ้องว่างั้นเถอะ ผู้เสียหายฟ้องเองนี่ ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อน เพื่อที่จะรู้ว่าที่โจทก์หาว่าท่านกระทำผิดนั้นมันจริงหรือเปล่า ถ้าเห็นว่ามีมูลความจริง จึงจะประทับฟ้องไว้พิจารณา

ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ท่านไม่ต้องไปศาลหรอกครับ ท่านอาจจะแต่งทนายไปถามค้านพยานโจทก์ชั้นไต่สวน หรือไม่ตั้งเลยก็ได้ ก่อนศาลสั่งประทับฟ้อง ท่านไม่อยู่ในฐานะจำเลย แต่พอศาลสั่งประทับฟ้องแล้วนั้นแหละท่านจึงจะต้องไปศาล ปกติเมื่อศาลสั่งประทับฟ้อง จำเลยจะหาหลักทรัพย์ไปขอประกันตัว มิฉะนั้นศาลจะจับไปขัง เพราะเกรงจะหลบหนี แต่งทนายไปแทนไม่ได้

๒. คดีที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๑๐ ปี *(เดิม ๓ ปี)* ท่านอาจจะตั้งทนายไปฟังการพิจารณาต่อสู้คดีในศาลแทนท่านได้ แต่ต้องขออนุญาตศาลเสียก่อนนะครับ เมื่อศาลอนุญาตแล้ว ท่านจึงจะได้รับยกเว้นไม่ต้องไปศาล แต่อย่าลืมนะครับว่าท่านจะต้องมีทนายไปศาลแทน มิฉะนั้นศาลจะไม่ยอมเด็ดขาด

มีคดีตัวอย่างอยู่เรื่องหนึ่ง คนรู้จักกันกับผมถูกฟ้องข้อหาเบิกความเท็จ ศาลสั่งว่าคดีมีมูล ศาลอาญาในกรุงเทพฯ นี่เอง ทีนี้เรื่องยากอยู่ที่ว่าแกเป็นชาวอินเดีย อยู่ประเทศอินเดียโน่น ว่าที่จริงไม่เข้ามาเมืองไทยเสียเลยจะดีกว่า แต่นี่แกเข้ามาเมืองไทยแล้วยังไปมอบตัวต่อศาลอาญา ขอประกันตัวออกมา ทีนี้เรื่องมันก็ยุ่งคือ แกจะต้องไปศาลทุกนัดที่มีการสืบพยานโจทก์ ซึ่งจะต้องเดือดร้อนแน่ ๆ เพราะต้องเสียค่าเครื่องบินบ่อย ๆ แต่ละเที่ยวไม่ต่ำกว่า ๗,๐๐๐ บาท แต่บังเอิญคดีข้อหาเบิกความเท็จโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี แกจึงตั้งทนายแล้วอนุญาตศาลอาญาไม่ต้องมาฟังการสืบพยานโจทก์มาอีกครั้งก็ตอนถึงเวลาสืบพยานของแกเอง ระหว่างนั้นทนายทำหน้าที่แทนไปก่อน

๓. นอกนั้นก็เป็นกรณีคดีอาญาที่มีจำเลยหลายคน หากการสืบพยานโจทก์หรือพยานจำเลยไม่เกี่ยวกับจำเลยคนใด ศาลอาจสืบพยานลับหลัง

จำเลยคนนั้นได้ แต่ กรณีหลังนี้นะครับ ไม่ใช่กรณีขออนุญาตศาลเพื่อไม่มาฟังการพิจารณา อาจเป็นกรณีจำเลยคนนั้นหนีประกัน และอาจไม่มีทนายทำแทน ถ้าจะไม่ต้องมาศาลสบาย ๆ ต้องขออนุญาตศาลตามข้อ ๒ ซึ่งท่านต้องมีทนายครับ

ขอกระซิบอีกครั้งว่าจำเลยที่ต้องมาศาลนี้ เป็นเรื่องคดีอาญา สำหรับจำเลยคดีแพ่งนั้นให้ทนายทำแทนได้

อย่างไรก็ตามคดีแพ่งนั้นถือว่าความตกลง เป็นความยุติธรรมสูงสุด ศาลอาจจะสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองเพื่อเจรจายอมความกัน กรณีศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองนี้ แม้จะมีทนายแก้ต่างว่าต่างตนเองก็จำต้องมา ถ้าไม่มาจะเป็นละเมิดอำนาจศาล

ปกติโจทก์ในคดีอาญาก็ดี ทั้งโจทก์และจำเลยในคดีแพ่ง ก็ดี ทนายทำแทนได้โดยเจ้าตัวไม่ต้องมาศาล

ท่านจะเห็นได้แล้วว่าทนายมีความสำคัญต่อคู่ความมากมายเพียงใด สำคัญยิ่งกว่าตัวความเสียอีก เพราะเป็นผู้รู้กฎหมาย รู้ว่าการใดควรมิควร สำหรับตัวความเองนั้นเหมือนคนว่ายน้ำไม่เป็น ต้องอาศัยทนายพยุงจึงจะไปตลอดถึงฝั่งหน้า มีอยู่คดีหนึ่งที่น่าจะเป็นอุทาหรณ์ กรณีพิพาทเรื่องที่ดินมรดก ซึ่งต่างคนต่างครอบครองเป็นสัดส่วนกว่า ๑๐ ปี แต่โฉนดยังเป็นอันเดียว มีชื่อเจ้ามรดกที่ตายไปแล้ว ยังไม่มีการแบ่ง

ตามกฎหมายต่างคนต่างได้กรรมสิทธิเฉพาะส่วนของตนเท่าที่ครอบครองมา ครั้นต่อมาก็ถูกทนายยุแหย่คนที่ได้น้อยให้ฟ้องคดีแบ่งเสียใหม่ให้เท่า ๆ กัน คู่ความทุกฝ่ายมีทนาย

วันหนึ่งได้มีการเจรจากันบนศาล คู่ความและทนายไปศาล ได้มีการยอมกันว่า *"ทุกคนมีกรรมสิทธิร่วมกัน ให้แบ่งกันเสียใหม่ ถ้าแบ่งไม่ได้ขายทอดตลาดเอาเงินมาแบ่งกัน"*

คู่ความทุกฝ่ายรวมทั้งทนายลงชื่อต่อหน้าศาล และศาลพิพากษาตามยอม

แต่ท่านที่รัก คู่ความไม่รู้เรื่องหรอกว่าตนจะได้สิทธิเสียสิทธิอย่างไรบ้าง เพราะทนายมิได้ชี้ช่อง มิได้รักษาสิทธิของตัวความ เพราะเหยียบเรือสองแคม กินสองฝ่าย จำเลยเข้าใจว่าตกลงกันได้ ไม่ต้องเป็นความกันต่อไป จึงสบายใจอยู่ในที่ดินของตนด้วยความผาสุก การพิพากษาตามยอมมีผลอย่างไรแกไม่เข้าใจ จึงไม่คิดแบ่ง

แน่ละจะต้องมีการขายทอดตลาดที่ดิน เพื่อเอาเงินมาแบ่งกันตามคำพิพากษากำหนดไว้

โจทก์ซึ่งจ้องโกงอยู่แล้วก็ขอให้ขายทอดตลาดที่พิพาท ทนายจำเลยก็เป็นใจ มิได้บอกกล่าว และอธิบายให้จำเลยทั้งหลายฟัง ในที่สุดได้มีการขายทอดตลาดโดยจำเลยไม่ได้ไปคัดค้านสักคนเดียว โจทก์รับซื้อไว้เสียเองในราคาที่ถูกมาก

ต่อมาวันหนึ่ง พวกจำเลยทั้งหลายก็ได้รับหมายศาลให้ไปรับเงินส่วนแบ่ง และแจ้งด้วยว่าตนจะต้องออกไปจากที่ดิน จึงได้โวยวายขึ้น แต่ก็ไม่มีผลเพราะสายเสียแล้ว ในที่สุดก็ถูกโจทก์ซึ่งซื้อที่ดินได้ฟ้องขับไล่ สู้คดีกันอีกหลายปี ทราบภายหลังว่า พวกจำเลยต้องซื้อที่ดินเพื่ออยู่ต่อไปด้วยราคาที่ค่อนข้างแพง

เหตุก็เพราะทนายไม่สามารถรักษาสิทธิของคู่ความ

ที่ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของคู่ความนั้น เนื่องมาจากเหตุ ๒ ประการ ประการแรก คือ ขาดความรู้ความชำนาญ ประการที่ ๒ คือ ความไม่ซื่อ

ทนายที่ดีจะต้องมีทั้งความรู้ความสามารถ และความซื่อสัตย์ประกอบกัน ขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

เก่งแต่ไม่ซื่อก็ไร้ประโยชน์ และมีอยู่ไม่น้อย และที่ซื่อแต่ไม่เก่งนั้นก็มีอยู่เป็นส่วนน้อย ส่วนทั้งซื่อและไม่เก่งนั้นดูจะมีมากที่สุด จะขอกล่าวแต่ละเรื่องไป

ทนายไม่เก่ง

วิชากฎหมายนั้นเป็นวิชาที่ยากที่สุดวิชาหนึ่ง ซึ่งอาศัยทั้งความฉลาด และความจำ บางประเทศเขาจะให้แต่ผู้ที่มีความฉลาดพอสมควรเรียนกฎหมาย เพื่อว่าจะได้เป็นผู้มีความสามารถเมื่อเรียนจบ เขาเลือกคนฉลาดด้วยการเอาบัณฑิตที่จบสาขาอื่นแล้วไปเรียน เช่น อเมริกาเป็นอาทิ ปริญญา ทางกฎหมายจึงเป็นปริญญาที่ ๒ จบแล้วได้ ดอกเตอร์ คือเท่ากับปริญญาเอก สำหรับประเทศไทยเรานั้น ใคร ๆ ก็เรียนได้ จบแล้วเขาประกอบวิชาชีพอย่างอื่นก็ไม่สู้กระไร เพราะว่าแม้หากจะผิดจะพลาดประการใดก็มีผลเฉพาะตัว แต่เมื่อไม่เก่งมาเป็นทนายนี้จะเป็นอันตราย เพราะการเป็นทนายนั้น คือคนช่วยลูกความผู้ซึ่งเหมือนคนว่ายน้ำไม่เป็นตกน้ำ ถ้าคน

ที่เคยเรียนว่ายน้ำในกระดาษไปช่วยก็เท่ากับพากันไปช่วยให้จมน้ำตาย

การเรียนกฎหมายในประเทศไทยใช้เวลาเรียน ๔ ปี เรียนไปก็ลืมไป จบมาก็พอจะจำได้บ้างสำหรับวิชาพื้นฐาน ไม่ถึงขนาดที่จะเป็นทนายได้ แต่สังคมไทยเวลานี้ก็ยอมให้เป็นได้ จึงเท่ากับยอมให้คนว่ายน้ำไม่เก่งไปช่วยคนตกน้ำ ซึ่งไม่ถูก ในญี่ปุ่นนั้น ทางเนติบัณฑิตยสภาเขาจะจัดสอบพวกนี้ คัดเลือกเอาคนที่มีความรู้ดีไปฝึกอบรมอย่างเข้มข้นอยู่นับปี จนสอบผ่านการฝึกอบรมแล้ว ก็ให้สิทธิแก่เขาที่จะเป็น อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ คือ

– ผู้พิพากษา
– อัยการ และ
– ทนายความ เฉพาะผู้พิพากษานั้น เขาฝึกกันถึง ๑๐ ปี

เมื่อครั้งไปศึกษาดูงานที่ญี่ปุ่น ผมเกิดความเป็นห่วง จึงได้เขียนจดหมายถึงนายกเทศมาคมทนายความ เป็นเหตุให้มีการอบรมผู้ที่จะเป็นทนายอยู่ขณะนี้ ๑ ปี จึงจะมีสิทธิสอบเป็นทนาย ก็ยังน้อยกว่าญี่ปุ่นอยู่มาก เพราะญี่ปุ่นนั้นเขาคัดเอาเฉพาะผู้ที่จบเนติบัณฑิตไปฝึกอบรม และฝึกนาน

เนติบัณฑิตคือใคร

เนติบัณฑิตก็คือ ผู้ที่จบจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายซึ่งเนติบัณฑิตยสภาจัดตั้งขึ้น

เนติบัณฑิตยสภานั้น เป็นสภาควบคุมวิชาชีพนักกฎหมายประกอบด้วยอัยการศาลและทนายความมีอยู่ในทุกประเทศคล้ายแพทยสภา

เนติบัณฑิตยสภาไทย รับบัณฑิตที่ผ่านการศึกษาวิชากฎหมายจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มาอบรม ๑ ปีเต็ม แล้วสอบความรู้เฉพาะวิชาหลัก ๆ โดยเฉพาะกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา และสอบข้อสอบยากมาก ๑๐๐ คนจะสอบผ่านเพียง ๔ - ๕ คนเท่านั้น ผู้ที่จบมานี้นับว่ารู้กฎหมายดีกว่านิติศาสตร์บัณฑิต มีสิทธิสอบเป็น อัยการและผู้พิพากษา แต่ทนายของเรายังปล่อยให้ผู้ที่จบนิติศาสตร์บัณฑิตเป็นได้ เป็นแต่ว่าต้องอบรมและสอบเอา ซึ่งก็ดีกว่าแต่ก่อน แต่ไม่ดีตรงที่ว่าความรู้ทางกฎหมายไม่ดีพอที่จะคุ้มครองคนอื่น รู้แต่วิธีว่าความในศาล เขาจะต้องว่าความนานนับ ๑๐ ปี และต้องขวนขวายวิชาใส่ตน ไม่ทอดทิ้ง เขาจึงจะมีความรู้และความชำนาญ สามารถช่วยเหลือลูกความของเขาได้ ระหว่างนั้นประชาชนก็รับเคราะห์กันไปตามโอกาส ตามที่ยกตัวอย่างมาแล้ว

ความถึงความซื่อ

อันนี้สำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดทั้งหมด เพราะความรู้นั้น ถึงไม่มีมากนัก แต่ถ้ามีสามัญสำนึกเปิดดูตำราหรือตัวบทกฎหมายหรือไต่ถามผู้รู้ก็ไปได้ แต่ความไม่ซื่อนั้น เกิดจากกิเลส ความเห็นแก่ตัว ความจำเป็นเพื่อปากท้องของทนายเอง และมีอยู่เป็นอันมากปรากฏอยู่ในวารสารทนายความ ว่าปีหนึ่ง ๆ ทนายถูกร้องเรียนหลายร้องเรื่อง ท่านลองคิดดูเถิดครับว่าราษฎรที่กล้าร้องเรียนมีกี่เปอร์เซนต์ ผมคิดว่าคงไม่ถึง ๑๐% ที่อยากร้องเรียนอีกเท่าไร และที่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรอีกไม่รู้เท่าไร ส่วนใหญ่เป็นทนายที่ไม่มีชื่อ ซึ่งมีอยู่กว่า ๘๐% กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ จำนวนนับพัน เป็นเรื่องที่น่าห่วงใย และบันดาลใจให้ผมเขียนเรื่องนี้ เพื่อชี้ช่องให้ประชาชนผู้มีถ้อยมีความใช้ความระมัดวัง

ตัวอย่างที่เห็นมามีดังนี้

๑. **ถอนขนท่าน** อันนี้ไม่ได้โกงโดยตรง แต่เป็นวิธีเรียกค่าทนายด้วยการเลื่อนคดีไปเรื่อย ๆ เพื่อคอยให้ลูกความหาเงินมาให้ คดีง่ายนิดเดียวก็ทำเป็นยาก ลูกความอยากชนะคดีก็ต้องขวนขวายขายสุกรมาให้ก็แล้ว ขายวัวอีก ๒ ตัวก็ยังไม่ดีขึ้น เอานาไปจำนำอีกก็ยังไม่พอ เป็นความอยู่ ๕ ปี คดีเสร็จ สิ้นเนื้อประดาตัว ผมเคยพูดเสมอว่าเป็นความยิ่งกว่าไฟไหม้ เจ็บปวดยิ่งกว่างูกัด เพราะงูกัดนั้นถ้าไม่ตายไม่กี่วันก็หายปวด แต่เป็นความนั้น ปวดร้าวหัวใจนับปี

มีอยู่เรื่องหนึ่ง จะต้องฎีกาต่อศาลสูงสุด ผมก็ให้เพื่อนทนายเขียนฎีกาให้เพื่อเอาบุญ ซึ่งใช้เวลาไม่ถึง ๒ ชั่วโมง เขาก็สมนาคุณไปบ้างตามสมควร อีกไม่นานเห็นสองผัวเมียโผล่มาหาผมอีกดูหน้าตาหมองคล้ำ พูดละล่ำละลักว่าทนายความตามไปทวงเงินค่าทนายถึงเมืองพล ให้มาแล้ว ๒,๐๐๐ แล้วยังมีจดหมายทวงถามไปอีก ๕,๐๐๐ ขู่จะฟ้อง

ส่วนใหญ่ เมื่อลูกความไปหามักจะรับคดีไว้ก่อน พร้อมกับพูดว่าไม่เป็นไร เมื่อดำเนินการแล้วบอกว่าคิดตามธรรมเนียม เป็นกรณีที่ลูกความไม่คาดคิด

ที่ไปเข้ากับอีกฝ่ายหนึ่งนั้นมีมากเหลือเกิน สาเหตุมี

(ต่อหน้า ๕๓)

ภาษาไทยของเรา

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ข้าพเจ้ามีเพื่อนเป็นสุภาพสตรีคนหนึ่ง ข้าพเจ้าไม่ใช้คำลักษณนามว่า **ท่านหนึ่ง** ก็ด้วยเหตุผลในด้านหลักภาษาและไวยากรณ์ไทยที่เคยเรียนรู้มา ข้าพเจ้าเชื่อว่า คำดี ๆ ที่ใช้เป็นลักษณนามสำหรับคนทั่วไป คือ คำว่า **คน** ที่ใช้กันมาเป็นร้อย ๆ ปีจนยุครัตนโกสินทร์ปัจจุบันเมื่อไม่กี่ปีมานี้ก็ยังใช้อยู่ แต่ในทุกวันนี้จะมาสูญหายเสียเพราะพวกเราชาวไทยรุ่นหลังนี้เอง อีกประการหนึ่ง คำว่า **ท่าน** ได้ทำหน้าที่บุรุษสรรพนามที่ ๒ และที่ ๓ อยู่แล้ว เราคนรุ่นหลังยังมาเพิ่มหน้าที่ให้เป็น **ลักษณนาม** ต่อท้ายจำนวนเลข เข้าไปให้ยุ่งยากอีกเล่า มิหนำซ้ำวิธีใช้ **ท่าน** เป็นลักษณนามดูเป็นเชิงแบ่งชั้นวรรณะของคน *(มนุษย์)* ทั่วไป *(นอกจาก สงฆ์ นักบวช กษัตริย์ ซึ่งมีลักษณนามให้ใช้เฉพาะคำอยู่แล้ว)* แม้มียศเป็นเจ้าพระยาก็เคยใช้ว่า เจ้าพระยา ๒ คน นอกเสียจากเจ้าพระยา ๒ คน นั่งอยู่กับเจ้านาย ๑ องค์ กล่าวรวมไปจึงใช้ ๓ ท่าน

ทำไมข้าพเจ้าจึงพูดดังนี้ ก็เพราะบัดนี้มีผู้พอใจจะลงท้ายเลขบอกจำนวนคนด้วย คำว่า **ท่าน** ซึ่งมักจะเป็นผู้ใหญ่ ข้าราชการ ผู้บริหาร เช่น รัฐมนตรี อธิบดี ฯลฯ และยังพวกพ่อค้าใหญ่ ๆ เศรษฐี คหบดี ผู้มีชื่อเสียง นักร้อง นางงาม ฯลฯ แต่ถ้าเป็นกรรมกร ภารโรง โจร ผู้ร้าย นักเรียน นักศึกษาไปจนถึง แม้ค้า พ่อค้าสามัญ *(หาบเร หรือในท้องตลาด)* ท้ายที่สุดคือ ขอทาน คนเหล่านี้จึงจะใช้ลักษณะนาม แบ่งให้เป็น **คน** ไว้ท้ายจำนวนเลข ดูเป็นคำที่แบ่งชั้นวรรณะของบุคคลกลาย ๆ ทั้งที่ความเป็น **คน** การเกิดเป็น **คน** นั้นเป็นเรื่องดีอยู่แล้ว พระพุทธองค์ผู้ทรงเป็นนักประชาธิปไตยประเสริฐสุด ก็ได้ทรงละลายวรรณะทั้งสี่ของคนเมื่อ ๒๕๓๑ ปีมาโน้นลงให้มีความเท่าเทียมกันในความเป็นคนคือมนุษย์วิบากกรรมต่างหากที่เกิดผลให้มีฐานะต่างกัน เช่น เกิดในตระกูลมั่งมี ยากจน รูปสวย หรือ ขี้เหร่ พิการ อัปลักษณ์

ข้าพเจ้าเคยพูดเรื่องการใช้ลักษณนามอันแสนจะยุ่งยากของภาษาไทย รวมทั้งคำว่า **คน** ว่า **ท่าน** มาแล้วในวารสารไทยเล่มก่อน ๆ แต่คิดได้แล้วว่าถึงจะมีผู้อื่น ๆ รวมทั้งข้าพเจ้าด้วย พูดเรื่องนี้ไปก็คงไม่เกิดประโยชน์อันใด เพราะทุกวันนี้ราชการบางแห่ง สื่อสารมวลชนส่วนใหญ่ ตลอดจนสังคมและบุคคลบางคน ดูพอใจจะรับเอาคำว่า **ท่าน** มาใช้เป็นลักษณนามแทน **คน** เปรอะไปหมด เพราะคงเห็นว่าดีกว่า ไพเราะกว่า เหมือนเมื่อครั้งคำว่า **ภาพพจน์** *(ไวหารเปรียบ)* ทำให้คำว่า **"มโนภาพ"** สูญไปทั้ง ๆ ที่คำ ๒ คำนี้ มีความหมายแตกต่างกันไปคนละเรื่อง หรือศัพท์การศึกษาว่า **"กิจกรรม"** ออกมา ทำให้คนหันไปใช้แทนคำว่า **กิจการ** ซึ่งก็มีความหมายคนละความ ใช้แทนกันไม่ได้เลย คำ **กิจการ** สูญไปพักหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ผู้รู้ภาษาช่วยกันโต้แย้งคัดค้านไว้ แต่เป็นเรื่องของคนส่วนใหญ่ซึ่งไม่รู้ความหมาย พอใจจะใช้เสียแล้ว คำ **ผิด** ก็เป็นคำ **ถูก** ไป ในที่สุดก็คงเข้าพจนานุกรมตามระเบียบ เมื่อกาลเวลาผ่านไปนาน ๆ แล้ว **คำเพราะ ๆ ซึ่งใช้ผิด ๆ** ยังติดปากคนทั่วไปอยู่ ข้าพเจ้าคิดเองว่าคนโบราณ ๘๐๐ ปีมา ท่านไม่อยากให้ใช้คำไทยยุ่งยาก เสียเวลากับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ท่านจึงกำหนดลักษณนามไว้ให้ใช้กับผู้คน สิ่งของ ไม่กี่คำ มีคำว่า สิ่ง, อัน, ตัว, องค์, ลูก, ใบ เช่น สรุน้ำ ๑ อัน *(ดูเตภูมิกา)* ก็ใช้ได้ดีไม่ยุ่งยาก

ข้อย้อนกลับมาหาต้นเหตุของเรื่องที่ทำให้ข้าพเจ้าพูดเฉลไฉลออกไปถึงเรื่อง**ลักษณนาม**อีกก็คือ เพื่อนสุภาพสตรี**คนหนึ่ง** ของข้าพเจ้า ซึ่งบัดนี้จากไปอยู่โลก *(สวรรค์)* นาน ๑ ปีเศษแล้ว เธอเคยบอกว่าเธอพอใจคำว่า **๑ คน** ไม่ใช่ **๑ ท่าน** เพราะเธอเป็นคนธรรมดา ๆ นี่เอง จึงไม่น่ารังเกียจคำว่า **คน** *(คือมนุษย์)* ได้เกิดเป็นคนย่อมดีกว่าเกิดเป็นอื่น เหตุที่ข้าพเจ้านำเรื่องของเพื่อนซึ่งตายไปแล้วมากล่าวในบทความนี้ ก็เพราะเธอเป็นผู้ที่ข้าพเจ้านับถือในการใช้คำในภาษาไทยได้ แจ่มแจ้ง ชัดเจน ด้วยถ้อยคำง่าย ๆ ทั้งในการพูดและการเขียนซึ่งเธอมีแบบเฉพาะของเธอ อาชีพหลักของเธอคือทำอาหารไทย- ฝรั่ง *(และชาติอื่น ๆ บางชาติ)* ได้ดี มีรสชาติอร่อย มีวิธีจัดตกแต่งอาหารงดงามแบบน่ากิน ไม่ใช่หรูหรารุ่มร่ามไปด้วยดอกไม้ ใบไม้ หรือแกะสลักเสลาวิจิตรบรรจงจนคนไม่กล้าหยิบกิน เกรงจะทำลายความงามของอาหารแต่ละจาน เธอจึงมีชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่วทั้งในไทย และในต่างประเทศ บางประเทศเชิญเธอไปให้แสดงบรรยายประกอบการปรุงอาหาร หรือในนิทรรศการอาหารนานาชาติ

ภาษาที่เธอใช้พูดใช้เขียน

นั้น เป็นคำง่าย ๆ สั้น ๆ แต่ฟังง่ายให้ทำตามได้ง่าย ๆ เธอถี่ถ้วนในการชี้แจงแนะนำ และมักระมัดระวังมากในการพูด ในการเขียนตำหรับอาหารให้คนฟัง คนอ่านเข้าใจ โดยเฉพาะต้องระวังมากสำหรับ *"คนที่กินเป็น"* และ *"คนที่ทำเป็น"* ไม่ใช่เพียงแต่พูดอธิบายประกอบการแสดงฝีมือ หรือเขียนให้ *"คนที่กินไม่เป็น"* และ *"ทำไม่เป็น"* เท่านั้น เธอผู้นี้คือ **หม่อมหลวงเติบ ชุมสาย** ซึ่งเป็นทั้งเพื่อนและญาติใกล้ชิดของสามีของข้าพเจ้า และข้าพเจ้าเรียกเธอตามพี่ ๆ ของเธอว่า *"น้องแดง"* อันเป็นชื่อเรียกมาแต่เด็ก

ข้าพเจ้ามิได้ตั้งใจจะยกย่องคนกันเอง มิใช่เพราะคนกันเอง นี้มีอาชีพใช้ฝีมือดี และความคิดดีในเรื่องการปรุงอาหาร แต่ยกย่องเพราะมีฝีปากในการใช้คำไทยได้ดีเด่นน่ายกเป็นตัวอย่างของผู้ใช้ภาษาไทยดี ที่ควรนำมาเล่าสู่กันฟัง และเธอเองก็นับว่าไม่ได้เรียนปริญญาสูง ๆ เหมือนผู้รู้วิชาการ ซึ่งทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เป็นแต่รักการใช้ภาษาไทยดี ๆ เพราะ ต้องเลี้ยงชีพด้วยภาษา- ไทยเธอต้องสอนศิษย์ที่บ้าน รับทำอาหารทั้งที่บ้าน ที่ร้าน ที่โรง-แรมใหญ่ ๆ ต้องรับเชิญไปเสดงฝีมืออาหารประกอบคำบรรยายชี้แจงแนะนำตามสถานที่ต่าง ๆ มีสมาคมสตรี *(ต่าง ๆ)* โรงเรียนและสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ ถ้าใช้ภาษาไทย *"ไม่เป็นภาษา"* ก็คงได้แต่ทำอาหารขาย ไม่อาจถ่ายทอดวิชาการครัว ซึ่งรับสืบทอดมาจากบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ตำหรับอาหารไทยซึ่งตั้งชื่อต่าง ๆ ไว้ มีวิธีปรุงที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับกันมาแต่เก่าก่อน ก็จะถูกแปรเปลี่ยนไปหมด ดังนั้นอาหารไทยภาคกลางของหม่อมหลวงเติบ จึงเป็นอาหารไทยรุ่นพ่อแม่ของเธอของข้าพเจ้า และของท่านที่มีอายุ ๕๐- ๖๐ ปี ขึ้นไปรู้จักดี ล้วนมีรสชาติแบบเดียวกัน เพราะพ่อแม่ ปู่ย่าตายายปรับปรุงรสและเครื่องปรุงมาเรื่อย ๆ จนอยู่ตัว ตั้งชื่ออาหารนั้น ๆ ก็ต้องมีรสอย่างนั้น ๆ มีเครื่องปรุงอย่างนั้น ๆ ไว้ดีแล้ว อย่านำสิ่งอื่นมาเพิ่มให้รสปร่าผิดกลิ่น ถ้าจะคิดตำหรับใหม่ ตั้งชื่อใหม่ก็คิดแต่งกันไปให้งอกงาม อย่าทำลายตำหรับเก่าให้เสียชื่อ ไม่ใช่อาหารคาวก็ใส่น้ำตาลตะพึดตะพือไปให้รสหวานนำหน้าไปทุกอย่างเหมือนส่วนใหญ่ในทุกวันนี้ นี่คือคำของคนแก่รุ่นข้าพเจ้า และตัวข้าพเจ้าเองมักบ่น เพราะกินอาหารไทยกรุงเทพฯไม่ทันสมัยเสียแล้ว เป็นคนไม่ก้าวหน้าด้วยแก่เกินไป มัวหวงแต่ของเก่า ๆ ไม่เข้าเรื่อง *"น้องแดง"* มีวิธีเขียนตำหรับอาหารอ่านสนุก เป็นกันเองกับผู้อ่าน เข้าใจได้ง่ายมีคำอธิบายแซกอารมณ์ขันแบบของเธอ แต่สำหรับการปรุงนั้นละเอียดมาก ในเรื่อง มาตรวัดตวง ไม่หวงสูตรอย่างคนโบราณ สิ่งใดหามาปรุงไม่ได้ควรใช้สิ่งใดแทนเพื่อกลิ่นและรสไม่เสีย จนผิดตำหรับเก่าที่ปรับมาเหมาะแล้วอร่อยดีแล้ว แม้ลิ้นของคนจะชอบรสต่างกัน ก็เพียงแต่งให้รสอะไรที่ชอบนำหน้ารสอื่น ๆ สำหรับตนเท่านั้น ทั้งนี้ยกเว้นอาหารเฉพาะของท้องถิ่น

ขอยกตัวอย่างตอนหนึ่งจากตำหรับเล่มหนึ่งของหม่อมหลวงเติบ ชุมสาย ให้ท่านผู้อ่านได้เห็นการใช้ภาษาเขียนในแนวของเธอ พึงสังเกตวิธีสอนวิธีแนะนำเพื่อให้เข้าใจวิธีการเสิฟ (serve *คำนี้ทับศัพท์ฝรั่ง)* ตลอดจนมารยาทการกินอาหาร *(บางข้อ)* จะเห็นว่าเป็นวิธีเขียนกึ่งวิชาการ กึ่งอ่านเล่นสนุกกับถ้อยคำไปในตัว จึงเขียนไม่ง่ายนัก

"...อีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับวิธีเสริฟ ใคร ๆ ติเตียนข้าพเจ้าจนเลื่องลือไปทั่วคือ ข้าพเจ้าไม่ให้น้ำปลา หรือน้ำปลาพริกขึ้นหนูเวลาเสริฟอาหารไทย ทั้งนี้เพราะความเคยชินส่วนตัวของข้าพเจ้าเท่านั้นเอง ขอยกตัว-อย่างมาฟังกันเล่น ๆ ดังนี้ แล้วท่านพึงวิจารณ์ตัวอย่างนี้ และตัวข้าพเจ้าให้ถูกใจท่านก็แล้วกันก็แล้วกัน ในเมื่อบทความนี้พูดถึงเรื่องต่างประเทศ ข้าพเจ้าก็ขอยกตัวอย่างจากต่างประเทศคือ ถ้าท่านรับประทานเนื้อสะเต็กชิ้นละหนึ่งเหรียญดอลล่าร์อเมริกันห้าสิบเซนต์ หรือสองเหรียญดอลล่าร์ ท่านจะได้เครื่องปรุงหลายอย่าง ที่เขายกมาตั้งไว้ให้พร้อมโดยไม่ต้องขอ เช่น ซ้อสมะเขือเทศ ซ้อสวูสเตอร์ มัสตาร์ด พริกไทยป่น รีลิช (relish) เครื่องปรุงรส ผักดองหั่นละเอียด) ฯลฯ แต่ถ้าท่านกินสะเต็กชิ้นละแปดถึงสิบหรือสิบสองเหรียญ สาม-สิบเหรียญก็มี (ผู้เขียนบทความนี้) โต๊ะที่ท่านนั่งรับประทานจะมีแต่เกลือ พริกไทย เท่านั้น นี่พูดถึงตามภัตตาคารต่าง ๆ แต่ถ้าตามบ้านแม้พริกไทยก็ไม่เห็น มีใครเขาตั้ง และหนักขึ้นไปอีกตามบ้านของพวกเราบางบ้านไม่ว่าไทยหรือฝรั่งที่เป็นนักเลงทำกับข้าว เกลือก็ยังไม่ตั้งให้เลย!..."

ข้าพเจ้าสงสัยว่า จะมีใครกล้าทำอย่าง *"น้องแดง"* ได้ เพราะฝีมืออาหารทั้งไทย- ฝรั่งคาวหวานของเธอนั้น มีรสเลิศจนไม่ต้องปรุงรสอะไรเพิ่ม ข้าพเจ้ายังจำได้ เมื่อยังมีอายุ ๑๒- ๑๓ ปี พ่อของข้าพเจ้ามักพาไปหัดรับประทานอาหารฝรั่งแบบมารยาทที่เขานิยม ที่ไปกันไม่มีกี่โฮเต็ลในสมัยนั้น มีพญาไท ราชธานี โอเรียลเต็ล

(ซึ่งไกลบ้านมากไปไม่สะดวก) และสอนว่าเวลารับเชิญไปกับพ่อตามบ้านผู้ใหญ่ *(ข้าพเจ้ามักไปแทนแม่ เพราะแม่ไม่ชอบแต่งตัวจุ่นวาย)* ลูกอย่าไปเติมเกลือ น้ำปลา น้ำตาลในอาหารนะ ถึงเขาตั้งไว้ให้ก็เถอะ เจ้าของบ้านจะหาว่าเขาทำอาหารไม่อร่อย *(แต่บางทีก็ไม่อร่อยจริง ๆ สำหรับลิ้นเด็ก ๆ อายุ ๑๒-๑๓ ขวบ)* และพ่อสอนไว้ก็ได้ผลดี เพราะ พอข้าพเจ้าอายุขึ้นปีที่ ๑๕ ครั้งนั้น *(สมัยรัชกาลที่ ๖)* ทรงมีพิธี เดบูตังต์ (débutante) ในพระบรมมหาราชวัง โปรดเกล้าฯ ให้เชิญข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งไทยและฝรั่ง ซึ่งมีลูกสาวคนโตและอายุขึ้นปีที่ ๑๕ *(ขึ้นคำนำหน้านามว่า "นางสาว" ในปีนั้น ๆ)* พาลูกสาวเข้ารับพระราชทานเลี้ยง มีงานเต้นรำ ข้าพเจ้าตื่นเต้น สนุกได้ออกงานใหญ่เป็นครั้งแรก พ่อชมว่าประพฤติดี มารยาทการรับพระราชทานเลี้ยงใช้ได้ ออกงานครั้งแรกซึ่งเรียกไว้ได้ก็ดีแล้ว (โปรดอย่าติว่าโอ้อวดเลย)

"น้องแดง" มีส่วนที่จะเรียกว่า ดีหรือไม่ดีอยู่อย่างหนึ่ง คือเธอทนคนพูดหรือถามเป็นภาษาไทยที่ไม่เป็นภาษาไม่ไคร่ได้ ถ้าเป็นคนกันเองเช่นลูกศิษย์หรือคนคุ้นเคยพูดเธอจะ *"สวนควันปืน"* เพื่อความถูกต้องของการใช้ภาษา เธอจะต้องปฏิบัติออกไปทันที *(ข้าพเจ้าใช้สำนวนสมัยกลางเก่ากลางใหม่ว่า "สวนควันปืน" เพราะเหมือนกับศัพท์สะแลงของฝรั่งจากคำว่า (shoot) ยิง คือยิงด้วยคำถามการยิง ใช้ปืนกระสุนดินดำยิงไม่ใช่ธนูหรือหนังสติ๊ก จึงจะมีควันเพราะใช้ดินดำยิง)* คราวหนึ่งเธอเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าลูกศิษย์สาวสวยของเธอมาฝึกทำกับข้าวที่บ้านของเธอ สาวนั้นพูดกับสาวหนึ่งว่า *"พี่ ๆ คุณแม่โกหกหนูว่าจะพาไปซื้อตุ้มหู..."* น้องแดง *"สวนควันออกไปทันที"* ทำไมเธอถึงพูดคำว่า **โกหก** แล้วยังใช้กับคุณแม่ของเธอซึ่งเธอนับถือด้วย คำ *"โกหก" นี่เป็นคำต่ำ ถึงไม่ใช่คำหยาบ เขาก็ไม่พูดกันนะจ๊ะ"* สาวถามว่า *"งั้นคุณจะให้หนูพูดว่ายังไงล่ะคะ ก็คุณแม่ไม่ทำตามพูดนี่คะ"* *"น้องแดง"* บอกแม่สาวนั้นว่า *"พูดเท็จ พูดปด มุสา พูดไม่จริง มีถมไปที่จะใช้ให้ดีกว่าคำ* **"โกหก"** *จ้ะ"* แม่สาวว่า *"โธ่! คุณคะ ใคร ๆ เขาก็พูดกันทั้งนั้น หนูจะรู้ได้อย่างไรเล่าคะว่าเป็นคำต่ำ"* *"น้องแดง"* บอกข้าพเจ้าว่า *"เราก็เลยนิ่งอึ้งไม่พูดต่อไป เพราะแม่หนูนั่นแกไม่เข้าใจคงไม่มีใครสอนแก"* ข้าพเจ้าก็เคยกล่าวถึงคำ *"โกหก"* นี้ไว้แล้วในวารสารไทย แต่ *"น้องแดง"* นั้นออกจะเลือดร้อน บอกว่า *"เกลียดเข้าไส้" เลยคำนี่ ขอพูดคำสะแลงหน่อยเถอะ* **ไอ้คำ "โกหก"** *นี่น่ะ"*

ข้อนี้เป็นความจริงอย่างแน่แท้ที่ *"น้องแดง"* ว่า คำ **โกหก** เป็นคำต่ำ เธอจึงไม่อยากให้ลูกศิษย์สาว ๆ สวย ๆ ใช้คำนี้โดยไม่เดียงสา เธอต้องสอนให้รู้ ถ้าเป็นพวกผู้ชายคะนองเขาจะว่าเพื่อน ๆ สนิทกันก็ช่างเขา *"น้องแดง"* ยังมีเรื่องชวนอารมณ์ขัน *(ข้าพเจ้าขบขันเอง)* เพราะท่าทีที่เธอเล่าด้วยความโกรธนิด ๆ เบื่อหน่ายหน่อย ๆ ทุกที เมื่อได้ฟังภาษาไทยที่มีผู้ใช้โดยไม่รู้ว่าควรหรือไม่ควร ถูกต้องหรือบกพร่อง ในหมู่คนที่เธอต้องสอนต้องร่วมการงาน *(ประกอบอาหาร)* คราวหนึ่งมีเรื่องเล่าว่าเธอรับเชิญไปแสดงการปรุงอาหารทางโทรทัศน์ ขณะกำลังเตรียมเครื่องมือ เครื่องปรุงอยู่ ก็มีคนพูดคุยกันเพลิน เอามือปัดขวดน้ำตาลหก หนุ่มหนึ่งร้องว่า *"ผมเปล่าทำนะครับคุณเติบ"* *"น้องแดง"* ของข้าพเจ้าก็ *"สวนควันปืน"* ตามเคย *"เอ้า! ถ้าอย่างนั้นคุณก็เปล่ากินนะ ถ้าฉันอธิบายวิธีทำอาหารชุดนี้เสร็จแล้วทางโทรทัศน์"* หนุ่มนั้นก็ว่า *"โธ่! ก็ผมคนสมัยใหม่นี่ครับ มัวพูดภาษาไทยเก่า ๆ อยู่ก็เชยแหลกเลย ภาษาไทยก็ไม่ก้าวหน้าซิครับ"* *"น้องแดง"* บอกว่าเธอต้องหัวเราะเฉยเสีย ข้าพเจ้าจึงบอกเธอว่า *"น้องแดง"* ออกจะจุกจิกไปละมังหนุ่ม ๆ สาว ๆ เขากำลังวัยคะนอง ก็ต้องพูดภาษาใหม่ ๆ รู้กันในหมู่เขาบ้างก็ช่างเขา เพราะไม่ใช่คำหยาบ คำเหล่านั้นถ้ามันดี มันติดปากคน เราก็ต้องยอมรับ นาน ๆ เข้าก็จะเข้าพจนานุกรมไปเอง ก็คำว่า เต้ย สะบัดช่อ ฯลฯ ได้หายไปแล้ว ทีคำว่า นิ้ง, แจ๋ว, เอ๊าะ ๆ ฯลฯ ขึ้นมาแทนในเวลานี้ คำสะแลงของรัชกาลที่ ๕ คือ *"ทึ่ง"* ยังเข้าพจนานุกรมแล้ว นักเขียนยังต้องยอมรับคำคะนอง หรือสะแลงมาใช้เพื่อรสและอารมณ์ของความ ให้เหมาะแก่บุคคลในเรื่อง

แต่เรื่องของคำว่า **โกหก** นั้น น่าจะยังปล่อยให้กฎหมายตราสามดวงใช้เรียกผู้ร้ายใจพาลสันดาน**โกหก** หรือ พงศาวดารเรียกคนที่มาหลอกล่อราษฎร์ให้เข้าพวกด้วยวิชาอาคมสะสมกำลังไว้กบฏแย่งบ้านเมือง ในครั้งเก่า ๆ ท่านเรียกว่า **ไอ้โกหก** และเอ่ยชื่อไว้เช่น *"ไอ้โกหกเป๋า"* มาเกลี้ยกล่อมราษฎรชายแดนให้เข้าพวก จับได้เอาตัวมาลงโทษ ดังนั้น ศาลจึงใช้ว่าพยานเท็จ แจ้งความ **เท็จ** ไม่ใช้พยาน**โกหก** ฯลฯ ในพระไตรปิฎกท่านใช้คำมุสาพูดปดหรือเท็จ ซึ่งเป็นอาบัติ แม้คำ **โกหก** จะเป็นคำในภาษาบาลี *"กุ-ห-ก"* ก็ถือเป็นคำต่ำศีลข้อ ๓ ใช้ว่า

"มุสา-วาทาเวรมณี" เว้นการพูดมุสา ท่านไม่ใช้ว่า กุหกวาทะ *"น้องแดง"* เล่าว่า พวกลูกศิษย์หนุ่มสาวมาช่วยจัดอาหารที่เธอต้องแสดงในงาน หนุ่มคนหนึ่งบอกกับเพื่อน *"นี่วันนี้ฉันถูกเชิญไปกินข้าวที่บ้านแฟนเย็นนี้ละ"* *"น้องแดง"* ถามว่า *"ทำไมไม่ชอบรึจะที่มีแฟนเชิญไปกินข้าว ถึงใช้คำว่า* **ถูกเชิญ** *กลัวถูกพ่อเขาเตะออกมาใช่ไหมเล่า"*

ภาษาไทยไม่นิยมผูกประโยคให้กริยาเป็นกรรมวาจก ถ้าคำกริยานั้นมีความหมายในทางดี เช่น รัก, เชิญ, ชม ฯลฯ ไม่ใช้ว่า ฉัน**ถูกเชิญ**ไปกินข้าว ฉัน**ถูกชม**ว่าทำกับข้าวเก่ง แต่จะใช้ว่า ฉันได้**รับเชิญ**...หรือ นาย...เชิญฉันไปกินข้าว เขาชมฉัน...หรือฉันได้รับคำชม แต่ถ้ากริยามีความหมายทางไม่พึงใจ เช่น ตี เตะ ต่อย ดุ ด่า ฆ่า ก็ใช้กริยานุเคราะห์ *(กริยาช่วย)* **ถูก** นำหน้า เช่น ลูก**ถูกแม่ตี** นักมวย**ถูก**เตะที่สีข้าง มีคน**ถูกฆ่า**ตาย

ต่างกับภาษาฝรั่งซึ่งเมื่อใช้ประโยคสุภาพระดับมาตรฐาน เช่นในจดหมายธุรกิจของเขา การใช้ประโยคกรรมวาจกออกจะเป็นที่นิยม *(กรรมวาจก) คือ passive voice ของฝรั่ง) เช่น It is hoped that.....*

สมัยนี้ภาษาไทยแปลเป็นสำนวนฝรั่งกันมาก จึงมีการสัมมนาเรื่องการแปลอยู่เสมอ ทั้งด้านราชการและเอกชน เพื่อหาวิธีแปลที่ไม่ติด *"กลิ่นนม กลิ่นเนย"* แม้ไทยเราจะกินนม กินเนย แต่อย่าด่วนให้ภาษาไทยกินมากนัก ภาษาไทยจะได้คงเอกลักษณ์ไทยของตนไว้ด้วยดี แม้จะต้องบัญญัติศัพท์วิชาการใหม่ ๆ มีสิ่งของใหม่ ๆ คิดขึ้นใช้ ก็เป็นเรื่องจำเป็นทางวิชาการที่เข้ามาถึงเราอยู่เรื่อย ๆ จึงต้องเพิ่มคำขึ้นใช้เรียง

ข้าพเจ้าได้ยินท่านผู้ใหญ่ระดับบริหารในสมัยประชาธิปไตยนี้พูดจาหวานหูกับประชาชนคนไทยบ่อยครั้งว่า *"ขอกราบเรียนท่านประชาชนให้ทราบว่า ..."*บางคนก็เพิ่มท้ายว่า *"ท่านประชาชนที่เคารพรัก"* ด้วย ถ้า *"น้องแดง"* ของข้าพเจ้า คือ หม่อมหลวงเติบ ชุมสาย ยังมีชีวิตอยู่ เธอคงพอใจกระมัง เพราะเธอก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ดีก่าว *(เก่า)* แต่เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่ได้พูดกับเธอ ฉะนั้นเธอจะว่าอย่างไรก็ไม่ทราบแน่

ข้าพเจ้าขอจบเรื่อง *"หัวแตกหัวแหลก"* เพียงเท่านี้ และก็เคยพูดมาบ้างแล้วในที่อื่น ๆ ตามที่ถูกบังคับให้พูด ให้เขียน อะไรก็ได้เกี่ยวกับภาษาไทย จึงต้องทำไปตามประสาคนไทยคนหนึ่งที่เก่าช่างบ่นน่าเบื่อหน่ายอย่างนี้แหละ

รูปเสียงกลิ่นรสของต้องสัมผัส
น้อมมนัสปลื้มเปรมเกษมศรี
งามแสงจันทร์แจ่มฟ้าหมดราคี
งามพื้นที่ถิ่นฐานตระการตา

งามลำนำเขาป่าชลาลัย
งามหมู่ไม้ใบชื่นยื่นสาขา
งามดอกผลกล่นกลาดดาษดา
พระพายพากลิ่นฟุ้งจรุงใจ

เสียงปักษีมี่ขานสำราญโสต
ปรุงปราโมทย์มานัสจรัสใส
งามเหล่านี้มีมาพาหทัย
เกิดรักใคร่ความงามขึ้นตามกัน

พระยาอุปกิตศิลปสาร

จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด

"คนภูธร"

ท่านผู้อ่านคงตระหนักดีว่า อุดมการณ์ตามหัวเรื่องนี้ มีความสำคัญต่อการพัฒนาชาติและชีวิตของปัจเจกชนอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ อย่างมาก จึงขอให้ท่านอ่านด้วยความพินิจคิด แล้วช่วยกันเผยแพร่สิ่งดีและ แก้ไขในสิ่งที่ไม่ดี ผมจะขอนำเรื่องที่ได้ไปพบเห็น จริง ๆ มาเล่าสู่ท่านฟังเหมือนเดิม จากประสบการณ์ เมื่อคราวไปแจกเสื้อผ้าให้คนยากจนที่ภาคอีสานเมื่อปลายเดือนกันยายนที่ผ่านมานี้

เราควรช่วยกันสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม

ผมกับภริยาได้พากันขับรถขนเสื้อผ้าไปเอง เริ่มจากกรุงเทพฯ เวลาประมาณ ๘ นาฬิกา อากาศอันสดชื่นยามรุ่งอรุณทำให้เราแย่งกันขับรถ หวังว่าจะได้ผลัดกันหลับเมื่อแดดจัด และเหนื่อย แถวกลางดงเราเลี้ยวรถไปตามถนนสายต่าง ๆ ในดงจราจรอันแออัดของมหานคร ขยับได้ทีละนิด

"เรายังดีนะพ่อนะ" ภริยาผมพูดขึ้นขณะที่มองดูรถเมล์ที่จอดรอหลีกอยู่ข้าง ๆ เรา เธอชี้มือไปยังรถเมล์คันหนึ่ง แล้วพูดกับผมด้วยความเป็นห่วงว่า

"ดูผู้โดยสารบนรถเมล์ซีพ่อ ยืนอัดกัน น่าสงสารคนถือของ ทำไมคนนั่งไม่สงสารคนยืนนะ ช่วยเขาถือของบ้างก็ยังดี รถติดอย่างนี้อีกกี่ชั่วโมงเขาจึงจะไปถึงที่ทำงาน นอกจากจะเสียทั้งเวลาเหนื่อย จะทำอะไรก็ไม่ได้ แล้วเรายังต้องเสียน้ำมันคันละเล็กคันละน้อย รวมหลายหมื่นคันก็เป็นเงินจำนวนหลายล้านบาทต่อชั่วโมง"

ผมฟังแล้วถอนหายใจจนรู้สึกเจ็บขั้วปอด ภริยาถามผมว่า

"เราจะแก้ไขยังไง"

"คนต้องไม่เห็นแก่ตัว นำรถส่วนตัวออกใช้ในชั่วโมงเร่งด่วน ไปรถเมล์อย่างพวกเรามีรถตำแหน่งเราก็ยังใช้รถประจำทางอยู่ รถก็จะน้อย ถนนก็จะว่าง รถเมล์ก็วิ่งเร็ว ถึงไวขึ้นได้หลายเที่ยว และคนก็จะไม่แน่น ข้าราชการผู้ใหญ่ที่เป็นตัวอย่าง ก็เช่น ท่านสุธี อากาศฤกษ์ ท่านขึ้นรถเมล์เป็นประจำ"

นอกจากนั้น เราอาจจะส่งเสริมการใช้จักรยานเหมือนที่พ่อไปเห็นในกรุงโตเกียว และที่กรุงฮุก จะให้ดีเราควรจะใช้รถไฟฟ้า เหมือนเมืองนอกเมืองนาเขา ควันก็ไม่มี รถวิ่งได้เร็วด้วย" ผมตอบภริยาพลางชะโงกหน้าออกไปดูอากาศที่โล่งแจ้ง ภายใต้ท้องฟ้าสีครามเมฆน้อยกระจายดุจปุยฝ้ายสวรรค์ ไกลจนสุดสายตาน่าอภิรมย์ แต่ใจของผมหาได้โล่งตามไปด้วยไม่ ภริยาถามผมว่า

"พ่อเป็นอะไร"

"พ่อเหนื่อยใจ" ผมตอบเธอแล้วก็ถอนหายใจอีกก่อนเลี้ยวรถออกสู่ถนนซุปเปอร์ไฮเวย์

"เหนื่อยเรื่องอะไรล่ะ"

"แม่เห็นไหม ที่ถนนริมคลองประปามันแสนจะแคบแต่คนก็ขับรถแซงขวาเข้าไปจุกกัน จนเราเข้ามาไม่ได้ ทำให้รถติดโดยไม่จำเป็น"

"แค่นั้นเอง"

"อย่าถือเป็นเรื่องเล็กน้อยนะแม่นะ เรื่องวินัยน่ะต้องถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชาติ ถ้าคนไม่มีวินัย ก็ถือว่าทำลายชาติได้เหมือนกัน" ผมตอบขณะที่ภริยาผมยื่นขนมให้ผมรับประทาน เพื่อจะได้คลายอารมณ์ ขณะนั้นเรากำลังขับรถผ่านดอนเมือง ซึ่งมีเครื่องบินขึ้น- ลง ตลอดเวลา ทันใดนั้นผมได้ให้ไฟสัญญาณเลี้ยวซ้ายแล้วแฉลบเข้าข้างทางอย่างกระทันหัน ภริยาผมร้องและต่อว่าผม เพราะผมเบรคจนทำ

ให้ขนมหล่นจากมือเธอ

ผมไม่พูดแต่เปิดประตูรถเดินลงไปเก็บใบตองห่อข้าว-เหนียวหน้าสังขยาที่คนขับแท็กซี่เปิดรับประทานแล้วทิ้งลงข้าง ๆ รถที่เขาขับอย่างหน้าตาเฉย ผมเก็บให้เขาเห็น แล้วเดินกลับมาพร้อมกับใบตองชิ้นนั้น ยกขึ้นให้ภริยาดู เธอดีใจกับการกระทำของผม ซึ่งเราปฏิบัติกันอยู่เสมอมา

"แม่เห็นไหมว่าพวกเราขาดจิตสำนึกกันเพียงใด ปากก็ว่ารักชาติ แต่ไม่เห็นจะทำให้ชาติเจริญเลย หนำซ้ำยังสร้างภาระให้แก่ชาติอีก นี่ยังดีนะพ่อเพียงแต่เก็บให้เขาเห็น จะได้อาย ในสิงคโปร์นะ เขาชี้หน้าแล้วยังให้ตำรวจจับไปปรับด้วย เห็นไหมสิงคโปร์เจริญกว่าเราที่ร้อยเท่า ในเยอรมันเมื่อออกกฎอะไรมา คนรู้ แล้วเขาไม่ต้องให้ใครบังคับหรอก เขาจะก้มหน้าก้มตาปฏิบัติตามกันอย่างเคร่งครัด เช่น หน้าแล้งห้ามคนใช้น้ำประปาล้างรถ ก็จะไม่มีใครล้างรถ ขืนทำชาวบ้านเขาจะมารุมต่อว่า นั่นแหละคือประชาธิปไตย คือทำทุกสิ่งด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม"

"เห็นพ่อว่าที่ญี่ปุ่นเขาก็ดี" ภริยาผมชวนคุยเรื่องเมืองโตเกียว พร้อมกับส่งขนมชิ้นใหม่ให้ผม

"ญี่ปุ่นเขาดีแน่ละ พ่อเคยเล่าให้ฟังแล้วมิใช่หรือว่าเขาไม่มีคนกวาดถนน อย่างดีก็มีแต่คนเก็บขยะ ที่ทุกคนช่วยกันเก็บใส่ถุงตั้งไว้ เคยได้ฟังเรื่องที่พ่อไปเที่ยวเมืองนรา-โตเกียวหรือยัง"

"เห็นเล่าแต่เรื่องกวางเชื่องและมีรูปที่พ่อกำลังป้อนอาหารมันเป็นฝูง ๆ รอบข้างรอบเอว"

"งั้นพ่อขอยกตัวอย่างสั้น ๆ นะ เพราะเรื่องนี้ฉายมาหลายครั้งแล้ว แต่มันก็เป็นภาพพจน์ที่ประทับใจพ่อชั่วชีวิต คงจะไม่มีวันลืม คือ วันหนึ่งเรานั่งรถไฟจากโตเกียวไปเกียวโต"

"อะไรคะ-โตเกียว-เกียวโต เหมือนพูดเล่นคำผวน"

"ไม่ได้พูดเล่น คือเกียวโตเป็นเมืองหลวงเก่า ระหว่างทางเราก็รับประทานอาหารกันบนรถไฟจนมีเศษอาหาร และกล่องเปล่าเต็มโต๊ะ พอถึงเกียวโตเราก็ลงรถไฟกันพร้อมด้วยกระเป๋า และสัมภาระของพวกเรา แต่พวกญี่ปุ่นเขาไม่ลงอย่างพวกเรา"

"เขาทำยังไง" ภริยาผมรีบถามสวนขึ้น

"เขาช่วยกันหอบเศษอาหารกลางวันของพวกเราลงไปด้วย แล้วอะไรแม่รู้ไหม **เขาไปยืนเข้าคิวกันทิ้งขยะในถังทีละคน"**

"ถ้าคนไทยเราได้อย่างนั้น ชาติคงพัฒนาไปไกลแล้วหละ" ภริยาผมอุทานแกมเสียงครวญ

"แต่พ่อไม่สบายใจอยู่อย่างหนึ่งในญี่ปุ่นนะ"

"คืออะไรคะ"

"เขาชาตินิยมจนเกินไป ไม่มีตัวหนังสือฝรั่งสักตัวเดียว พ่อแทบเป็นลมเลยเพราะขึ้นรถไม่ถูกอย่างนี้ นักท่องเที่ยวก็แย่ซี ขึ้นรถไฟกลับไม่ถูก เกาหลีก็เหมือนกัน ทำให้พ่อนึกถึงเมืองไทย เรานำจะมีตัวอักษรฝรั่งกำกับไว้ตามที่ต่าง ๆ ทั่วไปอย่างเหรียญบาทก็มีเลข ๑ เป็นเลขโรมัน คนไทยก็อ่านได้ ฝรั่งก็อ่านได้ ชาวต่างประเทศเขาจะได้อ่านออก เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ในบ้านเมืองของเราไม่ค่อยมีตัวฝรั่งเท่าที่ควร แม่เห็นไหม ป้ายข้างทางบางแห่งก็มีแต่ภาษาไทย"

"พ่อคิดไหมว่า เหตุที่รถติดนะส่วนหนึ่งเป็นเพราะการโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ของเราไม่ดีพอ"

ผมรีบเอื้อมมือไปบีบแขนเธอไว้ ไม่ให้พูด เพราะขณะนั้น

อาหารที่ผมรับประทานเข้าไปมันทำให้ท่าขึ้นมาจุกที่คอ ผมแกล้งบอกให้เธอมองดูนกกระยางในท้องนาข้างถนน มุ่งสู่สระบุรี

ถึงมวกเหล็กเราหยุดรถแล้วลงไปดื่มนมสด และซื้อผลไม้ฝากญาติที่ปลายทาง ผมรู้สึกดีใจที่คนไทยตื่นตัวหันมาดื่มนมสดกันมากขึ้น มันดีกว่านมผงตั้งไหน ๆ รู้สึกเป็นห่วงแม่บ้านหลาย ๆ คนที่อวดความทันสมัยของตนเองด้วยการซื้อนมผงให้ลูกของตนดื่มด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เลยไม่ให้ดื่มนมมารดา ซึ่งให้ประโยชน์แก่ทารกทั้งในด้านคุณค่าทางอาหารและความอบอุ่นใจจากมารดา ทัศนคติเหล่านี้เราจะต้องรีบแก้ไขกันอย่างรีบด่วน โดยไม่ปล่อยให้บริษัทขายนมผงทั้งหลายโฆษณาใช้อิทธิพลครอบงำ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจนไม่กล้าลืมตาอ้าปากท้วงติง

เราไปถึงโคราชเที่ยงพอดี อันเป็นเวลาอาหารกลางวัน แต่ฝุ่นมากจนไม่กล้าจอดแวะทาน ผมผลัดให้ภริยาช่วยขับรถ เราจะเลยโคราชไปหารับประทานอาหารเอาข้างหน้า

"จะทานที่ไหนดีล่ะพ่อ" ภริยาผมถาม

"ที่ไหนก็ได้ที่ไม่มีฝุ่น" ผมบอกเธอ

"ก็ฝุ่นน่ะ มันเป็นของคู่เมืองไทยมิใช่หรือ จะกลัวมันทำไมนักหนา" ภริยาผมพูดทำนองต่อว่าผม

"ไม่กลัวหรอก แต่พ่ออยากทานนอกเมือง ที่มันมีหญ้า มีป่า มีน้ำ" ผมตอบเลี่ยง พลางชี้ให้เธอดูต้นสะเดาที่ทางการปลูกไว้ข้างทาง คล้ายกับมันจะแข่งความงามกับต้นข้าวอันเขียวชะอุ่มแผ่กว้างสุดลูกตา ใบมันลู่เมื่อลมมาโชยเป็นทางพริ้วเหมือนระลอกน้ำเมื่อต้องสายสมแรง สงบและสงัด หลังจากเงียบไปนาน ภริยาผมก็พูดขึ้นเบา ๆ ว่า

"เราจะแก้ทัศนคติประชาชนได้อย่างไร เกี่ยวกับเรื่องฝุ่นน่ะ เห็นพ่อพูดมานานแล้ว แต่ก็ไม่เห็นดีขึ้นเท่าที่ควร ประชาชนวางถาดอาหารตากฝุ่น แพร่เชื้อโรคติดต่อหลาย ๆ อย่าง ทำให้มีคนไข้แน่นโรงพยาบาล"

"แล้วพ่อคิดว่าทางการควรจะแก้ปัญหาอย่างไรดี"

"มันต้องหลายทางนะแม่นะ หนึ่ง ต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน อันนั้นเป็นทางสายยาว และถาวร ภาคอีสานน่ะพ่อคิดว่าไม่ยาก แต่งกลอนรำให้พวกหมอลำเขาร้อง"

"มันไม่ง่ายอย่างที่พ่อคิดหรอกนะ" ภริยาผมขัดคอขึ้น

"นั่นซิ กว่าประชาชนจะเข้าใจต้องใช้เวลาพอสมควร และพวกพ่อค้าแม่ขายทั้งหลายก็จะถือความมักง่ายเข้าว่า ความเคยชินมันยังมีอยู่ ก็จะแบฝุ่นกันต่อไป พ่อคิดว่าต้องใช้วิธีแบบเด็ดขาดด้วย คือ ออกกฎหมายบังคับเลย ว่า ถ้าผู้ใดไม่ปกปิดอาหารมีความผิด ปรับเท่านั้นเท่านี้ ถ้าเป็นอาหารที่ทำไว้ขาย ก็เอาโทษถึงจำคุก"

"มีอีกไหม" ภริยาผมถาม

"มีซิ ทางราชการทุกแห่งต้องมีร้านอาหารให้ประชาชนดูเป็นตัวอย่าง อาหารที่ขายบรรจุถุงพลาสติกไว้เรียบร้อย ร้านอาหารก็ให้มีตู้กระจก หรือถาดกระจกมีฝาปิด บริการด้วยตนเอง จานที่ล้างแล้วผ่านความร้อน คนก็จะกรูกันไปกิน เพราะขายถูกด้วย ถูกอนามัยด้วย ในที่สุดคนเขาก็จะเอาอย่าง ร้านอาหารไม่สะอาดก็จะไม่มีคนอุดหนุน เขาก็ต้องปรับปรุงไปเอง"

"จะไม่เป็นการตัดเสรีภาพของประชาชนมากไปหรือพ่อ" ภริยาผมถามด้วยน้ำเสียงที่ห่วงใย

"ไม่หรอก ในอเมริกาเขาออกกฎหมายห้ามกินเครื่องในสัตว์ บางรัฐนะ รัฐอื่นที่ไม่มีกฎหมายห้ามเขาก็ไม่รับประ-

ทาน เพราะว่าเขาเข้าใจในโทษของการกินเครื่องใน"

"โทษอะไร"

"พ่อเองก็ได้ยินแต่เขาว่ามันมีเชื้อโรค อีกอย่างหนึ่งมันไม่เหมาะแก่อนามัยของประชาชน พ่อว่าให้การศึกษาอย่างเดียวท่าจะไม่พอ"

"พ่อคิดว่าคนไทยเราหัวดื้อขนาดนั้นหรือคะ" ภริยาผมถามเป็นเชิงตั้งข้อสังเกต

"เท่าที่ดู พ่อว่าค่านิยมของประชาชนของประเทศที่ยังด้อยพัฒนานี้ ต่างกับคนในประเทศที่เขาเจริญมาก ในประเทศที่เจริญแล้วนั้นประชาชนของเขาเคร่งครัดต่อระเบียบข้อบังคับมาก เขาถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติตาม เขามีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างที่พ่อพูดมาแล้วนั่นเอง ไม่ว่าจะมีกฎมีระเบียบอะไรออกมา เขาจะต้องปฏิบัติตามกัน ไม่เลือกว่าผู้ใหญ่ผู้น้อย แต่ในประเทศด้อยพัฒนาอย่างของเรานี้ การฝ่าฝืนกฎหมายถือเป็นของธรรมดา ผู้ใหญ่มักจะถืออภิสิทธิ์ ตั้งตนอยู่เหนือกฎหมาย ตัวอย่างเช่น เจ้าเขียนเพื่อนของเราได้ใบสั่งของตำรวจ เพราะจอดรถในที่ห้ามจอด แล้วชอบเอามาให้พ่อไปคืนตำรวจ พ่อต้องควักกระเป๋าเสียค่าปรับแทนเพื่อน เขามีความรู้สึกภูมิใจที่สามารถเบ่งตำรวจได้ เขายินดีที่จะเลี้ยงอาหารเรามื้อสองมื้อ ซึ่งหมดมากกว่าเงินค่าปรับอีก พ่อเองเมื่อก่อนก็รู้สึกเช่นเดียวกัน เห็นไหม เราเคยขับรถไม่มีใบขับขี่กัน เพราะถือว่าใหญ่เสียอย่างตำรวจไม่กล้าจับ ตอนที่พ่อไปเรียนอเมริกานั้น ยังเคยคุยอวดเพื่อนนักเรียนอเมริกันที่หอพักว่าตัวเองขับรถโดยไม่จำเป็นต้องมีใบขับขี่ เพราะตำรวจไม่กล้าจับ เวลานี้พ่อรู้สึกอายเขามาก ขายหน้าคนไทยทั้งประเทศเลย ในอเมริกาและในประเทศอื่นที่เจริญแล้วทั้งหลาย เช่น เยอรมัน เป็นอาทิ เขาจะไม่ทำอย่างนั้นเด็ดขาด"

ภริยาผมถอนหายใจ จนเห็นได้ถนัดตา แล้วเธอก็พูดขึ้นเบา ๆ ว่า

"ต้องอาศัยเวลาเหมือนกันนะพ่อ ข้อสำคัญคือ เราจะต้องอบรมกันไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเยาวชน"

ผมหลับไปโดยไม่รู้ตัว มาตื่นเอาอีกทีก็เมื่อภริยาผมสะกิดบอกว่าถึง สีดา ทางแยกเข้าอำเภอประทาย จากนั้นผมเปลี่ยนเธอขับ ถึงอำเภอประทายบ่าย ๒ โมงเศษ ๆ เราแวะเยี่ยมญาติผู้เฒ่าที่ผมเคารพเหมือนบิดาที่นั่น แต่ท่านไม่อยู่ อยู่แต่ลูกหลานของท่าน จะหาข้าวให้พวกเรารับประทาน แต่พวกเราปฏิเสธเพราะเกรงใจ หลังจากฝากเงินและสิ่งของไว้ให้ผู้ที่ผมเคารพแล้ว เราก็เดินทางต่อ ภริยาผมหาน้อยหน่าที่เราซื้อจากมวกเหล็กส่งให้ผมรับประทานแก้หิว จนกระทั่งถึงที่พักที่อำเภอวาปีปทุม เวลาประมาณ ๑๖ นาฬิกา

เป็นอันว่าเราไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันเพราะฝุ่นเป็นเหตุ

ครูดูดบุหรี่ ดื่มเหล้าเราต้องแก้

เช้าวันรุ่งขึ้น อาจารย์ยุ่น บุนนาค มาชวนผมไปเดินออกกำลังที่แอ่งน้ำชลประทาน อาจารย์ยุ่นนี้ท่านเป็นครูดีเด่นของจังหวัดมหาสารคาม เมื่อ ๓ ปีที่ผ่านมาสอนอยู่โรงเรียนเรืองวิทยา ของคุณจำลองดาวเรือง อดีตรัฐมนตรีพาณิชย์ ที่ถูกยิงตายในระหว่างคดีการเมืองเมื่อประมาณสี่สิบปีก่อน ผมเคยเรียนที่นั่น และเป็นลูกศิษย์ของท่านคนหนึ่ง และเคยสอนที่นั่นเมื่อระยะ พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๕๐๐ ผมกลับบ้านทีไรมักจะถามเรื่อง เหล้า บุหรี่ และการพนัน ซึ่งเรื่องทั้ง ๓ นี้ครูเคยเป็นผู้นำในอดีต แม้แต่ปัจจุบันในบางแห่ง ครูก็ยังสูบบุหรี่ ดื่ม

เหล้า และ เล่นการพนันอยู่อย่างน่าเป็นห่วง

เดิมครูโรงเรียนนี้ แทบทุกคนที่เป็นผู้ชาย ดื่มเหล้า และเล่นการพนัน ระยะนั้นถือกันว่าครูสูบบุหรี่ดื่มเหล้าเป็นของธรรมดาซึ่งต้องมีในสังคม เวลาสอนท่านก็สูบบุหรี่พ่นควันไปเรื่อย ๆ แลดูโก้ดี พวกผมเป็นนักเรียนชาย ก็สูบบ้าง ไม่มีเงินก็ขอบุหรี่จากครูที่ใจดีหน่อยก็ยังได้ มวนเดียวสูบกันได้หลายคน เวลาเข้าแถวเคารพธงชาติก็พากันไปหลบสูบบุหรี่ที่ริมห้วย นี่เพราะครูเป็นตัวอย่าง จะว่านักเรียนก็ว่าได้ไม่เต็มปาก

ระหว่างเดินออกกำลังเราคุยกันถึงบรรยากาศเก่า ๆ สมัยครูดื่มเหล้า กินส้มปลาดิบ สูบบุหรี่ เล่นหวย จนกระทั่งโรงเรียนเรืองกลายเป็นโรงเรียนปลอดอบายมุข ได้รับรางวัลดีเด่น เมื่อไม่นานมานี้ ผมถามอาจารย์ยุ่นว่า

"อาจารย์ครับ ทำอย่างไรในโรงเรียนของเราจึงได้ปลอดอบายมุข" อาจารย์ยุ่นตอบว่า

"เหตุก็เพราะอาจารย์ดิลก มะลิมาศ ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ของเรานี้แหล่ะท่านเข้าวัด พอหลวงพี่ศรีมาตั้งสาขาวัดป่าที่บ้านน้อยหัวงัว ท่านก็ไปวัดบ่อย ๆ หลวงพ่อใหญ่ก็มาโปรดบ่อย ๆ อาจารย์ใหญ่เลิกเหล้าบุหรี่ก่อน การพนันท่านไม่เล่นเลย พวกครูน้อยก็พากันเข้าวัดและเลิกสิ่งเหล่านี้ด้วย ต่อมาก็ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่นของจังหวัด"

"ได้ข่าวว่าอาจารย์ได้รับคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่นด้วยมิใช่หรือครับ"

อาจารย์ยุ่นยิ้ม และตอบผมว่า

"ครูโรงเรียนของเราทุกคนใช้ได้"

ที่คันอ่างน้ำชลประทานเจ้าหน้าที่กรมชลฯขุดดินขึ้นมาถมเป็นบริเวณกว้างแล้วร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอำเภอวาปีปทุมปลูกต้นไม้หลาย ๆ ชนิด ถ้าต้นไม้โตจะเป็นวนสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนได้เป็นอย่างดี พวกเราเดินเล่นกันจนทั่วบริเวณซึ่งกินเวลาชั่วโมงเศษ ระหว่างนั้นได้มีอาจารย์บุญมาแห่งโรงเรียนวาปีปทุมซึ่งเกษียณอายุราชการแล้ว มาร่วมด้วย ได้ทราบว่าท่านเลิกดื่มแล้วผมก็ดีใจด้วย และผมได้อำนวยพรให้ท่านมีชีวิตยืนยาว แต่ผมก็สลดใจที่ได้ทราบว่าอาจารย์ในโรงเรียนของท่านคนหนึ่งออกจากราชการก่อนอายุ ๖๐ ปี เพราะติดสุราเรื้อรัง

"ครูขี้เมาก็คือแม่พิมพ์ที่ชำรุด แล้วเราจะมีกุลบุตรธิดาที่ดีได้อย่างไร"

ผมกล่าวกับอาจารย์ทั้งสอง ซึ่งท่านก็เห็นด้วย คนอื่นทำพอทำเนา แต่ครูนั้นต้องเลิกสิ่งเหล่านี้ให้ได้

หมู่บ้านแผ่นดินธรรม

บ่ายวันเสาร์ที่ ๒๔ กันยายน ผมกับภริยาได้นำเสื้อผ้าไปเพื่อแจกแก่ราษฎรที่หมู่บ้านเปลือยในวันรุ่งขึ้น ตอนเย็นผมไปที่วัด เห็นญาติโยมหญิงชายทำวัตรค่ำผมทำด้วย ตอนเช้า ๕ นาฬิกาผมก็ไปทำวัตรเช้ากับเขาอีก

ศาลาที่เราทำวัตรเก่ามากค่อนข้างศักดิ์สิทธิ์ ครั้งหนึ่งเราไปทอดผ้าป่ากัน นอนค้างคืนที่นั่น เจ้าที่มาเข้าฝันบอกเพื่อนของผมที่ทำของหายจนได้คืน กระดานเลื่อยด้วยมือไม่ได้ไสกบ มีร่องห่าง อาณาบริเวณมีต้นมะม่วง โพธิ์ จันทน์ไผ่ และมะตูม เป็นที่สงบสัปปายะเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง ประชาชนมิได้จำศีลอย่างเดียวเหมือนเมื่อก่อนสมัยผมเป็นเด็ก แต่มีการทำสมาธิภาวนาด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างมาก ได้ทราบว่าพากันไปเรียนมาจากที่อื่น ผมแปลกใจว่าเพราะเหตุใดพระที่วัดไม่ปฏิบัติและสอนกรรมฐาน

จึงไปถามท่านสมภาร ท่านตอบว่าท่านเป็นพระปริยัติ

การภาวนานั้นไม่ว่าจะทำในรูปสวดมนต์ หรือกำหนดจิต และไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม ย่อมจะเป็นการทำจิตใจให้ว่างจากโลภ โกรธ และก่อให้เกิดปัญญา ไม่หลง เป็นจิตที่บริสุทธิ์ เป็นกุศล ได้บุญมากกว่าการให้ทาน ๑๐๐ ครั้งเสียอีก ได้ทราบว่าทำกันอย่างกว้างขวางทุกตำบล ในโอกาสสำคัญก็จะมีการนัดแข่งขันสาระพัญญะกัน

เอ๊ะ หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมไปแล้วหรือ ผมนึกด้วยความดีใจ

เท่านั้นยังไม่พอ รุ่งขึ้นวันที่ ๒๕ กันยายน เป็นวันแจกเสื้อผ้า รวมทั้งหนังสือเล็กน้อย ด้วยผู้ใหญ่บ้านกับกรรมการวัดเป็นผู้เลือกครอบครัวที่ยากจนเข้ารับก่อน ๑๐๓ ครอบครัว แล้วจึงพิจารณาให้ผู้อื่นอีกตามความเหมาะสม พิธีเริ่มตั้งแต่รับศีล ฟังสวด ลงไปแจกข้าวสลากภัต ให้บุญคุณพ่อแม่ปู่ย่าตายาย แล้วกลับมารับพรพระและรับประทานอาหาร แล้วแจกเสื้อผ้าซึ่งกินเวลากว่า ๔ ชั่วโมง ของถวายพระมีทั้งหมากพลูและบุหรี่ที่มวนด้วยใบตองตามประเพณีพื้นบ้าน ทั้งยังมีถาดหมากพลูวางอยู่เรียงรายระหว่างทายกทายิกา ผมเห็นมีผู้หญิงกินหมาก ๒-๓ คนเพื่อความเป็นกันเอง ผมมักจะทำอะไรให้เหมือน ๆ ชาวบ้าน ผมจึงบอกให้ผู้ใหญ่บ้านส่งถาดหมากพลู บุหรี่มาให้ ผู้ใหญ่สามส่งถาดให้ผมด้วยสีหน้ายิ้ม ๆ คล้ายจะนึกขำอะไรในใจ ผมรับถาดมาแล้วตัดสินใจหยิบบุหรี่มวนใบตองขึ้นมาพลางพูดว่า

"ทำไมไม่สูบกันล่ะผู้ใหญ่"

ผู้ใหญ่หัวเราะผมคล้ายเป็นตัวตลก แล้วพูดขึ้นว่า

"พวกเราไม่สูบกันแล้วครับ" แล้วหัวเราะดังขึ้นพร้อมกับชี้มือให้ผมดูทั่ว ๆ ไป คนอื่นหัวเราะขึ้นพร้อม ๆ กัน ประหนึ่งว่าผมช่างเป็นเต็มประดา ผมกวาดสายตาไปรอบ ๆ ไม่มีใครสูบบุหรี่สักคนเดียว

"ทำไมเลิกสูบกันแล้วหรือเนี่ย" ผมถามผู้ใหญ่

"เลิกหมดแล้วครับ เหล้าก็ไม่ดื่ม ท่านผู้ว่าชวน ผมก็เอาด้วย ชาวบ้านก็เอาด้วย พ่อใหญ่ (หมายถึงผม) เห็นไหม ตั้งแต่พ่อใหญ่มานั่งนี่ ๓ -๔ ชั่วโมง ไม่มีคนสูบบุหรี่สักคนเดียว พระเณรก็ไม่สูบ"

ดูเหมือนวันนั้นจะเป็นวันที่ผมมีความสุขใจมากวันหนึ่งในชีวิตของผม

ผู้แทนแจกเงิน

ก่อนผมเดินทางกลับ ญาติผู้ใหญ่ที่ตัวอำเภอท่านหนึ่งถึงแก่กรรม ในงานศพผมได้พบคนที่สนใจการเมืองหลายท่าน แต่ผมไม่รู้จักเป็นส่วนใหญ่

"เป็นไงครับ การเลือกตั้งคราวที่แล้ว มีการแจกเงินกันบ้างหรือเปล่า" ผมถาม

"ตามเคยละครับ จะมากกว่าทุกคราวด้วยซ้ำ" เสียงตอบดังมาจากห้องครัว

"ผู้แทนแจกเงินดีหรือไม่" จึงเป็นปัญหาคุยกันในวันนั้น

"ผู้แทนแจกเงินดีหรือไม่ดี" ผมถามลองใจ

"แจกเงินน่ะไม่ดีแน่ เพราะเขาจะต้องเข้าไปถอนทุน แทนที่จะไปทำหน้าที่เพื่อราษฎร" มีเสียง อีกเสียงหนึ่งสอดขึ้น แต่ผมนั่งนิ่งฟัง ไม่ได้โต้ตอบ

"ถ้าต่างคนต่างแจก ก็ต้องเอาคนที่ดีกว่า" อีกเสียงโต้กลับมา มีเสียงสนับสนุนมากมาย ผมทนไม่ไหวจึงถามขึ้นว่า

"แจกกันทุกคนหรือครับ อย่างครูโชคนี่ก็สมัคร เขาเอาเงินที่ไหนไปแจก"

"พวกไม่มีเงินก็แจกหมากพลู บุหรี่ครับ" เสียงคนเดิมโต้กลับมา

"คนที่สมัครด้วยอุดมคติโดยไม่แจกเงินก็มีอยู่หลายคน

แต่ไม่มีคุณภาพ" เสียงที่ไม่เคยได้ยินสอดขึ้น

"อย่าดูถูก ม.๖ นะ ปริญญายาว ๆ นั้นถ้าขาดความซื่อสัตย์มันจะไม่มีประโยชน์อะไรเลย มีแต่จะทำให้บ้านเมืองล่มจม" เสียงผู้ใหญ่ท่านหนึ่งดังขึ้น ผมจึงออกความเห็นบ้าง

"ผมเห็นด้วยกับมติที่ว่าคนที่ไม่แจกเงินนั้นแม้จะเรียนไม่มาก พูดไม่เก่ง ก็ยังดีกว่าคนโกง"

"คนแจกเงินน่ะ โกงเสมอไปหรือ" มีผู้ถามต่อ

"ไม่รู้จะอธิบายยังไงดี" เสียงเดิมขัดขึ้น "เวลาหาเสียงเลือกตั้งนี่ พวกพ่อค้าที่นับถือผู้สมัครเป็นส่วนตัวก็มักจะให้เงินผู้สมัคร เขาชอบพรรคเขาก็ให้พรรค พูดแล้วไม่น่าเชื่อบางรายให้เป็น สิบ ๆ ล้าน เพราะพ่อค้าเขามีเงินมาก เขาไม่รู้จะเอาไปทำอะไร ก็เอามาเล่นการเมือง ปะเหมาะอาจได้เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีก็ได้ บางรายก็ไม่หวังอะไรตอบแทนเลย ผมมีประสบการณ์มามากบางรายบอกจริง ๆ ว่าไม่ต้องการอะไร"

"ทีนี้สมมุติว่า บริษัททำหมี่สำเร็จรูปให้เงินพรรคการเมืองพรรคหนึ่งไป ๑๐ ล้านบาท สมมุติต่อไปว่าบะหมี่สำเร็จรูปของบริษัทนั้นมีแต่ผงชูรส ไม่มีสารอาหารตามที่ร่างกายคนต้องการ เด็กกินติดกันงอมแงม ปรากฏว่าเด็กขาดสารอาหารกันทั่วประเทศ ท่านลองคิดดูซิว่า ผู้แทนในพรรคการเมืองที่ได้รับเงินนั้นจะยกปัญหานี้ขึ้นมาพิจารณาไหม และถ้าเขานิ่งผลก็คือเด็กทั่วประเทศขาดสารอาหาร เป็นเด็กโง่ พลเมืองขาดคุณภาพ นี่เป็นแต่เพียงตัวอย่างเดียว จริง ๆ แล้วบริษัทใหญ่ ๆ เงินนับร้อยล้านน่ะมีมากมายนัก เช่น ผลิตเคมี ผลิตยา ทำไม้ ทำน้ำตาล โรงสี โรงกระดาษ ผลิตรถยนต์ โรงงานปุ๋ย นายบ่อนการพนัน และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแต่ผลประโยชน์ส่วนบุคคลทั้งนั้น ผู้แทนบางคนอาจจะมีเอี่ยวกับบริษัทที่แจกเงินระหว่างสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับเงินตามที่ผมได้ยกตัวอย่างมาแล้ว พวกท่านลองคิดดูเถิดว่าผู้แทนเหล่านั้นจะทำงานเพื่อชาติหรือทำงานเพื่อใคร จะทำอะไรที่ขัดต่อผลประโยชน์ของพ่อค้าที่ตนเอาเงินเขามาก็เกรงใจ แล้วบ้านเมืองมิล่มจมหรือ สู้พวก ม.๖ ที่สุจริตไม่ได้"

เสียงคนเห็นด้วยเต็มวง บางคนร้อง อ้อ ไม่เคยนึกมาก่อนเลย ผมได้แต่แอบยิ้มอยู่ในที เพราะรู้ว่ามันมากกว่าที่จะสาธยายมากนัก

ผมลืมบอกไปว่า เสื้อผ้าที่ผมนำไปแจกนั้น ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ท่านบริจาคทานมา ผมบอกท่านล่วงหน้าเพียงวันเดียวก่อนเดินทาง ถ้าบอกนานกว่านี้จะขนไม่หมดคันเดียว ผมขอชมและอนุโมทนาในความเสียสละของท่าน นี่ก็เป็นคุณธรรมที่เราควรส่งเสริมและพึงเอาอย่าง เพราะสังคมจะอยู่ได้ก็ด้วยความเสียสละของบุคคลในสังคม ในประเทศตะวันตกนั้น เขาจะแบ่งรายได้เป็น ๖ ส่วน บางคนก็ ๗ ส่วน แล้วเอาส่วนหนึ่งไว้ให้สังคม เขานึกเสมอว่าเขาเป็นหนี้บุญคุณของสังคม ศิษย์เก่าเมื่อมีงานทำแล้วก็จะนึกถึงสถาบันและบริจาคเงินให้สถาบันของเขาเป็นประจำทุกปี เขาไม่คลั่งศาสนา แต่เขาเคร่งในศีลธรรม และมีศรัทธาแรงกล้าในการเสียสละเพื่อส่วนรวมมากกว่าเรา

ผมหวังว่าข้อเขียนนี้จะสะกิดใจ เตือนสติท่านได้บ้าง ขอให้เลือกส่วนที่ดีไปปฏิบัติ และละสิ่งที่ชั่วทั้งปวง ทั้งนี้เพื่อความเจริญของชาติ และความผาสุกของตัวท่านและกุลบุตรธิดา ผู้เป็นทายาทสืบต่อสังคมไทยที่รักยิ่งของเรา

กิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ข่าวเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ

การอภิปราย เรื่อง "ภาษาไทยสมัยนี้มีแปลก ๆ"

คณะอนุกรรมการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้จัดให้มี**การอภิปราย** เรื่อง *"ภาษาไทยสมัยนี้มีแปลก ๆ"* เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๑ คณะผู้อภิปรายประกอบด้วย คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร นางศิริพร วงศ์สวัสดิ์ นายศิลปชัย ชาญเจริญ และนักศึกษาอีก ๑ คน โดยมีนายสุรินทร์ แปลงประสพโชค เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

อนึ่งในการจัดอภิปรายครั้งนี้ คณะอนุกรรมการได้จัดให้มี**การเล่นสักวา** โดยได้เชิญคณะผู้เล่นสักวา ซึ่งมี ม.ร.ว.อรฉัตร ซองทอง นายอำพล - นางธนาลัย สุวรรณธาดา นายประสงค์ ปิ่นจินดา นางดวงใจ รวิปรีชา นายทวีสุข ทองถาวร และนายสุรินทร์ ประสพฤกษ์

การผลิตสื่อทางวิชาการของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๑

วิดีโอเทป

๑. วิดีโอเทปเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๑

๒. วิดีโอเทปเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๓๑

เทปโทรทัศน์

๑. เทปโทรทัศน์รายการ **อยู่อย่างไทย** เรื่อง *"ชื่นชมสมุดไทย"*

ภาพ

๑. ภาพพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๒. ภาพพระราชกรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หนังสือภาษาอังกฤษ

๑. Thailand Executive Diary 1989

๒. Tresures of Thailand พิมพ์ครั้งที่ ๖

ปฏิทินกิจกรรมของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๖ ตุลาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง *โรงหล่อเทียนหลวง ในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง *มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ชุบชีวิตชาวชนบท*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๒๒ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๑	รายการเทปโทรทัศน์ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๑	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง *โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาโรงโคนมสวนจิตรลดา*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง *ทัศนางานกฐิน*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๑๙.๕๕ น.ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง *โครงการพัฒนาการใช้ประโยชน์ จากผักตบชวา ในโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง *พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์*	เวลา ๐๗.๓๐ - ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง *พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*	เวลา ๑๙.๓๐- ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง *วรรณศิลป์เสฐียรโกเศศ*	เวลา ๐๗.๓๐ - ๐๗.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"มรดกของชาติ"** เรื่อง *ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ ๑*	เวลา ๐๖.๑๕ - ๐๖.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุ ๙๑๙ กรป. กลาง
๕ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง *บทอศิรวาท ๕ ธันวาคม*	เวลา ๐๗.๓๐ - ๐๗.๓๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการวิทยุ เรื่อง *"พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้านการศึกษา*	เวลา ๐๗.๓๕ - ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
	รายการเทปโทรทัศน์ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๓๑	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย
๘ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง *เปรตในวรรณกรรม*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๑๙.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๑	อภิปราย เรื่อง **"ภาษาไทยสมัยนี้มีแปลก ๆ"**	ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์
๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง *โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดากับปลานิลสีแดง*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	เวลา สถานที่
๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"มรดกของชาติ"** เรื่อง *ประติมากรรมภาพพระฤาษีดัดตนที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม*	เวลา ๑๑.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ทางสถานีวิทยุ ๙๑๕ กรป. กลาง
	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง *พระยาอนุมานราชธน*	เวลา ๐๓.๓๐ - ๐๘.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"สดุดีบุคคลสำคัญ"** เรื่อง *สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น.ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๒๗ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการโทรทัศน์ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง ชื่นชมสมุดไทย	เวลา ๑๘.๐๐- ๑๘.๓๐ น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๙ อสมท.
๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"จากฟ้า...สู่ดิน"** เรื่อง *การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในรอบปี ๒๕๓๑*	เวลา ๑๙.๓๐ - ๒๐.๐๐ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๑	รายการวิทยุ **"อยู่อย่างไทย"** เรื่อง *ฟื้นความจำเรื่องปีใหม่*	เวลา ๐๗.๓๐ - ๐๗.๕๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ เอกสารที่ สอข.ผลิตขึ้นนี้ ท่านจะหาอ่านได้ที่หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุด ร.ร.มัธยม ร.ร.เทศบาล วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย ห้องสมุดประชาชน ที่อ่าน น.ส.พ.ประจำหมู่บ้าน วัดพัฒนา ธนาคารบางแห่ง ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์บริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ศาลากลางจังหวัด ตลอดจนหน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจทั่วประเทศ ฯลฯ ที่ใกล้บ้านท่าน

ชีวิต

เริ่มเอ๋ย เริ่มชีวิต
รุ่งอรุณแจ่มใสไม่ร้อนแรง
เปรียบวัยเยาว์ยังมิมีราคีคละ
ก็ด้วยการศึกษาดีเสริมชีวัน
มีเอ๋ย มีชีวิต
มีเพื่อหาความสนุกสุขให้พอ
มองจุดหมายปลายทางข้างหน้าเถิด
คือความว่างเหนือทุกข์สุขโลกีย์
หลงเอ๋ย หลงชีวิต
เหมือนหลงป่าไม่มีที่พึ่งพัก
อันเข็มทิศชี้เหนือนั้นเชื่อได้
จะชี้ทางสว่างให้ในชีวิต
จบเอ๋ย จบชีวิต
จะฝากชื่อเสียงไว้ในแดนดิน
อันชั่วดีอยู่ที่เราเท่านั้นหนอ
ผดุงจิตมั่นไว้ในทางบุญ
ประดุจดวงอาทิตย์เริ่มไขแสง
สีเหลืองแดงเด่นหล้านภาพรรณ
ชีวิตจะเจริญได้ดุจใฝ่ฝัน
ให้เกิดปัญญาสว่างนำทางเอย
นี้น่าคิดว่ามีไว้ทำไมหนอ
หรือเพื่อก่อเวรกรรมนำทุกข์ทวี
สิ่งประเสริฐควรจะได้ในวิถี
เกิดทั้งทีอย่าให้พลาดโอกาสเอย
เดินทางผิดงวยงงยิ่งหลงหนัก
จึงประจักษ์ว่าประมาทขาดเข็มทิศ
เปรียบดุจธรรมอำไพนำไม่ผิด
จูงดวงจิตสู่ทางรอดปลอดภัยเอย
ถูกหรือผิดก็ต้องจบเป็นศพสิ้น
ให้คนหมิ่นหรือสรรเสริญเจริญคุณ
จิตตัวก่อเกิดกรรมทำให้วุ่น
ไม่ขาดทุนจบชีวิตไพจิตรเอย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

ข่าวเพื่อสื่อมวลชน

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

การเลือกสรรอาหารที่มีประโยชน์สำหรับเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ขอให้ผู้ปกครองเลือกอาหารที่มีประโยชน์ให้เด็กรับประทานเพื่อเด็กจะได้มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์เป็นกำลังของชาติต่อไป

เนื่องจากในปัจจุบันมีสินค้าบริโภคผลิตออกมามากมาย โดยเฉพาะขนมสำหรับเด็ก ซึ่งมีการแข่งขันในทางการค้าสูง จึงมีการผลิตขนมนั้น ๆ ให้มีรูปร่าง สีสันชวนรับประทานเพื่อล่อใจเด็ก ๆ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจึงขอเตือนผู้ปกครองให้ดูแลเด็ก ๆ มิให้เพลินกับการรับประทานขนมประเภทนี้จนลืมรับประทานอาหารประจำวัน หรือรับประทานขนมจนอิ่มท้อง ทำให้รับประทานอาหารประจำวันไม่ลง อีกทั้งถ้าปล่อยให้เด็กรับประทานขนมตามใจชอบอาจก่อให้เกิดการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุได้

อาหารประจำวันในแต่ละมื้อนั้นย่อมให้คุณค่าทางโภชนาการที่มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้มีการเลือกอาหารให้ครบตามอาหารหลัก ๕ หมู่ ซึ่งได้แก่ คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ วิตามินและน้ำ เช่น ข้าว น้ำตาล เผือก มัน เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไข่ ถั่วเมล็ดแห้ง ผักใบเขียว ผลไม้ต่าง ๆ ไขมันจากสัตว์และพืช เป็นต้น หากร่างกายได้รับประทานอาหารดังกล่าวเป็นประจำแล้ว ร่างกายก็จะได้พลังงานและสารอาหารที่จำเป็นครบถ้วน โดยผู้ปกครองนับเป็นผู้ที่สำคัญมากที่สุดคนหนึ่งในการเลือกสรรอาหารที่มีประโยชน์ให้เด็กรับประทาน ทั้งนี้ นอกจากทำให้สุขภาพของเด็กในความปกครองแข็งแรงสมบูรณ์แล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมให้กำลังของชาติในอนาคตมีประสิทธิภาพอีกด้วย

"การใช้สารอะล่าร์ ในผลไม้"

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เผยรายละเอียดเรื่องการใช้สารอะล่าร์ในผลไม้ ยืนยันมีมาตรการตรวจสอบก่อนนำเข้าจำหน่ายอย่างเข้มงวด สนับสนุนให้รับประทานผลไม้ไทยไร้สารอะล่าร์ปลอดภัยกว่า

นายแพทย์ประชา เอมอมร เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีมีการตกค้างของสารอะล่าร์ในผลไม้จากต่างประเทศ ซึ่งเคยเป็นข่าวครึกโครมเมื่อเร็ว ๆ นี้ สารอะล่าร์ (alar) มีชื่อทางเคมี คือ ดามิโนไซด์ เป็นสารที่เคยนิยมใช้กันมากในหมู่เกษตรกรต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้คิดค้นสารนี้ขึ้น โดยมักใช้ไปไม้ดอกบางชนิด และไม้ผลพวก แอปเปิ้ล พีช เชอร์รี่ และแพร์ เนื่องจากมีคุณสมบัติช่วยเร่งการออกดอก และมีผลต่อความกรอบของเนื้อผลไม้ ช่วยยืดระยะการเก็บรักษาให้ยาวนานขึ้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า อะล่าร์นี้เป็นสารที่ก่อให้เกิดมะเร็ง และยังสามารถสลายตัวเป็นสารก่อมะเร็งได้อีกด้วย หากบริโภคเป็นจำนวนมาก เช่น บริโภคผลไม้ที่มีสารอะล่าร์วันละ ๑๐-๒๐ ลูกติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี ดังนั้น สหรัฐฯ จึงได้กำหนดปริมาณสารนี้ในผลไม้ต้องไม่เกิน ๒๐ พีพีเอ็ม สำหรับในประเทศไทยนั้น เคยมีประวัติการนำสารอะล่าร์มาใช้ในการเร่งดอกของลิ้นจี่และส้มเขียวหวาน แต่ไม่เป็นที่นิยมเนื่องจากไม่ได้ผลเท่าที่ควร ปัจจุบันไม่มีการนำเข้าสารอะล่าร์แล้วส่วนผลไม้ต่างประเทศที่จะนำเข้ามาจำหน่ายยังประเทศไทย ก็ต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ซึ่งประจำอยู่ ณ ด่าน

นำเข้าทุกแห่ง ซึ่งถ้ามีการตรวจพบสารอะล่าร์สะสมในผลไม้เกินกว่า ๒๐ พีพีเอ็ม ก็ดำเนินการอายัด แล้วให้บริษัทผู้นำเข้าส่งสินค้ากลับคืนประเทศผู้ผลิต หรือนำมาทำลายตามความเหมาะสม ผู้บริโภคจึงสามารถมั่นใจได้ว่า ผลไม้ต่างประเทศที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดนั้นปลอดภัยจากสารอะล่าร์อย่างแน่นอน และคาดว่าอีกไม่นานนี้จะมีการกำหนดมาตรการควบคุม เพื่อให้ผลไม้และอาหารต่าง ๆ ปลอดภัยจากสารอะล่าร์โดยสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบและควบคุมสารอะล่าร์นี้ อาจดำเนินการครอบคลุมไปไม่ถึงผลไม้ต่างประเทศที่มีการลักลอบนำเข้าเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จึงขอเตือนประชาชนอย่าซื้อผลไม้หนีภาษีมารับประทาน เพราะอาจมีการปนเปื้อนสารอะล่าร์ได้ และหากต้องการความมั่นใจมากยิ่งขึ้นก็ควรบริโภคผลไม้บ้านเรา ซึ่งนอกจากจะปลอดภัยจากสารอะล่าร์แล้ว ยังหาซื้อได้ง่าย และมีราคาถูกอีกด้วย

การอวดอ้างสรรพคุณเครื่องสำอาง

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เตือนผู้ใช้เครื่องสำอางอย่าหลงเชื่อการอวดอ้างสรรพคุณเครื่องสำอาง เกี่ยวกับการลดหรือเพิ่มสัดส่วนของร่างกาย เพื่อความสวยงาม เนื่องจากยังไม่มีรายงานทางวิชาการรับรอง หากสงสัยสามารถติดต่อสอบถามได้ที่ กองควบคุมเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหาร และยา

นายแพทย์ประชา เอมอมร เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา กล่าวถึงเครื่องสำอางบางประเภทซึ่งมีการโฆษณาหรือแสดงฉลากอวดอ้างสรรพคุณในการเสริมหรือลดสัดส่วนของร่างกาย เพื่อความสวยงามว่า เครื่องสำอางประเภทนี้กำลังเป็นที่นิยมในหมู่สตรีที่ไม่มีความพึงพอใจในสัดส่วนของตนเอง จึงยอมซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเหล่านี้ในราคาแพง โดยหลงเชื่อสรรพคุณที่โฆษณาหรือแสดงไว้บนฉลากว่า สามารถใช้นวดเพื่อเพิ่มทรวงอก หรือใช้นวดลดไขมันหน้าท้อง ทั้งที่ความจริงแล้วตัวเครื่องสำอางมิได้มีผลในการลดหรือเสริมส่วนต่าง ๆ เลย แต่อาศัยความร้อนจากการถูกนวดครีมมาช่วย บริเวณทรวงอกนั้น หากได้รับการถูนวด ซึ่งเป็นเสมือนการออกกำลังก็อาจทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ ส่วนครีมนวดลดไขมันนั้น หากมิได้ควบคุมอาหารและออกกำลังกายแล้ว ก็จะไม่ได้ผลแต่อย่างใด อีกทั้งยังไม่เคยมีผลการทดลอง หรือรายงานทางวิชาการที่รับรองสรรพคุณของเครื่องสำอางดังกล่าวอย่างแน่ชัด จึงขอให้ผู้บริโภคอย่าได้หลงเชื่อหากต้องการแก้ไขข้อบกพร่องบางส่วนของร่างกาย ก็ควรใช้วิธีออกกำลังกายและควบคุมอาหารอย่างถูกต้อง ซึ่งจะได้ผลดีกว่าทั้งไม่เป็นการเสียเงินค่าเครื่องสำอางโดยเปล่าประโยชน์อีกด้วย

นายแพทย์ประชา กล่าวเสริมว่า การโฆษณาเพื่ออวดอ้างสรรพคุณของเครื่องสำอางนี้แม้ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จะมิได้มีมาตรการควบคุมอย่างเข้มงวด เช่น การโฆษณายาและอาหาร ซึ่งจะต้องมีการขออนุญาตก่อนโฆษณา แต่ก็ต้องอยู่ในกรอบที่เหมาะสม คือจะต้องไม่เป็นเท็จหรือเกินจริง ส่วนการแสดงข้อความในฉลากเครื่องสำอางก็จะต้องสามารถพิสูจน์ได้ หรือมีเอกสารทางวิชาการสนับสนุน ซึ่งในขณะนี้ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาก็จะได้ส่งสารวัตรอาหารและยาออกตรวจสอบและเก็บตัวอย่างเครื่องสำอางประเภทดังกล่าวจากแหล่งจำหน่ายทั่วประเทศ หากพบว่ามีการแสดงฉลาดอวดอ้างสรรพคุณเกินความจริง หรือพบว่ามีการแสดงฉลาดอวดอ้างสรรพคุณเกินความจริง หรือพบว่ามีส่วนประกอบของสารที่ควบคุมอยู่ ก็จะดำเนินการตามกฎหมายทันทีสำหรับผู้บริโภค หากสงสัยเกี่ยวกับเครื่องสำอางชนิดใด โปรดตรวจสอบหรือขอรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ กองควบคุมเครื่องสำอางชั้น ๕ ตึกสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข หรือ โทร. ๒๘๒๕๐๔๐ ได้ในวันและเวลาราชการ

กำหนดประเภทและชนิดของอาหารที่ต้องมีหนังสือรับรองกัมมันตภาพรังสี

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กำหนดประเภทและชนิดของอาหารนำเข้าที่ต้องมีหนังสือรับรองความปลอดภัยระบุระดับปริมาณกัมมันตภาพรังสี ในปี ๒๕๓๒ โดยออกประกาศของสำนักงานฯ ฉบับที่ ๑ *(พ.ศ. ๒๕๓๒)* รวมทั้งสิ้น ๖ ชนิด

นายแพทย์ประชา เอมอมร เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เปิดเผยว่าตามที่ได้มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๑๖ *(พ.ศ. ๒๕๓๑)* เรื่อง มาตรฐานอาหารที่มีกัมมันตภาพรังสี *(ฉบับที่ ๒)* ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อ ๓ ในประกาศฯ ฉบับที่ ๑๐๒ *(พ.ศ. ๒๕๒๙)* เรื่อง มาตรฐานอาหารที่มีกัมมันตภาพรังสี และมีการให้อำนาจแก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในการประกาศกำหนดประเภทและชนิดของอาหาร ซึ่งผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักรแต่ละครั้งจะต้องมีหนังสือรับรองความปลอดภัยระบุระดับปริมาณกัมมันตภาพ

(ต่อหน้า ๙๔)

คติพจน์
ของ
หลวงวิจิตรวาทการ

"อันข้าไทยได้พึ่งเขาจึงรัก แม้เสื่อมศักดิ์สิ้นอำนาจวาสนา
เขาหน่ายหนีมิได้อยู่คู่ชีวา แต่วิชาช่วยกายจนวายปราณ"

บทกลอนข้างต้น เป็นคำของสุนทรภู่ กวีไทยคนหนึ่งที่ไม่รู้จักตาย คำใน ๓ วรรคต้น จะมีความจริงเพียงไร แต่ข้าพเจ้าไม่รับรองความจริง ในวรรคสุดท้ายคือว่า **"แต่วิชาช่วยกายจนวายปราณ"**

สำหรับพวกเราที่เป็นนักศึกษา เราไม่จำเป็นต้องบอกกันว่าวิชามีความสำคัญเพียงไร สำหรับการดำเนินชีวิตและสร้างอนาคต เรารู้กันอยู่ว่า ในโลกสมัยใหม่นี้เราไม่สามารถจะสร้างอนาคตของเราได้โดยปราศจากวิชา เราเล่าเรียนศึกษาด้วยความมุ่งหมายจะใช้วิชาเป็นทางดำเนินชีวิตของเรา คุณประโยชน์ของวิชามีอยู่เพียงไรเรายอมรับกันอยู่ทั่วไปแล้ว

แต่คำของสุนทรภู่ที่ว่า **"แต่วิชาช่วยกายจนวายปราณ"** นั้น มีความหมายลึกซึ้งกว่าที่เราเข้าใจกันทั่วไป ชีวิตของท่านผู้แต่ง คือ สุนทรภู่เองเป็นเครื่องอธิบายอยู่ชัดเจน คือ เมื่อเปลี่ยนรัชกาลแล้ว สุนทรภู่ตกอยู่ในฐานะของคนที่ไม่มีแผ่นดินจะอยู่ ต้องลอยเรือล่องเร่ระเหระหน แต่แม้ในชีวิตเช่นนั้น ก็ไม่ปรากฏว่าสุนทรภู่มีความทุกข์ ไปถึงไหนก็แต่งกลอนได้เรื่อยไป วิชาแต่งกลอนช่วยสุนทรภู่ให้มีความสุขแม้ในชีวิตลอยเรือและยากจน

ตัวข้าพเจ้าเองก็เพิ่งมารู้จักความหมายแห่งคำว่า **"แต่วิชาช่วยกายจนวายปราณ"** ในบั้นปลายแห่งชีวิตนี้ ในยามที่ประสบมรสุมอันแรงร้าย วิชาได้ช่วยดับทุกข์และทำให้ใจสบาย ความรักและสนใจในทางวิชาช่วยให้ลืมเรื่องร้ายหรือทุกข์ร้อน ในขณะต้องขังด้วยข้อหาฐานอาชญากรสงคราม เนื้อที่สองตารางเมตรในห้องขังได้กลายเป็นอาณาจักรอันใหญ่กว้างสำหรับข้าพเจ้า ที่ใช้เวลาทั้งหมดในห้องขัง เขียนตำราไวยกรณ์ภาษาฝรั่งเศสอย่างพิสดารได้เล่มหนึ่ง ซึ่งกำลังมอบให้มหาวิทยาลัยพิมพ์เป็นตำราของมหาวิทยาลัย โดยที่ข้าพเจ้าจะไม่รับค่าลิขสิทธิหรือส่วนแบ่งรายได้อย่างหนึ่งอย่างใด การใช้วิชาและทำงานทางวิชาทำให้เวลาในกรงขังได้ผ่านไปอย่างไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อน และตราบใดที่โลกยังอนุญาตให้ข้าพเจ้าเขียนหนังสือได้ ใครจะเอาข้าพเจ้าไปไว้ที่ไหนก็ได้

นี้คือเรื่องที่วิชาช่วยตัว ไม่ใช่ช่วยเฉพาะการสร้างตัวสร้างอนาคต แต่ช่วยตลอดถึงการดับความทุกข์ร้อน ทำความสุขสบายให้ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอย่างไร วิชาเป็นเพื่อนดียิ่งกว่าเพื่อนชนิดไหน ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเป็นยามปกติ ก็จะไม่มีอะไรให้ความสุขสนุกสนานเท่ากับการค้นคว้า และใช้วิชาการได้พบหลักหรือความรู้ที่ไม่เคยรู้การได้เผยแพร่ความรู้ที่ตนหาได้ เป็นลาภผลที่ทำความอิ่มเอิบและพอใจ งานที่เราจะทำได้อย่างเพลิดเพลินโดยไม่เบื่อหน่าย คือ งานใช้วิชา จะเป็นการประพันธ์, การเขียนตำรา, การสอน, การบรรยาย, อย่างไรก็ตามที เป็นงานที่ให้ความสุขสนุกสนานอย่างยิ่งอยู่เสมอ

คำไทยโบราณที่ว่า **"ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด"** นั้น จะเป็นความจริงหรือไม่ ก็สุดแต่จะแปลความหมายของคำว่า **"เอาตัวรอด"** ไปในทางใด ถ้าคำว่า **"เอาตัวรอด"** หมายความไปในทางที่ให้ความสุขใจไม่ว่าจะอยู่ในฐานะอย่างไรแล้ว คำที่กล่าวนั้นผิด ขอให้ความรู้ท่วมหัวจริง เราจะเอาตัวรอด คือ แสวงหาความสุขสบายให้แก่ตัวได้เสมอ

(ต่อจากหน้า ๗๔)

มาต่าง ๆ กัน เพราะถูกซื้อก็ส่วนหนึ่ง และมีมากด้วย ญาติผมเองก็เคยซื้อ เพราะทนายขอกัน ทีใครทีมัน มีอยู่คดีหนึ่ง ญาติเป็นความเรื่องที่ดินอยู่ในต่างจังหวัด คดีแรกเราแพ้เพราะทนายไม่ซื้อ และมีการปลอมเอกสารสัญญาซื้อขาย เราจึงฟ้องคดีอาญาข้อหาปลอมเอกสาร โดยจ้างทนายกรุงเทพฯ ไปว่าความ เพื่อจะไม่ให้ถูกซื้อ เราพิสูจน์ด้วยว่าทนายคนก่อนไม่ซื้อ ทำให้เราแพ้ ก็ปรากฏว่าถูกทนายคนนั้นขอ ไม่เต็มใจซักถามพยานจนเราต้องถอนทนาย

มีทนายจำนวนไม่น้อยที่รับเงินลูกความไปแล้วไม่ทำอะไรให้ ลูกความต้องวิ่งไปหาทนายคนนั้นให้ด้วย ทนายอีกคนหนึ่งก็ดอบว่าขอทีเถอะ ทนายไม่ฟ้องกันเองหรอก

ที่น่าเป็นห่วงอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทนายจะให้ลูกความเซ็นใบแต่งทนาย ๒ ใบ ใบมอบฉันทะอีก ๒ ใบ แล้วเขาจะไปกรอกข้อความเอาเองว่าให้มีอำนาจยอมความได้ แล้วทนายไปยอมความกับอีกฝ่ายหนึ่ง กรณีเช่นนี้อาจเสียหายแก่คู่ความมาก ส่วนใบมอบฉันทะนั้นเขาจะกรอกข้อความแล้วรับเงินแทนลูกความเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว

ก่อนที่จะกล่าวถึงวิธีแก้ ขอแนะนำให้รู้จักกับทะแนะว่าคือใคร

ทะแนะนั้น ไม่มีในพจนานุกรม แต่เป็นชื่อที่เรียกขานกันในหมู่คนศาล เขาคือ หน้าม้าผู้หากินกับราษฎรที่เป็นถ้อยเป็นความ เขาไม่ได้เรียนกฎหมาย พวกนี้หากินทางรับประกันก็มี ยุให้คนเป็นความกันก็มาก รับจ้างเป็นพยานเท็จก็ได้ บางทีเราเรียกพวกนี้ว่าตีนโรงตีนศาล พวกเขาหากินอยู่แถว ๆ บริเวณศาล ต้มตุ๋นประชาชน เขียนคำร้องใบเดียวอาจจะคิดเงินท่าน ๑,๐๐๐ บาท พาราษฎรไปหาทนายแล้วคอยมาทวงค่าทนายแทนทนายไปแบ่งกัน บางทีก็แอบอ้างว่ารู้จักกับผู้พิพากษา และชอบวิ่งคดีเรียกเงินจากราษฎรเป็นหมื่นสัญญาว่าแพ้จะคืนให้ บางทีคดีชนะโดยบังเอิญเขาก็ได้เงินไป บางคนทำเป็นขึ้นไปบนบ้านผู้พิพากษาให้ตัวความเห็นเลย ด้วยการซื้อส้มไปฝากสักกิโลหนึ่ง ทำให้ลูกความเชื่อใจยิ่งขึ้น ทางกระทรวงยุติธรรมป้องกันไม่ให้ราษฎรถูกต้มตุ๋นด้วยการตั้งประชาสัมพันธ์ขึ้นในทุกศาล เพื่อให้ความรู้และช่วยเหลือประชาชนผู้ไปศาล ทำให้การต้มตุ๋นในบริเวณศาลเพลาลง คือยังมีอยู่บ้าง ส่วนภายนอกศาลพวกนี้ก็ยังหาได้เต็มที่ โดยเฉพาะก็คือ ยุยงให้คนเป็นความกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เลวร้ายมาก เพราะการเป็นความนั้นเหมือนสงคราม ผลก็คือ ย่อยยับด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ทะแนะนี้มีตั้งแต่ชั้นกระจอกขึ้นไปจนกระทั่งผู้มีการศึกษา ข้าราชการผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์พ่อค้านายทุน ที่คุ้นเคยกับศาล จึงขอให้ประชาชนพึงระวังหากใครแอบอ้างว่าจะพาเป็นความให้ชนะคดี หรือจะช่วยติดต่อกับผู้พิพากษาก็อย่าให้เชื่อเขา

ปัญหาก็คือ เราจะรักษาประโยชน์ของประชาชนได้อย่างไร

ตามกฎหมาย หากท่านถูกทนายความโกงด้วยประการใด ๆ ท่านสามารถที่จะเขียนไปยังสภาทนายความ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ แล้วทางสภาทนายจะสอบสวนและลงโทษฐานผิดมารยาท อาจถอนใบอนุญาต หรือห้ามว่าความเป็นเวลาเท่านั้นเท่านี้ปี สำหรับเงินที่ท่านเสียไปนั้นยากที่จะได้คืน

ผมขอแนะนำราษฎรผู้หาเช้ากินค่ำว่า อย่าได้รีบอ่านเป็นความ ใครมายุแหย่ก็อย่าได้เชื่อง่าย ๆ หากมีคดีพอตกลงกันเสียนอกศาลโดยมอบให้ผู้ใหญ่บ้านกำนันช่วยไกล่เกลี่ย ปรองดองให้ ผมยังนึกชมศาลชาวบ้านที่ผู้ว่าราชการท่านหนึ่งดำริให้มีขึ้นเมื่อหลายปีก่อน นั่นเป็นการช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี

หากจำเป็นจะต้องฟ้องหรือต่อสู้คดี ก็ให้พึงระวัง ให้สอบถามผู้รู้หลาย ๆ คนจึงตัดสินใจทนายที่มีสำนักงานใหญ่ ๆ เป็นหลักเป็นฐานมักจะเป็นหลักประกันดีกว่าทนายผู้น้อยที่หากินลำพังตัวเองโดยเฉพาะทนายใหม่

สำหรับเกษตรผู้ยากจนนั้น ขอให้ไปพึ่งอัยการ ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัด เวลานี้กรมอัยการได้มีโครงการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน ท่านจะได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

ส่วนจำเลยในคดีอาญา ถ้าโทษจำคุกตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป ศาลจะตั้งทนายให้ท่านฟรี แต่ท่านต้องบอกศาลว่าต้องการทนาย

ในคดีที่เด็กอายุไม่เกิน ๑๗ ปี *(ยังไม่สมรส)* เป็นจำเลยในคดีอาญา ไม่ว่าโทษจะน้อยสักเพียงใด ก็สามารถขอให้ศาลตั้งนายให้ฟรี ๆ ได้

ในคดีที่จำเลยยากจน แต่เป็นผู้ใหญ่แล้ว และโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปี แต่ไม่ถึง ๓๐ ปี ก็มีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายให้ฟรี ๆ ได้ แต่ต้องขอก่อนสืบพยาน

สำหรับฝ่ายบ้านเมืองนั้น ผมใคร่แนะว่า ควรแก้กฎหมายให้มีสำนักงานทนายความที่ได้มาตรฐาน ได้รับอนุญาตจากทางการ ทนายความที่จะว่าความได้จะต้องสังกัดสำนักงานใดสำนักงานหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีหลักทรัพย์เป็นประกันว่าประชาชนที่ถูกทนายทำให้คดีเขาเสียหาย หรือถูกหลอก จะได้รับค่าทดแทน

สถาบันพระมหากษัตริย์ฯ

(ต่อจากหน้า ๑๐)

ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นครองราชย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ฯลฯ ฯลฯ

มีข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการสืบราชสันตติวงศ์อยู่ ๒ - ๓ ประการ คือ

๑. เรื่องสิทธิของพระราชธิดา ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า *"ในกาลสมัยนี้ยังไม่ถึงเวลาอันควรที่ราชนารีเสด็จขึ้นครองราชย์ ฉะนั้น จึงห้ามมิให้จัดเอาพระราชนารีพระองค์ใด ๆ เข้าไว้ในลำดับสืบราชสันตติวงศ์เป็นอันขาด"* แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงปฏิเสธสิทธิของพระราชนารีหรือพระราชธิดาในการครองราชสมบัติแต่ประการใด เป็นแต่ทรงชลอการใช้สิทธินั้นไว้ดังเหตุผลที่ว่า *ในกาลสมัยนี้ยังไม่ถึงเวลาอันควร"* เท่านั้น ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗จึงเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติว่า *"หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้"* ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นเวลาผ่านมาถึง ๕๐ ปีแล้ว ย่อมเป็นเวลาอันควรที่พระราชนารีเสด็จขึ้นครองราชย์ได้เมื่อมีความจำเป็น พระราชนารีพุทธศักราช ๒๕๑๗ ย่อมทรงมีคุณสมบัติต่างจากพระราชนารี พ.ศ.๒๔๖๗ อย่างแน่นอน ดังจะเห็นได้จากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอในปัจจุบันที่ทรงพระปรีชาสามารถและมีพระราชจริยาวัตรเป็นที่ชื่นชมยินดีแก่พสกนิกรอย่างแท้จริง นอกจากนั้นยังเป็นการสนับสนุนสิทธิสตรีให้เท่าเทียมกับชาย อันเป็นบรรยากาศทางการเมืองในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญอยู่นั้น เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างมาก

๒. การแก้ไขกฎมณเฑียรบาล เนื่องจากกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นกฎหมาย สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะหมวด ๔ ซึ่งวางลำดับผู้ควรสืบราชสันตติวงศ์ไว้อย่างละเอียด ดังนั้น หากยินยอมให้มีการแก้ไขกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการนี้ได้ ก็จะเกิดมีการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้มีสิทธิสืบราชสันตติวงศ์หลายพระองค์ได้และจะทำให้การเมืองเข้ามาก้าวก่ายในปัญหาการสืบราชสมบัติ ดังนั้น รัฐธรรมนูญบางฉบับเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ จึงบัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดเลยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ จะกระทำมิได้ แต่อย่างใดก็ตามหากคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่า แม้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศก็ยังมีบทบัญญัติให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ เพราะสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป หากจะคงยืนยันไม่แก้ไขรัฐธรรมนูญก็อาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ประเทศได้ เป็นแต่จะต้องมีมาตรการให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อความละเอียดรอบคอบ และกระทำเพราะมีความจำเป็นยิ่งเท่านั้น ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ มีบทบัญญัติให้มีการแก้ไขกฎมณเฑียรบาลฉบับดังกล่าวได้โดยกระทำด้วยวิธีการอย่างเดียวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการชอบด้วยเหตุผลแล้ว

๓. ราชบัลลังก์ก็จะว่างลงโดยเหตุ ๒ กรณีเท่านั้นคือ พระมหากษัตริย์เสด็จสวรรคตหรือทรงสละราชสมบัติ ซึ่งจะมีผลเมื่อการแสดงเจตน์จำนงสละราชสมบัติมาถึงรัฐสภาและรัฐสภาก็ได้แต่รับทราบเท่านั้น เพราะการสละราชสมบัติเป็นนิติกรรมที่มีผลสมบูรณ์ในตัวเองไม่ต้องมีผู้ใดอนุมัติ เมื่อราชบัลลังก์ว่างลงคณะองคมนตรีจะต้องเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ที่อยู่ในข่ายกฎมณเฑียรบาลฉบับนั้นต่อรัฐสภาเพื่อขอรับความเห็นชอบ การให้ความเห็นชอบหรือไม่ของรัฐสภาต้องมีเหตุผล หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบ คณะองคมนตรีก็ต้องเสนอพระนามพระราชวงศ์ที่มีสิทธิสืบราชสมบัติลำดับถัดไปต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาครั้งละพระองค์ และกระทำเช่นนี้ตามลำดับจนกว่ารัฐสภาจะให้ความเห็นชอบ

(ต่อฉบับหน้า)

ข่าวเพื่อสื่อมวลชนฯ

(ต่อจากหน้า ๕๑)

รังสี ในรูปซีเซียม- ๑๓๗ *(Cs-137)* ของอาหารนั้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจึงได้กำหนดประเภทและชนิดของอาหารดังกล่าวตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๓๒) ดังนี้

๑. นมและผลิตภัณฑ์นม

๒. อาหารทารกและอาหารเสริมสำหรับเด็ก

๓. ผักสดและผลไม้สด

๔. ธัญญพืชและถั่วเฉพาะที่มิได้ปรุงหรือแปรสภาพ

๕. เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศในแถบยุโรปและอเมริกาเหนือ

๖. น้ำแร่

โดยมีกำหนดตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๒ จนกระทั่งถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๒ นี้

อนึ่งผู้สนใจต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำหนดประเภทและชนิดของอาหารในครั้งนี้ สามารถติดต่อขอประกาศดังกล่าวได้ที่ กองเผยแพร่และควบคุมการโฆษณา ชั้น ๖ ตึกสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ได้ทุกวันในเวลาราชการ

อุตสาหกรรมชนบทฯ

(ต่อจากหน้า ๕๗)

หากมีการพัฒนาครบกระบวนการ คือ ตั้งแต่จิตใจ สังคม เทคโนโลยี จนครบถึงเศรษฐกิจแล้ว เป็นที่มั่นใจได้ว่าชนบทจะได้รับการพัฒนาถึงแก่นแท้ หรือรากฐานที่แท้จริง

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาชนบทตามแนวทางข้างต้นนั้น เน้นที่การพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถ โดยเริ่มจากสภาพที่เป็นจริงในท้องถิ่น ค่อย ๆ ขยับระดับการพัฒนาให้สูงขึ้นตามความรู้ความสามารถ และระดับเทคโนโลยีของชาวชนบทที่ค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งชาวชนบทสามารถมีอุตสาหกรรมชนบทเป็นของตนเองได้ ซึ่งแตกต่างกับการใช้อุตสาหกรรมชนบทที่นายทุนในเมืองเป็นเจ้าของกินการนำไปสร้างขึ้นในชนบทโดยหวังว่าจะช่วยให้ชนบทเกิดการพัฒนา

บัณฑิตมหาวิทยาลัยฯ

(ต่อจากหน้า ๖๔)

ของพันธุละได้รับฐานะ เช่น ชนก ชนนีของพระราชาต่างแคน มัลลิกาภรรยาของพันธุละนั้นเล่า ก็พอใจมากที่ได้ตามสามีมาอยู่ในเมืองสาวัตถี เพราะได้โอกาสใกล้ชิดพระพุทธเจ้า ซึ่งระหว่างนั้นประทับจำพรรษาอยู่ที่มหาวิหารเชตวัน

พันธุลเสนาบดีรับราชการสนองคุณของเพื่อน ด้วยความสามารถ จนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย เป็นที่พอใจของประชาชนชาวนครสาวัตถี แต่เพราะความดีของตัว กลับมาเป็นอาวุธประหารตัวเอง เสนาบดีคนอื่น ๆ พากันอิจฉาริษยาไม่ต้องการให้พันธุละมีความดีขึ้นหน้า ถ้าหากไม่มีพระราชาคอยเป็นเกราะป้องกันอยู่ เห็นที่พันธุลเสนาบดีจะทำราชการอยู่ในราชสำนักสาวัตถีไม่ได้

ครอบครัวของพันธุลเสนาบดีมีความสุขมาเป็นเวลานานกระทั่งวันหนึ่ง เสนาบดีสังเกตดูความเป็นไปของมัลลิกาภรรยาเห็นว่าจะเป็นหมัน ความคิดที่เคยใคร่ได้ลูกชายมาสืบตระกูลตามธรรมเนียมกษัตริย์และพราหมณ์ที่นิยมกันมาแต่โบราณดูจะสิ้นหวัง คอยมาช้านานยังไม่มีทางสำเร็จได้ ท่านเสนาบดีเห็นเหตุการณ์ภายในครอบครัวเป็นดังนี้ จึงใคร่ที่จะส่งมัลลิกาไปอยู่ยังเมืองกุสินาราเสียตามเดิม แล้วหาภรรยาใหม่ที่ไม่เป็นหมัน เพื่อต้องการลูกชายสืบตระกูล

เสนาบดีบอกความในใจแก่ภรรยา นางไม่ได้ตอบอันใด ด้วยว่าตั้งอยู่ในโอวาทแห่งผัว รับคำว่าจะเดินทางกลับออกไปเมืองกุสินาราในเวลาอันสมควร ครั้นวันรุ่งขึ้นสามีออกไปว่าราชการตามปกติ นางมัลลิกาจึงรีบไปวิหารเชตวัน เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลเล่าความตั้งแต่ต้นจนจบ มิได้แสดงความเสียใจอันใดให้ปรากฏ แล้วก็ทูลลา

พระพุทธเจ้า ผู้ทรงพระมหากรุณาแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย รับสั่งตักเตือนนางให้ยับยั้งชั่งใจต่อไปก่อน ทรงห้ามมิให้กลับไปยังนครกุสินาราในทันที รับสั่งให้ความหวังโดยทางธรรมว่า *"ผู้ใดประพฤติธรรมผู้นั้นย่อมจะได้ประโยชน์ตามธรรมโดยสมควรแก่ธรรม"*

นางมัลลิกาทูลลากลับบ้านแล้ว ครั้นตกราตรี พันธุละเสนาบดีกลับจากราชการเห็นหน้านาง ก็ถามว่า ยังไม่เตรียมเดินทางออกจากนครสาวัตถีอีกหรือ มิลลิกาแจ้งความแก่สามีว่าระหว่างที่เขาไม่อยู่ ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลเรื่องราวในครอบครัวให้ทรงทราบ มีรับสั่งว่าให้เฝ้าคอยเวลาอยู่ตามสมควรก่อน พันธุลเสนาบดีฟังนาง ก็คาดการณ์ได้ว่า ถ้าเรื่องใด ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงทักท้วง ย่อมมีเหตุผล ด้วยว่าพระทศพลเป็นผู้มีพระญาณไกล มีพระมหากรุณาแก่มนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย การณ์ครั้งนี้ พระชินสีห์คงทรงทราบดีว่าภรรยาของตนไม่เป็นหมันตามที่เข้าใจ จึงอนุญาตให้เป็นไปตามใจนาง

อยู่มาไม่นาน นางมัลลิกาก็ตั้งครรภ์ เสนาบดีสั่งให้หญิงสาวใช้คอยระแวดระวังครรภ์นางให้ปลอดภัย แต่มัลลิกามีอาการแพ้ท้องโดยอาถรรพ์ตามทางแห่งกรรมบันดาลให้เป็นไป พันธุลเสนาบดีบอกแก่ภรรยาด้วยถ้อยคำเอาใจ ถ้านางประสงค์ดื่มกินสิ่งของอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อระงับอาการแพ้ท้องได้ จะพยายามหามาให้ด้วยความรัก มัลลิกาบอกแก่สามีว่า อยากดื่มน้ำในสระโบกขรณีกลางเมืองเวสาลี อันเป็นเมืองที่อาจารย์มหาลิ เพื่อนของสามีผู้เสียจักษุทั้งสองข้างอาศัยอยู่

ในที่นี้ ขอแสดงเรื่องสระโบกขรณีในนครเวสาลีด้วยสระนั้นมีน้ำใสสะอาด อยู่กลางใจเมือง น้ำในสระถือกันเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่เป็นแหล่งที่ดื่มกินของคนทั้งหลาย กษัตริย์เมืองลิจฉวีให้รักษาไว้เป็นน้ำอภิเษกของราชตระกูล เมื่อราชตระกูลคู่ใดอภิเษกสมรสก็ให้ใช้น้ำนั้นเป็นน้ำสรงอภิเษก มีกำแพงก่อกั้นและขึงตาข่ายเหล็กเรียงรายไว้โดยรอบ ทั้งส่วนข้างและส่วนบน แม้แต่นกน้อยก็ไม่สามารถบินลอดเข้าดื่มกินได้ เป็นสระสนานอันเขาหวงแหนไว้สำหรับราชตระกูลผู้จักอภิเษกหมู่เดียว ไม่ยอมให้กษัตริย์เมืองน้อยเมืองใหญ่อื่นมามีส่วนเสวยด้วย

พันธุลเสนาบดี ทราบความประสงค์ของนางผู้เป็นภรรยาใคร่จะอาบและดื่มน้ำในสระสนานอันศักดิ์สิทธิ์นั้น จึงคำนึงดูด้วยรู้อยู่แก่ใจว่า ถ้าจักขออนุญาตพาภรรยาเข้าไปสรงสนานไหนเลยกษัตริย์ผู้กล้าหาญของลิจฉวีจะยอมให้ เห็นแต่อาจารย์มหาลิเพื่อนรักของตน ที่เคยศึกษาร่วมกันมาเท่านั้นจักช่วยพูดจาทูลขออนุญาตให้ได้ แต่เห็นที่จะไม่สำเร็จ เพราะมหาลิเป็นผู้เสียจักษุ กษัตริย์ลิจฉวีทั้ง ๕๐๐ ก็หยิ่งในเกียรติยศและความทรงศักดิ์ของตน จึงมองเห็นอยู่ทางเดียวคือการใช้กำลังทำลายตาข่ายเหล็กเข้าไป วิธีอื่นที่จักเป็นทางช่วยให้ภรรยาได้ดื่มน้ำในสระศักดิ์สิทธิ์นั้นได้ไม่มีเลย

(อ่านต่อฉบับหน้า)

อนุสาวรีย์ ครูบาศรีวิไชย

อนุสาวรีย์ของท่านผู้นี้ ตั้งอยู่เชิงเขาห้วยแก้ว อันเป็นจุดเริ่มต้นของถนนศรีวิไชย ซึ่งเป็นถนนทางขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะของอนุสาวรีย์เป็นรูปพระภิกษุครองผ้ากาสาวพัสตร์เฉวียงบ่ามีผ้ารัดอก ลูกประคำคล้องคอ ยืนถือไม้เท้ายาวด้วยมือขวาอยู่ในซุ้มที่ประดิษฐานอยู่บนแท่น ประติมากรผู้ปั้นรูปนี้ คือ **นายเขียน ยิ้มศิริ** ศิลปินเอก โดยมี **ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี** เป็นผู้ตรวจแก้ ในราชการของกรมศิลปากร

ครูบาศรีวิไชย เป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งในพระบวรพุทธศาสนา ซึ่งบรรดาคนไทยในภาคเหนือและภาคอื่นที่เคารพบูชาท่านได้ถวายนามสมญาของท่านว่า **นักบุญแห่งล้านนาไทย** ชีวประวัติของท่านส่วนใหญ่อยู่ภายใต้ร่วมกาสาวพัสตร์ กล่าวคือ บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๘ ปี จนถึงบวชเป็นพระภิกษุเมื่ออายุ ๒๐ ปีเศษ และอยู่ในสมณเพศจนถึงมรณภาพ เมื่ออายุได้ ๖๐ ปีเศษ

นามว่า **ครูบาศรีวิไชย** เป็นนามที่ผู้มีศรัทธาเรียกท่านด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างยิ่ง โดยยกเอานามฉายาของท่านที่พระอุปัชฌาย์ของท่านตั้งให้ว่า "**สิริวิชโย**" มาผสมกับคำที่ใช้เป็นคำยกย่องว่า "**ครูบา**" ครูบาศรีวิไชย มีชื่อเดิมว่า ฟ้าฮ้อง หรือ อินทร์เฟือน

ส่วนงานอันเป็นที่นำมาซึ่งความเลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนก็คืองานก่อสร้างปูชนียวัตถุสถานและสาธารณสถาน ประกอบกับวัตรปฏิบัติธรรมอันเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยเป็นอย่างยิ่งรูปหนึ่ง ซึ่งงานของท่านมีปรากฏทั้งในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ และแม่ฮ่องสอน แต่ผลงานชิ้นสำคัญที่สุด คือ การสร้างทางขึ้นไปสู่วัดดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เส้นทางเส้นนี้มีชื่อในปัจจุบันว่า **ถนนศรีวิไชย** ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้น ๑๒ กิโลเมตรเศษ

ถนนศรีวิไชย เริ่มสร้างเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘ สำเร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๙ รวมเวลา ๔ เดือนกับ ๒๒ วัน การสร้างถนนสายสำคัญนี้ สร้างด้วยแรงงานและเงินบริจาคของผู้มีศรัทธาในตัวท่านโดยตลอด ท่านได้ขอความช่วยเหลือจากทางราชการเพียงอย่างเดียว คือ ขอให้ทางการช่วยส่งช่างกรุยทางหลวงแผ่นดินมากรุยทางให้เท่านั้น

ครูบาศรีวิไชย ถึงมรณภาพเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ สิริร่วมอายุได้ ๖๐ ปีเศษ ที่วัดบ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อันเป็นถิ่นกำเนิดของท่าน แต่ผลงานของท่านในจังหวัดต่าง ๆ ยังคงอยู่ ข้าราชการพ่อค้าและประชาชนร่วมกันสร้าง โดยเฉพาะที่อนุสาวรีย์แห่งนี้ผู้ที่จะขึ้นไปยังวัดดอยสุเทพเพื่อนมัสการพระบรมธาตุบนดอย จะนมัสการอนุสาวรีย์แห่งนี้ก่อน จังหวัดเชียงใหม่ได้จัดงานประเพณีสรงน้ำและฉลองเป็นประจำทุกปีในเทศกาลขึ้นปีใหม่

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

ภาพ : อนุสรา หงษ์สุวรรณ

พระอาทิตย์เริ่มขึ้นเหนือดอยแม่อูคอ

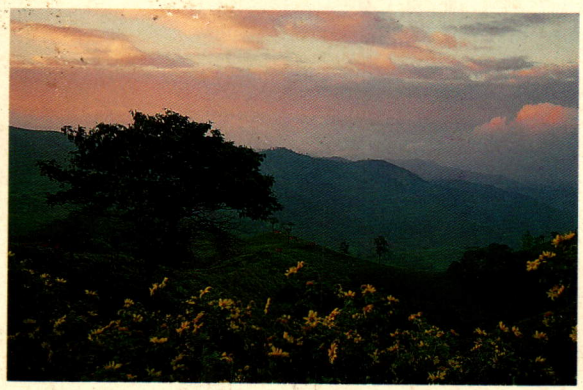

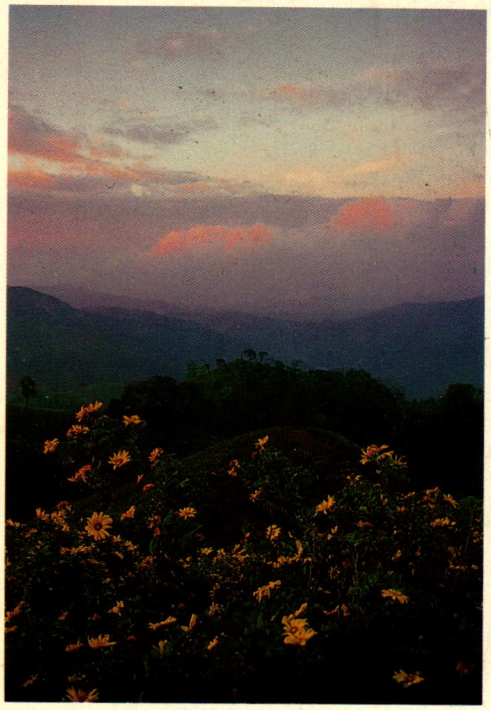

ทุ่งบัวตอง ดอยแม่-อูคอ ตำบลแม่ยวมน้อย เขตบ้านแม่สุริน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

(ภาพ : ชมภูกา หงษ์สุวรรณ)

ดอกบัวตองหรือทานตะวันป่าจะบานสะพรั่งทั้งภูเขา ในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม

